Digitized by Google

BIBL NAZ
Vitt Emanuele III
RACCOLTA
VILLAROSA
F
26(2
NAPOLI

Google

Digitized by Google

Digitized by Google

597660

DECRETORVM M.C. PRAXIS

P. II.

CVM PLVRIBVS DECISIONIBVS, ac Reſolutiones Criminales eleganti methodo, & eruditione refertæ.

AVCTORE

CAROLO ANTONIO DE ROSA, SIVE DE ROSIS

ex Dominis Caſtri Roſæ, & feudi Gaurani, Patritio Cauenſe, & originario Nobili Aquilano.

Olim in pluribus huius Regni Prouincijs Regio Auditore, Iudice Magnæ Curiæ Vicariæ in Criminalibus, poſtmodum Sacræ Regiæ Audientiæ Lycienſis Decano, Regiæ Reuiſionis, ac Magnæ Curiæ Vicariæ per S. C. M. Fiſci Patrono, nunc S. Claræ Regio Conſiliario.

NEAPOLI, ex Typographia Franciſci Mollo M.DC.LXXXIX.

SVPERIORVM LICENTIA.

Digitized by Google

Digitized by Google

SANCTISSIMÆ DEI GENITRICI

VIRGINI MARIÆ

HVMILLIMVS CLIENS, AC SERVVS

CAROLVS ANTONIVS DE ROSA.

QVi potius legales hos labores, theſesq; à me in praxi reſolutas dicarem; cum typis eaſdem tradere vellem non diù heſitaui. Tibi namque ſtatim volui dicatas Mater, & Virgo, cui nec ſimilis vlla fuit, aut futura eſt, gaudia matris cum virginitatis honore obtinens. Tibi præclariſſima Virgo, per quam SS. Trinitas adoratur Crux pretioſa celebratur, per quam ſapientiæ lumen toto terrarum Orbi illuxit. Quod ſi alij ſuas res illis offèrre ſolent, qui ex alta progenie, inſignibus factis commendati ſint, aut quibus ex præſtitis beneficijs ſint obſtricti: tibi ego ex alto Dauidis, & Regum ſemine inter mortales ortæ, altiſſimo cœli regno, & immortalitate potitæ, cuius in capite ſidereum diadema micat me, meaque dono. Quis porrò ingentia tua geſta, virtutes, pietatem, quibus in orbe vnica es, eriſque numerabit? Addo vltra comunia in humanum genus merita, peculiaria in me ipſum, meamque familiam tuâ beneficia, à qua in patronam ſub titulo D. Mariæ de Roſa aſſumpta fuiſti. Etenim tu me ætate maiorem, rudem ingenio tua benignitate illuſtraſti, tua munificentia intelligentem feciſti, & tua benignitate honorem largita es, vt inter Regios Conſiliarios numerarer. Conueniens autem erat meæ ſcriptionis argumentum, quod tibi ſoli dicaretur: nam temperatæ erunt reorum pœnæ, de quibus hic agitur tuo numine, cum mater miſericordiæ appelleris. Cumque tuum ſit encomium, vt ſine ſpinis Roſa voceris, meos ſpero ſenſus, lugubrationes, ſententiaſque veluti Roſas, humanarum paſſionum; affectuumque immunes ſub tuo nomine futuras. Te itàque præcor orbis domina, Cœli Regina, vt hoc exiguum tui addictiſſimi ſeruuli donum benigno lumine intucaris, efficiaſque tuo patrocinio, & fauore, vt mea familiaris Roſa non ſit erroribus pungens, ſed ſub tua tutela modeſtiam, & integritatem redoleat.

Digitized by Google

Ad Spectabiles Dominos Regiam Cancellariam Regentes tunc temporis DD.D.Stephanum Carrillo, D Felicem de Lanzina Vlloa, D.Didacum de Soria, D. Antonium de Gaeta, D. Franciſcum Moles, D. Troianum Miroballo, D. Luca Iacca, Dominos colendiſſimos.

Conſiliarius Carolus Antonius de Roſa.

SI quid in hoc meo opuſculo commendabile eſt; ſi quid rectum, aut ingenioſum præſtantiſsimi Præſides ex veſtrarum doctrinarum vberrimis fontibus hauſiſſe, & accepiſſe non inuitus profiteor. Nec dubito ea ex cauſa, & illud gratum vobis futurum, & acceptum ea ratione habere velitis, quod veſtræ ſapientiæ quædam veluti libamina continere videatur; & à vobis profluxerit. Cæterum ſcio veſtram prudentiam, & humanitatem, cuius fauore confiſus non deſpero meos in ſcribendo defectus excuſaturos eſſe imò etiam æqui, bonique laturos. Satis autem mihi ſatisfeciſſe videor, ſi cum vobis multis ex cauſis beneficÿſque tenear grati animi memoriam in hac editione eiſdem reddidiſſe potuero. Quod ſi perpetuo, perrenique ligatum me ſentio eorundem nodo, decebat vt perpetuum; æternumque (quatenus hominibus fas eſt) exoluerem monumentum. Saluete Præſtantiſsimi Præſides, meoq; & Reipublicæ bono bene valete.

EMI-

EMINENTISSIMO, ET REVERENDISSIMO SIGNORE.

IL Conſigliero Carl'Antonio de Roſa, eſpone à V.Em. come deſidera ſtampare *la ſeconda parte delli Decreti della Gran Corte, con alcune Deciſioni de' Supremi Tribunali*, che perciò la ſupplica degnarſi commettere la reuiſione di detta Opera, alla perſona che meglio li parerà, & lo riceuerà à gratia di V.Em.quàm Deus, &c.

Dominus Canonicus Cyrillo videat, & referat in ſcriptis hac die 15.Octobris 1688.

Sebaſtianus Periſſius Vicarius Generalis.

EMINENTISSIME, ET REVERENDISSIME DOMINE.

DIſſertationes doctiſſimi æquè, ac ſapientiſſimi viri D. Caroli Antonij de Roſa Regij Conſiliarij inoffenſo pede percurri; nil enim in ijs, quod pias offendat aures inueni. Quinimmò tanta ſunt refertæ doctrina, & præditæ eloquentia, tam mira perſtrictæ methodo, vt eas Orbi litterario maximo fore incremento confidam. Emin. igitur Veſtra, vt eas communi omnium bono, & eruditioni, quanto citius typis mandari iubeat etiam, atque etiam rogo. Datum Neapoli die 22.Iulij 1689.

Em.V.Reuerendiſs. *Humillimus, & additiſſ.Seruus*

Nicolaus Cyrillus Can.Neapolitanus.

In Congregatione habita ſub die 29. Auguſti 1689. coram Illuſtriſſimo Domino Vicario Generali Neapolitano fuit decretum, quod ſtante retroſcripta relatione Domini Reuiſoris. Imprimatur.

Sebaſtianus Periſſius Vicarius Generalis.

D.Eligius Caracciolus C.R.Congreg. Ind. Secr.

ECCELLENTISSIMO SIGNORE.

IL Conſigliero Carl'Antonio de Roſa ſupplicando eſpone à V.E. come deſidera ſtampare *la ſeconda parte delli Decreti della G. C. con alcune Deciſioni fatte nelli Supremi Tribunali*, & riſtampare anco la prima, che perciò ſupplica V.E. compiacerſi commettere la reuiſione di dette Opere alla perſona, che meglio li parerà, che lo riceuerà à gratia di V.E.quam Deus, &c.

Magnif.Iudex M.C.V. V.I.D. Vincentius Vidman videat, & in ſcriptis referat.

Soria Regens. Moles Regens. Miraball.Regens. Iacca Regens.

Prouiſum per S.E.Neap.die 13.Septembris 1688. *Maſtellonus.*

EXCELLENTISSIME DOMINE.

IMperata feci: Vidi primam, atque ſecundam *Praxis Decretorum M.C.V. partem*, quarum vnam iterum recudere, alteram nunc primum additis reſolutionibus rerum Criminalium deciſiuis in publicum edere deſiderat Meritiſſimus Sacri Regij Conſilij Sanctæ Claræ Senator D. Carolus Antonius de Roſa; Et quæ de his libris referam hæc habeo. Non modo nihil eſt in his, quod Regis noſtri Iuribus, vel bonis moribus obſtet, ſed quæ roſeò locutus eſt ore Auctor, omnia religionem, pietatem, æqui bonique amorem, publicæque diſciplinæ ſtudium, quibus ipſius animus ornat, oſtendunt. Quamobrem quod publicam mereantur lucem ad vberiorem litteratorum hominum fructum cenſeo; Ni tu alitèr Excellentiſſime Domine meliori cenſura iudicaueris. Vale. Neapoli Idibus Martijs 1689.

Tui ſemper obſequentiſſimus

Vincentius Vidman.

Imprimatur, nam in publicatione ſeruetur Regia Pragmatica.

Carrillo Reg. Soria Reg. Gaeta Reg. Moles Reg. Miraball.Reg. Iacca Reg.

Prouiſum per S.E.Neap.die 19.Auguſti 1689.

Anaſtaſius.

CA-

Digitized by Google

CAPITVLORVM TABVLA,
ac Decretorum.

De Oſculo Caput 1. fol.5.
De Stupro in fœmina Caput 2. fol.11.
De Stupro in maſculo Caput 3. fol.36.
De Adulterio Caput 4. fol.48.
De Raptu Caput 5. fol.67.

DEcreti *die*, &c. *N.N. de oſculo*
accuſatus, & *inquiſitus*, *vt ex*
actis exulet per biennium, *E.G.*
praxis *verum ſi matrimoniũ cum N.N.*
contraxerit remittatur ei pœnæ
prædicta, *vel dicitur remaneat per*
annum, *vel per biennium*, *carce-*
ratus, *verum ſi matrimonium con-*
traxerit excarceretur fol.7.nu.7.

Decreti *die*, &c. *N.N. pro executione*
decreti Magnæ Curiæ interpoſiti
praxis *ſub die* &c. *ſtante matrimonio*
contracto cum N.N. vt ex fide
in actis præſentata liceat repatria-
re fol.7.num.8.

Decreti *die*, &c. *pro executione decreti*
M.C. interpoſiti ſub die &c. *ſtante*
matrimonio contracto, *vt ex fide*
in actis præſentata, *excarceretur*,
& *pro cauſa prædicta non moleſte-*
tur fol.eodem.

Decreti *die*, &c. *N.N. accuſatus*, &
praxis *inquiſitus de ſtupro*, *vt ex actis*
dotet, *vel nubat fol.25.n.58.*

Decreti *die*, &c. *N.N. accuſatus*, &
inquiſitus de ſtupro, *dotet*, *vel*
nubat, *verum ſi elegerit dotare*,
vel viam dotandi, *remiget*, *vel*
relegetur, *vel remaneat carceratus*
per annos tot fol.25.n.58.

Decreti *die*, &c. *N.N. vxor ſtante ma-*
riti remiſſione conſignetur eidem
viro, *qui idoneè caueat de non of-*
praxis *fendendo*, *vel ſe obliget ad mortis*
pœnam, & *cum eo N.N. ſub pœna*
tamen pecuniaria, *vel alia citra*
mortem arbitrio M.C. de eam non
offendendo, *nec offendi faciendo*
fol.55.num.29.

Decreti *die*, &c. *N.N. de adulterio*
accuſatus, & *inquiſitus*, *vt ex*
praxis *actis remiget*, *vel relegetur per an-*
nos tot fol.66.

Decreti *die*, &c. *N.N. de adulterio ac-*
cuſata, & *inquiſita*, *vt ex actis*
fuſtigetur per loca ſolita huius Ci-
praxis *uitatis*, & *fuſtigata detrudatur*
in Domo Pœnitentiæ, *ibique per-*
maneat per annos tot; vel dicitur
detrudatur in Domo Pœnitentiæ
præcedente fuſtigatione, vel ſim-
plicitèr *N.N. accuſata de adulte-*
rio detrudatur in Domo Pœniten-
tiæ per annos tot fol.eodem.

Decreti *die*, &c. *N.N. inquiſitus*, *vt*
ex actis, *moriatur in furcis*, &
praxis *eius cadauer concremetur*, *vt ſit*
in ſui ſupplicium, *ac aliorum exẽ-*
plum fol.74. in fine.

AR-

Digitized by Google

ARGVMENTORVM TABVLA
Reſolutionum.

RESOL. I.
ARGVMENTVM.
Foriudicatio ſi ad breuem terminum eſt reſtricta, putà dierum, vt ritè, & rectè promulgetur, an requiratur plena probatio, an verò indiciaria ſufficiens ſit.

RESOL. II.
ARGVMENTVM.
An ſtatutum mortis pœnam imponens exterum comprehendat, & præſertim Turcam ſodomiam exercentem.

RESOL. III.
ARGVMENTVM.
Conſulens furtum an, & quando eadem pœna, qua fur, plectendus ſit.

RESOL. IV.
ARGVMENTVM.
Iudex quæ conſiderare debeat, vt pro furto vltimum imponat ſupplicium; etiam attento Regni Capitulo *ad hoc, vt noſtrorum.*

ROSOL. V.
ARGVMENTVM.
Sacrilegij pœna, quæ de Iure communi, quæuè de Iure Regni ſit.

RESOL. VI.
ARGVMENTVM.
An Capitulum *ad hoc titulo de furtis* circa mortis pœnam indiſtinctè practicandum ſit in furtis cum fractura commiſſis? & an dicta pœna indiſtinctè ſeruanda ſit contra fures ſacrorum vaſorum?

RESOL. VII.
ARGVMENTVM.
An qui in graui poſitus neceſſitate furatur, ab ordinaria pęna ſit excuſandus.

RESOL. VIII.
ARGVMENTVM.
An, & quibus caſibus M.C. & Regiæ Audientiæ valeant interrogare reos in hoc Regno cum verberibus.

RESOL. IX.
ARGVMENTVM.
An Conſtitutio Regni *minorum iura* ſit iuri communi conformis, an verò noua conſtitutio, an minor de iure communi, maior verò de iure Regni indiſtinctè pęna ordinaria ſit puniendus, an ſenex à pęna ordinaria ſit excuſandus, an *Prag.3. de furtis*, omninò contra nominatum *vitæ leuitatem* requirat, an nominationes ſociorum, vt afficiant nominatum, iuxtà *Prag.3.* requiratur, vt ſint habitæ in ordinaria tortura, an verò ſatis ſit, vt ſint ſpontaneæ, in tortura tamẽ ratificatæ.

RESOL. X.
ARGVMENTVM.
In crimine facti permanẽtis veluti tõſionis monetæ, an data difficultate, ſiuè corporis delicti impoſſibilitate, illud per coniecturas rectè probari poſſit.

RESOL. XI.
ARGVMENTVM.
An ſtatutum, quod auget pęnam contra alias condemnatum, procedat quoque contra concordatum.

RESOL. XII.
ARGVMENTVM.
Cudens peregrinam monetam in Regno vſualem ſi ea expendi non poſſit quia imperfecta, extraordinariæ tantùm puniri debet: *& prag. 12. de monetis cap.3.* interpetratur.

RESOL. XIII.
ARGVMENTVM.
Comparatio literarum qualem in ciuilibus, qualem verò in criminalibus probationem faciat, item an in officiali lata culpa dolo comparetur, vt corporali coercitione caſtigetur.

RE-

RESOL. XIV.

ARGVMENTVM.

Eximens carceratum pro debito ciuili à manu Curiæ an corporali pœna, vel pecuniaria puniendus veniat.

RESOL. XV.

ARGVMENTVM.

An quis reſiſtere valeat exequutori ſi dubitatur de ipſius commiſſione, & an ſit iuſta, vel iniuſta exequutio.

RESOL. XVI.

ARGVMENTVM.

Statutum pęnale an extendatur contra eum, qui delicto cauſam præbet, & ordinaria pęna tenetur, iuxtà *l. quoniam multa facinora, C. ad l. Iuliam de vi publica, & priuata.*

RESOL. XVII.

ARGVMENTVM.

Delictum in genere in veneni crimine difficile, ideòque coniecturis probari, & de practica M.C.

RESOL. XVIII.

ARGVMENTVM.

Fiſcus an, & quando in gradu reclamationis, ſiuè appellationis nouos valeat producere teſtes.

RESOL. XIX.

ARGVMENTVM.

An Iudex à principio habeat arbitrium inquiſitum de capitali crimine, præſumptionibus multum vrgentibus grauatum torquere, aut ad Triremium pęnam condemnare.

RESOL. XX.

ARGVMENTVM.

Clericus coniugatus an, & quando fori priuilegium amittat, & foriudicatio contra eum non impediatur.

RESOL. XXI.

ARGVMENTVM.

Primum, an capta informatione, reo tamen adhuc non citato, poſſit amicus ad impediendam citationem præſentare ſcripturas, ex quibus inquiſiti innocentia liquet. *Secundum*, an hoc facere poſſit, reo iam citato ad impediendam contumaciam, & pęnam. *Tertium* an Iudex debeat examinare teſtes ab amico tamquam inſtructore ei ſubminiſtratos, ex quibus inquiſiti innocentia detegitur. *Quartum* quando Iudex iuramento, & monito reum poſſit interrogare. *Quintum*, an & quando reus iuridicè interrogatus, crimen in conſcientia fateri teneatur. *Sextum* an Iudex teneatur depoſitionis copiam reo petenti ante defenſionis terminum tradere.

RESOL. XXII.

ARGVMENTVM.

An homicidium in rixa, occiſoris animo patratum morte puniatur.

RESOL. XXIII.

ARGVMENTVM.

An remiſſio per publicum inſtrumentum, & cum iuramento celebrata ſit valida, itaùt non compræhendatur ſub diſpoſitione Regiarum *Prag. 6. §. 2. de compoſitionibus, & 27. §. 32. de officio magiſtri iuſtitiarij.*

RESOL. XXIV.

ARGVMENTVM.

In quibus caſibus appellationi locus non eſt.

RESOL. XXV.

ARGVMENTVM.

An pro inceſſu per campaneam indiſtinctè pęna mortis ſit practicanda, & an eadem indiſtinctè ſeruanda pro fuga à ſeruitio militari, ad interpretationem *Reg. pragm. 2. de militibus.*

Ne

Digitized by Google

I.M.I.

Ne ſcribam vanum, pia Virgo Maria duc manum.

OPERIS PROEMIVM.

Quo Auctor carnis delicta, non quia frequentia, ideò mitiùs eſſe punienda demonſtrat, ſed & acriùs; Item libidinis incitamenta enumèrat, atq; remedia.

PROEMIVM.

Libidinis incitamenta num.1.
Stupra, & adulteria mitiùs ſunt caſtiganda n 2., ſed contrarium nu.4. & ſequentibus.
Blaſphemiæ cõtra Omnipotentem Deum prolatæ vltimo ſupplicio olim puniebantur, ſed hæc pœna in Regno commutata eſt n.3.
Libidinis remedia n.5.
Dinæ factum n.6.
Thamar factum n 7.
Lucretiæ factum, atque Florindæ n.8.
Blaſphemiæ pœna quare fuit minorata num.9.
Pœna Regiæ Pragmaticæ, vt imponatur contra blaſphemantem Deum, & Mariam Virginem non requiritur blaſphemandi conſuetudo n.10.
Pœna Statuti contra blaſphemiam quando minoratur n.11.
Delictorum frequentia pœnam aggrauat num.12.

FRequentia ſtupra ſunt, & adulteria, quoniam naturali appetitu, & ſtimulo carnis, qua induimur, com-
1 mittuntur, ſicque propter propriam voluptatem.

Frequentia quoq; ſunt, quoniam homines ſuaptè natura deſidiam magis, quã laborem appetunt: Hinc Martial.

Quæritur Ægiſtus quare ſit factus adulter?
In promptu cauſa eſt, deſidioſus erat.

Æpulantur, & inebriantur vino, in quo eſt luxuria; vt aduertit Diuus Paulus *ad Epheſios* 5.

Qui legere ſciunt, potius profanos, quã ſpirituales libros legere cupiunt; & ità legendo, & cantando, vti incantatores, ſerpentes libidinoſos vocant, & in eorum cordibus includunt.

Delectantur picturis inhoneſtis, & deformibus ſtatuis.

Gaudent laſciuis, illicitiſq; loquutionibus, quippè quæ ad luxuriam homines commouent, & quod peius meſſis tempore eloquia hæc Deo, vice gratiarum actionis emittunt. Hinc inhoneſtæ loquutiones, atque alia illicita nullo tempore ſunt permittenda; Imò à Magiſtratibus interdicenda, iuxtà Ariſt.*lib.*7.*Pol.c.*17.

Non negant oculis omnia quæ deſiderant, vt inquit Eccleſ.*Cap.*2. hi duces ſunt in amore, & Propert.*lib.*2.

Dum nos fata ſinunt, oculos ſatiemus amore.

Præterea frequentia ſtupra ſunt, & adulteria propter nimiam familiaritatem, quæ eſt inter fęminas, & viros, *vrit videndo fæmina*, inquit Poeta, & Reuer. Drexellius *lib. Nicete c.* 8.

Mulier tactu viſcus,
Viſu baſaliſcus.

Conuerſatio enim ideò dicitur, quia vnius actionem, ſcilicèt morem in alterius conuertit.

Prædicta (vt multi aiunt) frequentia ſunt, quia humana, & intra nos ſunt,
2 & quod vti frequentia mitiùs ſunt caſtiganda, cum adeò ſit infirmitas humana, vt neque magnitudo pœnæ, neq; minoratio efficere poſſit, vt arceantur.

Sicuti blaſphemiæ etiam contra Omnipotentem Deum prolatæ, licet de iure communi, vt *in Authent. Omnibus hominibus. Titul. vt non luxurientur contra naturam*; vltimo ſupplicio punirentur, verumtamen attenta humana infirmitate, ex qua ob nonnulla accidentia homines ſunt triſtes, atque iraſcibiles, in Regno hæc pœna per Imperatorem *Fridericum* in linguæ mutilationem fuit commutata, vt in *Conſtitut.* incipiente. *In blaſphemantes*, cui pœnæ, & ſi fuerit addita bonorum cōfiſcatio pro
3 tertia parte, vt per *Pragmat.* Regis Ferdinandi *tit. de blaſph.* per aliam tamen *pragmaticam* poſtmodū promulgatam à Vicerege anno 1556. quæ *eſt quinta. hoc titulo*, generaliter contra blaſphemantes Omnipotentem Deum, & Sanctos eius, triremis pœna per quatriennium, & linguæ perforatio in locum mutilationis fuit ſtatuta, atque hęc perforatio non multis ab hinc annis etiam vſu receſſit, etſi contra B. Virginem blaſphemia prolata fuiſſet, nec nō prædictam *pragmat.* pœnam, non niſi contra conſuetum blaſphemare, locum habere teſtatur Dominus Reg. Merlinus *contr. illu. to.* 1. *c.* 97.

At nos contrarium ſentimus, etenim bruta ſenſu, rationalia mouentur ratione, eiq; ſubiacere debēt, namq; hæc prohibet illicita, perſuadet honeſta,
4 atque Deo obedire, qui creauit omnia, *atque omnes creaturæ ſentiunt Creatorem*, ait D. Hieronymus, & Matth. 8. *Qualis eſt hic, quia venti, & mare obediunt ei*, & prædicta vti mala prohibuit, vt in Præceptorum Decalogo *præcepto 6. & 9.* nec vtique præcepit difficilia (inquit etenim) vt in Euang. Matth. *Iugum enim meum ſuaue eſt, & onus meum leue*, neq; impoſſibilia, quia Deus impoſſibilia non inbet, & S. Auguſt. *in ſerm.* 161. *de nat. & gratia cap.* 43. hoc idem probat; *Qui quæſo dicit, impoſſibile eſſe homini amare: Amare inquam Creatorem beneficum, Patrem amantiſſimum, deindè etiam, & carnem ſuam in fratribus ſuis; at verò qui diligit, legem impleuit*, ſed tu hęc reddis tibi impoſſibilia? perditio tua ex te Iſrael.

Nam cur vacas otio, quod mentem, & corpus corrumpit? nonnè ſcis, quod aqua, quæ non currit, putreſcit?

Cur ventrem multo imples cibo, & non temperas te vino? rationalis es, vulgatum eſt illud, *ſine Cerere, & Bac-*
5 *cho friget Venus*, & Apoſtol. ait, *nolite inebriari vino, in quo eſt luxuria.*

Lege Senecam, ſi legere cupis, legeq; Tacitum, nam iſti quoque nonnulla honeſta, & erga bonos mores concernentia ſcripſerunt, audi M. T. C. *offic. lib.* 1., *caueque nè quid indecorè, ef-*

effœminatèue facias, tum in omnibus opinionibus, & factis, ne quid libidinosè, aut facias, aut cogites.

Cur domum tuam ornas picturis mulierum inhoneſtarum, & non Sanctarũ Virginum? vt eas imitentur filię tuę;

In Euangelio nonnè ſcriptum eſt? *Cum electo electus eris, & cum peruerſo peruerteris*, cur cum peruerſo,& non cum electo eris? in tuo eſt arbitrio, improbas fuge mulieres, Martiane fuge, fuge Martiane.

Salomon qui inquit, *omnia, quæ deſiderauerunt oculi mei, non negaui eis*, nonnè per laſciuiam mœrore affectus, inquit quoque *vanitas vanitatum, & omnia vanitas*, auerte igitur oculos tuos, ne videant vanitates, atque Deum ora, vt viſum fouendo contegat, nè vanitates hauriat?

Inimicorum idioma diſcimus, vt eorum conſilia intelligamus, atque ab eorũ inſidijs caueamus, fortaſſis tu vaniloquia didiciſti, vt hoſtem dæmonem vinceres, vel vt vincaris? qui enim vaniloquia emitti, dæmoniaco loquitur idiomate.

Ad hæc, in Ciuitate multi caſtè,& honeſtè viuunt, nonnulli impudicè, & inhoneſtè; quamplures ſunt Religioſæ mulieres, quamplurimæ verò meretrices, fortaſſis hi Angelicam, illi verò humanam induunt naturam? omnes ſunt homines, & eiuſdem naturę, ſed alij alijs tolerantiores, inquit enim S. Ambroſius *epiſtolarum lib. 5. de S. Ioſeph*; *Diſcamus ergò & Sanctorum inuidiam, vt imitemur patientiam, & cognoſcamus illos non naturæ præſtantioris fuiſſe, ſed obſeruantioris, nec vitia neſciſſe, ſed emendaſſe*: difficilia quippè non præcepit Deus.

Frequentia tempore Noè ſtupra erant, & adulteria, atque alia peccata laſciuiæ, at fortaſſis Deus propter eorum frequentiam, & propter humanam infirmitatem miſertus fuit delinquẽtibus ijs? diluit omnes diluuio aquæ præter Noè, & eius familiam, Noè autem homo quoque erat, ſed tamen caſtè viuebat, vt *Geneſeos* 19.

Vlteriùs ſtupra,& adulteria ſemper cum familiæ dedecore committuntur, & ex eis grauia proueniunt ſcandala,
6 etenim ob ſtuprum Dinæ filiæ Iacob à Sichem filio Hemor Principe Heuci patratum, filij Iacob fratres Dinæ non ſolum Sichem, & Hemor occiderunt, ſed omnes maſculos dominij Hemor fœminaſq;, mancipauerunt armenta, & cuncta deuaſtauerunt, vt in *Geneſi* 34.

Ob ſtuprum Thamar, Abſalon occidit
7 Amnon fratrem ſuum Regis Dauid primogenitum, vt 2. *Regum cap.* 13.

In notitiam omnium quoque eſt, ob adulterium cum Lucretia à Sexto
8 Tarquinio patratum, ſuperbum Tarquinium cum tota familia eiectum fuiſſe à Regno, ac ob ſtuprũ Florindę à Roderico Hiſpaniarum Rege commiſsũ, Hiſpaniam à Maurritano Populo fuiſſe ſubiectam, vindice Comite Iuliano patre defloratæ Florindæ.

Frequentia quippè ex ijs eueniunt ſcandala, præſertim homicidia; idcircò ad Rempublicam pertinet, vt acriùs puniantur.

Stupra certè, & adulteria crimina grauiſſima ſunt, ſtupratores,& adulteri certè peiores ſunt, quàm fures, cum illi rem temporalem, iſti virginibus florem, famam, & bonum nomen, theſaurum incomparabilem ſubripiunt, & nihilominus fures ob rem tempo-

ralem de iure, ſiuè conſuetudine ſę-piſſimè in furcis ſuſpenduntur.

Et licet ob frequentiam delictorũ quandoque minoretur pœna, vt contra blaſphemantes per allegatam Conſtitutionem,& de conſuetudine de qua teſtatur Farinac.*quæſt.6. nu.64.* quia vt plurimum blaſphemiæ emanantur calore iracundiæ, cuius motus non ſunt in noſtra poteſtate; inquit enim

9 Beatus Gregorius relatus à Farinacio *quæſt.91.n.1.difficiliùs eſſe iram continere, quàm miracula facere*, & Cic. Epiſt.*lib.1. ad Q.Fr.moderari animo, & orationi cum ſis iratus, non mediocris ingenij eſt*: hinc iracundiæ calore dicta, factauè irrita ſunt. *l.3.ff. de diuort. l.quidquid de regulis iuris, Capitul. Diuort. de pœnis, Capit. Si quis iratus 2. quæſt. 3. Capitul. Sicut ex litteris, de iure iurando.*

Item quia mitiùs cum Deo, quàm cum homine agitur, attamen in hac materia admoneo, vt contra blaſphemantes Deum, Beatamq; Mariam Virginem non requiratur conſuetudo in imponenda pœna Reg. Pragmaticæ, quia nulla de conſuetudine hac in ea

10 fit mentio, & Doctores,qui Conſuetudinem volunt, loquuntur in caſu, quo vltimũ ſuppliciũ contra blaſphemantes Deum irrogabatur, vt Farinac. poſt innumeros *d. quæſt. nu.22. in prima limitatione*, & ratione vltimi ſupplicij, & propter verbum poſitum in *Auth.* nimirum *permanentes*, quod certè conſuetudinem importat, vt monet Conſil. de Afflicto *in alleg. Conſtitutione*, & D.Reg.Rouitus *in Proemio Pragmaticarũ contra blaſphemantes nu.10.* Nec eſt habenda ratio deciſionis Regij Collat.Conſilij relatæ à D. Regente Merlino *c.* 98. vbi Auguſtinus Perrecta,qui pluries in ludo blaſphemauerat Nomen Domini,iuxtà pragmaticam fuit eum linguæ perforatione ad Regias triremes condemnatus, nam is ad mortẽ condemnari non poterat; cum ius cõmune ſit per municipale correctũ, ſi ergo ſemel Auguſtinus blaſphemaſſet, & ad mitiorem pęnam, quàm triremis condemnatus fuiſſet, vtique deciſio faceret in cauſa; atque hæc eſt mea ſententia, cum vera ſit doctrina, quod maior dicitur iniuria facta domino, quàm iniuria facta eius famulo: maior quæ fit Regi, & ea minor, quæ fit Conſiliario Regis, maior quæ fit Creatori, atque ea minor, quæ fit creaturæ, *Capit.Mouet te 22.quæſt.2.* maior quippè temeritas in primo, quàm in ſecundo caſu conſideratur contra blaſphemum, & ſine comparatione Gloſ. *in cap. 1. de maledicis lit. A.* hinc meritò quemdam, qui in ludo non ſemel nomen Domini, & Beatiſſimæ Virginis Mariæ blaſphemauerat, Magna Curia me in ea exiſtente, condemnauit non tantum ad triremis pœnam vltrà quatriennium, ſed quoque ad fuſtigationem; abſurdum enim foret, quod grauiora, & minus grauia eadem, & vniformi plecterentur pœna.

Inſuper tunc mitiùs, quàm pęna Statuti blaſphemus punitur, quando maledi-

11 ctio oritur ob iracundiam ex cauſa iuſta humano modo ad iram impellente, teſte D.Sanfel. *dec.369.* & eodem D.Merl. *c.97. nu.3. & 8.* cauſæ verò iuſtæ enumerantur à Fabio de Monteleone *in 4.parte litterarum arbitralium*, & à Farinac.*d.quæſt.n.48.* vbi ex Duen. *reg. 292. in 5. fallen.* duo requirit, nempè quod ira ex iuſta

pro-

proueniat cauſa, & quod fuerit talis, vt hominem à ſuo recto ſenſu alienauerit, quod vltimum non admitto, ludi tamen cauſa ſemper improbanda eſt, tamquam multorum malorum cauſa, ideoque ludus à iure eſt prohibitus, vt in *l. alearum, C. de Religioſ. & ſumptibus funerum.*

Verùm ob delictorum frequentiam augetur pœna, vt in *l. aut facta, §. euenit, ff de pœnis*, ibi: *Euenit, vt eadem ſcelera in quibuſdam Prouincijs grauiùs plectantur, vt in Africa meſſium Incenſores, in Myſia vitium:*
12 *vbi metalla ſunt, Adulteratores monetæ*, & in §. *non nunquam*, ibi: *Nonnunquam euenit, vt aliquorum maleficorum ſupplicia exacerbetur, quoties nimirum multis perſonis graſſantibus exemplo opus ſit, & in l. 1. ff. de abigeis.* ibi: *Puniuntur autem duriſſimè non vbicumque, ſed vbi frequentiùs eſt id genus maleficij*, concordat *lex Regia* 8. *ſeptem. partit. tit.* 31. *de las penas, caſi el yerro que hande eſcarmentar, es mucho vſado de fazer en la tierra, ò aquella razon deuen entonze poner crude eſcarmiento*; & meritò, quia ex delictorum frequẽtia iuſtitiæ contemptus inducitur, iuſtitia enim vt ſit in vigore, contẽptus eſt arcendus, ſicuti currentem equuleum non tenuis reſtis, ſed ferreum tenet capiſtrum. Hinc præclarè Symmach. *lib.* 2. *epiſtol.* 2. inquit, *tantùm denuò legibus ſeueritatis adducendũ eſt, quantum flagitia creuerunt*, meritò in hoc Regno fuit aucta pœna contra delinquentes cũ armis igneis, & per conſuetudinem contra latrones viarum publicarum exacerbata, quippè ita expedit ob frequentiam delictorum, quæ conſultò fiunt, ſicuti ſtupra, & adulteria, quæ vi, vel fraude committuntur, & præſertim in hac Ciuitate vti magno plena populo.

Ne ſcribam vanum, pia Virgo Maria duc manum.

CAPVT PRIMVM
DE OSCVLO.

Vt eſt ſtupri, adulterijq; præparatio, vnde dictum, quid, & quotuplex ſit, ac de eius pœna.

Iuxtà illud

Viſus, & alloquium, tactus, poſt oſcula factum.

DE OSCVLO.

Oſculum vnde dicatur, quid ſit, & quotuplex n. 1.
Oſculum quomodò probetur n. 2.
Oſculi pœna n. 3.
Oſculum eſt actus carnis n. 4.
Puella propter oſculum lucratur medietatem donatorũ, & antepbati n. 5.
Coniugij promiſſor ad illud cogi debet tàm à Iudice Eccleſiaſtico, quàm à Sęculari n. 6.
Matrimonia irrita quando per coactionem dicantur n. 7.
Decreta coactionem ad matrimonium con-

continentia referuntur num. 8.
Promiſſor coniugij ad illud non cogitur iuſta exiſtente cauſa n. 9.
Promiſſor coniugij oſculo intercedente, & iuſta exiſtente cauſa, an ad illud compellatur n. 10.
Oſculi violenti pœna, quæ de iure communi num. 11.
Oſculi violenti pœna, quæ de iure Regni num. 12.
Capitulum ſine mortalis peccati diſcrimine interpretatur n. 13.
Pragm. de oſculantibus mulieres non procedit contra deoſculantem nimio amore excæcatum n. 14. cum declaratione, vt ibi.
Pragmatica ſupradicta non procedit cōtra eum, qui mulierem amplectitur, & non deoſculatur n. 15.
Pragmatica prædicta nō procedit in oſculo mulieri conſentienti dato patre diffidente n. 16.
Pragmatica ſupradicta non procedit cōtra auxilium præſtantes deoſculantibus mulieres n. 17.
Pragmatica an procedat in oſculo dato in capite, vel in ſcapulis n. 18.

OSculum ab ore dici, vt ex gloſ. in Clementina finali de ſententia excom. Bertaz. & Albéric. de Roſate in di-
1 ctionario in verb. oſculum omnibus innoteſcit, atque eſſe carnis actum, notat Dom. Præſ. deciſ. 333. & ſicut verbum quod ab ore procedit, aut bonum eſt, aut malum, ita oſculum bonum dicitur nempè dilectionis, aut malum ſcilicet libidinis, quod impudico procedit ex animo, inſuper malum, aut voluntarium eſt, quod mutuo conſenſu expletur, aut inuoluntarium, quod aliquo prętextu datur, puta matrimonij tractatu, abſq; quò fortaſſis mulier illud non pateretur, aut violentū eſt, quod ſine conſenſu, ſed vi datur. Quomodo autem probetur ad finem procedendi con-
2 tra deoſculantem notat Vlpellius conſ. 14. & Bertazzol. conſ. 3. nu 8. verſ. notandum.

Qua verò pœna puniatur, dico quod primum arbitraria pœna caſtigari debet, vt annotat D. Præſ. in d. deciſ. ſicuti ſecundum nempè inuoluntariū;
3 Verum iſtante muliere, vel patre eius, ob illud, oſculans ad matrimonium aſtringitur contrahendum, & primo per text. in c. Præterea 20. de ſponſal. & matrim., vbi habetur, quod hi qui purè de matrimonio contrahendo fidem dederunt, modis omnibus ſunt inducendi, vt præſtitam fidem obſeruent.

Secundo per text in cap. Ex litteris 10. eod. tit. vbi qui iurauit, cum aliqua matrimonium contrahere ſi monitus non acquieuerit per cenſuram Eccleſiaſticam, ideſt excommunicationem compellitur, vt iuramentum ſeruet.

Quinimò, & tertio, quia Rota ſępè cenſuit contrahentem ſponſalia de futuro ſine iuramento, compelli poſſe ad matrimonium, & ſignanter in vna Abulenſi matrimonij die 28. Maij 1593. coram D. Blanchetto, & affirmat Diuus Thomas in 4. ſententiarum diſtinct. 17. quæſt. 2. & meritò, nam nil magis fidei humanæ congruit, quam quod à principio placitum eſt cuſtodiri, l. 1. & l. iuriſgentium, §. Prætor ait, ff. de pact. c. 1. & c. pariter de pactis: tamen tunc leuior cauſa ſufficit ad diſſuadendam coactionē Epiſc. Genuenſis in ſua praxi.

Quarto

Quarto, quia oſculum eſt actus carnis,& ob id pro medietate eſt, quaſi caro
4 corrupta, vt conſiderauit Neapodanus *in Conſuetud. quartam autem in verbo, quod viro*, hinc mortuo ſponſo, puella propter oſculum lucratur medietatem donatorum, & antephati
5 teſte D.Præſid. *d. deciſ.* notant enim Odofredus, Cynus, Albericus, Baldus, Salicetus, atque alij *in l.ſi à ſponſo, C. de donat. ante nupt.* quod per oſculum vir ſentit gaudium, mulier verò verecundiam, & Petrus de Bellapertica ibi dicit, quod ſpóſus oſculando videtur quaſi cepiſſe caſtrum, itaq; coniugij promiſſor ad illud cogi debet, & à Iudice Eccleſiaſtico per
6 cenſuram, & à Iudice Laico per carcerationem aliamuè pœnam, vt in præſenti caſu tenet D. Reg. de Marinis *lib. 1. iur. reſol. cap. 266. nu. 3.* vbi inquit: *Quando poſt fidem datam illinc ad certum tempus, vel incontinenti inter virũ, & mulierem oſcula ſiue Maritales amplexus interueniſſent, licet nulla ſit ſequuta copula, hoc enim caſu pro præciſa coactione vtrumque brachium implorandum puto, nempè Eccleſiaſticũ cum cenſuris, & ſeculare cum vinculis, & tormentorum nimis propter grauiſſima mala, quæ ex tali recuſatione ſunt ventura, & Capitulum cum locum, & Capitulũ cũ Gemma de ſponſalibus, ſiue alia quæ declarant matrimonia irrita per coactionem contracta, nõ procedunt quando per iuſtam coactionem celebrata fuere*, vt perdoctè Gonzales *in c. ex litteris de ſponſal.* & Sperell. *deciſ.* 18.

Porrò iuſta ſupradicta cauſa eſt, vt vir ad matrimonium cogatur, quia ratio
7 non patitur, quod mulier in ſua exiſtimatione diminuta remaneat.

Quippè voluntarium, & non coactum videtur matrimonium: nam ipſemet vir ſeipſum arctauit, & in talem neceſſitatem ſe poſuit, vt notauit *gloſa in cit. cap. ex litteris verſ. hic poſuit* argumento tex. *in l.non exegimus 2. §.ſimili modo vltimo ff. ſi quis cautionibus*, ibi: *nam ſi ipſe hoc affectauit, vel cauſã preſtitit, non proderit ei exceptio*, & ita quotidiè practicamus in M.C., decretum verò ita concipitur.

Die &c. facto verbo in aula audito Regio Fiſco, & partibus N. N. inquiſitus de oſculo, vt in actis exulet per quinquenniũ, aut remaneat carceratus per biennium; verum ſi matrimonium contraxerit N. N. remittatus ei pœna prædicta.

Et hic noto, quod tempus pœnæ iudicis arbitrio remittitur, cõtracto verò matrimonio decretum ita interponitur.

Die &c. facto verbo c. N. N. pro executione decreti M.C. lati ſub die &c.
8 *ſtante matrimonio cõtracto, vt ex fide in actis præſentata, liceat repatriare* (ſi fuerit exulatus, ſi verò carceratus) *dicitur excarceretur, & pro cauſa prædicta amplius non moleſtetur, & ſe obliget de nõ offendendo*: remittitur quoque dicta pęna parte remittente.

Proceditque concluſio etiam ſi matrimonij promiſſio facta ſit ſub dotis conditione, nam ſi oſculum, ſiue maritales amplexus interuenerunt, priùs cogi debet ad contrahendum matrimonium, & poſteà de dote eſt tractãdum, cui conditioni videtur renunciatum iuxtà doctrinã D.Ricci *deciſ.* 195. & ita in facti contingentia etiam in M.C. me referente fuit deciſum.

Cæterum licet vir fidem pro contrahendo matrimonio præſtiterit, iuſta tamen

Digitized by Google

men exiſtente excuſationis cauſa ad
9 id non eſt cogendus de iure Canonico, vt *in capitulo Requiſiuit de ſponſalibus*, cenſuit Rota *dec.*497. *in nouiſs.* Franc. Marcus *dec. Delfin.*521. Thom. Triuiſ. *deciſ.*9.

Cauſa enim iuſta excuſationis reputatur, nempè magna diſparitas, ſi vir ſit nobilis, puella verò vilis conditionis, ſi vir ex legitimo matrimonio puella ex coitu prohibito ſi mali exitus veriſimiliter matrimonium eſſet futurum, item parentum indignatio, ac non nulla alia, quæ numerantur à Mario Antonino Maceratenſe *lib.*1. *reſol.*2. ſicuti mulier cogenda non eſt, & præſertim probatione aliqua exiſtente contra virum de morbo gallico teſte eodem Genuenſe *d. loco n.*5. *in fine.*

Sed pro coronidè quæro an oſculo intercedente propter aliquam dictarum cauſarum promiſſor ſit excuſandus.

Quæſiti reſolutionem pono in Iudicis arbitrio, qui hac in re perſpicere de-
10 bet, quid maioris ponderis ſit, vt maius euitetur damnum. Item quod in ſponſalibus celebrandis non eſt neceſſe, quod interueniant teſtes, eo quod de iure communi ſolo conſenſu perficiuntur vt ex *text. in l.*1. & 2. *ff. de ſponſalib. cap. noſtrates* 30. *q.*5. & quia lex *Tridentini* irritans matrimonium clandeſtinum, eſt correctoria iuri communi, & proinde non extendenda vltra caſum expreſſum, *l. præcipimus, C. de appell.* cum non militet eadē ratio, matrimonium enim clandeſtinum prohibetur ad euitandum concubitum, nam cum de priori matrimonio Eccleſiæ non conſtaret aliud publicè contrahebatur, id quod non conſideratur in ſponſalibus, vt latè *P. Sanchez lib.*1. *diſ.*12. *n.*2. *verſ. dicendum hinc ſponſalia*, & quia ſolo conſenſu perficiuntur, etiam clandeſtinè celebrata, ſunt valida, ac ob eorum fauorem teſtes non omni exceptione maiores probant, vt docet Triuiſanus *de ſponſ. priuil.*10. imo teſtes domeſtici Farinac. *deciſ. poſth.* 775. *verſ. quorum par.*1. quemadmodum præſumptiones, & coniecturæ veriſimiles idem Triuiſ. *priuil.*5. *à n.*4. Bonacina *de matr. q.*1. *punct.*1. *n.*12. & quæ ſingula non proſunt, hic vnita iuuant, vt præcitati aiunt.

Tertium nempè violentum oſculum de iure communi arbitraria quoq; plectitur pœna, ſed acriori ea, qua primum, & ſecūdum coercetur, quia aut triremis eſt, vt deciſum refert Triuiſan. *dec.*47. Muta *dec.*62. ſiue relega-
11 tionis, vt teſtatur Conſ. de Afflicto *dec.*276. de Franc. *dec.*333. vel exilij, vt refert Peguer. *dec.*2. Caball. *reſ.*96.

De iure verò Regni prout in hac Ciuitate per Capitulum, quod incipit *Vt ſine mortalis peccati diſcrimine* à Sereniſs. Rege Roberto in anno 1333. condito cum Nobilium Neapolitanorum interuentu pro pudicitia mulierum conſeruanda, pro familiarum decore, & matrimonij libertate, & ad audaciam iuuenum reprimendā pęna
12 vltimi ſupplicij fuit impoſita, & quamquam aliqui moderni, & præſertim Mutius Gazella de Caieta *in C. rerum iudicatarum*, Thor. *alleg.*44. autument hanc pęnam per dictū *Capitulum*, minimè fuiſſe impoſitam, ſed tantum ordinatum, vt cum ſceueritate iuxtà exigentiam procedatur, cū circa pęnā tantùm ſequentia legantur verba, ibi: *aculeos exiſtimet irremiſibiliter ſeuituros*, quod enim verbum

acu-

aculeos non vltimum ſupplicium, ſed quod generale ſit iuris pœnas continens iuxtà *text. in l. 1. C. vt intra certum tempus criminalis quæſtio terminetur*, & *gloſ. ibi litt. M.*, eoque magis vt inquit, quod Rex Fridericus, qui fuit longè poſt Regem Robertũ circà oſculi pœnam, conſilium ab Afflict. requiſiuit, is enim fuit voti illlam eſſe exularem.

Maiores verò noſtri verbum illud ita interpretati fuere, & eſt aduertendum, quod Rex Fridericus requiſiuit Afflictũ pro oſculo commiſſo extra Ciuitatem, videlicet in Ciuitate Sarni vti videre eſt in dicta *dec. 276.* & pęnès Gramat. *conſ. 48.* & hodie attenta *prag. 1. de oſculantibus mulieres,*
13 quà Capitulum prædictum fuit ampliatum in toto Regno, de dicta pęna non eſt dubitandum, quia clarè loquitur, ibi: *Vogliamo, & ordinamo, che il predetto Editto del Sereniſſimo Rè Roberto cõ ampliatione della pena di morte naturale habbia luogo, & ſia ampliato in qualſiuoglia parte del Regno*; Quinimò terminus foriudicationis fuit ad tres menſes abbreuiatus, & ita practicatur teſtibus Viuio *deciſ. 117.* de Franch *dec. 333.* & ibi de Luca, Muſcatell. *de pœna ſtupri, & adulterij n. 39.* Nouar. *dec. 33.* & *in d. prag. n. 3.* D. Reg. de Marin. ad D. Reuert. *dec. 221.* Scialoya *c. 23. n. 110.* & Conſ. Campan. *reſ. 4. n. 11.*

Verùm dicta *Pragmatica* locum nõ habet contra deoſculantem nimio amo-
14 re excecatum, qui enim cadit in amorem, quaſi cadit in furorem, & dicitur non amans, ſed amens, vt probatur in *authent. quib. mod. naturales efficiuntur legitimi*, §. *illud collat. 6. & Gloſa in § ſexto Inſtitutionum de ſucceſſionibus ſublatis in verbo bacchata*, ſiuè cadit in ebrietatem etenim vinum, & mulieres apoſtatare faciunt ſapientes, vt in *Eccl. 19.* & ita tenent DD., ſed quãdo quis dicatur nimio amore obcęcatus ad Iudicis arbitrium remitto. Idque procedit ſi inconſideratè, & inconſultò quis amoris impetu eam deoſculetur cum primi motus non ſint in hominis poteſtate, & is in illo inſtanti tamquam furioſus, & ebrius ratione carere videatur, vt notauit D. Ludouicus à Peguera *dec. 7. n. 21.* Farinacius *quæſt. 98. nu. 91.* ſicuti de quodam iuuene, qui amore obcęcatus Piſiſtrati Athenienſium Tyranni filiam in publico obuiam ſibi factam oſculatus fuit, & hortante vxore, vt capitale ſupplicium de illo ſumeret, Piſiſtratus ipſe reſpondit, *Si eos, qui nos amant interficiemus, quid eis faciemus, quibus odio ſumus*, vt commemorat Val. r. Max. *lib. 5. c. 1.* Conſ. Gram. *vot. 48.* & Peg. *in add. nu. 25.* Cæterum ſi conſultò mulierẽ deoſcularetur, hoc non procedit, alioquin noſtrum arbitrium à ſenſu, & non à ratione dependeret, & nobis nõ eſſet vtique liberum arbitrium, quod nefas eſt dicere, & quamquam Farinacius *citato loco nu. 92.* indiſtinctè teneat, quod amore capto in aliqua parte indulgendum ſit, & ſemper mitiùs agẽdum cum eo, qui ſine deliberatione delinquit, ego tamen dicta ratione attenta cũ Farinacio non conuenio, ne venia ſit horũ delictorum augmentũ.

Inſuper non procedit contra eum, qui mulierẽ etiam in via publica ample-
15 ctitur; & pudicitiam attentat, abſque eo quod deoſculetur, teſte D. Reg. Rouit. *in dicta prag. n. 1.* Nouar. *n. 8.* quos ego ſequor, quia ſtatutum pęnale

nale ſtrictiſſimè eſt interpretandum, & iuxtà verba *Cod.odia de regul.iuris Capitulo in pœnis eod tit.leg. factum, § in pœnalibus ff. de regul. iur.* Bertazol. *conſ.*73.*n.*1.*conſ.*222.*nu.*11. Marſil.*conſ.*6.Alciat.*conſ.*48. reiecto Muſcatell. contrarium dicente in *tit. de pœn.adulterij & ſtupri n.*36. eoq; magis, quia hic caſus accidere nõ poteſt,niſi in vili,& paupercula muliere.

Rurſus non procedit in oſculo dato mulieri conſenſienti, & in figura matrimonij, licet in eo diſſentiant conſanguinei,vt deciſum refert Conſiliarius Gram. *conſ.* 48. & ità teneo reiecto Dom.Rouit. qui in *d.prag. n.*4. contrarium tenet,attento *Capitulo Regis*

16 *Roberti*; quod procedit etiam muliere patiente ſe deoſculari cauſa matrimonij, vt *ibi nu.*18. quoniam in hoc eſt correctum per dictam *Regiam Pragmaticam*, quæ cum fundetur in violentia, non procedit muliere conſenſiente.

Quam deciſionem extendo etiam patre de matrimonio diffidente, atque amplio non habere locum contra auxilium præſtantes oſculantibus mulieres, nam licet dicta *Reg. Pragmatica* confirmet,& ampliet *Capitulum* prędictum,quod eandem pœnam imponit contra deoſculantes, & eis auxiliũ

17 præſtantes, tamen in hoc eſt correctum, cum *Pragmatica* ipſa loquatur in perſonam,& non in rem, ibi: *qual pena di morte naturale irremiſſibiliter ſarrà eſeguita contro li patratori di tale enorme delitto*,& ità deciſum per S.C. vt refert Thorus *in compendio deciſ part.*3. *in verbo auxilium*; fuit enim quidam pro huiuſmodi auxilio præſtito inquiſitus, ad remigandum per ſeptennium condemnatus.

Sed & hic etiam quæro an pro oſculo

18 dato in capite, in ſcapulis, manibus, vel genis procedat dicta *Regia Pragmatica*?

Primo, quod locum habeat conſidero, nãm oſculum luxurioſum meo arbitrio eſt, quod ex impudico procedit animo, & nil refert, quod detur in facie, vel in manibus.

Secundo, quod dicta *Regia Pragmatica* generalitèr loquitur, ideòq; generalitèr eſt intelligenda, eoq; magis, quando cum in vno, tum in altero caſu militat eadem ratio, vt in terminis ſtatuti notat Bertaz. *conſ.*166. *n.* 39. poſt Decium *conſ.*17.*n.*13.*lib.*1. & 39. *n.*5. & ratio expreſſa in *Regia Pragmatica* in vtroque conſideratur caſu, vt ex oſculo parentes matrimonio conſentiant.

In contrarium conſidero ſecundũ Thom. Triuiſan.*dec.*43. *num.*2. & 3. Dom. Reg.Rouit. ac Nouar. *in dicta pragmat.* oſculum luxurioſum eſſe, quod propriè ad os datur,vel ad oculos, aut ad mammillas, quia in oculis, & mãmillis magis ſpiritus reſident, ſicut in ore,quod membrum excellentiùs eſt, cum verbum iram leniat, & amorem concitet, & cum *Pragmatica* loquatur de oſculo luxurioſo pro dato ad manus, ad genas, vel ad caput non procedit.

Item quod qui oſculatur ad caput, ad ſcapulas, ad manus, vel ad genas videtur potiùs attentare, quam actum conſumare, quoniam attento vſu facies, & frequentiùs os oſculatur,hinc Poeta,

> *Bocca baciata à forza*
> *Se il bacio ſputa ogni vergogna ſmorza.*

Itidem Statutum licèt generale ſit, recipit

pit tamen laudabilem interpretationem iuxtà *text. in capit. Cum dilectus de Conſuetud.*, & notat Bertaz. *conſ.* 201. *&* 174. *nu.* 5. *& dec. Pedemontana* 88. quæ interpetratio facienda eſt in præſenti, vt euitetur vltimum ſupplicium, quod eſt omnium terribiliùs iuxtà notata ab eod. Bertazol *conſ.* 166. *n.* 40. & Marſ. *conſ.* 80. Hęc ego pro tenuitate mei ingenij conſideraui, tù in facti contingentia cogitata, equidem ſi magnũ ſcandalũ ratione perſonarũ non conſideretur, poſſet Iudex ab extremo ſupplicio recedere.

Ne ſcribam vanum, pia Virgo Maria duc manum.

CAPVT SECVNDVM
DE STVPRO.

De quo quinque notabo. Primo vnde dictum. Secundo quid ſit. Tertio quotuplex ſit. Quarto quomodo probetur. Quinto qua plectatur pœna.

DE STVPRO.

Stuprum vnde dictum n. 1.
Quid ſit, cum Authoris ſententia n. 2.
Stuprum triplex eſt violentum, inuoluntarium, & voluntarium cum explicatione n. 3.
Perſuadere mulierem idem eſt, ac impellere, extortum dicitur quod perſuaſionibus fit n. 4.
Preces importunæ quæ n. 5.
Preces importunæ faciunt ſtuprum inuoluntarium n. 6.
Stuprum voluntarium, quid n. 7.
Stuprum bifariam probatur n. 8.
Stuprum quomodò probetur in genere in Virgine n. 9.
Puella in dubio ſemper præſumitur virgo, cum ampliatione n. 10. *&* 12.
Stuprum in vidua in genere quomodò probetur n. 13.
Stuprum in ſpecie coniecturis probatur num. 14.
Stupratæ depoſitio quare faciat indiciũ n. 15. *cum Authoris ponderatione.*
Cohabitatio cum muliere fornicationi occaſionem præbet n. 16.
In Amore contemnitur, qui contemnit num. 17.
Confeſſio extraiudicialis contrà ſtupratorem graue parit indicium n. 18.
Confeſſio extraiudicialis teſti de viſu æquiparatur n. 19. *cũ declaratione.*
Teſtes de confeſſione extraiudiciali deponentes probant etiam quod non ſint conteſtes n. 20.
Confeſſio extraiudicialis ad torturam ſufficiens eſt n. 21.
Litteræ amatoriæ an, & quando probent ſtuprum n. 22.
Culpa cordis caries mala eſt n. 23.
Fama loci de ſtupro non leue parit indicium n. 24.
Fama, alia coadiuuat indicia n. 25.
Stupri coniecturæ numerantur n. 26.
Singula, quæ non valent, iuncta iuuant n. 27. *cum exemplis n.* 28. 29. 30.
Sanguinis indicium n. 29.
Stuprum eſt crimen priuilegiatum n. 31.
Stupri pœna, quæ de iurę ciuili n. 32.
Textus in l. 1. §. qui Puero, ff. de extraordi-

dinarijs criminib. *dilucidatur ab Authore n.33.*

Stupri violenti, quæ ſit pœna n.34.

Stupri pœna quæ de iure canonico n.35.

Stupri pœna, quæ de conſuetudine n. 36.

Doctores circa ſtupri pœnam recenſentur à n.37. vſque ad 56.

Capitulum primum, & ſecundum de adulterijs *interpetratur à nu. 37. & ſeqq.*

Stuprator tenetur ad ducendum, vel dotandum pro ſtupro perſuaſionibus importuniſque precibus commiſſo n.57.

Capitulum primum, & ſecundum de adulterijs *procedunt poſt iudicium intentatum ibidem.*

Decretum dotet, vel nubat *ibidem.*

Stuprator tàm in foro interno, quàm externo obligatur ad coniugium pro ſtupro ob coniugij promiſſionem ſequuto n.58.

Decretum dotet, vel nubat, & ſi dotare nequiuerit remaneat carceratus, vel remiget *ibidem.*

Stuprator an ad matrimonium teneatur, ſi diſpar ſit conditionis, nobilior, vel ditior affirmatiuè tenet Author n.59.

Hiſtoria à Diuo Damaſco *relata de matrimonio pauperculæ fœminæ cum iuuene diuite, & nobili n.60.*

Cor contentum melius eſt habere, quam argentum n.61.

Buccella melior eſt ſicca cum gaudio, quam plena cum iurgio n. 62.

Stuprator an in foro interno teneatur ad coniugium pro ſtupro patrato ficta matrimonij promiſſione n. 63.

Opiniones Doctorum, ac rationes referuntur n.64.65.66.cum Authoris ſententia n.67.

Promiſſio matrimonij antè copulam facta non inducit ſponſalia, neque promiſſorem obligat n.68.

Stuprator an teneatur pro ſtupro voluntario puellæ ſub parentum cuſtodia exiſtente, vel ea remittente n. 69.

Doctores, & rationes pro negatiua recenſentur n.70.71.72.73.

Contraria Authoris ſententia pluribus fulcitur rationibus n.74.

Filij, & filiæ parentum conſenſu nubere debent n.75.

Matrimonia ſollemnitèr, & publicè ſunt celebranda n. 76.

Iudex Eccleſiaſticus tenetur procurare, vt matrimonia parẽtum conſenſu ſequantur, & ſine ſcandalo n.77.

Mulier, an domina ſit ſuæ famæ n.78.

Puella, an pro ſtupro voluntario ſit punienda n.79.

Opinio negatiua n.80.

Opinio affirmatiua Authoris n.81.

Homo, an dominus ſit ſui honoris, & ſuæ famæ n.82.

Doctores afferuntur, & rationes pro affirmatiua n.83.84.85.86.87.

Pro negatiua 88.89.

Opinionum conciliatio n.90.

Sententia Authoris n.91.

Reſponſiones ad obiecta eiuſdem Authoris n. 92.93.94.

Fœmina ob ſtuprum voluntariè commiſſum puniri debet 95.96.

CIrcà primum, & ſecundum Papian. *in l. inter liberas* §.1. *ad l. Iul. de adult.* inquit, *Lex ſtuprum, & adulterium promiſcuè, ideſt abuſiuè*
1 *appellat, ſed propriè adulterium cum nupta committitur propter partum ex altero conceptum compoſito nomine; Stuprum verò in Virginem, Viduamuè committitur, quod Græci* φθορὰν, *ideſt corruptionem appellant.*

Mi-

Mihi autem videtur concubitus in Virgine propriè dici ſtuprum, in Vidua verò potiùs appellari adulterium cum vidua donec nubat ſecundò, dicitur eſſe in priori matrimonio, §. *ſoluto*, & ibi *Gloſ. auth. de nupt. §. præter, auth. neque virum*, *quod ex dote*, & hac ſignificatione ſumptum, eſt
2 ruptio ſigniaculi virginei, quod puella coitu amittit, nam vidua de ſui corporis integritate nihil perdit, cæterum iuxtà *Papiniani* placitum in *d. l. & in §. item lex. Iul. inſtitutionũ de publ. iudic.* eſt corruptio virginis, vel viduæ honeſtæ viuentis.

Circà tertium, ſtuprum committitur in fœmina, & in maſculo, de quo alio Capitulo tractabo, & in fœmina eſt triplex, violentum, inuoluntarium, & voluntarium.

Primum explicatione non indiget; inuoluntarium verò eſt, quod per ſedu-
3 ctionem patratur, vt *in cap. 1. & 2. de adult.* ſeducere enim eſt alterius voluntatem ad ſe ducere, nempè aliqua promiſſione, puta matrimonij, vel reddendi mulierem ex paupercula diuitem, vel importunis precibus, atque perſuaſionibus iuxtà illud Terentij in Andria, *Me ſeducere iſtis dictis poſtulas*.

Hinc faciliùs eſt hortari mulieres, quam fortem virum, & blandis verbis per-
4 ſuadere, atque ad aliquid faciendum rogatis, precibuſque impellere, prò quo faciunt iura *in l. 1. §. perſuadere 3. ff de ſeruo corrupto in leg. eum qui, Cod. de appellat. l. 1. Cod. de rapt. virg. & in l. 1. C. ne filius pro patre iuncta gloſa in verbo extortam*, vbi extortum dicitur, quod perſuaſionibus fit, ac *lex Regia 1. tit. 19. par. 7.* ibi: *Otroſi dezimos, que façen gran maldad aquellos, que ſoſacan con engaño, ò falago, ò de otra manera las mucheras virgines, ò las biudas que ſon de buena fama, è viuen honeſtamente, è maiormente quando ſon buoſpedes en la caſa de ſus padres, ò de ellos, ò de los otros, que façen eſto, vſando en caſa de ſus amigos, è no ſe puede eſcuſar, que el que ijo quiere con alcuna mugere deſtas, que no fiẓe muy gran yerro, maguerdica que lo fiẓe con ſu plaẓer de ella nole faẓiendo fuerẓa, ca ſegun diẓen los Sabios antiguos como en manera de fuerẓa es ſoſagar, e falagar las mucheres ſobredichas con promettimientos vanos. façendoles façer maldad de ſus cuerpos, è à quellos que traen eſta manera mas yerran que ſi lo fiſieſſen por fuerẓa*, faciliùs enim ſupplicatione, quam vi à muliere conſequimur, quod optamus, & voti compotes ſumus.

Doctores verò cum quærunt, quænam ſint iſtæ preces importunæ, & perſuaſiones, non ſunt concordes, quoniam Diuus Thomas 1. 2. *qu. 6. art. 7.* tenet, quod ſimplices, licèt repetitæ rogationes potiùs augent, quam voluntatem minuant, Dom. Card. de Lugo *diſput. 12. ſect. 1.* ait, quod eiuſmodi
5 preces facilè exequi poſſunt, ſi seriò fœmina velit, Reu. Lexius *de iuſt. & iur. lib. 2. c. 10. dubit. 2. nu. 14.* tenet, quod preces importunæ ad hoc vt ſtuprator teneatur, ſunt quæ, vel minas, vel metum reuerentialem contineant, nam preces, & munera, vt ait, potiùs blandã illiciunt, quam vim afferant, & quia fœmina ira concepta (qualem hac in re decet) moleſtiam excutere valet, limitat tamen hoc in loco ſi preces tãtam importunitatem continerent, vt ratione illius ſolius tenea-

Digitized by Google

teneatur, ſicuti preces Defilæ, quibus Sanſonem expugnauit, & ego pono caſum in puella, quæ inſimul cum viro moratur, alij tenent, quod ſint cõtinuæ rogationes, & cum muneribus ſollicitationes, vt poſt Nicolaum de Lira *ſuper Exod.cap.22.qu.2.* & Anton.de Corduba *qu.13.in 7.dicto* tenet, Ioannes Guttierez *quæſt.canonic. cap.37.n.15.* Alij verò cenſent, quod ſint preces, quæ præceſſerunt cædes, vt videre eſt penès Reu.Fagundez *in 6.præcepto decalogi qui nu.11.* inquit, quod prudens Iudex arbitrabitur
6 quando importunæ ſint preces, & quidem illæ, quas tu attenta conditione viri, ac puellæ, iudicabis importunas, ſtuprum inuoluntarium faciũt, quod in dubio ſemper præſumitur perſuaſione, & aliqua fallaci promiſſione patratum, Dom. Card. Tuſchus *lib.5. concl.710.* Berlich. *lib.5. concluſ.38.n.27.* Fa in *q.147.n.34.*

Voluntarium ſecundum Io: Guttierez *var.quæſt.cap.37.n.23. 2.caſu*, eſt cũ puella commiſſum, quæ iuuenis amo-
7 re capta eum abiecto pudore vltrò appellat, quem ſequitur Gonzalez in *cap.1.de adult.n.2.* vel ſecundum eũdẽ Guttierez *cit.cap. in 3.caſ.* & Harpre ctum in §.*lex Iulia n.86.* volũtarium dicitur, quod volente, & parum reluctante virgine, vel vidua committitur, & ex ipſa Ethymologia deducitur.

Circa quartum, quomodo probetur, aduerto, quod duplex eſt probatio, vna quæ ſtuprum fuiſſe patratum demon-
8 ſtrat, altera quæ Titium fuiſſe ſtupratorem indicat, prima in genere, ſecunda in ſpecie dicitur, vt pleno calamo *in primo decreto* notaui.

Et probatur in genere, cum in virgine eſt commiſſum per obſtetrices, quæ cum iuramẽto deponere debent, qualitèr puellam inſpexerunt in parte naturali, in qua ſignaculum virgineũ
9 reperientur cum fractura, & ſi ibi robur adeſt, & ſanguis, dicere debent de recenti; Si hæc non exiſtunt ſigna, ab antiquo de certo autem tempore iudicare nequeunt, & hic noto quod Puella præſumitur, quod antèa erat virgo, & inquiſito contrarium dicen-
10 ti, onus eſt probandi, ſicuti affirmant Menoch. *de præſump.lib.5. præſump. 4. & 12. lib.6. præſ.81. & 89.* Maſcard. *de probat. lib.3. concluſ. 1410.* Clarus §.*ſtuprum n.4.* Foller.*in rubr. capiat inform. nu, 20.* Berlich. *5.par. concluſ.practicab.concluſ.38.n.63.* & ibi cæteros allegat, & communis eſt Doctorum opinio intercedente iuramento Puellæ.

Hanc præſumptionem idem Berlich. ait *nu.64.* procedere non tantum in muliere nobili, vel diuite, verùm etiam in plebeia, vel paupercula, per *text.in l.humilem,C.de inceſt.nuptijs*, vbi Iu-
11 riſconſultus nullam eſſe differẽtiam, ait, inter ingenuas quamuis pauperes, & opulentiores ex diuitijs, atque opulentiori fortuna.

Quinimò Harp. in *d.§.n.84.* tenet, quod ſi Iudex ex probatis indicijs efficiatur
12 dubius, etiam dicto fœminæ iurato, ſe virginem fuiſſe, ſtare debet.

Item vt ſtuprum ſit punibile, debet conſtare de honeſtate virginis, iuxtà *text. in §. item lex Iul. de publicis Iudic. & text. in l. ſi ea*, ac *text. in l. quæ adulterium, C.ad l.Iuliam.*

In vidua probatur per teſtes deponentes de mulieris conqueſtù, de honeſtate
13 iuxtà *text.in §.item, l.Iulia, ff.de public.Iudicis, ac de viduitate*, nempè

quod

quod eã priùs fuerit matrimonio coniuncta: alioquin ſi non virgo, nec vidua non dicitur ſtuprum, vt in *l. ſtuprum, ff. de adulterijs.*

In ſpecie verò probatur coniecturis, prædicta enim crimina ob verecundiam occultè fiunt, ſicuti furta quæ de nocte, ac alia crimina quæ clanculum committuntur, difficilis ſunt probationis, ideoque nè impunita remaneant, & delinquentes fiant audacio-
14 res, lex his eſt contenta probationibus, quæ haberi poſsunt, nempè violentis præſumptionibus, vt docet *Iuris Conſultus in l. 3. de re militari in l. indicia Cod. de re vend.* ibi: *Indicia, quæ iure non reſpuuntur non minoris probationis, quam inſtrumenta continent fidem l. 2. quorum appellat. non recipiuntur*, ibi: *Argumentis conuictus teſtibus ſuperatus*, & circa materiam propriè faciunt *Iura Canonica in capit. 3. loc. de præſumptionibus*, vbi *Gloſ. & in cap. præter. de teſt. Gloſ. in cap. litteris de præſumpt. in verbo vt credebant*, ibi: *Non dicitur ſciebant, cum opus illud non plenè pateat viſui, ſufficit ergò ferre teſtimonium de eo, quod inducit violentam præſumptionem*, & *Gloſ. in cap dixit Domin. in Euang. 32. qu. 1. verb. ſuſpicio*, ibi, *ſed quod hic dicit, vel fornicationis ſuſpicio, non eſt cauſa dimittendi, ſed eſt modus probãdi, cauſam dimittendi, quia per ſuſpicionem probatur fornicatio, adeò quod vxor dimittitur propter fornicationis ſuſpicionem, vndè prò eodem reputatur fornicatio, & fornicationis ſuſpicio, nàm probata ſuſpicione, probata eſt fornicatio*, & nota, quod loquitur in re graui, nempè diuortio, nam quod Deus coniunxit, homo non ſeparat, facit *lex Reg. 62. Stili*, ibi, *que ſe preuia por ſeñales, ò per ſuſpechas, ò preſunciones*, & affirmant Ioſeph Maſcardus *de probat. concl.* 1343. Præſ. Menoch. *de præſumpt. lib. 5. præſ.* 41. Fontanell. *de pact. nupt. clauſ. 5. gloſ. 5. part. 2. nu.* 80. Farin. *qu.* 37. Gabb. *caſ.* 288. Guazz. *defenſ.* 30. *cap.* 4. ac alij ab iſtis relatis.

Coniecturæ autem, ſiuè præſumptiones multæ ſunt, quarum prima communiter à Doctoribus affertur, eſt ſtupratæ depoſitio cum iuramento facta,
15 nam leuibus indicijs concurrentibus producit grauè indicium torturæ pôderis, teſte Baiardo ad Clarum *in §. ſtuprum nu.* 41. Farin. *quæſt.* 43. *n* 99. Caball. *caſ.* 8. *n.* 10. Fontanell. *de pact. citato loco num.* 82. Ciarl. *contr. forenſ. lib.* 2. *c.* 174. Carpzouius *quæſt.* 122. *nu.* 77. qui de praxi teſtatur, ac nonnulli alij innumeri, & recipitur in praxi dicta depoſitio, ſine tortura, quia præſumitur ſeducta, & in conſequentiam, quod paſſa eſt ſtuprum inuoluntariè, idcircò obdelictũ, quod faſſa eſt non redditur infamis, & ſpeciale eſt in hoc crimine, quò à communitèr accidentibus plena probatio haberi nequit.

Quinimò (meo arbitrio) depoſitio ſtupratæ, quæ de crimine accuſatum petit in maritum ſi eſt pulcra, vel iuuenis, & non paupercula cum facilè maritum inuenire poſſit violenta eſt coniectura, quod ab accuſato recipit iniuriam, quam ſua verecundia manifeſtat, & inſtat in iudicio, vt recuperet honorem, contracto matrimonio, eò fortiùs ſi in accuſando diù perſtiterit. Primò, nam perſeuerantia iuſtum dolorem arguit amiſsæ pudicitiæ. Secundò, quia fœmina neglecta magis odit,

Digitized by Google

odit, quàm amat, vndè ſi ab accuſato viro non fuiſſet cognita, ab accuſatione quidem recederet. Tertiò, quoniam non præſumitur, quod mēdacium dicat petendo virum in maritum, propter quod matrimonio cōtracto facilè ab eo occidi poſſet.

Secunda coniectura eſt cum accuſato cohabitatio, hæc enim fornicationi occaſionem præbet opportunam, ete-
16 nim carnis delicta tantùm fuga ſuperantur; alia verò reſiſtentia iuxtà Diuum Paulum *1. ad Chorintios 6. & 18.* Is enim vitia increpando, inquit,
17 *reſiſtite diabolo*; (de fornicatione verò loquendo) ait, *fugite fornicationem, porrò qui in hoc contendit, contemnitur, & vinci, qui fugit* Ioſephi exemplo, vt *Geneſis c.39.* & Beatus Martianus dicebat, *Martianè, fuge; fuge Martianè.* Hinc ſi puella proba-
18 tæ præcedentis pudicitiæ, Titium accuſauit de ſtupro, ſi Titius cum ea habitauerit, credibile eſt dictum eius, & violentam inducit præſumptionem, attentò adminiculò anteactæ vitæ, argumento textus *in l.3. ff. de teſtib.* ibi, *an honeſtæ, & inculpatæ vitæ, an verò notatæ, & reprehenſibilis.*

Tertia eſt coniectura, nempè extraiudicialis confeſſio, vt ex *Gloſ in c. præterea de teſtib. in verb. conſcios*, ibi, *quia fortè ab eo audierunt* Farinac. *q.69.n.200. & in dec.72.n.1. in fine lib.2. Conſiliorum*, Cyriacus *controu. 171.n.14.* Ciarlin. *controu. 174.n.22. verſ.5.* hæc probat ſtuprum, ſi cum ea admixta fama alia concurrant in-
19 dicia, hæc teſti de viſu æquiparatur *Seſe deciſ. Aragoniæ 111.nu.5.* dummodò cauſam contineat veriſimilem, & teſtes qui de ea deponunt ſint integræ fidei, etiam quod ſint ſingulares, ſcilicet de loco, & tempore non conteſtes, nàm ſingularitas non eſt obſtatiua, ſed adminiculatiua, & non tractatur de probando delictum tali die, & loco commiſſum, ſed de probanda extraiudiciali confeſſione reiterabili, imò eorum teſtimonium mihi videtur credibilius, homo enim crimen in corde occultat, iuxtà illud,
20 *Numquid cuſtos ſum fratris mei*, vt Cain Domino inquit, idcircò magis credibile eſt, quod vni, quàm duobus coniunctim peccatum manifeſtat, ſatis eſt ergò, quod in negotio principali conueniant, tenet Maſcardus *de probationibus concl. 379. n.11.* planè extraiudicialis confeſſio magnum eſt indicium cum ex delinquentis ore proueniat, & immediatè ex proprio
21 facto, & non ex alieno, Iudex, quid certi habeat, meritò ſola ad torturam confeſſio ſufficiens eſt, iuxtà *Gloſ. in capite quinto 35. ff. de adulterijs in verbo accuſaturo*, & in *l. ictus fuſtiū ff. de his, qui notantur infamia.*

Quarta eſt coniectura veluti literarum trāſmiſſio iuxtà earum tenorem, Ma-
22 ſcardus *de probat. concl. 64. nu. 10. in fine*, Farinac. *q.136.n.127.* & ad Iudicis arbitriū, Menochius *de præſumpt. lib.6. præſ.41. in fine*, & ego dum munus fiſcale ſuſtinebam, habui in facto contra quendam Medicum carceratum pro ſtupro in perſonam honeſtæ viduæ, & formoſæ commiſſo, nàm cū fuerint præſentatæ duæ literæ amatoriæ, in quibus medicus ei matrimoniū promittebat; quia, ità ad eius intererat conſcientiam, ponderaui, quod conſcientiæ remorſus ſtuprum ante actū indicabat; culpa enim cordis caries mala eſt, hinc Virgilius 4. *Ænei.*

Infixū ſtridet ſub pectore vulnus,

& quia

& quia alia contra eum cõcurrebant
23 adminicula per M. C. fuit medicus condemnatus ad nubendum, vel dotandum cum clauſula, quod ſi dotare eligeret, per quinquenniũ extra Prouinciam exularet, & in effectu matrimonium contraxit, vt penès ſcribam Fiſcalem, Lauritano.

Quinta eſt coniectura nimirũ, loci fama,
24 Aymon Crauetta *conſ.* 205. *nu.* 13. Maſcardus *de probat. concluſ.* 1343. *n.* 5. Baiardus ad Clarum §. *ſtuprum n.* 5. Farinac. *q.* 147. §. *probatio n.* 133. & 132. & certè hęc alia indicia, &
25 adminicula coadiuuat Rota *d. deciſ.* 72. *n.* 2. probatur ex *tex. in c. præterea de teſtibus*, ibi, *præſumptionem violentã fama conſentiens ſubminiſtret.*

Alia eſt coniectura viſus; vtputà ſi imputatus de ſtupro viſus eſt puellæ domũ
26 introire maximè noctu: alia riſus, & iocus, aliauè matrimonij tractatus: cæteras quæ ex contingentia prouenniunt, ad tuam relinquo diligentiam.

Duo tamen non prætermitto, vnũ quod quæ ſingula nõ valent iuncta iuuant,
27 iuxtà *textum in l. inſtrumenta, C. de probat. Gloſam in l.* 2 *ff. de excuſat. tutorum verbo legitimis*, ibi, *ſed duæ præſumptiones etiam probationẽ plenam faciunt cum alijs indicijs, quia, quæ nõ proſunt ſingula, multa iuuãt*; & certè ſi ad eandem pertinent rem, ſi non valent, quia magna ſunt, valebunt, quia multa ſunt, & vt vulgo dicitur, *ſi non viene il fulmine; come la grandine*, confert *Gloſa in l.* 3. §. *ideoque, ff. teſtibus, Gloſa in c. cauſam de probationibus*, & Quintilianus *inſtit. orat. c.* 9. ità ſcripſit. *Alia ſunt ſigna nõ neceſſaria, quæ etiam ſi ad tollendã dubitationẽ ſola non ſufficiunt tamen adiuncta cęteris plurimum valent.*

Idemq; Quintilianus *loc. cit.* exemplo oſtendit Titium e. g. de homicidio accuſatum, & ſi ſola coniectura, quia ſanguis ex hoſtia reſperſit, vel ex nare profluxit nihil operetur; verum ſi in
28 locum interfecti hominis Titius viſus fuit, & illius erat inimicus, & antèa minatus; interfectorem Titium indicat, & hæc coaceruata probant, & me patrocinante pro Fiſco, Franciſcus Conte de Vaino ob homicidium cauſa furti patratum in hac Ciuitate in mulierem infelicem, Felicianam nuncupatam, quià cum ea commercium carnale habuit, & fuit eodem
29 die viſus cum veſte tincta ſanguine in vico, quo illa habitabat, ac in hora facinoris, atq; viſus quod à d. loco iuit ad Eccleſiam Diui Auguſtini, à qua tranſitum fecit ad Eccleſiam Archiepiſcopalem, & ab ea accepto pallio ab amico diſceſſit Vaianũ verſus; hiſce addita fuit extraiudicialis confeſſio per duos teſtes probata, quorum vnus exibuit anulum aureum ab eodem accepto pro ducatis quinque, & conſtabat illum fuiſſe Felicianæ, à M. C. fuit acriter tortus, & non confeſſus, ad Regias triremes traſmiſſus, & preſertim ponderaui indicium ſanguinis, quod erat quidem vrgens, ex quo in loco propinquo, & in hora facinoris fuerit viſus, iuxtà notata à Cruſio *de indic. homicid. voluntarij.*

Item ſi Titius accuſatus de morte, cu per teſtamentum erat ſucceſſurus, ſi
30 tamen illud Caius mutare intendebat, & Titius pauper erat, ac leuis vitæ, Caij hæreditas magna, hæc vnum in locum coacta rem claram faciunt, vt inquit, & materia eſt ſine ſcrupolo cum non agatur de vltimo ſupplicio.

Vnde ſi puella Caium quęrelauit de ſtu-

pro, & ita cum iuramento coram Iudice confirmauit, ſi puella eſt decora facie, ſi Caius in eodem commorabatur loco, ſi iuuenis, & non infirmus, ſi matrimonij tractatus, aut amoris interceſſerunt, & his accedat extraiudicialis confeſſio, vel loci fama, ſiue aliud adminiculum, hæc quidem, vel alia Caium ſtupratorem declarant.

Alterum quod attenᵭta dicta ratione, ſtuprum eſt crimen priuilegiatum,
31 ideoq; teſtes inhabiles etiam admictuntur iuxtà *Gloſ. in l. conſenſu, C. de repudijs*. & teſtantur Clarus *in §. ſtuprum*, Maſcard. *de probationibus concluſ.* 1343. *num.* 4.

Et confert doctr. Bald. *conſ.* 427. *lib.* 5. vbi ad probanda indicia, & ad inneſtigandum non requiri teſtes omni exceptione maiores, ſi ijs veriſimilia deponunt, vt in arg. *l. milites*, §. *oportet*, *C. de quæſt.* Hinc ſorores puellæ ſtupratæ eſſe admictendas ad iuuanda alia indicia cõtrà ſtupratorem cenſeo, nam non præſumitur cum mendacio propriam allegare verecundiam.

Circà quintum, nempè ſtupri pęnam ius ciuile, & can. recenſebo, atque Docto-
32 res, qui teſtantur de vſu, quod ius interperratur iuxtà *Gloſ. in §. ex non ſcripto inſtitut de iur. natur. & Gloſ. in l. fin. C. quæ ſit long. conſuet.* de iure ciuili eſt *text. in §. item lex Iulia de publ. iud.* vbi pro ſtupro ſine vi in virginem, vel viduam honeſtè viuentē, *lex Iulia* ſtupratoribus pœnam irrogat, nempè ſi honeſti ſunt, publicationem partis dimidiæ bonorum, ſi humiles corporis coercitionem cum relegatione; Quod verbum cum relegatione reiteratur, vt ſtuprator vitæ alioqui honeſtæ parte bonorum confiſcata relegetur, ſicùt opinantur Giphanius hic, & Harppret. ac Menoch. *de arbitrarijs lib.* 2. *c.* 3. *caſ.* 288 *n.* 10. *&* 11. Paul. Ghirlan. *de pænis omnifariam coitus c.* 6. Gramat. verò *voto* 4. *nu.* 23. tenet, quod in defectum bonorum relegatio procedit.

Etenim. Puella hoc ſtupro deterior fit, ſicùt, & Vidua, & non facilè in matrimonio coniūgitur, & ſi innupta viuat, erit in Republica tamquam arbor in agro ſine fructù, & ſi meretricando viuat, erit vti ſpina, quæ ab agro euellitur, & hoc ratione concubitus cum vidua honeſtè viuente nuncupatur quoq; ſtuprum, atq; diſtinguitur à cōcubitù cum meretrice, quæ non remanet diminuta, vt virgo, nec fit deterior in conditione, vt vidua honeſta, & hac ratione *lex Iulia in d.* §. pęnam irrogauit, vt boni mores conſeruentur in Republica.

Eſt quoque *text. in l.* 1. §. *qui puero, ff de extraordin. crim.* vbi Paulus inquit, *qui puerum ſtuprū abducto ab eo, vel corrupto comite perſuaſerit, aut mulierē, puellāue interpellauerit, quodue impudicitię gratia fecerit donum prębuerit pretiumue, quo id perſuaderet, dederit, perfecto flagitio punitur capite: imperfecto in inſulam deportatur; corrupti comites ſummo afficiuntur ſupplicio.*

Hic textus iuxtà ſuam literam (meo ar-
33 bitrio) de ſtupro inuoluntario loquitur, & ità intelligi poteſt, videlicet, qui ſtuprum puero perſuaſerit blanditijs, pretio, dono, aut aliqua promiſſione, & per conſequens vi interpretatiua, iuxtà *text. in l.* 1. §. *perſuadere*, *ff. de ſeruo corrupto*, *& l. cum qui, C. de appellat.* ab eo comite abducto, vì ablato, vt Cicero 7. *in Verrem*, ibi, *Naue à predonibus abducta: vel*

comite

comite corrupto mulierem, Puellamuè interpellauerit, ſcilicet iterato, & importunè rogauerit, vt ex Valer. Max. *lib.* 3. ibi, *Cato iterùm, deinde hac ſepiùs interpellatus in propoſito perſtitit, perfectò flagitio punitur capite*, ideſt in metallum damnatur, qua pęna Ciuitas amittitur, atque libertas; Nàm cum catenis quoq; mancipatus imperfecto deportatur, vndè verbum capite non de morte naturali intelligitur, ſed de morte Ciuili cum relata pœna maior ſit, quam deportatio, & ità ſemper in dubio intelligi debet per *text. in l. ſemper, ff. de reg. iuris, l. ſi præſes, & l. pænult. de pœnis*, probat Farinac. *q.* 19. *nu.* 2. *&* 3. qui intellectus duplici fundamento comprobari poteſt, primo per *tex. in l. in eadem, §. præterea. ff. ad l. Iul. vi publica*, cuius verba ſunt: *Præterea punitur huius legis pęna, qui puerum, vel fœminam, vel quemquam per vim ſtuprauerit*; pœna enim *l. Iuliæ de vi publica*. eſt tantùm deportatio, vt in *l. qui dolo, ff. eodem*, vndè verbum capite in dicta lege poſitum non poteſt intelligi de morte naturali, ſed de morte ciuili, nempè de pœna in metallum, quia in dicto caſu ſtuprator duo committit, crimina, nempè in puellam, quam ſtuprauit, & in comitem quem corrumpit, vel remouit.

Secundo, nam Paulus contrà corruptos Comites vtitur verbo adiectiuo (*ſummo*), quod abſq; dubio mortē naturalem denotat, vndè vbi voluit, declarauit; Comites enim iſti quia à tutela deficiunt, & ex paſtoribus, corrupti, euadunt lupi, meritò debent occidi, ab hoc intellectu non diſſenſit Bartol. qui dicit hanc legem procedere, quando non ſine vi ideſt abducto comite ſtuprum perficitur, §. *verò item l. Iulia inſtit. de public. iudic.* locum habet quando ſine vì, ſed Claudius Bertazol. inquit *ad conſilium patris* 495. ex Iacobo Contio, quod verba illius legis à compilatore diminuta referuntur, & preſertim, quod legendum eſt *domum*, & non *donum*, & paulum loquutum fuiſſe de ſolicitatoribus; Lænonibus, & ijs qui domum tenent prò committendis laſciuijs, contrà quos Lænones ſeueriſſimè conſtitutiones ſunt promulgatæ, vel de illo ſtupro in puellam patrato, quod in puerum committitur, & ſic de ſtupro prępoſtera venere. Primo, nam de ſtupro in Puellam ordinariè iam erat tractatum, & prò eo impoſita pœna ex *leg. Iulia.* de ſtupro ergò extraordinario, nempè contra naturam erat dicendum, & meritò ſub hoc titulo *de extraordinarijs criminibus*. Secundo, quia I. C. loquitur ibi per dictionem (*Aut*) quaſi de caſu ſimili dum ait (*aut mulierem puellamuè interpellauerit*) hoc eſt de ſtupro puerili, & tertio verbo *mulierem* nam ſtuprum non committitur in mulierem, ſed in Virginem, mulier enim illa eſt quæ virum agnouit, quæ interpretatio quoq; mihi placet.

Prò violento ſtupro eſt ſupradictus *text. in l. in eadem, & in §. item lex Iulia inſtit. de public. iudicijs*, vbi ſtuprum
34 vi publica committitur deportatio ex *l. Iul. de vi public.* irrogatur, ſi autem vi priuata bonorum publicatio, & ſecundum *text. in §. ſin autem de public. iud.* is verò qui per vim virginem rapit, vel viduam capite punitur, ſcilicet vltimo ſupplicio, ſecundum *l. vnic. C. de raptu virginis.*

De iure canonico eſt *tex. in c.* 1. *de adulte-*

terio, & ſtupro cuius ſunt verba, *ſi ſe-*
duxerit quis virginem non dum de-
35 *ſponſatam, dormieritq; cum ea. dota-*
bit eam, & habebit in vxorem; Si
verò pater virginis dare noluerit red-
det pęcuniā iuxtà modum dotis quā
virgines conſueuerunt, quo capitulo
Summus Pontifex Moyſis legem, de
qua in *Exodo cap. 22.* renouauit.

Et eſt *tex. in cap. 2. eodem tit.* quod ſe-
quitur: *Peruenit ad nos, quod Felix*
quandam virginem ſtupro decepit,
quod ſi verum eſt, quamuis eſſet de le-
ge plectendus; nos aliquatenus legis
duritiam mollientes hoc modo diſpo-
nimus, vt aut quā ſtuprauit in vxo-
rem habeat, aut ſi renuendum puta-
uerit corporaliter caſtigatus excomu-
nicatuſque in Monaſterio in quo agat
pœnitentiam, retrudatur, de quò nulla
egrediendi ſine præceptione licentia,
quæ iura certè loquuntur de inno-
luntario ſtupro, quod aliqua promiſ-
ſione, maliſq; artibus committitur,
vt ex dicto capitulo primo colligitur
per verbum *Seduxerit*, & ex *cap. 2.*
per verbum *Decepit*.

De vſu, ſiuè conſuetudine, qua ius inter-
pretatur, quam plures teſtantur Do-
ctores, & inter magnæ authoritatis
eſt per Ill. Antonius Gomez in *l. 80.*
Taur. vbi nu. 9. profitetur, quod in
Hyſpania in casù quo puella eſt de-
cepta, aut ſeducta ſicuti in dubio
36 propter ſexus fragilitatem pręſumi-
tur, argumento *text. in l. vnic. §. pe-*
nult. C. de rapt. virg. ibi, *niſi etenim*
eam ſollicitauerit, niſi odioſis artibus,
non facit, eam velle in tantùm dede-
cus ſe producere; Deflorator puellæ
alternatiuè tenetur, aùt eam in vxo-
rem ducere, aut dotare, & ſi dotare
tantū velit, etiam aliqua pœna puni-
tur. In eo verò casù, in quō puella li-
benter viro conſentit, ſine aliqua
perſuaſione, ſed amore capta virum
ſollicitauerit, dicit. quod ad nihil
teneatur, vt *num 10. in fin. argum.*
text. in l. 3. §. ſi quis violentem, ff.
de libero homine exibendo, vbi quis
non tenetur legis edicto, ſi liberum
hominem volentem retinuit, ſecùs ſi
ſeduxerit, & calliditate hoc fecerit;
cœterum prò ſtupro cum vidua vo-
lente commiſſo de generali conſuetu-
dine Hiſpaniæ ſtuprator non punitur.

Ioannes Guttierez *Canonicarum quæſt.*
cap. 37. n. 11. de Conſuetudine quo-
37 que teſtatur, quod ſtuprator alterna-
tiuè condemnatur, vel vt corruptam
ducat, vel vt condecenter dotet, & ſi
poſtremum elegerit, etiam aliqua ple-
ctitur pœna. exilij vel pecuniaria fiſco
applicāda, & *n. 22. 23. & 24.* prò ma-
iori declaratione tres diſtinguit caſus.

Primus caſus, quando deflorator præci-
bus importunis virginem cognoue-
rit, & in hoc dicit, quod in vtroque
foro eam ducere, vel dotare tenetur;
Secundus caſus, quando puella amore
capta virum ſollicitauerit, & ſtupro
commoditatem præſtiterit, & in hoc
casù ad nihil teneri dicit, quia dati
per errorem eiuſdem repetitio eſt:
Conſultò enim dati donatio eſt, ità
puella conſulto; abſque vlla vi, ſuique
volens, copiam faciens viro, videtur
donationem, & remiſſionem ſui iuris
facere, nam licèt in corporis abuſu,
membrorum plenum ius illa non ha-
beat contrà legem prohibentem, vt ſi-
ne peccato eis non poſſit vti, in eius
tamen ius pollitícum habet, & in hoc
casù ſi puella, vel curatores habeat,
quamquam volens corrupta fuerit,
ſtuprator tamen ratione iniuriæ ijs il-

la-

latæ ad alterum tenetur. Tertius caſus, quando puella non importunis precibus, ſed viro requirenti in ſtuprum libenter conſenſit, & in hoc tertio casù, ex quo vir fuit ſtupri origo, cum etiam ad alterum teneri pater.

Io: Petrus Fontanella *de pact. nupt. to. 2. clauſ. 5. gloſ. 5. par. 1. nu. 6. & 9.* teſta-
38 tur, quod copulatiua appoſita in *cap. 1. de adult.* qua deflorator tenetur nubere, & puellam dotare vſu commutata eſt in alternatiuam, ità quod ad alterum ſolummodò tenetur, nàm licèt ius canonicum ſit iuri Diuino, conforme, videlicet *c. 22. Deuteronomij, & 22. Exodi*, vbi, is qui virginem corruperit hoc duplici onere grauetur; tamen hoc ius diuinũ enunciata continens præcepta in noua lege gratiæ non obligat, niſi quatenùs à iure poſitiuo eſt renouatum, ideòq; conſuetudo benè potuit immutare, quod à lege poſitiua canonica fuit ordinatum, & quod ità in Senatu Cathaloniæ practicatur, teſtaturque etiam, quod ſi ſtuprum data fide matrimonij fuit ſequutum, deflorator ad illud præcisè compellitur, *vt n. 31.* & ſi corrumpens mulierem vxoratus erit ad eam dotandam, nec non acriori pœna Iudicis arbitrio eſt plectendus, quia mali exempli eſt, vt *num. 122.*

Don Franciſc. de Amaia *ſuper tribus libris Cod. tit. de iure Fiſci nu. 65.* teſta-
39 tur, quod licèt fuerit controuerſia, atque hoc *cap. 1. de adult.* copulatiuè obliget corrumpentes virgines, nempè ad conducendas in vxores, atque eas dotandas; de conſuetudine tamen ſtupratores alternatiuè condẽnantur.

Don Emanuel Conſalez *ſuper cap. 2. de adult num. 6. 7. & 8.* fatetur ſtupra-
40 torem non ad vtrumq; ſed ad alterum tantùm teneri, & quod interpretes coniunctiuam poſitam in *dicto cap.* pro diſiunctiua haberi docent argom. *text. in l. ſæpè 53. ff. de verb. ſignif.* quod comprobat ponderando, quod capitulum primũ, quatenùs ad vtrũq; coniunctim ſtupratorem obligaret, rectè vſus potuit hoc diſiungere, quià *Deus in c. 22. Exodi*, ex quo Capitulum prædictum deſumitur, ſimplicitèr non iubet hoc fieri, ſed ità ſi pater non diſſentiant, vndè infert, quod ſi patri coniuncta ſeparare permittitur, tantò magis talis diſiunctio admitti vsù potuit; Inſuper quod ſi ad vtrũq; teneretur; virgines diuinæ legis fiducia licentius peccarent.

Matthias Coderus *in dec. 176. n. 87. & 88.* teſtatur, quod in Germania ſtuprator virginis, & viduæ honeſtæ, vel
41 ducit, vel eam competentem dotat, attenta facultate ſui patrimonij, ac puellæ vitiatæ conditione, deflorator verò virginis alteri deſponſatæ, in iudicio criminali, ſi humilis conditionis ſit cum relegatione fuſtigatur, ſi autem honeſtus cum confiſcatione mediæ partis bonorum relegatur iuxtà *text. in §. item l. Iulia inſtit. de publ. iudic. vt n. 92. & 93.*

Matthias Berlich. *concl. 38. nu. 15.* affirmant, quod in Saxonia ſtuprator al-
42 ternatiuè tenetur aùt ad coniugium, aùt ad dotem, & quod vltrà hanc pęnam, etiam arbitrariè à magiſtratu plecti poteſt, & quod liberatur ab omni pœna ſi mulierem ducat in vxorem, & ità ibi eſt interpretatum Ius Canonicum, vt ad *n. 113. & 115.* verum quod ſi ſpe matrimonij puellam deflorauit, eam precisè ducere cogitur *n. 83.* & de promiſſione matrimonij, pręſumptio eſt ſi ſtuprum patet *n. 87.*

Be-

Benedictus Carpzouius *in praxi crim. quæſt.*68.*nu.*6.12. *&* 23. profitetur,
43 quod in terris Imperij prò ſtupro cōmiſſo in virgine, vel in vidua honeſtè viuente deflorator alternatiuè condemnatur, vel ad defloratam ducendam, vel dotandam, & quod copulatiua poſita in *cap.*1. *de adult. deducto à cap.*22.*Exodi* in alternatiuam reſoluta eſt, quod ità in Saxonia particulari Conſuetudine eſt ordinatum,quę procedit etiam fœmina irrirante ad ſtuprum, ea ratione, vt *n.*41. *&* 42. quia Conſtitutio indiſtinctè hanc pęnam ſtupratoribus imponit, ideoque abſque iuris authoritate exceptio hæc temere admitteretur, quod enim in lege non cauetur, in practica non habetur, ac *nu.*53. *&* 81, per aureum *text.in l.humilem Cod de ingeſt.nupt.* in eandem incidit pœnam, ſi Nobilis ſtuprauerit plebeiam,nec nō, vt *n.*91. Is qui promiſſo matrimonio puellam deflorauit ad id contrahendum præcisè cogi debet in carcere, & ſi incarceratus nolit, perpetuò relegari poteſt, rurſus ſi ſtuprum agnouit,& promiſſum negat matrimonium, coniectura eſt, quod puellam vti futuram cognouerit ſponſam, & non libidinis cauſa allegat *cap. ſi quis fidem de ſponſalib.nu.*96.

Cornelius Neoſtadius, qui *deciſ.*52. te-
44 ſtatur, quod in Battauia cautum eſt, vt qui virgini ſtuprum intulerit, eam vel ducat, vel alij elocet dotatam.

Iulius Clarus *in* §.*ſtuprum nu.*3. pro ſtu-
45 pro ſine vi commiſſo teſtatur de Conſuetudine Mediolani *Capitulum* prædictum *de adulterijs* habere locum, non quidem vt ſtuprator præcisè cogatur ad ducendum puellam, ſed alternatiuè, ſi verò vi, quod ſtuprator vltimo plectitur ſupplicio, *& nu* 4. quod pro ſtupro in vidua nunquam vidit aliquem puniri.

Ægidius Boſſius *titul.de coitu damnato, & punibili n.*32.fatetur, quod num-
46 quam vidit Mediolani pro ſtupro aliquem puniri, niſi ad ſoluendum dotem, ſecundum ius Canonicum. Pro ſtupro verò violento, vt inquit *n.*19. non eſt dubitandum, quod ſit vltimi ſupplicij pœna.

Antonius Theſaurus *deciſ.*3. *concl.*5. profitetur, quod pro ſtupro ſine vio-
47 lentia de *Conſuetud.*& in Senatu Pedemontano nulla alia pœna ſtupratoribus irrogetur, quam vt hi ducant, vel condecenter ſtupratas dotent, verum ſi virgo ſub ſpe matrimonij ſeducta fuerit à viro non coniugato in conſcientia eum non eſſe tutum, nec abſolutione dignum, niſi promiſſo matrimonio adimpleto.

Gaſpar Antonius Antonini filius *in d. deciſ. litt.D.* addit in eo Senatu ſtu-
48 pratorem etiam aliqua pœna ergà fiſcum multari.

Proſperus Farinacius eximius in Curia Romana *quæſt.*147.*n.*35.dicit, quod ſtuprum, perſuaſionibus, importu-
49 niſq; præcibus patratum, reputatur vti violentum,non vt ſtuprator ordinaria plectatur pœna, ſed vt puellæ conſtituat dotem, & *n.*121. poſt Nauarrum *in Manuali confeſſorum cap.*16.*n.*16. quod etiam tenetur dotem dare puellæ ſtupratæ, quæ liberè, aut leuiter rogata cōſenſit *n.*89. *&* 116. teſtatur de *Generali Conſuetudine* in terris Imperij in foro ſeculari ſtupratorem alternatiuè teneri, nempè ad dotem, vel ad coniugium; Atq; eſt in praxi receptum, quod ſi is nolit puellam in vxorem ducere, ſed dotare,

etiam aliqua pœna Iudicis arbitrio exulari, vel pecuniaria plecti debet, vt *n.*104. nec non in *tom.*1. *conſ. de hac conſuet.* ponit deciſionem Sacræ Rotæ Romanæ, quæ in *deciſ. eſt* 779. Peniæ Taurinenſis Matrim. 4. *vol.* & poſt *conſ.*574. in qua Domini de Rota dixerunt, quod *cap.*1. *de adult.* declaratur per ſecundum, quoniam idem Legislator, qui capitulum primum promulgauit, in quo viuificauit præceptum diuinum, quod alias erat mortuum in eadem re emanauit capitulum ſecundum, & cum in eo decreuerit aliam diſpoſitionem cum diſiunctiua cenſetur legislatorem voluiſſe prædictum capitulum primum eſſe obſeruandum cum illa qualitate, de qua in *cap.*2. & ſic cenſuerunt Domini de Rota, vt qui virginem defloerat cum ea præciſè matrimonium contrahere non compellatur, ſed cauſatiuè vt colligo ex *n.*4. *&* 5. Verum in *dec.*73. *tom.*2. *conſiliorum* teſtatur, quod ſi is, qui ſtuprum committit ſub ſpe matrimonij, vt quia tractatus præceſſit, vel facta ſunt ſponſalia, quamuis non iurata, quod ad illud contrahendũ ſub cenſuris cogi debet, & ita Domini de Rota coram Reuerendo Patre Dom. Blanchetto cenſuerunt.

Reuerendus Alexander Sperellus in *deciſ. fori Eccleſiaſtici deciſ.*6. *num.*14.
50 vbi relata opinione Doctorum, qui ex *cap.*22. *Exodi*, *& cap.*1. *de adult.* affirmant defloratorem teneri copulatiuè ad ducendum, & ad dotandum, atque eorum, qui tenent contrarium, ſcilicet non copulatiuè, ſed alternatiuè obligari, huic poſtremæ opinioni inheret, eamq; à Rota fuiſſe canonizatam, ac in praxi ſeruari affirmat; Et *n.*15. de communi teſtatur ſtupratorem præciſè eſſe compellendum ad matrimoniũ ſi hac promiſſione puella conſenſit in ſtuprum, necnon matrimonium hoc metu contractũ non eſſe irritum, quià iura, quæ pro matrimonij libertate pugnant, non habent locum, quippè iuſta cauſa metus hic infertur, & rationem quoq; à priori aſſignat, nam ſtuprator liberè à principio in hanc obligationem ſeipſum conſtituit, & in dictam anguſtiam cogit, vnde coactio quæ ex propria voluntate, & ſua culpa oritur libertati moraliter non repugnat, vt videre eſt *nu.*11. *&* 13.

Et quia ſanctiùs eſt forum externum regulari ab interno, vt eo lumine non abberremus à via in hac materia ſcrupuloſa, Doctores quoq; morales referre operæ pretium duxi.

Reuerendus Martinus à Nauarra, *in manuali confeſs.c.*16.§.1. profitetur,
51 ſtupratorem ad nihilum teneri in foro interno puella liberè, & libenter in ſtuprum conſentiente, quia ſcienti, & conſentienti voluntariè nulla fit iniuria, nec fraus. *C. ſciente de reg. iur. in* 6. & quia lex, quæ iubet aliquid ſoluere, procedit quando ſeducta fuit *cap.*1. *de adulterij*.

Reuerendus Leonardus Leſſius de *iuſtit. & iur. lib.*2.*cap.*10.*dubit.*2.*n.*9.
52 tenet, quod ſtuprator in foro interno ad nihil obligatur, ſi puella liberè, & libenter in ſtupro conſenſit, quia ſui corporis domina eſt, & iuri quod habet ad detrimenta nuptiarum ſarciẽda cedere valet, cum liberum ei ſit à nuptijs abſtinere; *Num.*10. ait, quod qui vi, aut fraude vſuram puellæ corporis extorſit ante iudicium in foro interno ad damni reparationem tantùm tenetur, quia iure naturæ ad amplius

pliùs non tenetur; Poſt verò iudiciũ tenetur, aut ad ducendam, aut eam dotandam, licet ſtuprum ſine matrimonij promiſſione ſit ſequutum, quia damnum ei per iniuriam eſt illatum, idcircò debet reponi.

Num. 14. dicit, quod qui importunis precibus corporis vſuram impetrauit, non tenetur, niſi preces magnam importunitatem continerent, ratione vt retuli.

Num. tandem 11. dicti loci, ac *dubit.* 3. *nu.* 20. *dubit.* 4. *nu.* 35. refert, quod ſi ſtuprator ob coniugij promiſſionem puellam decepit, omninò in foro interno ad eam ducendum tenetur, quia hoc pacto ſequuta copula, puella ius acquiſiuit in matrimonium, alioquin ſi contrarium diceretur, tali artificio humana inuoluerentur commercia.

Reuerendus Gabriel Guaſquez *tit. de reſtit. cap.* 3. §. 1. *dubit.* 2. refert de communi Doctorũ placito, quod vir qui fęminam ſub ſpe matrimonij de-
52 florauit, tenetur in conſcientia cùm ea matrimonium contrahere, ſiuè verè, ſiuè fictè promiſit, quia mulier hac promiſſione fuit inducta, & ſi contrarium diceretur, ianua fraudibus aperiretur, vt *nu.* 15. quod confirmat in §. 2. *dub.* 1. *num.* 3.

Eodem loco tenet, quod virgini ſit iniuſtitia ſi vis corporalis illata ſit, vel
53 mendacijs attracta, non verò ſi precibus, vel muneribus inducta, nam hæc, licet mulieres reddant faciliores, non tamen eas faciunt inuitas, niſi minæ intercesserint; Ideòq; non operantur, vt ſtuprum ſit inuoluntarium, & in hoc concordat cum Patre Leſſio.

Reu. Io: Azzorius *par.* 3. *inſtit. moralium*
54 *lib.* 5. *c.* 5. dicit, quod ſtuprum inuoluntarium, eſt contra iuſtitiam, & ſtuprator tenetur ad ducendum, vel ſtupratam dotandã, quia virgo, iniuria, & dãno affigitur contra eius voluntatem, & quod virgo inuita cenſetur corrupta, quando vi, metu, fraude, vel mendacijs corrumpitur, vt in *d. cap. litt. A. & D.*

Littera *D.* quoque opinatur continuas preces non conſtituere inuoluntariũ, ſicuti dona, & munera, quia hæc tantum ſollicitant, & alliciunt.

Littera *E.* quod ſtuprator ſi promiſit matrimonium in foro conſcientiæ ad id tenetur, & hoc confirmat in *d. par.* 3. *in* 13. *difficultate*, vbi ait, Ob ſtuprum vi, vel fraude virgini illlatum violatorem teneri ad ducendum, vel ad dotandam, & quod hæc alternatiua ſit penès puellam corruptam.

Reuerendus Pater Stephanus Fagundez *lib.* 6. *præceptorum decalogi præc.* 6. *c.* 1. tenet, defloratorem virginis ſpontè
55 conſentientis ad nihilum in conſciẽtia teneri, quia virgo domina eſt ſignaculi virginalis, & ſuæ famæ, ac volenti non fit iniuria.

Cap. 5. *nu.* 12. omninò teneri ad eam ducendam, ſi ſub coniugij promiſſione deflorauit, nam promiſſio hæc tranſit in contractum innominatum, dò, vt facias, & cum puella ex parte ſua impleuerit, ſui copiam illi faciendò acquiſiuit ius ad matrimoniũ, & deflorator in iuſtitia ex parte ſua tenetur etiam implere, & non ſatis eſt dotare, quia corpus pro corpore fuit promiſſum.

Dominus Cardinalis Ioannes de Lugo *de iuſt. & iur. tit. de reſtit. ob ſtuprum diſput.* 12. *ſext.* 1. *n.* 2. tenet, quod in
56 foro conſcientiæ ſtuprator ad nihil tenetur ſi puella ſinè vi, metu, & fraude illius petitioni annuit etiam ſi cõ-

ti-

tinuis precibus ſtuprauerit, quia eiuſmodi preces facilè excuti poſſunt, ſi ſerio fœmina velit,& licet alij tenent contrarium,hoc eſt probabilius allata ratione,vt ait *nu.*4. niſi ſtuprator fuerit in culpa in detegendo ſtuprum, nam tunc ratione infamiæ illatæ in conſcientia tenetur ad reparationem damni, vt *num.6.*

Quod ſi vì, metù,vel aliqua fraude puellam corruperit, alternatiuè tenetur, vel ad ducendam, vel ad dotandam, quia in conſcientia altero poſito, ſufficienter obuiatur damno. Electionem verò mulieri, & non viro competere, alioquin non compenſaretur æqualiter damnum iniuſtè illatum, cum fœmina priuaretur libertate nubendi, cui vellet, quam antea habebat, vt *num.*12.

Pariter tenet, quod vir, qui matrimonij promiſſione puellam deſlorauit, omninò in conſcientia obligatur ad matrimonium etiam ſi ficditia fuerit promiſſio, nam contractus eſt oneroſus, idcircò de iuſtitia tenebatur verè promictere, & non ſatisfacit aliud offerendo pro eo quod debetur, & in omni caſu puella eſt decepta, etenim ſi dotem promiſiſſet fortaſſis fœmina corpus ſuum non tradidiſſet.

Bonacina *de matr. q.*1.*puncto* 2. *&* *q.*4. *punct.*12. eiuſdem eſt opinionis; ceteros prætermitto, ne longior, lectori tedium afferam, verùm ex dictis eorum duas colligo concluſiones.

Primam, quod pro ſtupro perſuaſionibus, importuniſque precibus commiſſo ſtuprator ad alterum tenetur, nempè ad ducendum,vel dotandum, & ſi Iudici videbitur aliqua alia pœ-
57 na poteſt condemnari, nempè pecuniaria, ſi diues eſt, vel exilij ſi futurum timetur inconueniens; & Doctores morales relati, qui tenent hoc in caſu ſtupratorem ab nihilum teneri, lequuntur in foro interno, ſicuti *Capitulum primum de adulterijs, &* *Capitulum ſecundum* procedere in foro externo, & poſt iudicium intentatum affirmat Dominus Cardinalis de Lugo *d. loco citato num.* 12. quæ iura canonica, hac in re procedunt in terris Imperij tamquam condignam pœnam pro ſtupro continentia; ſicuti etiam teſtatur Cancer.*lib.*3.*cap.*11. *de ſponſ. n.*20. & decretum in M.C. ità cōcipitur *N.N. Dotet, vel nubat.*

Secundam concluſionem, quod pro ſtupro cum coniugij promiſſione ſe-
58 quuto, ſtuprator tenetur tàm in foro interno, quàm externo ad promiſſum coniugium, & ad illud præcisè cogi debet, aùt carcere, aùt capitali pœna, nempè triremium, aut relegatione ad longum tempus, & hic aduerto, quod præciſa coactio conſideratur in maiori pœna, quæ eſt imponenda in hoc caſu, ad differentiam pœnæ pecuniariæ, vel exilij, quæ imponitur in enunciato primo caſu, & dicta procedunt etiam ſi promiſſio ſit conditionalis, nàm ſecuta copula efficitur pura,& adſtringi debet promiſſor Treuiſ. *de ſponſ. priuil.*2.*num.*23.*in fin.* Decretum in noſtra M.C. ità concipitur N.N. *Dotet,vel nubat,& ſi dotare elegerit, remaneat carceratus per quinquennium, vel ſeptennium arbitrio Iudicis, vel remiget, vel relegetur, &c.* & hic aduerto, quod in nobili pœna carceris magis operatur, quam relegationis, & verificatur magis de præciſa coactione; & hoc fundatur in *d. cap.*2. Hinc etiam aduerto, quod ſi ſtuprator promitiit

D ma-

matrimonium, & promiſſum ſeruare nolit quo caſu coertionem meretur corporalem, ſi pro hac pœna probationes non exiſtant ſufficientes, condemnari poterit ad dotandum, pro qua pœna non requiruntur probationes tanti ponderis iuxtà notata à Farinac. *q.* 86. *&* *conſ.* 78. aliquando tormentum vidi practicatum, in quod nunquam deuenirem contra in bonis habentem, quia mulier pauper, de facili ſine dote, poneretur in via meretricandi. Prò ornatu huius capituli, ac pro maiori declaratione materiæ quæro.

Primo, an qui puellam ſub ſpe matrimonij deflorauit ad illud teneatur, ſi diſpar ſit conditionis nobilior, vel ea ditior.

In hoc quæſito affirmatiuè reſpondeo, & audacter teneo eum, qui deflorat
59 virginem, aut viduam inopem, humilem, & vilem, non tamen reſpectù, morum, & vitæ, verum quo ad diuitias humilem, & reſpectu generis, ſeù familiæ vilem.

Primò per *text. in l. humilem* 7. *Cod. de ingeſt. nupt.* vbi inquit iuris Conſultus, *Humilem, vel abiectam fœminam, minimè eam iudicamus intelligi, quæ licèt pauper ab ingenuis tamen parentibus nata ſit. Vndè licere ſtatuimus Senatoribus, & quibuſcũq; ampliſſimis dignitatibus præditis, ex ingenuis parentibus natas, quamuis pauperes in matrimonium ſibi accipere, nullamque inter ingenuas, & opulentiores ex diuitijs, & opulentiores fortuna eſſe diſtantiam.* Idcircò licet ſtuprator genere ſit nobilis, vilem tamen puellam ducere tenetur.

Secundò, quia maxima præberetur anſa, facinora hæc exercendi, & pauperes virgines hoc pretextù vitiandi.

Tertiò, plurimorum Doctorum authoritate, vti penès Farinacium *tom.* 1. *conſiliorum conſil.* 90., qui pro veritate, & non pro cliente examinato hoc articulo in hanc deſcendit ſententiam, clarè demoſtrando, quod Doctores, qui aiunt ſtuprum commiſſum in mulierem vilem eſſe impunibile, loquuti fuere de muliere vili, non reſpectu generis, aùt paupertatis, ſed reſpectu inhoneſtatis, vt benè colligitur ex *text. in l. quæ adult. C. de adult.* iuxtà Gloſ. in verbo *pudic.* & in verbo *ſtupri.*

Necnon Berlichij *concl.* 38. *nu.* 83. *&* 84. ac Benedicti Carpzouij *n.* 91. *&* 92. authoritate, qui ità tenent, quod ſtuprator ſtante promiſſione matrimonij præcisè ad id cogitur.

Dictum confirmatur exemplo relato à Diuo Damaſco *in hiſt. Sancti Ioſaphat c.* 16. vbi habetur, quod quidam iuuenis diues, & nobilis mulierem
60 diuitem, nobilemque refutauit, & vilem, & pauperem in coniugem accepit, quia hæc manibus operando Deum aſſiduè laudabat, gratias eique agebat, & cum ab eo interrogatus fuerit, pro quo beneficio gratias referebat ſi vilis, & ægena erat? illi reſpondit pro multis quidem, & magnis gratias ago, & hanc modicam laudem offero; Nam ſecundum Dei imaginem facta ſum; præomnibus animalibus ratione prædita ſum; Corpus mihi ſalubre eſt, & per viſcera miſericordiæ eius Paradiſi ianua aperta eſt; Item ait neſcis, quod ſicut exigua medicina ſepè de magnis languoribus liberat hominem, ità in paucis Dei donis gratiarum actio auctrix maiorum efficitur, cum maiora

iora

Digitized by Google

iora dare poſſit. Stupens propterea iuuenis de eius eximio intellectu adamauit eam, & propter pietatem erga Deum, recepit in vxorem, & quod ſors in iuuenem cecidit; nam pater virginis qui exiſtimabatur pauper, magnum theſaurum inabſcondito tenebat, cuius iuuenis fuit hæres,& hic nota quod homini bonæ voluntatis non deficit gratia Dei, meliùs eſt enim vxorem habere vilem, aut pauperculam, & tibi gratam, quam diuitem, vel nobilem, & contra genium tuum; O beatum virum cui vxor cõtigit bona: nam in ea conſiſtit (vt Philoſophi quã plurimi dixere) ſummum bonum, hoc eſt beatitudo.

O vtinam eſſet omne coniugium, vt illud Abraham, & Saræ, quia oriretur Iſaac,ideſt riſus,& gaudium per communem iucunditatem; Quid enim homini prodeſt aurum, atque argentum, cor autem non habere conten-
61 tum? Nonnè ſcriptum eſt? Melius eſt habitare in terra deſerta, quam habere mulierem iracundam, melior eſt vtiq; buccella ſicca cum gaudio, quam multum plena cum iurgio,me-
62 lior eſt pugillus cum requie, quam plena vtraq; manus cum labore, & afflictione animi, & de *lib.Eccleſ.Sal.* paucum eſt vtiq; intereſſe, quo hominis vita ſuſtinetur, ſi vltrà quod opus eſt non deſiderat, vt Salomon qui has Domino fundebat preces, *diuitias nec paupertates dederis mihi, ſed tantùm victui meo neceſſaria.*

Et in foro interno ſi defloratoR verè coniugium puellæ promiſerit, de cõmuni teſtatur D. Card. de Lugo *de iuſtit. & iure diſp.* 12. *ſect.* 2. *nu.* 19. quia id debet ex contractu oneroſo, in quo potuit, & ſe voluit obligare ad rem, quam licitè exequi poterat.

Si verò fictè, & in ſtatu vir, & fœmina
63 ſunt diſpares, vt dictum eſt controuertitur inter morales.

Etenim Reu. Thomas Sanchez *lib.* 1. *de ſponſ. quæſt.* 10. *n.* 21. atque alij multi ab eodem relati opinantur ſtupratorem ad coniugium non teneri duplici ratione; Prima vt inquit non ratione promiſſionis, quia hæc fuit ficta, nec ſecunda ratione in iuſtitiæ,& iniuriæ, quia hæc tantùm obligat, ad reſtituendum damnum, quod in præſenti non tanti exiſtimatur cum vir ſit valdè dignior fœmina, quæ ratio
64 comprobatur quoniam in contractù æqualiter celebrato vno implente, alter implere tenetur. In eo verò inæqualiter fictè promictens non tenetur integrè, ſed æquale reddere, & dicunt defloratorem hunc, propter maiorem dignitatem in iuſtitia non teneri in contractu, verùm præſtare conſenſum, ſicuti promittens meretrici, quia nemo inæquale reſtituere tenetur.

Et hanc ſententiam appellat probabilem D. Card. de Lugo *in d. diſp. n.* 32. ea ratione, quia in d. contractu conſenſus puellæ non fit in virum nobiliorem, & in conſequentiam, deflorator conſtituendo dotem, qua cum æquali mulier nubere poteſt integrè damnum reddit, & id comprobat argumento à contrario ſenſu, nempè ſi deflorator cum eſſet inferioris conditionis fœminam decepiſſet dicendo ſe ęqualis eſſe conditionis, non ſatisfacit offerendo ſeipſum iuxtà contractum, ſi illa nolit; & ſic loquitur attenta puellę ignorantia de viri nobilitate.

Reuer. Gabriel Guaſquez *in opuſculis*

Digitized by Google

moralib.tit.de reſtit.§.2.*dub.*3.*nu.*21. contrarium tenet, ità deſtinguendo,
65 aut puella diſparitatem ignorabat, aut ſciebat, In primo caſu (ait) tenetur, quia verè videtur puella decepta, dicit enim, ſi ea ſciuiſſet, fortaſſis non conſenſiſſet, in ſecundo verò caſu non tenetur.

Quam ſententiam Reu. Pater Stephanus Fagundez *in 6.præc.decalog.lib.6.c.5.n.13.* confirmat: Quoniam ſi puella ſciebat diſparitatem, & conſenſit, probabilitèr præſumi poteſt ipſam ab eo non fuiſſe deceptam, ſed potiùs ſe deceptam finxiſſe, & ità ſpontè conſenſiſſe, & loquitur non tantùm ſi vir diſpar eſt, quia nobilis, ſed quoque ſi diues, & puella pauper, & ignobilis.

Hanc ſequitur Reu. Io: Azzorius *inſtit. moral.par.3.lib.5.cap.5.verſ. ſed difficultas prima eſt*, & in ſecundo caſu eandem adducit rationem, nempè cũ fictè promittens, ſic in vitæ ſtatu longè ſuperior videtur, quod fęmina eo
66 caſu ſpontè paſſa eſt ſe decipi, ſi quidem facilè intelligere potuit promiſſionem ſibi factā ex ficto procedere animo, quod non procedit, vt inquit in primo caſu, nam ſi puella ſtatus diſparitatem ſciuiſſet, forſitan non conſenſiſſet, & promiſſionem ſibi factam fortè fictam non credidiſſet.

Verùm ego indiſtinctè contrarium teneo; Primò, nam facilè creditur, quod deſideratur; Secundò, quia mulieres earum pulchritudine totum præſumunt; Tertiò, quoniam exempla ve-
67 tera, & moderna coniugiorum contractorum inter viros nobiles, & viles mulieres, promiſſiones has faciunt credibiles, & facilè in hac materia decipiuntur.

In duobus tantùm caſibus ſententiam exiſtimarem veram. Primò, ſi ex tali matrimonio magnũ proueniret ſcandalum; Secundò, ſi promiſſio coniugij ante carnalem copulam facta fue-
68 rit, nam iſto caſu, tamquam ex vi, & luxuriæ impetu pro actā, facilè mulier eam intelligere poterat ficto procedere ex animo, eamque non inducere ſponſalia, reſolutum fuit in hac Neapolitana Archiepiſcopali Curia, teſte D. Riccio *deciſ.*15.*par.*3. licet clericus ille ad dotandam mulierem fuerit condemnatus, ac in exilium.

Secundò quæro, an ſtuprator teneatur ad pœnam pro ſtupro mero voluntario puella ſub parentum cuſtodia exi-
69 ſtente? vel pro ſtupro importunis precibus ſequuto ea remictente?

Controuertitur inter Doctores: etenim Reuerendus Pater Vaſquez enunciato *cap.*§.1. *dub.1.num.*10. *&* *dub.*4. tenet eum, qui puellam liberè conſentientem vitiauit, licet illa ſit ſub cura parentum, ad reſtitutionem non teneri, quia vt in *d.nu.*10. pater non habet dominium filiæ, ideoque puel-
70 la ſi patre inuito conſenſit non peccat contra iuſtitiam, & in *d. dubio* 4. quia ſui corporis domina eſt, & poteſt ſi velit innupta ſemper manere, vel inferiori nubere.

Pater Leſſius *de iuſt. & iur. lib.*2. *cap.*10. *dub.*2. *num.*9. idem tenet eadem
71 ratione, quia puella domina eſt ſui corporis, & liberum ei eſt à nuptijs abſtinere.

Dominus Cardinalis de Lugo *de iuſt.*
72 *& iur. diſput.*12. *ſect.*1. *num.*8. *&* 10. hanc ſententiam firmat, ex eadem ratione.

Reuerendus Pater Fagundez *in 6. de*
73 *decalogi præc. cap.*5. *nu.*1. *&* 2. vbi alios DD. affert, qui in deducta ratio-

tio-

tione fundantur, nempè quia puella neque ſibimet, neq; eius parentibus facit iniuriam, non ſibi, quia domina eſt ſuæ famæ, & ſignaculi virginalis, & volenti, & conſenſienti non fit iniuria, non verò parentibus, quia illi ſi aliquod ius habent in ſignaculo, & fama puellæ, eſt dependenter à voluntate ipſius, ac proindè indirectè, & per accidens deflorator lædit patris honorem, & ipſa poteſt contra patris voluntatem innupta manere.

Contrariam ſententiam tenet Diuus Thomas *ſecunda ſecundæ q.*154. ac
74 alij, quos congerit idem Pater Fagundez *loc.cit. nu.*3. ea ratione, quia rei veritate ob ſtuprum parentes à deflorature damnificati ſunt, & qui alteri iniuſta cauſa eſt damni, tenetur illud reſtituere; & hæc poſtrema opinio mihi videtur verior ſequentibus rationibus, Prima, quia *lex Iulia* ſtuprum punit vti delictum, & conſenſus puellæ ſolum minuit, vel pœnam auget. Secunda, nam ſtuprator parentibus non leuem affert iniuriam, & nego, quod in hac materia voluntas puellæ ſit independentèr à parentum voluntate, tum iure Diuino, tum poſitiuo, etenim de iure Diuino *in* 4. *Decalogi præcepto* ſcriptum eſt, *Honora patrem, & matrem tuam,* & ob ſtuprum certè puella parentum honorem, & famam valdè minuit, atq; deturpat. Hinc *Deuteronomi cap.*22. *nu.*19. legitur, quod qui odio ſuam vxorem habens aiebat virginem non inueniſſe propter infamiam hanc cõdemnabatur in centum ſichlis argenti patri puellæ. Cœterum puella condemnabatur morte, (vt ibi *quoniam fecit nefas in Iſrael, vt fornicaretur in domo patris.*)

Inſuper quia puella propter imbecillitatem muliebrem in ſuum honorem conſeruando eſt hoc iure diuino ſub parentum cuſtodia, vt legitimus in *Eccleſiaſtico cap.*7. ibi, *Filiæ tibi ſunt cuſtodi corpus earum*, & *cap.*2. *ſuper filiam luxurioſam, confirma cuſtodiã.* Tum iure poſitiuo, vt in *l.* 1. §. *vſq; adeò, ff. de iniurijs*, vbi iniuria, quæ liberis noſtris fit, noſtrum pudorem perſtringit, vt etiam ſi quis filium volentem vendiderit, patri ſuo quidem iniuriarum competit actio, cui concordat *text. in l. vnic. C. de rapt. virg.* §. *pœnas*, ibi, *ſiuè volentibus, ſiuè nolentibus*, & *in l. patri* 20. ac in *l. nec in ea* 22. *ff. ad l. Iul. de adult.* vbi ius datur patri occidendi adulterum ſimùl cum filia, quam habet in poteſtate. Hinc abſq; parentum conſenſu
75 puella nubere minimè poterat, vt in §. 1. *inſtitut. de nupt.* & quamuis per S. C. Tridentinum *ſeſſ.* 24. *cap.* 1. *de reformat.* nullus parentum conſenſus in matrimonio requiratur, tamen ex receptiſſima Doctorum ſententia, qui clanculum matrimonia non decentia ſecundum eorum conditionem, & contrà parentum voluntatem contrahunt, mortaliter peccant, vt penès Dominum Auguſt. Barboſam *in collat. citati cap. Sac. Conc. Tridentini videre eſt*, & propter ſcandala, quæ ex ijs in Republica audiuntur, & propter odia parentum ob iniuriam, quam patiuntur, ſaltem propter iacturam virginalis pudoris propriarum filiarum.

Inſuper per *Conſtitutionem Sancimus ſub titulo de matrim. contr.*, ac per
76 *Capitulum*, quod incipit, *Non ſine mortalis, &c.* cautum eſt, vt matrimonia ſollemniter, & publicè celebren-

brentur, nec non, vt qui puellas cupiunt in vxores, teneantur eorum parentes requirere, eſt vtiq; contrà naturalem, & ciuilem rationem abſque parentum authoritate nubere, & meritò, qui ità temere contrahit, vt ad aliorum exemplum trahatur Principis arbitrio omninò puniendus, vt teſtatur D.Reg. de Marin. *var. reſol. lib. 2. cap. 132. in fin.* Hinc propter prædicta, ac diſſentiones inter conſanguineos, atq; alia grauis ponderis, Iudex Eccleſiaſticus illa diſſuadere
77 tenetur, vt docet Reu. Pater Rebel. *de obligat. iuſtit. lib. 2. quæſt. 14. ſect. 1.* & Iudex ſecularis valet impedire, nec ex hoc vt teſtatur iſte Doctor matrimonij libertas læditur, ſed potiùs regulatur, atq; perficitur, cum parentes ex officio, quo tenentur; Curant, vt filij non malè, ſed benè nubant, etenim eſſe, quem liberum ad malum faciendum, potiùs imperfectio eſt libertatis, & defectus, quam neceſſaria conditio.

Nec opinio Doctorum, quod mulier eſt domina ſuę famæ, & honoris tuta
78 eſt, cum contradictores habeat, vt in tertio quæſito, & quando fama in aliorum detrimentum vergit, ſicut in caſu præſenti contraria opinio eſt vera.

Tertiò quæro, an Puella pro ſtupro voluntario ſit punienda? & videtur quod
79 non, quia tàm ius ciuile, nempè *lex Iulia* pœnam ſtupratoribus tantùm imponat, quàm ius Cononicum, vt in *cap. 1. & 2. de adulter.* & iuri accedit ratio, nam fœmina non debet poni in eo gradu, quod vir ponitur propter ſexus fragilitatem.

Item, nam fœmina, licet in corpore ſuo plenum ius non habeat, ità vt ſine
80 peccato eo vti non poſſit, in eo tamen ius politicum habet, vt notat Guttierez *Canon. quæſt. cap. 37. n. 22.* quod confirmatur à Patre Leſſio *d. dubit. 2. n. 9.* vbi inquit, quod fœmina ſui corporis domina eſt, & à Reu. Pater Stephano Fagundez *citato loco*, vbi ait, quod virgo domina eſt ſignaculi virginalis, & ſuæ famæ, & à Reu. Pater Guaſquez *cit. loc. dub. 4.* vbi tenet, quod puella ſui corporis domina eſt.

Contrarium verius puto, & conſideratur. Primò, quod fœmina delinquit
81 contrà iuris præceptum, nempè, Honeſtè viuere, vt in §. *iuris præcepta inſtitutionum de iure naturali gentium, & ciuili*. Honeſtas enim in matrimonijs, & bonis moribus conſeruatur, vt dicit Gloſ. ibi; Secundò, nàm lex non ſolum prohibet ſtuprũ vti illicitum, ſed etiam punit vti delictum, quod cum à viro, & à muliere committatur meritò vtriq; iuxtà malitiam ſuam pœnam irrogari debet.

Nec obſtat, quod ius ciuile, & canonicum ſtupratores punit, & non ſtupratas, quia de ſtupratoribus loquitur, & ſupponit ſtupratas eſſe ſeductas.

Verùm huius quæſiti vera reſolutio ab alia quæſtione dependet, videlicèt,
82 an homo ſui honoris, & ſuæ bonæ famæ dominus ſit.

Quam quæſtionem poſt Doctores antiquos tractat Gomeſius de Ameſcua *de poteſtate in ſeipſum lib. 2. cap. 12.* vbi pro vtraque parte Doctores affert, & rationes: præſertìm pro affirmatiua adducitur.

Primò, quod nulla lege iuſtitiæ prohi-
83 betur famam negligere, ſicuti aliena expendere prohibetur.

Se-

Digitized by Google

Secundò, quia honor eſt virtutis præmium, & virtus eſt proprium homi-
84 nis opus propter generalem Dei cócurſum, teſte Ariſtotiles *primo, &* *decimo Eth.* idcircò honor, & fama proprium hominis eſt bonum, & quod vti proprium negligere valet.

Tertiò, quia famæ reſtitutionem, ſiuè
85 iniuriæ in famam homo remittere valet, ergo homo famæ dominus eſt.

Quartò, quia defenſiones in cauſa vitæ renunciare non poteſt, Gloſ.in *l. pa-*
86 *ctum inter hæredem, ff. de pactis in verbo cum liceat*, & valet in cauſa, vbi vertitur, infamia.

Quintò, per *text.in cap.fin. de accuſ. & per text.in l.1.C.de his, qui poteſt.*quę
87 iura prodigos appellāt eos, qui ſuam negligent famam, ergò eos habent pro dominis.

Pro negatiua. Primò, quod famæ, & honoris videmur cuſtodes, & non do-
88 mini conſtituti *Eccleſ.cap.4. Curam habe de bono nomine*, & in *Euangel. Honorem meum nemine dabo.*

Secundò, per *text.in cap.nolo 12. quæſt. 1.* vbi habetur, quod conſcientia tibi eſt neceſſaria, fama verò proximo tuo.

Tertiò, per *text.in c.quatuor autem 12. q.2. & in c. iubemus 60. de conſecrat.*
89 ex ijs enim infertur famam, non eſſe penès nos, ſed alios, veluti penès Rempublicam.

Quartò, quia bona fama, & honor, vitæ æquiparantur, *l.iuſta cauſa, ff de manumiſs.vindictæ l.2.ff. de origine iuris*; Hinc qui ſine iuſta cauſa ſuum detigit peccatum; Incidit in peccatum, vt *Iſaiæ 3. Obiurgentur, qui peccata ſua prædicant.*

Quid ergò dicendum, Ferdinandus Vaſquez *contr. illuſtr. cap. 11. n.17.* in hoc articulo, vt inquit, à nemine vnquam in cuius ſcripta inciderit benè digeſto, ità diſtinguit, aut tractatur de honore datiuo à Rege, & Republica indulto, veluti de dignitate, & officio
90 collato, aut de honore datiuo virtute, vel egregijs factis acquiſito, ſcilicèt de illo honore, & egregia fama ex virtute, & egregijs factis naturaliter inſimulque oriente, vel de honore non propria virtute acquiſito, ſed hæreditario, & paterno iure habito, veluti eſt nobilitas, & reſpectu primi honoris datiui homo illius dominus eſt, quia magiſtratum renunciare valet, ſiuè prerogatiuas ex nobilitate acquiſitas; Reſpectu verò ſecundi honoris, dominus illius non eſt, quia nobilitatem alteri cedere nequit, neq; gloriam ex egregijs factis acquiſitam.

At ego ità diſtinguo, aut tractatur de dignitate, & honore, quem ſui induſtria, vel maiorum ſuorum eſt adeptus, & huius dominus eſt, & valet eum negligere; aut de dignitate, & honore à Deo, & natura habito, vt
91 in præſenti de prærogatiua ſcilicèt ſignaculi virginei, quo virgo dignior eſt nupta, vel de fama, & opinione habito reſpectu ad bonos mores, ſecundum quos homo iuxtà naturalem rationem Dei, & iuris præcepta viuere debet, & illius dominus non eſt, & non valet honorem, bonamque famam negligere, quoniam vt probat Eminentiſs. Gaetanus *ſecunda ſecundæ qu. 73. art. 2.* Homo non eſt ità ſuus, quin ſit pars alterius, nempè Reipublicæ; Hinc ſicut occidens ſe ipſum offendit ciuitatem, cuius eſt pars, ità ſe ipſum infamando propriū honorem, & bonam famam, reſpectu bonorum morem negligendo offendit

dit Rempublicam, & Eccleſiam, cuius eſt pars.

Contraria non obſtant, & primò, quod homo famæ reſtitutionem remittere valet, & in conſequentiam quod fa-
92 mæ ſit dominus, nam reſpondeo, quod nemo eſt dominus membrorum ſuorum, & tamen pro oculo ſibi eruto remittere poteſt, hoc enim ab alia ratione dependet, veluti à præcepto Euangelico, cum dixerit Dominus, *mihi vindictam, & ego retribuam*, & iterum, *nè dixeris, vlciſcar me de inimicis meis: Sed expecta Dominũ, vt tibi auxilio ſit*, lege D. Auguſt. *Epiſt. in* 8. *S. Steph. Protomart.*

Neque obſtat, quod homo defenſiones in cauſa vitæ renunciare nequit, &
93 tamen valet in cauſa infamiæ; nam reſpondeo, quod hoc verum eſt, quia famam quis cum tempore recuperare poteſt, & cum tempore ſuam oſtendere innocentiam.

Firma igitur remanet mea ſententia, & omni dubitatione caret, ſi famæ con-
94 temptus in aliorum vergit detrimẽtum ex contrariorum quoque ſententia, & præcipuè ex Pat. Dominico Soto *de iuſt. & iur. lib.* 4. *q.* 2. *art.* 3.

Et ex hac reſolutione, reſoluta quoque mihi videtur ſupradicta quæſtio, vbi
95 dictum eſt fœminam in ſtuprum cõſentientem eſſe puniendam, eo magis ſi ea ſub cuſtodia eſt.

Et ratio à priori eſt, nam homines in bonis naturæ non poſſunt diſponere ad libitum voluntatis, quippè qui illa cum conditione, & certo ordine à Deo ſunt data, hinc licèt manus tua, tua ſit, non tamen poteſt quis de
96 conſenſu tuo, illam ſine tua iniuria tollere; concubitus enim à Deo in principio ad legitimum coniugium, & ad legitimam prolem procreãdam ordinati ſunt, vt filij à Patre educati Deo, & Reipublicæ ſeruiant, & hac ratione omnis concubitus, præter quam matrimonialis, iure Diuino eſt reprobatus, vt *Deuteron. cap.* 5. & *Matth. cap.* 5. & habetur in *l. Can. in cap. nemo* 32. *qu.* 4. *cum concordantibus*, & in *cap. qui viderit* 32. *quæſt.* 5. vndè licet coitus cum meretrice de iure ciuili non ſit punibilis, cum virgine tamen, & vidua honeſtè viuente punitur, vt in *l. ſtuprum*, *ff. ad l. Iul. de adult.* & in *§. item*, *l. Iulia de public. Iudic.* vt boni mores conſeruentur in Republica, & concludo, quod in iure politico chriſtiano omne mortale peccatum ſi eſt publicum, eſt caſtigandum, ne nos impuniti, alios corrumpamus exemplo, iuxtà *Gloſ. in cap. ſecundi vndecima qu.* 3. & cum hac mea ſententia conuenit Berlichius *concl.* 38. *n.* 122. qui tenet, puellam à viro non ſeductam, ſed voluntariè ſtupro conſentientem Iudicis arbitrio eſſe puniendam.

Quartò quæro, an ſtuprator teneatur ad
97 integram dotem, vel ad augmentum tantùm. Nauarra *in manuali confeſſorum cap.* 16. Couarr. *in Epit. ſponſalium par.* 2. *cap.* 6. §. 8. *nu.* 10. Diaz *in practic. crim. cap.* 83. *verbo ſtupri num.* 8. & ibi Lopez *litera F.* tenent, ſtupratorem non obligari niſi ad augmentum, ſcilicèt ad illud plus, quo ſtuprata eget, vt æquali nubere valeat, quia dicto augmento damnum videtur iam reparatum: ad integram verò non obligari niſi ob puellæ paupertatem, atque parentum.

Sed Iaſon in §. *omnes*, *Inſtitut. de actionibus*, *n.* 24. & 25. Cacheranus, Oſaſchi, Baro *deciſ.* 107. *num.* 10. Menoch.

noch. *de arbitrarijs caſu* 288. *nu.* 18. Farinac. *quæſt.* 147. *num.* 129. indiſtinctè contrarium tenent; quia ius Diuinum, & Canonicum ad dotem obligant ſtupratorem nulla diſtinctione habita in pœnam delicti, & hæc eſt vera ſententia, ac in praxi recepta: contraria verò procedit in foro conſcientiæ, non in foro contentioſo, proùt declarat idem Farinac. *loc. cit. in fine*; Berlichius *cócl.* 38. *n.* 24. & Dominus Cardinalis de Lugo *de reſtitut. ob ſtuprum diſput.* 12. *n.* 13. & ità practicatur.

Hinc ſi puella, vt virgo congruè cum dote centum aureorum nubere poſſet; corrupta verò centum quinquaginta aureis indigeret ad hanc certè ſtuprator tenetur.

Quinimmò non ſolum integram dotem ſoluere, ſed filium alere tenetur, te-
98 ſte Claro §. *ſtupr. num.* 10. Theſauro *deciſ.* 3. Domino Tuſco *litera A. concluſ.* 287. *n.* 48. Matthia Colero *deciſ.* 176. *num.* 89. *&* 90. Matthia Berlichio *d. concluſ. num.* 41. per *textum in cap. cum haberet* 10. de eo, qui duxit in matrimonium, qui vbique ſeruatur, & tenetur, etiam antè triennium ſi mater lacte careret, *text. in l. nec filium* 9. *C. de patria poteſtate*, & in *l. alimenta* 11. *C. de negotijs geſtis*, & ratio à priori manet in eo, quia alimentorum onus eſt præter dotem, tenetur enim pater filium alere, etiam cum meretrice nupta cō-
99 ceptum. Filium autem ex quærelato fuiſſe conceptum coniecturis probatur, præſertim exiſtente extraiudiciali confeſſione de ſtupro ſiuè carnali copula, iuncto puellæ iuramento, & nō ſemèl ità iudicaui contra ſtupratorem, etiam in contumacia exiſtētem: Contumax enim pro confeſſo habetur, & ad hoc quoq; onus pater ſtupratoris, eiuſque hæredes tenentur.

Quintò quæro, quomodo dos conſtituenda ſit: & reſpondeo, quod dos
100 conſtituenda eſt iuxtà puellæ qualitatem, ſtupratoris facultatem, ac patriæ conſuetudinem; nec non moderanda eſt à Iudice in ea quantitate, qua puella condigno viro nuberet, ſi corrupta non fuiſſet, vt videre eſt penès Farinac. *quæſt.* 147. *nu.* 124. Berlichio *concl.* 38. *n.* 17. quinnimmò à dote prędicta ſtuprator non liberatur ſe efferendo in coniugem, & ſi ſit paris conditionis; ne puella priuetur nubendi libertate, quam antea habebat, teſte Domino Lugo *loc. cit. n.* 10. plures offerente.

Sextò quæro, quo tempore dos præſtanda ſit, & reſpondeo, quod quia hæc
101 dos conditione matrimonij, videlicèt matrimonio contracto ſoluenda non eſt, & ad dotantem nunquam reuertitur, idcircò illicò puellæ debetur, ſtupratore condemnato in ſolatium amiſſæ pudicitiæ, ac intuitu iniuriæ parentibus illatæ, & ratio à priori eſt, quia dos hæc ſtupri pœna eſt, & quæ Fiſco erat applicanda, vt in §. *item lex Iulia* pro maiori bono Reipublicæ, nunc ad vſum puellæ applicatur, vt cum ea nubere poſſit, Reipublicæ enim intereſt mulieres habere dotatas, & pro vſu frequentiori dos dicitur, & hac ratione attenta, ſi puella innupta decedit ad ſuum tranſit hæredem, & ità practicatur iuxtà doctrinam Antonij Theſauri *deciſ.* 3. & ibi Gaſpar filius Baiardi ad Clarum §. *ſtuprum num.* 74. Berlichij *d. concluſione n.* 26. qui bonum allegat *text. in l. vnica*, *Cod. de*

raptu virginum, §.*etſi*, ibi: *In dotem mulierum liberatum eiuſdem res, vel quantas ex his voluerint procedere, ſiue maritum nolentes accipere in ſua pudicitia manere voluerit pleno dominio eis ſancimus applicari*, ac iuxtà doctrinam Domini Chriſtoph. Creſpi de Valdaura *obſeru.* 35. *num.* 48. vbi Aragonum Supremi Conſilij refertur deciſio, & ità reiecto Farinac. *quæſt.* 147. *num.* 123. Bertazolo, & alijs ab eo relatis practicatur: Pro cautela tamen puellæ non nego, quod pecunia quæ à ſtupratore ei pro dote ſoluitur, paſſim ponitur in banco, ne malo modo conſumatur, & puella ſine dote remaneat, & conſequentèr ſine marito.

Septimò quæro, quanto tempore actio de ſtupro durat: Reſpondeo, quod iuxtà *text. in l.* 29. §. *hoc quinquen-*
102 *nium, D. ad l. Iul. de adult.* quinquennio tranſacto præſcripta remanet, & verba ſunt, *Hoc quinquenniũ obſeruari Legislator voluit ſi reo, vel reæ ſtuprum, vel adulterium, vel lenocinium obijciatur. Quid ergò ſi aliud crimen ſit, quod obijciatur, quod ex l. Iulia deſcendit, vt ſunt, qui domum ſuam ſtupri cauſa præbuerint, & alij ſimiles? Et melius eſt dicere omnibus admiſſis ex l. Iulia venientibus quinquennium eſſe præſtitutum.* Verùm quia hodiè circa ſtupri pœnam ſeruatur ius Canonicum, quod diuerſam ſtatuit pęnam conſtituẽdo ſtupratæ dotem, circa hanc pœnam, dico elapſo biennio actionem non remanere præſcriptam tenet quoque Berlichius *d. concluſ. num.* 33. confert deciſio M. C. penès Conſil. Gramm. *voto* 4. vbi Bartolomeus Fontana propter ſtuprum in viduam, cum qua diù cohabitauerat, quia non habebat in ære ad Caprarum Inſulam per triennium fuit relegatus, & fuit conſideratum, quod ab initio delictum fuit ſtuprum, quod ex continuata cohabitatione non fuit purgatum, ſed potiùs auctum, *cap. non ſatis in fine*, & *cap. cum in Eccleſiæ extra de ſimonia*, & *cap. cum haberet de eo, qui duxit in matrimonium, quam &c.*, & proceſſit deciſio omnium conſenſu, concubinatu oppoſito non obſtante, quia concubinatus requiſita non fuerunt probata, vtputà proteſtatio ab initio de retinendo eam in concubinatu, iuxtà *text. in l. penult. ff de concubinis*, nec præſumebatur per diuturnam cohabitationem, vt per Gloſſam *in Auth. quibus modis naturales efficiuntur ſui*, §. *eos*, quia hæc procedit quando detenta, eſt inferioris cõditionis, quam ſtuptator, & in obſcuro loco nata, vt in *l. concubinatu*, *ff. de concubinis*, & quamquam in dicta deciſione non conſtet de certo tempore, ità ego quoad dotem ſemper practicarem: cæterum ſtuprum in vi-
103 dua concubinatus proteſtatione commiſſum vti ſtuprum non punitur teſte Andrea de Iſernia *in Conſtit. Regni, Si quis rapere, titul. de raptor.*

Octauò quæro, qua pœna plectendus ſit, qui plures puellas ſtuprauerit ſub ſpe matrimonij, aut mala arte: in hoc quæſito paſſim recenſentur alia deciſio M. C. penès eundem Conſil. Gramm. *voto* 17. vbi Antonius
104 dello Roſſetto fuit ad mortem communi voto condemnatus cum quinque mulieres honeſtas in vxores duxerit omnes ſuperuiuentes, & deciſio fundatur in reiteratione delictorum, quorum quodlibet pœna corpo-

porali erat dignum: pro ſtupro enim per *l. Iuliam* fuſtigatio cum relegatione impoſita eſt, & fuſtigatio quælibet pecuniaria pœna maior eſt, *l. in ſeruorum, ff. de pœnis*, ſicuti reiteratio delicti auget pœnam iuxta *textum in cap. ità nos 25. quæſt. 2.* & *in cap. peruenit 27. quæſt. 1. cum concordantibus*: aduerto tamen ſtupratorem hunc non ſolum ſtupra commiſiſſe, verum etiam in crimen bigamiæ, ac adulterij incidiſſe, cum per ſecundum, & tertium, vinculum prioris matrimonij, ac fides violetur.

Nono quæro, qua pœna puniendus ſit
105 ſtuprator puellæ immaturæ. In hoc quæſito aliqui tenent ſtupratorem ab vltimo ſupplicio eſſe excuſandum per *textum in l. ſi quis aliquid 38. §. qui non dum, ff. de pœnis*, quaſi ſtuprum in puellam immaturam non videatur perfectum flagitium, & ità fuiſſe deciſum per S. C. reperio penès Grammat. *dec. 22.* cum ad remigandum fuerit condemnatus ſtuprator puellæ annorum ſeptem. Aliqui contrarium tenent ſi ſtuprum eſt commiſſum in puellam doli non capacem, & alij diſtinguunt in caſu, quo eſt commiſſum in puellam doli capacem ſi cum violentia, aut ſine violentia, vt videre eſt penès Dom. Petrum Caballum, ad quem te remitto.

Decimo quæro, an ſtuprator in contumaciam exiſtens condemnari poſſit
106 ad dotem ſtante Regni *capit.* quod incipit, *Siuè quis*, cuius vigore contumax pro minori delicto, pro quo non foriudicatur, elapſo anno perdit bona, quæ liberorum iure reſeruato publicantur: & videtur affirmandum, quia ſtupri pœna de iure ciuili etiam eſt tertia pars bonorum, quæ vſu applicatur puellæ: item quia in contumaciam condemnantur ad alimenta, vt dictum eſt ſuprà: Sed pro veritate noto, quod dictum *capit.* non ſeruatur, & contumax condemnatur in pœnam in citatione contentam propter Iudicis contemptum, quæ pœna vt plurimum tranſigitur, vnde dico, quod pro bono Reipublicæ integra eſt exigenda, ac puellæ pro dote eſt applicanda.

Tandem duo noto, vnum quod qui puellam inhoneſtè viuentem, & ſic
107 vilem reſpectu morum ſtuprat, ſtupri pœna non tenetur, iuxtà *text. in l. ſi ea quæ 22.* & *l. qua adulterium 29. §. 1. C. ad l. Iul.* veluti meretricis, vel cauponis famulam in caupona exiſtentem, dico de iure ciuili, & in foro externo, alterum quod non tenetur ſi puella pretium pro ſtupro accepit, quia potiùs meretriciam vitam agere, quam nuptiarum cauſa concubere præſumitur, vt inquit Berlich. *num. 68.* iuxtà *text. in l. in*
108 *liberè, D. de ritu nupt.* & *dictum limitat. num. 69.* ſi eſt ſub parentum cuſtodia, poſt Baiard. ad Clar. §. *ſtuprum num. 23.* cætera ne aliena tranſcribam prætermitto.

Ne ſcribam vanum, pia Virgo Maria duc manum.

CAPVT TERTIVM
DE STVPRO IN MASCVLO,
SIVE' DE VITIO NEFANDO.
Vndè dictum, Quid ſit, & Quomodo probetur, ac de illius pœna.

DE STVPRO IN MASCVLO.

Stupro quoque in Maſculo committitur num.1.

Stupri in Maſculo Ethimon nu.2.

Sodoma, ac aliæ Vrbes ob vitium nefandum concrematæ nu.3.

Stupri in maſculo definitio nu.4.

Stuprum hoc, in genere quomodo probetur, & qualiter periti deponere habent num. 5. qualiter in maſculo prouectæ ætatis nu.6.

Probatio in genere prædicti ſtupri in mulieribus puberibus qualiter haberi oportet nu.7.

Delictum in genere in crimine ſodomiæ nec. ſſarium num.8. & opinio Doctorum contrarium aſſerentium declaratur nu.9.

Delictum in genere per confeſſionem non ſuppletur nu.10.

Sodomia in ſpecie qualiter probetur n.11.

Confeſſio patientis ſodomiam, faciliter habetur, ibidem.

Sodomitati dictum, an ſolum ad torturam faciat inditium nu.12.

Doctores, & rationes prò negatiua afferuntur, ibidem.

Confeſſio ſocij criminis periculoſa eſt, & de ratione nu.13.

Sodomitati dictũ, an torturam ſufficiens ſit, Doctores, & rationes prò affirmatiua adducuntur nu.14.

Lex contenta eſt de probationibus quæ haberi poſſunt nu.16.

Tortura delicti indagatio nu.17.

Iudex an in atrociſſimo crimine valet iura tranſgredi, tàm in puniendo, quàm in procedendo Doctores prò negatiua afferuntur nu.18.

Contrarium ſubſtinet Author nu. 19.

Tortura eſt de genere probatorio nu.20.

Teſtes inhabiles indiſtinctè admittuntur ad torturam, & ad pœnam extraordinariam nu.21.

Iudex valet in crimine exceptuato confeſſum de ſocio interrogare n.22.

Socius criminis qui pluries patitur defectus à teſtimonio arcetur n.23.

Sodomitati dictum ſiuè maris, ſiuè fœminæ, ſiuè minoris, ſiuè maioris, ſpontè, vel per vim cum adminiculis ad torturam ſufficiens eſt, cum declaratione nu.24.

Sodomita conuincitur per teſtes, ac per indicia nu.25.

Teſtes per ianua rimulam de viſu deponentes, licèt non ſimul aliquos coire vidiſſe, non ſunt ſingulares, ibidẽ.

Teſtes in eorum præſentia deponentes ſodomiam fuiſſe commiſſam ſunt ſuſpecti de falſo nu.26. cum declaratione, & exemplis nu.27.

Indicia conuincunt ſodomitam cum exemplo relato à Domino Capyc.

La-

Digitized by Google

Latro *num.* 28.

*Deus marem, & fœminam gratia multiplicandi hominem creauit nu.*29.

*Sodomito coniugio mundi creator contemnitur, natura leditur, & Reſpublica offenditur nu.*30.

*Sodomia de iure Diuino morte punitur n.*31. *de iure gentium n.*32. *de iure ciuili n.*33.

*Neronis peſſimum refertur exemplum num.*34.

*Pœna mortis contrà ſodomitas paucis in locis non practicatur cum authoris admiratione n.*35.

Pœna ignis contrà ſodomitas non practicatur in Regno nè ſupplicij aſperitate contriſtetur anima nu. 36.

Sodomita an dicatur, vt vltimo ſupplicio plectatur, ſi Priapum in ano immiſit, ſemen verò extra emiſit, referuntur Doctores prò, & contrà, atque rationes à n. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. & 50.

*Minores an à pœna ordinaria ſodomiæ excuſantur n.*51.

Referuntur prò negatiua num. 52. 53. 54. 55. 56. & 57.

Rationes pro affirmatiua 58. 59. 60. 61. 62. & 63.

*Sodomiæ crimen licèt adulterio grauiùs tamquam contrà naturam, adulterium tamen alio reſpectu grauius eſt ibidem nu.*61.

Deciſio Gramm. *contra minorem ſodomitam latè ponderatur ibid. n.*62.

*Minores an à pœna ordinaria ſodomiæ excuſantur nu.*64.

*Sodomitæ minores agentes ſeuerius, quàm patientes puniri debent nu.*65.

*Sodomiæ ob crimen Dei ira prouocatur num.*66.

STuprum quoque in maſculo committitur, vt in *l.*6.§.1. *ff ad l. Iul. de adult. & in* §.*item l. Iulia inſtit. de pu-*
1 *blic. Iudic.* & in hac ſignificatione ſumptum propriè ei conuenit explicatio ab Harpretto *in d.*§.*tradita nu.* 85. veluti ſtuprum, quaſi turpis ſtu-
2 por dictum; Cum ſtupido Bruto ſimilis ſit, is, qui ità in Venerem ruit: non enim ſine ingenti ſtupiditate morum ingenijq; appetit, aliter dicitur vitium nefandum, eo quod nec fari de eo licet, vel ſodomiticum ſtuprum à Sodoma, vbi habuit incrementum; quæ etiam ab hoc peccatum, ſicut aliæ Vrbes illius regionis
3 cœleſti igne fuerunt concrematæ, vt in *Gen. c.*19. Quod ſi exerceatur in fœminam, propriè ſtuprum præpoſtera venere appellatur.

Illud eſt dilatio fibrarum, ſiuè ruptio cõtinuorum, qui ani coronam conſti-
4 tuunt à virili membro acta, & in genere probatur per chirurgos, & peritos, qui deponere habent de dicta continuorum fractura, quæ ſi eſt de recenti, nempè horarum, dicere debent, cum ſanguine, vel rubore, ſi die-
5 rum, cum liuore, ſi ab antiquo, & eſt cum magna podicis dilatatione, ſeù fibrarum fractura, dicere habent cum continuatione, & ſatis eſt pro dicta probatione, ſi periti deponant dilatationem hanc proueniſſe à cauſa interna, veluti morbo, vel externa, ſcilicèt à membro virili, cum ab altero euenire poſſit, aut alia cauſa, vti in fœmina nupta à partu, vndè abſolutè à membro virili dicere non tenentur; Hinc etiam in maſculo, vel fœmina prouectæ ætatis ſatis eſt in genere dubia
6 bia probatio; De hoc quoque delicto in

in genere tractaui in 1. *c. prax. dec. n.* 9. *&* 10. vbi notaui, quod hæc recognitio in muliere impubere, & vili in M.C. fit à medicis Curiæ. Hic tamen non prætermitto, quod in mulieribus pauperibus, licèt vilibus ſi haberi poteſt ab obſtetricibus non eſt facienda à medicis, nè ſit eis incitamentum
7 libidinis, ita ego practicaui, atq; vſui mihi fuit, & aduerto, quod ſi periti in Ciuitate exiſtunt, & peritiores, iſti adhiberi poſſunt.

Sine enim corpore delicti ad inquiſitionem, torturam, & minùs ad pœnam deueniri nequit, cum prius delictum apparere debeat, ex quo delinquens
8 arguitur *l.* 1. *vbi cauſæ fiſcales l. eius qui* 29. §. *verum oportet, ff. de iure fiſci l.* 1. §. *item illud, ff. ad Sill.* ac alia iura cumulaui in 1. *c. prax. dec. n.* 22.

Cœterum Doctores, vt Epiſcopus Barboſa *de offic. & poteſtate Epiſcopi par.* 2. *allegat.* 44. *num.* 10. Conſ. Maſtrill. *dec.* 185. *num.* 2. & alij, qui dicunt in hoc crimine non eſſe neceſſarium conſtare de corpore delicti; Sanè loquuntur, & intelligi debent de imperfecto flagitio, & de extraordinaria
9 ſodomia, cuius ſigna non remanent, ſequitur doctrina Plot. *conſ.* 132. *inter conſil. criminal. nu.* 22. qui in dicta ratione fundantur, aut loquuntur de ſodomia in fœmina nupta, quæ peperit, & in puero exercita antea ſtuprato; Nos verò de ſtupro, cum fractura, &
10 hac in re non ſuppletur per confeſſionem, Farinac. *quæſt.* 2. *n.* 24. *verſ. tunc præſumitur, quod ſicut puer, falſum dixit in hac qualitate, ità etiam in facto principali, ſicut in omni crimine quod veſtigia relinquit,* Clarus *quæſt.* 55. *verſ poteſt etiam*, Gigas *de crimine læſæ maieſt. tit. quomodo, & qualiter probetur nu.* 5. poſt innumeros Farin. *quæſt.* 2. *nu.* 7. Conſil. Gramm. *dec.* 12. *n.* 38. Dominus de Marin. *lib.* 1. *cap.* 323. hinc fallit illud Ouidij, *Non eſt confeſſi cauſa tuenda rei.*

In ſpecie probatur, & per confeſſionem, ac per conuictionem, confeſſio enim
11 patientis de facili habetur propter podicis vitiaturam, quæ eum indicat reum, maximè ſi mulier, & impubes ſit propter imbecillitatem naturæ.

Sed an ſolum dictum Cinedi, ſeù ſodomitati faciat inditium ad torturam.
12 Negant Boſſius *titulo de deteſtabili coitu in maſculos num.* 7. *& de indicijs, & tortura nu.* 65. Plotus *inter conſil. crim. tom.* 1. *conſ.* 132. Hondedeus *conſ.* 100. alijq; à Farinac. cumulati *quæſt.* 143. & poſt alios Theſaurus *libro quæſt. forenſ. quæſt.* 35. Bocerus *tit de ſtupro quæſt.* 12. *nu.* 64. *par.* 1. Cruſius *de indicijs delictorum par.* 2. *cap.* 19. Muſcatell. *de cognit. delict. nu.* 25. quia periculoſa à lege reputa-
13 tur ſocij confeſſio, cum poſſit odio inimicum nominare, vt eodem pereat ſupplicio, vel ſpe veniæ potentem virum inculpare, (& fortè Principi non benè effectum) vt in *l. fin. de accuſat. in l. repeti, ff. de quæſt.* & in *l. quoniam liberi, C. de teſt.* & in *cap. veniens extra de teſtibus,* & in *cap.* 1. *de confeſſ.* ibi, *de reatu proprio confitentis periculoſa confeſſio non eſt aduerſus quemlibet admittenda*, ideoq; præcitati Doctores cum dicta confeſſione aliam requirunt coniecturam, ſiuè inditium, vt cum eo iuncta ad quæſtionem valida ſit, ſicut aduertit Summus Pontifex etiam in crimine grauiſſimo hæreſis in *cap.* 5. *de hæreticis in* 6. quod ſequitur, *in fidei fauorem concedimus, vt in negotio inquiſitio-*

nis

Digitized by Google

nis hæreticæ prauitatis excomunicati, & participes, vel ſocij criminis ad teſtimonium admittantur, præſertim in probationum aliarum defectum contra hæreticos credentes, fautores receptatores & defenſores eorum ſi ex veriſimilibus coniecturis, & ex numero teſtium, aut perſonarum tàm dependentium. quàm earum contra quos deponitur qualitate, ac alijs circumſtantijs, ſic teſtificantes falſa non dicere præſumantur.

Affirmant Gabb. *caſu* 84. *nu.*7. Triuiſ. *dec.*14. Peguer. *dec.*76. de Marin. ad
14 Reuert. *deciſ.*415. vbi ità iudicatum tradit in M.C. etiam ex proceſſu informatiuo.

Primò, quia hoc delictum ob eius turpitudinem occultè committitur, & in delicto occulto læuia ſufficiunt indicia, & Iudex ob torturam procliuis eſſe debet, Boſſius *in tit. de indicijs, & conſiderationibus antè torturam nu.* 200. Iulius Clarus *quæſt.*64. *nu.*6. & ibi Giach. *litera X.* Farinac. *quæſt.*37. *num.*88. & 150. plures referens, & vltra illos tenent Caballus *de omni genere homicidij* 526. Antonius de Ballis *lib.*1. *de indicijs quæſt.*4. *n.*14. Præſ. Valenzuola *conſ.*28. *num.*11. Dominus Reg. de Ponte *deciſ.*16. & Dominus Regens Capycius Latro *deciſ.*163. & magna perſuadet ratio: Etenim ne delicta remaneant impunita, lex contenta eſt de ijs probatio-
15 nibus, quæ haberi poſſunt, vt ex Gloſ. *in l. conſenſu, C. de repudijs in verbo torquentur in cap. fin. de teſtib. cogendis, in verbo item ex defectu*, & *in cap.2. de arbitris verbo cognouerint*, & conferunt plura iura municipalia, & præſertim *cap. vt vulgaris famæ proloquium*, ibi: *Quæ* fiunt *conſueuerunt; fieri clanculo vulgarem probationem, & lucidam communitèr habere non poſſunt, propter eorum tamen graſſantiam illa puniri expedit, vt ſit locus exemplo; Prag.3. de furtis, & 3. de duello*, quæ ob probationum difficultatem valdè priuilegiatam probationem conſtituerunt, vt videre eſt.

Tortura enim medium eſt, quo delicta
16 liquent, & puniuntur.

Secundò, quia in crimine atrociſſimo, & enormiſſimo, vt eſt delictum hoc ne-
17 fandum, Iudex valet à regulis iuris recedere, & iura tranſgredi, ſicut tenent Innoc. *in c.1. de conſt.* Bald. *in l. quid ergò, §. pœna grauior, ff. de his, qui notantur infamia*, Maſcard. *de probat. lib.3. concl.*1391. *nu.*13. Menoch. *de arbitrar. lib.*1. *cap.*84. *nu.*9. Iulius Clarus *lib.*6. §.1. Aloyſius Catalanus *de indultu cap.*33. *num.*144. vbi alleg. *text. in cap.1. de hom. in 6.* & hanc ſententiam tenent alij nonnulli ab iſtis citati, quapropter aiunt, Iudicem præcedentibus indicijs minus ſufficientibus poſſe ad torturam deuenire, & quod in vitio nefando hoc habeat arbitrium arguo ex *text. in l. cum vir nubit in fœminam* 31. *C. ad l. Iuliam de adulterijs*, ex illis verbis: *Iubemus inſurgere leges, & armari iura.*

Et quamuis Marſilius in *pract. in §. diligenter à nu.*169. *verſ. contrarium*
18 *vſque ad* 177. *& in conſ.*74. *nu.*34. Tiraquellus *de pœnis temperãdis cauſa* 49. *nu.*17. Monticell. *regula crim.* 10. *nu.*40. Rolandus *conſ.*7. *nu.*45. *l.*1. Caballus *caſu* 200. *nu.*142. Farinac. *quæſt.*37. *nu.*84. & 90. & *conſ.* 99. Burgius *de modo proced. ex abrupto quæſt.*54. *nu.*10. atq; alij teneant ſupradictam ſententiam procedere in pu-

puniendo, conſtito de delicto, non verò in procedendo, niſi conſultò Principe, vel in maioribus, & Supremis Magiſtratibus, aut quando tractatur de ſtatu Reipublicæ, vel in Iudice habente, ex ſtatuto generale, liberum arbitrium inquirendi, & puniendi iuxtà notata à Gandino *tit. de quæſt & tormentis n.41. circa finem.* ibi, *verùm etiam ſi maleficium non eſſet plenè probatum, ſed ad plenam probationem modicum deficeret fortè ratione teſtium, qui non eſſent omni exceptione maiores, tunc poteſtas ex tali arbitrio condemnare ſecurè poteſt, ſi eius conſcientia, & animus cum probatione concordat.*

Attamen in contrarium deſidero, quod quando conſtat de crimine, Iudex ius non trãſgreditur in imponendo pœ-
19 nam acerbiſſimam, quia in atrociſſimis lex non contentatur de ſimplici mortis genere, & quod in procedendo, videlicet torquendo, ſupradicta opinio limitationem hanc pati nequit; Primò, quia crimen atrociſſimum, populo magnum affert ſcandalum, ideò in ipſius ſatisfactionem conueniens eſt, vt Iudex ſit pronior ad torturam, nè remaneat indultum.

Secundò, nam aut indiciatus non confitetur, aut confitetur; primò caſu, attento magno ſcandalo non eſt curandum de tormento, quod ad veritatem eruendam illatum numquam certè irrogat infamiam *l. nullam* 14. *C. & quibus cauſis infam.irrog.* cum illud ſit de genere probatorio, vt notat Cuiacius *in l.3.tit.de probat.*ibi, *probationes ſunt teſtes inſtrumenta, & quæſtiones*, facit Gloſ. *in l. ſi quis alicui, C.ad l. Iuliam maieſtatis littera*
20 *Q* ibi, *inquiſitione ſtricta per teſtes, ſtrictior per tormentum*, & communiter Doctores.

Secundò caſu, quia Iudex ex officio tenetur confeſſionem verificare in omnibus circumſtantijs ſuis, vt latè notaui in *decretorum praxis cap.5.n.47. 48. & 49.* & ijs verificatis, ceſſat dubitatio.

Inſuper ſupradicta Doctor ſententia omni dubio caret, ſi crimen eſt atrociſſimum, & inſimul occultum, vt quoque aduertit idem Farinac. *d. qu. nu.*88.& Rol.*conſ.2.lib.1.nu.6.*

Tertiò, quia in crimine exceptuato, teſtes inhabiles indiſtinctè ad torturam,
21 & ad pœnam extraordinariam admittuntur, vt latè Farinac. *quæſt.62.* in ſpecie in hoc crimine refert Dom. Reg. Rouitus *ſuper pr.1. de ſodomia.*

Quartò, quia in crimine exceptuato poteſt, & debet Iudex confeſſum de ſo-
22 cio interrogare, vt in *l.1. C. de falſa moneta*,& alijs iuribus cumulatis per *Gloſ.in l.fin.C.de accuſat.in verb.conſcientia*, & in conſequentiam nominatum torquere, alioquin limitatio hæc nihilum operetur, regulariter enim in quolibet crimine, quod cum ſocio committitur, valet confeſſum de ſocio interrogare, & nominatum, concurrente alio indicio torquere.

Quinimmò prędictis rationibus attentis, licèt ſocius criminis, qui plures
23 patitur defectus à teſtimonio prorſus repellatur, & meritò quia ſicuti plura adminicula ampliant probationem, & ſupplent teſtes inhabilitatem, remouentq; dubitationem à dicto, ità plures defectus teſtis fidem minuunt, & conſequentèr probationẽ deſtruũt, vt latè Farinac. *quæſt.62. nu.*381.

Nihilominùs in hoc nefando delicto in noſtra M.C.practicatur, & in vſu eſt,

quod

Digitized by Google

quod dictum ſodomitati, ſiuè maris,
24 ſiuè fœminæ, ſiuè maioris, ſiuè minoris, vel ſpontè; vel per vim cum adminiculis facit inditium ad torturam, iuxtà doctr. Farinac. qu. 43. n. 99. verum ſi ſpontè, ſine vi crimen eſt commiſſum minor terretur, maior verò torquetur, vt purgata infamia per torturam iuxtà *text. in l. ob carmen de teſt. & cap. illi qui, quæſt.* 5. nominato dictum afficiat, & pro adminiculo eſt delictum in genere de recenti; recentia enim ſubornationis ſuſpicionem remouet, & quid manifeſti ſapit.

Per conuictionem, vel per teſtes de viſu, vel per indicia indubitata.

Per teſtes de viſu, nimirùm deponentes per rimulam ianuæ, qui licèt non ſi-
25 mul vidiſſe dicant, ſed vnus poſt aliũ aliquos coire nefandè, non ſunt tamen ſingulares, quia deponunt de actu moroſo, & non momentaneo, ſicut de ictu ſclopi, dicitur, ſiuè de alapa, eſt Gloſ. *in cap. nihilominus* 3. *quæſt.* 8. probat Maſcardus *de probat. concl.* 59. *nu.* 17. *& concl.* 65. Vitius *deciſ.* 241. Dominus Riccius *deciſ.* 29. *n.* 6.

Cæterum deponentes de viſu, & in eorum præſentia crimen hoc fuiſſe pa-
26 tratum, ſunt de falſo ſuſpecti, cum illud occultè committatur, propter eius enormitatem, ob quam neque Diabolus in eo interuenit, nam ex nobilitate ſuæ naturæ non valens ſcelus proſpicere, aufugit, vt fatentur Conſiliarius de Afflicto *in Conſtit. Regni lib.* 2. *rubr.* 42. *nu.* 11. Epiſcopus Barboſa *de poteſtate Epiſcopi lib.* 2. *alleg.* 44. & Epiſcopus Riccius *deciſ.* 145. *&* 475. *ac Nouar. ſuper prag.* 1. *de ſodom.* quamobrem aliqui Doctores cumulati à Marſil. *in conſ.* 28. *n.* 5. dicunt, non probari per viſum, quod de eo crimine, inquiſiti ordinaria pœna plecti nequeunt, niſi fuerint confeſſi, vt quoque notat Dominus Regens Capycius Latro *dec.* 163. *in fin.*

Hæc verò ſuſpicio diluitur, vel teſtis qualitate, vel dicti veriſimilitudine, vel inquiſiti conditione, ſicuti in facto in anno 1685. Ioſeph de Martino de
27 Caſale Mileti pro hoc nefando crimine cum puero annorum decem in circa, commiſſo intus Congregationem ſub Sanctiſſimi Sacramenti Inuocatione, quæ eſt prope maiorem Eccleſiam, quia duo viri, qui cum dicto Ioſepho ibi erant refugiati contra eum deponebant de viſu, vnus videlicet à principio, quod in ſui præſentia non obſtante eius reprenſione, & animaduerſione, qualiter in dicta Congregatione erat altare, in quo celebrabatur miſſa crimen commiſerat, ſicut, & alter teſtis deponebant, licet non à principio facti, quia reperiebatur refugiatus etiam pro altera ſodomia, pro qua erat contumax illius curiæ fuit per M.C. morti traditus, & eius cadauer congrematum penès Gagliardum, & in anno 1686. quidam Calaber titulo decoratus (licet indignè) prò duobus ſodomijs fuit acriter tortus ex proceſſu informatiuo, & in ijs etiam teſtis famulus teſtatus fuit dominum coram eo ſodomias exercuiſſe, penès de Marco. Reperiuntur heù homines diuinarum, humanarumq; rerum ignari, Brutis ſimiles, qui nec pudore afficiuntur, nec timore terrentur quum coeunt, immò gloriantur cum malefecerint. Teſte Spiritu Sancto, ſed miſeri quem ergò fructum habuiſtis tũc, in quibus nunc erubeſcitis? nam finis illorum Mors, & Paul. 1. *ad Rom.*

F Per

Per indicia indubitata teſte Domino Regente Capycio Latro *in d.deciſ.* in qua per Regium Collaterale Conſilium fuit iudicata probatio ſufficiens, & indubitata contra Carolum Tro-
28 pea per M.C. ad mortem condemnatum pro hoc crimine, veluti præparatio domus ad ſodomitandum, & ſodomiam exercendum, dormitio cum puero, delictum in genere de recenti cum rubore, & ſemine hominis in ſubuculis dicti Caroli agentis, & pueri patientis, confeſſio dicti pueri, ac conuerſatio in dicta domo cum Ioſepho Pizzuto, quia alium ſubagitauerat, ſeù ſodomitauerat puerum; quod præſumptionibus probetur, affirmat Farin. *quæſt.* 148. *n.* 66. *& melius conſil.crim.* 25. *nu.* 56.

Circa pęnam noto, quod Deus in principio mundi, vt in *Geneſis cap.* 1. marem, fœminamque coniunxit gratia multiplicandi hominem, ideoque
29 coniugium, quod naturaliter hunc non habet effectum, Creatoris contemptum continet, vt ſodomiticum coniugium, cui repugnat natura, quæ maſculum, & fœminam coire voluit, vt indè ſimiles procrearent, & quia hoc crimine Creator mundi cō-
30 temnitur, natura læditur, & Reſpublicę quoque offenditur, quia intereſt Ciuitatem hominibus repleri *l. cum ratio de bonis proſcriptorum*, idcircò pro eo, & iure merito mortis pœna impoſita eſt de iure Diuino, de iure gentium, & de iure ciuili.

De iure Diuino, vt in *Leuitico c.* 20. ibi, *Qui dormierit cum maſculo coitu fæ-*
31 *mineo, vterque operatus eſt nefas, morte moriatur, ſit ſanguis eorum ſuper eos, Geneſ. cap.* 19. *& Exod c.* 22.

De iure gentium, nam antè quam ius ciuile ponderetur Caius Marius Con-
32 ſul pronunciauit rectè fuiſſe occiſum Lucium ſuum nepotem à Tribonio Adoleſcente, ex quo ſodomiam Lucius cum eo tentauerat, vt penès Tullium *in oratione pro Milone.*

De iure ciuili, vt in *l.* 1. §. *qui puero, ff. de extraord. crimin. & in l. cum vir* 31.
33 *C. ad l. Iul. de adult.* quo tempore viri tamquam fœminæ ſimulato vultu, inceſſu, ac habitu muliebri, matrimonia contrahebant, Neronis exemplo,
34 qui non minùs feritati, non impar, quam libidini, iuueni impudico (cui nomen Pythagore fuit) in modum ſolemnium coniugiorum denupſit Teſt. Cornel. Tac. *lib.* 15. *fol.* 275. *& in notis* Iuxtilipſij *num.* 59. *l. omnes lib.* 9. *tit.* 7. *C. Theodoſiani in* §. *item lex Iulia inſtitutionum de publicis iudicijs*, ibi, *Lex Iulia non ſolum temeratores alienarum nuptiarum gladio punit, ſed & eos, qui cum maſculis*, demùm *in Authentico, vt non luxurientur homines contra naturam.*

Hæc pœna in praxi eſt, & ſic practicatur Romæ, teſt. Farinac. *quæſt.* 148. In
35 hoc Regno vigore Regiæ Pragmaticæ 1. *de ſodomia*, & tàm maſculi, quàm fœminæ comburuntur. In Regno Siciliæ teſt. Muta in *pragm.* 1. *de ſodomia*. Mediolani teſt. Claro *in* §. *ſodomia*, Gaball. *caſ.* 16. In Gallia teſte Paponio; *in Arreſto* In Germania Carpſouio *quæſt.* 76. In Hiſpania, vt in *l.* 1. *tit.* 21. *recopilationis*, & teſtantur Gomez *leg.* 80. *Tauri*, Epiſcopus Barboſa *de poteſt. Epiſcopi par.* 4. *alleg.* 44. qui etiam teſtatur de leg. Regni Luſitaniæ.

Admirationis igitur eſt, quod Florentiæ, alijſque Chriſtianitatis in locis teſt. Gaball. *caſ.* 16. hæc pœna vſu

non

non ſit recepta contra *text. in c. fla-
gitia, cauſa* 32. *q.* 7. quod ſequitur:

*Flagitia, quæ ſunt contra naturam vbiq;
& ſemper deteſtanda, atque punien-
da ſunt qualia ſodomitarum fuerunt,
quæ ſi omnes gentes facerent, eodem
criminis reatu diuina lege tenerentur,
quæ non ſic fecit homines, vt ſe illo
vterentur modo, violatur quippè ipſa
ſocietas, quæ cum Deo nobis eſſe debet
cum eadem natura, cuius ipſe auctor
eſt libidinis peruerſitate polluitur.*

Quando apud Gentiles mortis pœna
quoque fuit practicata teſte Miſinge-
rio *in d. §. item lex Iulia, Inſtit. de
publ. iudicijs.*

Inſuper circa pœnam noto, quod quam-
uis per *l. omnes lib.* 9. *C. Theod.* & per
36 præfatam *Pragm.* 1. *de ſodomia*, con-
tra ſodomitas pœna ignis ſit impoſi-
ta. In hoc tamen Regno non practi-
catur, ſed poſt mortem cadauera ad
aliorum exemplum concremantur,
ne ſupplicij aſperitate contriſtetur
anima, & hæc pœna procedit etiam
in ſodomia præpoſtera venere, id eſt
cum fęmina exercita, Clarus §. *ſodo-
mia, verſ. vidi quandoque*, Viuius
op. 726. *num.* 25. Farinac. *quæſt.* 348.
num. 36. Menoch. *de arbitr. lib.* 2. *cap.*
286. Caball. *caſ.* 16. Peguer. *dec.* 72.
cum inficiari non poſſit, quod ſit
contra naturam, & Dei voluntatem,
vt in *Geneſi, Creſcite, & replete ter-
ram*, & maxima eſt in viro malitia cũ
habeat locum naturale concruum, eo
relicto, præpoſtero abutatur, maxi-
mum quidem peccatum ſi contra ma-
trimonij ſacramentum: legitè quæſo
Paulum 1. *ad Romanos.* Vxor tamen
à pœna ordinaria excuſatur ſi in ea
conſideratur ignorantia, & à viro eſt
inducta.

Demùm pro ornatu huius Capituli pri-
mò quæro.

An qui priapum in ano immittit, ſemen
verò extrà anum emittit, ordinaria
37 pœna plecti debeat, vel potiùs extra-
ordinaria, in hoc quæſito Doctòres,
& rationes pro vtraque parte refe-
ram, & eius reſolutionem ad tuum
remicto arbitrium.

Conſiliarius de Afflicto *in Conſtit. legũ
aſperitate lib.* 3 *rubr.* 42. *num.* 12. in-
38 quit: *Quod quando extraordinaria
pollutio cum puero, quæ eſt quando
priapus non intrat in anum, & conſi-
ſtit in ſola commiſtione pudendarum
cap. iuuenis de ſponſalibus, non puni-
tur morte naturali, qui priapum verò
in ano immictit, licet ſemen emiſſum
fuerit extra anum, punitur tamquam
ſodomita, quia delictum iam poteſt di-
ci conſumatum, & Afflictum ſe-
quuntur.*

Clarus *in* § *ſodomiæ.* Epiſcopus Riccius
deciſ. 148. *n.* 5. Petrus Caball. *caſu* 16.
39 *n.* 11. ibi: *Quod ſi vltra extraordina-
riam pollutionem poſuiſſet priapum
in ano commiſiſſet ſodomiam, & tã-
quam ſodomita puniretur, & delictũ
iam poteſt dici conſumatum, licet ſe-
men eſſet emiſſum extra anum.*

Farinacius *de delictis carnis quæſt.* 148.
nu. 65. ibi: *Secùs autem, ſi quis mem-
40 brum impoſuiſſet intus anum, nam
tunc licèt poſteà membro extracto ex-
tra anum ſemen emiſiſſet non propte-
rea à pœna mortis excuſaretur iuxtà
Afflicti opinionem.*

Conſiliarius Maſtrillus *deciſ.* 185. *n.* 29.
ibi: *Niſi tamen quis membrum im-
41 poſuiſſet intus anum, nam tunc licèt
poſtea membro extracto extra anúm
ſemen emiſiſſet, pœnam mortis impo-
ſuimus in M. C. ſecundum* Afflict.

Caball. & Peguer. *citatos per* Farin.
quæſt.147.num.65.

Pater Fagundez *in 6.præc.decal.cap.19.*
*n.11.*ibi: *Si quis tamen membrum im-*
42 *poſuiſſet, intus præpoſterum, vel pue-*
ri, vel fœminæ, & poſteà illo extracto
ſemen emiſiſſet, non propterea ab ordi-
naria mortis pœna excuſaretur, quia
iam crimen ſatis perfectum, & com-
pletum cenſetur in genere ſodomiæ.

Pater Molfeſius *in ſumma lib. 1. tract.*
7.cap.20.num.107. ibi: *Imò hic talis*
reuera eſt ſodomita, & tamquam ſo-
43 *domita puniretur in foro exteriori. ſi*
membrum in ipſas partes pudendas
poſuiſſet, licèt intus ſemen non emiſiſ-
ſet, probat Clarus *in* §. *ſodomia ſub*
nu.8. quia iam vas penetrauit, quod
ſufficit in foro exteriori, & nu. 108.
Si tamen effunderat extra vas, &
tunc ſi prius intra vas membrum im-
poſuiſſet, clarum eſt, vt reuera ſit ſo-
domita, & pœna ordinaria puniatur,
vt Authores citati notant, & conſe-
quentèr incidit etiam in caſum reſer-
uatum, quia nec in fraudem legis, nec
in fraudem legislatoris eſt aliquid fa-
ciendum, cap.conſtit. de conceſſ. præb.
Gloſ. in cap.quanto verbo in fraudem
de priuileg.

Quod ſit extraordinariè pudiendus dici
poteſt, quod hac re principium, & fi-
nis non coniunguntur medio, quod
44 priapi immiſſio in anum non coitus,
ſed potiùs tactus ſodomiticus dici-
tur, quod ſeminis emiſſio, quæ extra-
cto priopo fit, ſemper eſt extraordi-
naria, etenim ab intentione, & euen-
tu pęna regulatur, & quod in pręſen-
ti, neque intentio, neque euentus con-
currunt, non intentio, quia noluit in-
tra vas coire, non euentus, quia in ef-
fectu extra vas ſe polluit, & pollutio
hæc de per ſe non dicitur perfecta, &
ordinaria ſodomia, confert Gloſ. in
cap.extrardinaria 35.quæſt.3.in ver-
bo impedire, ibi: *Talis pollutio non*
debet impedire, cum quin poſſit duce-
re conſanguineam. quia nec fecit ſan-
guinis miſtionem, nec corporis vnita-
tem, ſed quid aliquis reſeraret illas
ſeras, & non dum proceſſit ad conſu-
mationem operis, numquid talis com-
miſtio carnis impedit matrimonium
cum conſanguineis illius; dic quod
non, quia nec eſt ibi ſanguinis com-
miſtio, nec carnis vnitas; igitùr qui
podicem pueri reſerauit, & ibi non
coiuit non verè crimen ſodomiæ
commiſſit.

Aloyſius de Leo in *l.cum vir num.2. C.*
de adult. ibi; *Hoc verum ſi intus anū*
45 *pueri priapum poſuerit, & polluerit,*
ſecùs ſi extra anum, quia ſi extra ſci-
licet circumcirca carnal itèr polluerit,
intus minimè appetitum diabolicum
explendo, etiam ſi per prius intus po-
ſuerit, vtique non pœna à dicta Reg.
Prag. ſtatuta teneretur, ſed extraor-
dinaria, iuxtà ius dicentis arbitrium.

Epiſcopus Aloyſius Riccio *par.3. deciſ.*
Curiæ Archiep. Neap. deciſ.82. nu.3.
46 poſt Aloyſium de Leo loquens: *Scri-*
bit pœnam contra ſodomitas minimè
ſibi locum vindicare, niſi quando
membrum intus contra naturam, &
ſemen intus emictitur.

Nauarrus *de irregularitate cap. 27. ful-*
mib.379.num.210. vbi ait: *Clericum*
47 *non incurrere in pœnas Conſtitutionis*
Pij V. Sanctæ memoriæ, quæ incipit,
Horrendum de anno 1568. omnem
actum ſodomiticum exercente cū alio,
vel alia extra vas ordinarium, ſed
ſolum habetem copulam ſodomiticam
arg. cap. fin. de ſponſalib. quod habet
non

Digitized by Google

non cõſumari copulam, niſi intrà vas naturale ſemen effundatur.
Salzedus ad Diaz c.88. Riccius *in prax.* 13.*reſol.*67.*p.*1.*reſol.*392.
Azzorius *par.*3. *lib.*3. *cap.* 19. *quæſt.* 4. ac alij relati à Patr. Diana *tract.* 1.
48 & 3. Miſcell. *reſol.*63. tenent ſicut ipſe, quod Bulla Pij V. non comprehendit Clericos ſodomitas ſemen intra vas prohibitum non immittentes, ibi: *Quia quãdo lex prohibet aliquod, intelligit de delicto conſumato, ſed quando ſemen intrà vas non emittitur, non dicitur ſodomia conſumata; Maior patet ex auth cap. hæc autem diſt.*5. *de pœnis*, & in *l.* 1. §.*hæc verba, ff. quodquiſque iuris, minor probatur, ex comm. D D. ſententia.*
Idem P. Diana *tract.* 7. *de pœnis delict. reſol.* 20. *cum Souſa in Aphor. in-*
49 *quiſ lib.*1. *cap.* 59. tenet, *quod tunc ille, qui membrum ponit intus anum, & extra ſemen effundit puniendus eſt pœna ordinaria ſodomiæ, quando hoc pluries agit, quia tunc quod deficit ad complementum actus ſodomici ſuppletur ex repetitione actuum in fraudem legis.*
Dominus Reg. Sanfelic. *dec.* 354. refert, quod Petrus de Angelo cum fuiſſet captus in eodem cubile cum adole-
50 ſcente reperto vitiato in podice, & linteamina fuerint hominis ſemine maculata, licèt à maiore parte votorum M.C. fuerit ad mortem condemnatus, quia ſatis commiſſum dicitur delictum ſodomię per penetrationem foraminis, abſque eo, quod illud polluat, ſed extra pudoris clauſtra effuderit ſemen, & ſatis erat probatum per inſpictionem ani vitiati, & ſeminis in linteaminibus, quæ cum dormitione conſtituebant probationem indubitatam, vt à *nu.* 1. & 5. tamen ſententia M.C. per Regium Collaterale Conſilium fuit reformata, & dictum, quod torqueatur, etenim fuit habitum pro vero, quod crimen quãuis atrociſſimum non tamen præſumitur conſumatum, & quod in eo, niſi fuerit intus vas priapum introductum, & conſumatus actus per ſeminis effuſionem intra clauſtra pudoris non procedit pęna mortis naturalis, vt *num.*6.

Secundò quæro, an minores 18. ann. maiores verò 14. excuſentur ab ordinaria pęna ſodomię, tàm agentes, quàm patientes, & pro negatiua infraſcripta ponderata fuere ab Antonio Merenda *lib.* 5. *controuerſ. iur. cap.* 19. *num.*8.

Primum, quod pœna ordinaria colligitur ex *text. in l. cum vir, C. ad l. Iul. de adult.* & verba legis, quæ ad rem
51 noſtram faciunt, hæc ſunt: *Iubemus inſurgere leges, armari iura gladio vltore, vt exquiſitis pœnis ſubdantur infames, qui ſunt, vel qui futuri ſunt rei*, quæ verba, *qui futuri ſunt rei*, cum vim vniuerſalis ſermonis contineant, omnes qui hoc crimen cõmittunt, quidem comprehendunt.

Secundum, quia eadem pęna legitur in *Authent. vt non luxurientur contra*
52 *naturam*, qui *text.* vniuerſalitèr loquitur, ibi: *Proptereà igitur omnibus hominibus huiuſmodi præcipimus à prædictis delictis abſtinere*, vndè illa verba *omnibus hominibus* clarè comprehendunt, tàm maiores, quàm minores, quia qui omne dicit, nihil excludit.

Tertium, quia minores non deprecantur pœnam *l. Iul. de adult.* vt in *l. ſi*
53 *adulterium* 38. §. *diui fratres, ff. ad l. Iul.*

Iul.de adult. ibi, *fratres denique Imperatores Claudiæ inceſti crimen per ætatem remiſerunt, ſed diſtrahi coniunctionem illicitam iuſſerunt, cum alias adulterij crimen, quod pubertate delinquitur non excuſetur ætate*,& *l. ſi minor* 36. *ff.eodem*, ibi, *ſi minor annis adulterium commiſerit, lege Iulia tenetur, quoniam tale crimen poſt pubertatem incipit, & dicta lex Iulia de huiuſmodi quoque crimine pœnas ſumit, vt in §. item lex Iulia inſtitut. de publicis iudicijs.*

Quartum, quod minores patientes hac pœna feriendi ſunt; ponderentur verba
54 ba *text. in d. l. cum vir nubit in fæminam*: cum adoleſcentes, & non prouectioris ætatis huic in maniſſimo ſceleri inſeruiant.

Quintum affertur deciſio noſtri S. C. à quo cum filius cuiuſdam tabernarij
55 de hoc crimine conuictus fuiſſet, & confeſſus; quamquam minor ad vltimum ſupplicium fuit condemnatus, & cadauer combuſtus, teſt. Conſil. Gramm. *in Conſtit. Regni minorum iura nu.*7. *in fin.*

Hæc à Merenda, quibus ſextum non lepide, additur, quod cum Impera-
56 tores contra huiuſmodi reos iuſſerint inſurgere leges, & armari iura, ille leges, quæ regularitèr in delictis minores excuſant, in hoc crimine limitatæ remanent.

Atque ſeptimum, quod hoc crimen eſt atrociſſimum, & in atrociſſimis mi-
57 nores pœnas non deprecantur, iuxtà placitum Dom. Reg. Sanfel. *deciſ.* 57. & Oddi *de reſtitut. in integram quæſt.* 80. *nu.* 101. ac aliorum.

Sed ad hæc reſpondeti poteſt, & ad primum, quod eſt parui momenti cum
58 lex non ſolum contra præſentes, ſed regulariter contra futuros reos promulgetur, quia lex habet ſemper oculos antè, & non retrò.

Ad ſecundum, quod verba omnibus hominibus, de quibus in *auth.* potiùs
59 ad maſculos, & ad fœminas, ad ignobiles, ſiuè nobiles referatur, quàm ad minores.

Ad tertium, quod enunciata iura, quæ de adulterio loquuntur, vti pœnalia,
60 ad crimen ſodomiæ non extenduntur, nec eſt bonum argumẽtum, quod quia *lex Iulia* ſumit pœnas de huiuſmodi crimine, ideò minores à pœna huiuſmodi, ſicuti de adulterio non excuſantur cum *lex Iulia* quoque pœnas ſumat de inceſtu, & ſtupro.

Et licet ſodomiæ crimen grauius ſit adulterio, tamquam contra naturam
61 ob alium tamen reſpectum adulterium, eo grauius eſt, vir enim qui coitum habet cum muliere nupta matrimoniũ, quod fide, & iuramento eſt confirmatum fœdat, & vtramque coniugum familiam deturpat, & ſic funiculum triplex rumpit.

Ad deciſionem S. C. quod ex narratione caſus colligitur minorem con-
62 demnatum; fuiſſe agentem. Secundò, quod Gramm. non refert minoris ætatem, & eſſe poterat, quod fuiſſet, maiori ætati valdè proximus. Tertiò, quod ea multum dura fuit viſa, & contra illam iudicatum refert Clarus *quæſt.* 60. *nu.* 10. Farin. *quæſt.* 92. *n.* 83. & 84. Conſ. Paſchal. *de virib. patriæ poteſt. par.* 2. *cap.* 10. *n.* 22. Oddus *de integrum reſtit. Gloſ.* 80. *nu.* 101. & Dom. Reg. Sanfel. *deciſ.* 57. teſtatur, puberem annorum ſexdecim licet confeſſum per ſex menſes, hoc vitium fuiſſe paſſum non morti traditum, ſed ſtillis lardeis percuſſum, &

in

in carcere per decem annos mancipatum fuiſſe,

Ad ſeptimum, quod licèt inter concupiſcentiæ ctimina hoc maximum ſit

63 delictum, & vti enormiſſimum appelletur nefandum, non eſt tamen atrociſſimum, quia non prouenit ex efferato animo, ſed ex naturali concupiſcentia, à qua multum dominatur iuuentus, vndè ſi in hoc nefando crimine maior veniam non deprecatur, minor aliquam excuſationem meretur, & quod etiam in atrociſſimis minores, minori pœna, quam maiores affligi arbitratur Preſes Menoch. *de arbitr. caſu* 329. *n.* 15.

Hæc ponderata in contrarium, ſtant pro affirmatiua, ſed verius mihi videtur

64 quæſiti reſolutionem ad Iudicis arbitrio remictere, is attenta minoris qualitate, ſi nimirùm imbecillis non multum doli capax ſi maioti ætati proximus, malitia enim ſupplet ætatem, ac criminis reiteratione, quia tunc non ætatis vitio, ſed animi infirmitate commictitur, in extraordinariam, vel ordinariam penam deſcendat non neceſſitate, ſed in ſui poteſtate, iuxtà *Regiam Pragm.* 1. *de minoribus*, & iuxtà ponderata à D. Regente Reuert. *deciſ.* 525. & ibi Dom. Reg. de Marinis, *ac quotid. reſol. lib.* 2. *cap.* 169. necnon à Dom. Reg. Sanfelic. *deciſ.* 57.

Nec prætermitto ſeueriùs agentem eſſe puniendum, quam patientem iuxtà

65 notata à Reu. P. Antonio Diana *par.* 2. *tract.* 17. *&* 3. Miſcellan. *reſol.* 64. *verſ. ſed in contrarium*, ibi: *Deindè tùm ex diuerſitate vocabuli, tùm ex diuerſitate pænæ, tùm ex grauitate ſceleris adeſt magna differentia inter agentem, & patientem, nam maius eſt peccatum agentis, quam patientis, vt notauit B. Antoninus in ſumma artic.* 3. *tit.* 17. *cap.* 17. §. 4. *& in foro contentioſo maior pœna imponitur agenti, quam patienti, vndè Iacobus de Graff in pract. lib.* 2. *cap.* 11. *num.* 7. 8. *&* 26. *putauit, quod reſeruatio caſus ſodomiæ extendatur ſolum ad agentem, & non patientem, an verò hæc opinio ſit probabilis iudicent viri docti*, hæc Pater Diana, & probatio contra agentes, tanquam authores: patientes enim ad crimen cenſentur inducti.

Hæc non ſine rubore ſcripſimus, vt huius criminis qui ſunt, & qui futuri

66 ſunt rei condigna plectantur pœna, etenim ob hoc præſertim, & blaſphemiæ crimen ira Dei prouocatur, & magna in mundo proueniunt flagellà; fames, peſtilentiæ, & terræmotus, vt in *Auth. vt non luxurientur contra naturam*, §. *propterea.*

Sicuti in hoc anno à Natiuitate Domini 1688. Iunij 5. die hora 21. in hac Ciuitate, terribiliſſimus fuit terremotus, quo multa ruerunt edificia, & pauca remanſerunt intacta, ac omnium pre dolore ruit Cupola Collegij noui RR. PP. Ieſuitarũ, quæ erat admiranda ob ſtructuram, ac celebrem picturam ab eximio enim pictore Lanfrãco erat depicta, & ſolum in pedibus eius remanſerũt quatuor Euangeliſte, vt hoc meum comprobarent dictum: Vetuſtiſſimum quoque cecidit Templum à Tiberio Iulio Terzo Pelagon Liberto, & Auguſti procuratore; Caſtori, & Polluci dicatum; in præſenti erat atrium Eccleſiæ Diuis Petro, & Paulo Apoſtolis conſecratæ RR. PP. Theatinorum, erat quippè mirificè conſtructum, atque ma-

magnificum propter magnos lapides marmoreos pulcherrimæ cęlaturæ: Pulpitum Archipiſcopatus pretioſo lapide compoſitum in totum fuit infractum: In Prouincia etiam multa ruerunt oppida, & in totum cecidit Cerretum, Beneuentum, ac in totum infracta Mirabella: à ſupradicto die trimeſtre iam currit, & adhuc terra in motu eſt; Sed quid mirum! ſi peccatorum pondus adhuc graue eſt, & terram præmit? te pluries Deus Pater Pijſſimus cœleſti ſigno, Cometa, admonuit; nunc terræmotu, vt terreno ſigno, tamquam terrenus, facilius loquutionem, ſuamq; admonitionem intelliges: Conuertere igitur ad Dominum Deum tuum.

Ne ſcribam vanum, pia Virgo Maria duc manum.

CAPVT QVARTVM
DE ADVLTERIO.

Infraſcripta notabo. Primò, vnde dictum. Secundò, quid ſit. Tertiò, quotuplex ſit. Quartò, quomodo probetur. Quintò, quibus accuſandi actio competat, & quanto tempore eſt duratura. Sextò, quæ accuſato competant exceptiones. Septimò, quomodo probetur tùm in genere, tùm in ſpecie in iudicio criminali. Octauò, quæ adulterij pœna de iure antiquo, quæ de iure nouo, & hodiè ſit in vſu. Nonò, cauſæ quæ adulterij pœnam minuunt. Decimò, aliqua quæſita ſubijciam.

DE ADVLTERIO.

Adulterium dicitur, qui ex altero, quam marito partus concipitur, vel quia ad alterius Thorum ſit acceſſus, num. 1.

Adulterium eſt concubitus cum muliere nupta, ſiuè deſponſata, vel eſt fidei coniugalis violatio n. 2. *&* 3.

Adulterium eſt ſimplex, vel duplicatum, voluntarium, vel violentum n. 4.

Iudex in adulterio non procedit ex officio, etiam fama laborante n. 5.

Fama habetur loco accuſatoris, ſed limitatur in adulterio n. 5.

Iudex in adulterio notorio procedit ex officio n. 6.

Adulterium notorium quando dicitur ibidem.

Iudex contra confeſſum incidentèr de adulterio quoque procedit cum limitatione num. 7.

Querela de adulterio de iure antiquo cuilibet de populo competebat n. 8.

De iure moderno tantùm patri, fratri, patruo, & auunculo, atque marito competit cum declaratione nu. 9. *&* 10. *de conſuetudine verò ſoli marito competit. n.* 11.

Hæres mariti querelam de adulterio proponere non poteſt, neque eam à dotis reſtitutione repellere, niſi in quibuſdam caſibus n. 12.

Vxor

Vxor propter adulterium ammictit dotem nu.13.

Vxor non agit de adulterio contra maritum ad pœnam infligendam n.14. & de ratione, vt ibi, ibidem.

Vxor mortuo viro adulterij rea poſtulatur, & nuptiæ cum adulterio factæ adulterij crimen non extinguunt nu.15.

Vxor agit contra maritum propter adulterium cum vxore fratris ſui, vel filij alterius coniugij patratũ n.16.

Vxor ob adulterium contra maritum petit diuortium in Curia Eccleſiaſtica nu.17.

Vxor diuortio obtento in Curia laicali petit dotis reſtitutionem n.18. & etiam in Curia Eccleſiaſtica cum declaratione nu.20.

Maritus facto diuortio omne lucrum dotale reſtituere tenetur à die quo mala fide incepit poſſidere nu.19.

Maritus propter adulterium quoque petit diuortium nu.21.

Adulterium cum adulterio compenſatur circa diuortium nu.22.

Vxor non amictit dotem ob adulterium commiſſum tempore quo maritus detinebat concubinam, nu.23.

Vxor licèt maritum de adulterio nòn accuſat, valet tamen actione iniuriarum proſequi nu.24.

Adulterium mariti muliere inſtante carcere coercetur nu.25.

Practica M.C. ibidem.

Vxor pro adulterio violẽto in ſuam perſonam commiſſo contrà adulterum inuito marito agit nu.26.

Remiſſio de adulterio ante litem conteſtatam facta, accuſationem annullat nu.27.

Remiſſio in continenti facta poſt litem conteſtatam accuſationem quoque annullat nu.28.

Et quando dicatur incõtinenti facta Iudicis arbitrio remictitur n.29.

Decretum M.C. quod interponitur accedente remiſſione de adulterio, & pract. M.C. in conſignando vxorem viro nu.30.

Maritus hodie ſine nota lenocinij alet vxorem adulteram retinere n.31.

Adulter, & adultera, licet olim accuſari ſimul non poterat de conſuetudine tamen ſimul accuſantur n.32.

Accuſandi actio de adulterio quinquennio præſcribitur nu.33.

Actio accuſandi de adulterio non præſcribitur quinquennio in adulterio violento, aut cum ingeſto patrato nu.34.

Accuſato competit exceptio quinquennij, ac lenocinij, item reconciliationis nu.35.

Exceptiones, quæ accuſato de adulterio competunt, ante litem conteſtatam proponi debent nu 36.

Lenocinium commictit maritus ſi quæſtum propter adulteriũ facit n.37.

Adulteræ à viro accuſatæ alia competit exceptio, nempè patientiæ nu.38.

Adulterium quomodo probetur in genere nu.39.

Adulterium quoad pœnam criminalitèr infligẽdam ſecundũ vnam opinionem legitimè debet conſtare n.40.

Adulterium quo ad pœnam criminalitèr infligendam ſatis eſt, vt præſumptiuè conſtet ſecundum meliorem opinionem, & reſpondetur obiectis nu.41.

Indicia vrgentiſſima explicantur n.42.

Adulterum præſumi nu.43.

Adulterium quando attentatum præſumitur nu.44.

Adulterij pœna veteri iure deportationis

Digitized by Google

erat, vel relegationis nu.45.

Deindè mortis naturalis tã contra adulterum quàm contra adulteram pro vt de iure diuino n.46. & eadem immutata fuit reſpectu adulteræ n.47.& de ratione n.48.& 49.

Mulier an ſit creata ad imaginem,& ſimilitudinem Dei rationes pro negatiua n.50. pro affirmatiua n.51.

Fuſtigationis pœna contra adulteram in Regno arbitraria eſt nu.52.

Adulterij pœna in Regno Iudicis arbitrio eſt remiſſa nu.53.

Exempla poſtrema in iudicando ſi primis ſunt æquiora ſunt attendenda, num.54.

Adulterij pœna multis in locis exularis, vel pecuniaria eſt cum authoris declaratione nu.55.

Remiſſio mariti ante litis conteſtationem accuſationem tollit de medio, poſt litis conteſtationem pœnam minuit, & præſertim fuſtigationem tollit nu.56.

Emendatio morum per triennium præſumitur nu.56.

Culpa mariti minuit pœnam adulteræ vxoris nu.58.59.

Pœna gladij contrà vxorem adulteram, an rectè fuit immutata, rationes prò affirmatiua nu.60.

Prò negatiua nu.61.

Hæres mariti in quatuor caſibus valet vxorem à iudicio repellere propter adulterium in vita mariti commiſſum ad hoc, vt eam dotem amictat nu 62.

Hæres mariti an valeat vxorem de adulterio querelare ad hoc vt pœna legis Iuliæ affligatur, rationes prò negatiua num.63. prò affirmatiua nu.64.

Hæres mariti, an eo ignaro de adulterio ab vxore patrato valeat vxorem, dotem repetentem repellere nu.65. & 66.

Remiſſio facta adultero, an adulteræ proſit nu.67.& 68.

PRimò, Adulterium dicitur, quia ex altero quam marito partus concipitur, vt ex *text. in l. inter liberas 6. in §. ſtuprum. ff. ad l.Iul. de adult.* vel vt dicit *Gl. & melius litera H.* & Got-
1 tofr. *litt. Q.* Adulterium dicitur, quia ad alterius thorum fit acceſſus; non enim adulterij, tota ratio in partus ſuppoſitione conſiſtit, alioquin concubitus cum fœmina ſterili nupta non eſſet adulterium, quod vtique non eſt dicendum, ſed quod I.C. voluit adulterium in dicta *leg 6.* illud à ſuppoſitione partus denominare, quia nonnumquam ex concubitu partus, vti naturale eſt.

Secundò. Adulterium eſt concubitus cum muliere nupta, vt ex *text. in d.l.* 6.§.1.ibi: *Propriè adulterium in nuptam committitur, ſtuprum verò in viduam*, idem in *l.*13.§.2.& *l.*34. §.1.*ff. eodem*, & *l.*101. ac *l.fugitiuus* 225.*ff. de verbor. ſignif. cap.non me-*
2 *caberis* 32. *quæſt.*6. verificatur etiam cum alterius ſponſa, vt ex *text. in l. ſi vxor, §.diuus, ff. eodem,* cuius ſunt verba: *Diui Seuerus, & Antoninus reſcripſerunt etiam in ſponſam hoc idem vindicandum, quia nec matrimonium qualecumque, nec matrimonij ſpem violare permittitur tex. in l. propter 7. C. eod.* ibi: *Propter violatam virginem, qui poſtea maritus eſſe cepit, accuſator iuſtus non eſt, niſi puella violata, ſponſa eius fuerat*; & iure meritò cum ſponſa iam vinculo liga-

ta

ta ſit, & quia proximum matrimonium, pro confecto iam habetur, argumento *tex. in l. penul. ff. de re militari*; hinc ſponſus mariti nomine continetur, & quæ locum habent in vno, in altero quoque habent, *l. ſi ſponſa de iure dotium, l. tutor. & l. oratio ff. de ſponſalibus cum concordantibus*; adulterium verò non eſt ad alterius concubinam acceſſus *l. ſtuprum* 34. *ff. eodem*, limitatur ſi ad patris concubinam eſt acceſſus in pœnam ob magnam patri debitam reuerentiam ex Gloſ. *parua in d. l. ſtuprum, quæ incipit, innuit iſte textus.*

Vel definitur eſt legitimi thori, tùm proprij, tùm alieni, ſeù fidei coniugalis violatio, & hæc definitio competit quoque adulterio à marito cum ſoluta commiſſo, atque à ſoluto cum nupta patrato, & probatur per *tex. in l.* 1. *C. ad l. Iul. de adult.* iuncto *tex. in l.*

3 13. §. 6 *ff. de concubinis*, nam quamuis mulier de matrimonio ſuo violata accuſationem non habeat contra virum, vt in *d. l.* 1. tamen accuſatio locum habet aduerſus concubinam, vt in *d. l.* 13. Ergo adulterium cum ſoluta committitur: item nam licèt mulier virum accuſare nequit, non inde tamen ſequitur, quod maritus adulterium minimè committat, cum benè ab alio accuſari poteſt, itidem quia vnum eſt Sacramentum, eadem inter coniuges obligatio, eadem fides eademque merito eſſe debet actio, ac idem ius, & quoque clarè colligitur ex *d. text. in l.* 1. ibi, *matrimonio ſuo violato*, & ex *text. in l. ſerui* 23. ibi, *violatum contubernium.*

Tertiò. Adulterium eſt ſimplex, vel duplicatum. Simplex nimirùm, quando à ſoluto cum coniugata, vel quando

4 à coniugato cum ſoluta committitur. Duplicatum verò quando à coniugato cum coniugata patratur, teſte Petro de Gregorio *Synt. Iuris lib.* 36. *cap.* 6. *nu.* 4. Claro §. *adulterium nu.* 2. Farinac. *quæſt.* 41. *n.* 77. vel eſt voluntarium, vel violentum, quod explicatione non indiget.

Quartò. In hoc crimine ex officio non proceditur, ne connubia fœdentur

5 cum filiorum opprobrio, non obſtante *text. in l.* 2. §. *ſi publico, ff de adulterijs*, non obſtante etiam fama de adulterio laborante, quæ licet in alio crimine accuſatoris loco habetur, vt ex Gloſ. *in cap.* 1. *de officio ordinarij*, in hoc tamen non procedit, & ità obſeruatur in praxi, eſt enim fama vagum, & leuè indiciũ, ideòq; eſſet valdè abſurdum coniugium ex fama fœdari.

Limitatur in adulterio notorio, notorium enim ſcandalum parit, idcircò

6 omnimodo eſt euitandum; & notorium dicitur, quando vxor palam in propria domo, & menſa adulterum detinet, aut abſente viro ſobolem procreauit, teſte Dom. Sanfel. *deciſ.* 351. *n.* 14. & 15. & ſic in caſu indubitabili; Hinc à M.C. fuit abſoluta mulier, quæ marito diù in carcere exiſtente filium peperit, ob dubium quod mulier à marito in carcere concipere potuiſſet: Sicuti notorium dicitur, ſi in iudicio adulter confiteatur, nam tunc rectè proceditur, teſte Conſil. de Afflict. *dec.* 176. & Gramm. *deciſ.* 31. *nu.* 8. ac etiam ex officio proceditur contra incidenter confeſſum, veluti quis inquiritur de furto, & de carcerationis cauſa interrogatus, adulterium confitetur, verum vt condemnetur neceſſe eſt, nouum formari proceſſum: hinc mulier, quæ de furto in-

quirebatur pro adulterio incidentèr confeſſa, fuit per S.C. liberata in forma , quia iudicium non erat ad crimen adulterij ordinatum eodem Afflict. *dec.* 176. verum Dom. Piſanellus *eodem loco* tenet, quod M.C. poſſit ſi-
7 ne nouo proceſſu ſententiam ferre, quia Regis Perſonam repręſentat, nec non quod contra incidenter de adulterio confeſſum præcedenti generali inquiſitione, puta præcedente fama deuita, & moribus, valeat curia ſententiam proferre.

Quintò. Accuſandi actio de veteri iure communi non ſolum marito, atque
8 coniunctis, verùm cuilibet de populo competebat, cum adulterij crimen publicum ſit, *l.* 1 *ff. de publicis iudicijs, &* §. *item l. Iulia inſtit. eod. tit.* de iure verò C. dicta iura fuerunt correcta, vt per *tex. in l. quamuis* 30. *Cod. ad l. Iul. de adulterijs*, cuius ſunt verba: *Quãuis adulterij crimen inter publica iudicia proferatur, quorum delatio in commune omnibus ſine aliqua legis interpretatione conceditur, tamen ne volentibus temere liceat fœdare connubia, proximis neceſſarijſq; perſonis ſolumodò placet deferri copiam accuſandi, hoc eſt patri, fratri, nec non patruo, & auunculo, quos verus dolor ad accuſationem impellit*, qui textus tripliciter interpetratur; Primò vt dictæ perſonæ enumeratæ intelligantur
9 tàm coniunctæ reſpectu vxoris, quàm mariti ex identitate rationis, & quia I.C. in *d. l.* generalitèr loquutus fuit teſte Domino Præſid. *deciſ.* 94. Caball. *caſu* 114. Secundò, quod dictæ perſonæ taxatiuè numeratæ ſunt, iuxta Gloſ. *in d. l. lit. M.* ibi: *An aliæ vlteriores habent priuilegium, quod hi quatuor habent? forte non*; & facit ratio, de qua in textu, veluti nè matrimonia conturbentur, & filij reputentur illegitimi, quorum fauore actio querelandi fuit reſtricta, & ſemper meo iudicio eſt reſtringenda; quamquam Domin. Conſiliarius Hodierna *contr.* 6. contrarium profiteatur, nempè alios coniunctos à querela non eſſe excluſos, ac *text.* eſſe correctorium reſpectu extraneorum, qui tamquam de publico delicto ad accuſandum admictebantur, & patrem, & fratrem, patruum, ac auunculum per modum exempli, ibi, fuiſſe nominatos; tamen prima opinio eſt verior, nam primo ei obſtat ponderata ratio, quæ valdè potens eſt; Secundò, quia verba legis ſunt clara, non tantùm enim proximè perſonæ ſunt in eo nominatæ, ſed neceſſariæ, quos verus dolor ad accuſationem impellit, inter enim coniunctas perſonas gradus enumerantur, aliæ proximæ ſunt, aliæ verò remotę, vndè cum in *tex.* pater, frater, patruus, & auunculus vti proximi, & neceſſarij nominati ſint, porrò alij coniuncti tamquam remoti, quos verus dolor non impellit excluſi cenſentur.

Tertiò, quod enunciatus textus procedit ſoluto matrimonio, nam eo con-
10 ſtante ſolus maritus ad accuſandum admictitur, vt ex *text. in l. conſtante* 26. *ff. ad l. Iul.* niſi de lenocinio maritus prius accuſetur, probatam enim à marito vxorem, & eo quieſcente, alius matrimonium turbare non debet, vt ex *text. in l. miles*, §. *volenti, ff. eodem tit.* ibi: *Durante eo matrimonio, in quo adulterium dicitur eſſe commiſſum, non poſſe mulierem ream adulterij fieri.* concordat quoq; *tex. in l. crimen* 11. *C. eod.* maritus, itaq; ſolus mulierem accuſare de adulterio valet, vt pro-

probat Fulgoſius *conſ.* 135. Dominus Sanfel. *dec.* 351. *nu.* 7. *&* 8. & ità conuenit, & conſuetudo ſeruat, vt in Cathalonia teſte Dom. Peguera *dec.* 93. etenim marito cui maior iniuria fit vxorem ſuam adulterando, quã proprium filium occidendo, vt notat Gloſ. *parua in l. Codicillis* 91. §. *matre, & vxore, ff de legatis ſecundo,*
11 quæ incipit, *Petrus de Reuenna*, ac communitèr criminaliſtæ notant, idcircò de iure quoq; maritus patri præferebatur, & cum propenſione iure, & maiore dolore exequuturum accuſationem credendum ſit, vt ex *tex. in l.* 1. § *ſimul, ff. eod.* actio hæc rei reſeruata eſt: & hoc dictum in hac Ciuitate, ſtante quoque conſuetudine, quæ incipit, *Sed, & mulier*, de filio nubente, cuius vigore filius maritata non eſt amplius ſub paterna poteſtate, omni difficultate caret cum nullum ius præcipuum conſideretur in patre.

Defuncto viro, mulier adulterij rea poſtulatur, inquit I.C. in *l. miles* 11. §. *defuncto, ff. ad l. Iul.* Hinc licèt maritus vxorem non accuſauerit, ſi tamen
12 de adulterio in vita conqueſtus fuit fratri eius competit accuſatio, & ità deciſum per S.C. teſte Dom. Præſ. *deciſ.* 240. *n.* 1. *&* 2. per *tex. in l. generalitèr* 60. *ff. de reg. iuris*, cuius ſunt verba, *hæredem eiuſdem poteſtatis, iuriſq; eſſe, cuius fuit defunctus conſtat*, & quia exiſtente viri conqueſtu ceſſat diſſimulatio, & conſequentèr iniuriæ remiſſio, quæ ratio coadiuuatur, ex *text. in l.* 1. §. *final ff. ad Sill. à contrario ſenſu*, ibi, *nec de quoquam ſeruorum conqueſtus ſit Dominus*; Et quia
13 mulier per adulterium per eam commiſſum amictit dotem, vt ex *tex. in l. cum mulier, ff ſoluto matrim.* & ex *tex. in cap. plerumque extra de donat. inter virum, & vxorem*, ei repetenti dotem, valet hæres extraneus adulterij exceptionem opponere, ſi in vita maritus ſit de adulterio conqueſtus, & ità iudicatum, vt in *d. deciſ.* ac in *deciſ.* 184. non obſtante *text. in l. rei iudicatæ*, §. *morum, ff ſoluto matrim.* vbi morum correctio ad extraneos hæredes non tranſit, nec ius vindictæ in adulterio, cum vir ſimulando remiſiſſe videtur, nam *lex hæredem* generalitèr loquitur in quouis hærede, nec diſtinguit ſuum ab extraneo, & ponderata ratio, nempè quia ceſſat diſſimulatio defuncti, ex qua videtur inducta remiſſio; procedit ſiuè hæres ſit ſuus, ſiuè extraneus, & vti hæres principalitèr conſideratur, non vti perſona, ad quam ius accuſandi, vel de adulterio excipiendi pertinet.

Hic inſuper noto, quod nuptiæ cum
14 adultero factæ adulterij crimen non extingunt, *l.* 27. *C. ad l. Iuliam.*

At vxor non agit de adulterio contra maritum ad pœnam infligendam, vt ex *tex. in l.* 1. *C. ad l. Iul. & ex tex. in l. quamuis* 30. *ff. eod.* & ratio differen-
15 tiæ eſt, nam quamquam matrimonium vtriuſq; coniungis fide ſit colligatum, & conſequentèr fidei violatio vtrumque faciat reum, tamen in muliere maior, & perfecta, requiritur pudicitia, quia per mulierem familia cõſeruatur, & vt certam, atq; indubitabilem maritus habeat prolem; hæc enim ceritudo non niſi in perfecta pudicitia verificatur: certitudo enim reddit filios patris, amore dignos, hæc hæreditatis Dominos, hæc patris labores, reddit dulces, hinc inter animalia, maſculus, qui in filiorum educatione concurrit fœmina, naturali inſtin-

Digitized by Google

inſtinctu, ſemper pudica eſt, ideòque
maior in fœmina, quam in viro requiritur
pudicitia, Gloſ. *in l. quæ in adulterio*, *ff. ad l. Iul.* & *Gloſ. in l. palam de ritu nuptiarum*, & ità deciſum
fuit in M.C. teſte Vrſillo ad Affl. *dec.* 176. *in fin.* atque ità ſeruat conſuetudo,
quia hoc adulterium licèt cum
vxoris iniuria ſit patratum, eſt tamen
ſine dedecore.

Verùm agere valet contra maritum ob
adulterium cum vxore fratris ſui, vel
16 filij alterius coniugij patrarum, vt
notat Dominus Regens Merlinus
contr. 58. *nu.* 15. *cent.* 1. Item licèt con-
17 tra maritum querelam non habeat,
petere tamen poteſt diuortium in
Curia Eccleſiaſtica *c. tua de procura:*
Sicut quotidiè practicatur, & actento
18 diuortio, in curia laicali petit regulalatitèr
dotis reſtitutionem, ac omne
id quod fuerit ei donatum, Dominus
Regens Galeota *tom.* 2. *contr.* 61. *&*
62. quinimò maritus omne lucrum
19 dotale reſtituere tenetur à die quo
mala fide incepit poſſidere, nullo habitu
reſpectu ad matrimonij onera,
Dominus Reg. Merlinus *tom.* 2. *contr.*
93. & Curia Eccleſiaſtica quoque incidentèr
circa dotis reſtitutionem co-
20 gnoſcere valet ſi mulier agens pro
diuortio ante litem conteſtatam in
dicta Curia prò dote quoq; inſteterit,
idem Dominus Merlin. *contr.* 94. hic
non prætermitto, quod maritus ob
21 vxoris adulterium petit quoq; diuortium,
ſed hoc adulterium alio adulterio
compenſatur circa diuortium,
ità quod vxor ob adulterium à viro
22 patratum ſua recuperata iura, tradit
deciſum Viuius *t.* 2. *dec.* 241. neq; vxor
ammictit dotem ob adulterium com-
23 miſſum tempore quo maritus detinebat
concubinã, idem Viuius *dec.* 357.
Itidem noto, quod licèt vxor maritum
de adulterio iuxtà *l. Iul.* querelare mi-
24 nimè valeat actione tamen iniuriarum
perſequi poteſt, notat Paulus
Chriſtineus *deciſ.* 197. *n.* 20. non pœna
legis Aquileæ, & ego in M.C. pro
bono coniugij, non ſemel contra maritum
ad carcerationem veni; atque
regularitèr practicatum vidi, quod
quando maritus cum meretrice conſuetudinem
habet vtrique fit mandatum
pœnale de non habendo commercium
ſub pœna arbitrio M.C. &
reperti infraganti carcerantur, ſi man-
25 datum pœnale carcerem continet, &
ità mariti adulterium coercetur, aliquando
etiam contra mulierem M.C.
procedit ad exfractum prò euitando
ſcandalo: Cœterum vxor prò adulterio
violento in ſui perſonam com-
26 miſſo contra adulterum etiam inuito
marito agit, teſtatur deciſum tàm in
M.C. quàm in S.C. idem Dom. Merlin.
contr. 58. *centur.* 1. reicto Vrſill. ad
Afflictum *deciſ.* 176.

Quibus verò competit accuſatio, competit
quoq; remiſſio, vt in *l. quamuis*,
C. eod. ibi, *legem imponimus*, *vt crimen ſi voluerint compeſcant*, hęc enim
27 poſtrema ante litem conteſtatam peracta
accuſationem reddit inanem, ſecus
poſt, nam tunc curia ad vlteriora
procedit, ità in S.C. deciſum teſte Domino
Regente Capyc. Latro *dec.* 121.
to. 2. & ità practicatur, ac etiam poſt
litem conteſtatam ſi incontinenti fiat,
nam, eaque incontinenti fiunt ante
actum facta cenſentur, *Gloſ. in l. Pomponius* 11. §. *ratihabitionis*, in verbo
conteſtationem, *ff. de procurat.* *Gloſ. in*
28 *l. exceptionem*, in verbo, *& intellige
cauſæ initium*, *C. de probat.* & com-
pro-

probat Domin. Capyc. Latro *eodem
loco nu.32.paritate compromiſſi*, quod
in Regno vigore Regiæ Pragmaticæ
Odialitium licèt peti non poſſit, niſi
antè terminum cauſæ, idem procedit
quando petitur incontinenti poſt ter-
minum re integra, videlicèt antequã
ſit expedita citatio ad teſtes, & quan-
do incontinenti dicitur factum ad
tuum remicto arbitrium iuxtà *Gloſ.*
29 *in l. ſi ità* 135. §. *Seia de verb. oblig.
lit.C.* ibi, *modico tempore arbitrio Iu-
dicis definiendo*, verbum enim *ſtatim*,
ſeù *incontinenti* ſemper cum aliquo,
ſcilicèt temperamento temporis in-
telligendum eſt, vt inquit Paulus *in
l. quod dicimus* 105. *ff. de ſolut.* De-
cretum verò hac in re ità interponitur
*ſtante remiſs. N. & N. conſignetur
viro, qui idoneè caueat de non offen-
dendo*, & ſi cautionem præſtare ne-
quit, dicitur *conſignetur viro, qui ſe
obliget ad pœnam mortis de non offen-
dendo, & cum eo inſimul t. & t. qui
ſe obliget ſub pæna pecuniaria*, aut alia
(tuo arbitrio) (citra mortem) *de of-
fendi eam non faciendo*, vt practicaui,
& ſeruatum vidi; ſanè Iudex in hoc
multum animaduertere debet, nam
aliquando latet anguis in herba, &
ſub cinere ignis, & ſub bono indul-
gentiæ calor vindictæ; debet vtique
perſonæ qualitatem ponderare, ac
temporis ſpatium, quod iram, vt plu-
rimum compeſcit.

Dictum eſt enim in decreto *idoneè ca-
ueat*, quia de iure cautionis nomine,
nuda obligatio tantùm intelligitur,
vt ex *text. in l. Sancimus, C. de verbor.
ſignific.* & *Gloſ. in cap. vlt. de pœnis in
6.* quæ obligatio pœnam continet in-
iunctam frangenti cautionis fidem, iu-
xtà declarationem *Gloſ. in l. 2. verbo
ſola promiſſione, ff de iudicijs*: niſi
cautioni addatur particula *idonea*, vt
ex *l. ſi mãdato Titij* 59. §. *final. ff mã-
dati*, & ibi: *Paulus reſpondit non vi-
deri mandati conditioni paritum cum
in mandato adiectum ſit, vt idonea
cautio à debitore exigeretur, ſi neque
fideiuſſor, neq; pignora accepta ſunt*,
& ibi *Gloſ. in verbo accepta.* Hac enim
forma ordinata, continetur fideiuſſo-
ria, & pignoratitia cautio, hæc omni-
nò interponi debet, vbi offentionis
ſuſpicioni locus eſt *l. ſi fideiuſſor.* 7. §.
*fin. ff. qui ſatis dare cogantur Gloſ. pen.
l. penul. ff. de petit. hæredit.* Cœterum
qui fideiuſſoriam, vel pignoratitiam
dare nequit admictitur ad iuratoriam
Auth generalitèr, §. 2. *C. de Epiſcop. &
Clericis, Gloſ. in cap fin. de pœnis in 6.
verbo, & idoneæ, C. Odoardus de ſo-
lut. verbo idonea*, hinc licèt per *tex. in
cap quamquam de vſuris in 6.* & per
Gloſ fin. l. 1. ff. qui ſatis dare cogantur,
ſtatur iuramento dicentis ſe non ha-
bere fideiuſſorem, tamen in Regno,
vt pluries practicatum vidi ſupradicta
cautio, tunc admictitur in carcerato,
ſi lapſus eſt menſis à die quo decre-
tum eſt interpoſitum, hoc caſu non
præſumitur quemquam in carcere
morari niſi ob fideiuſſionis defectum,
& ſi ob aliquam cauſam conuenit, vt
fideiuſſio præſtetur, tunc interponi-
tur decretũ, *quod exulet donec caueat.*

Sed an hæc iuratoria ſufficiat in præſen-
ti, alij affirmant, alij negant, alij au-
tem diſtingunt, an Iudicis officio, an
30 ad coniugis inſtantiam, cautio man-
datur, vt primò caſu ſatis ſit, ità inter-
pretando *text. in cap. de benedict. 32.
quæſt. 1.* vt videre eſt penès R.P. San-
chez *tom. 3. lib. 10. cap. 18. qu. 2. n. 44.*
qui totum Iudicis arbitrio relinquit,

vt

vt coniux incolumen vitam tranſi-
gat, & in practica, vt dictum eſt hoc
caſu obligatur maritus ad mortis pę-
nam, & eum eo alia perſona, quæ ha-
bilis ſit ad exequendum, & tamen
coniuncta recipienda eſt, licet minus
idonea iuxtà *text. in l. 1. ff. in ius vo-
cati, vt eant.*

Hinc *textus in l. 26. ff. ad l. Iul.* & *tex. in
l. crimen la 2. C. eod.* vbi maritus, qui
vxorem in adulterio depræhenſam
retinet, & adulterum dimictit in le-
nocinij crimen incurrit, ac *text. in l.
caſtitati 9. Cod. eod.* vbi ille, qui adulte-
31 rij damnatam in vxorem duxit, vel
maritus facto repudio reduxit, vti lę-
no punitur, ſunt per Iura Canonica
correcti, nempè per *tex in cap. quod
autem 7. & in cap. non erit turpis* 8.
*cauſa 32. qu. 1. cap. ſi vir de adult. no-
uell. Iuſtin. 134. § ſi verò quando*: Si-
cuti *text. in l. 11. §. volenti, ff. ad l. Iul.*
qua maritus vxorem non poterat ac-
cuſare, niſi facto repudio, correctus
eſt per *Nouell. Vt licet matri, & auiæ
117. §. quia verò, & auth. ſed nouo
iure Cod. ad l. Iul.* ac etiam *tex. in l. ſi
maritus 15. §. vltimo ſi quis, & adul-
32 terum*, vbi cauetur, quod ſimul adul-
ter, & adultera accuſari non poſſunt
ex ratione, quia accuſator inſcribe-
batur ad pœnam talionis; non ſerua-
33 tur, vt notat Baldus *conſ. 6. vol. 5.* cũ
hodiè accuſator ad talionis pęnam nõ
obligetur, & ità ſeruat Conſuetudo.

Tandem accuſandi actio quinquennio
continuo præſcribitur, vt *in l. quin-
quennium 31. ff. ad l. Iul. de adulter.
l. mariti 29. §. præterea, ff. eod. & V. C.
eodem*, ibi: *Nè crimen quinquennium
continuo ſopitum excitetur*, & hoc
quinquennium obſeruatur in adulte-
rio, ac in omni crimine, quod *l. Iul.*
continetur, & currit à tempore quo
crimen commiſſum eſt: ſed limitatur
34 in ſtupro, & adulterio violento, vbi
ſine temporis præfinitione accuſatio
admictitur, vt *in d. l.* & in crimine in-
geſti, quod adulterio eſt coniunctum
præſcriptione quinquè annorum non
excluditur *l. 38. §. præſcriptione, ff. eod.*
& iudicatum refert Clarus *in §. adul-
terium.*

Sextò. Accuſato competit quinquennij
35 exceptio, ac lenocinij *l. ità nobis* 28.
*C. eodem, l. cum mulier 49. ff ſol. ma-
trim.* vtraque ante litem conteſtatam
36 oppoſita, accuſationem extinguit ſe-
cus poſt, vt in *l. ſi maritus 15. §. præ-
ſcriptiones, ff. ad l. Iul.* & ibi *Gloſ. in
verbo tractari, & Gloſ. in d. l. cum mu-
lier in verbo audiendus*, ac *Gloſ. in l.
2. §. ſi publico, ff. ad l. Iul. lit. M.* quæ
ità *d. l.* interpretauere.

Lenocinium enim commictit maritus ſi
quæſtum ex adulterio vxoris ſuæ fe-
37 cerit, plectitur, nec enim mediocritèr,
& quæſtum facere videtur quicquid,
accepit, vt adulteretur vxor, inquit
Vlpian. *in l. mariti 29. ff eodem. Cæte-
rum ſi patiatur vxorem delinquere,
non ob quæſtum, ſed ob negligentiam,
vel culpam, vel quamdam patien-
tiam, vel nimiam credulitatem extra
legem poſitus videtur.*

Competit quoque mulieri exceptio re-
conciliationis eſt *tex. in l. quæſitum
40. §. item quæritur, ff. ad l. Iul.* ibi:
*Eum qui poſt crimen adulterij inten-
tatum eandem vxorem reduxerit de-
ſtitiſſe videri, & ideò ex eadem l. po-
ſtea ius accuſãdi ei non ſupereſſe*, velu-
ti pro adulterio ante reconciliationẽ.

Atque adulteræ à viro accuſatæ contra
eum alia competit exceptio *patienitæ*,
38 quæ fundatur in Regno in Conſtitu-

tione

tione à Rege Rogerio condita, cuius ſunt verba: *Qui coram ſe ſpectante, vel alio permittit cum ganeis ſuam coniugem laſciuere non facilè poterit eam in iudicio accuſare, viam quippè mechandi aperit, qui cum poſſit prohibere conſenſit*, qua Conſtitutione correpta eſt diſpoſitio *text. in l.* 1. *§. ſi publico, ff. ad l. Iul.* vbi vxor virum ab accuſatione non repellit exceptione lenocinij, ibi: *Lenocinium igitur mariti ipſum onerat: non mulierem excuſat*, vltra quamquod iuxtà opinionem *Gloſæ* procedit poſt litem conteſtatam.

Septimò. In genere probata matrimonij qualitate per fidem Parochi, aut per teſtes matrimonij ſcientiam habentes, quia vllum relinquit veſtigiũ con-
39 funditur cum probatione in ſpecie, verum in adulterio vi patrato vltra hanc circumſtantiã ſemper mulieris conqueſtus requiritur admixta fama.

In ſpecie, quoad pœnam criminalitèr
40 infligendam, puta triremis, vel relegationis; adeſt diſſidium; nàm quod legitimè, & non præſumptiuè conſtare debeat. Probatur primò, quia in iudicio criminali probationes luce meridiana eſſe debent clariores *l. fin. Cod. de probat. Gloſ. in l. abſentem, ff. de pœnis*, in verbo *damnati*, vbi habetur ex ſola præſumptione, quem non grauari. Secundò, *argum. tex. in l. quod ait lex* 23. *ff. ad l. Iul. de adul.* vbi poteſtatem patri competere conſtat, ſi in ipſa turpitudine filiam de adulterio depræhendat, ibi: Labeo quoque ità probat, & Pomponius ſcribit, *in ipſis rebus Veneris depręhenſum occidi*, ergo; Tertiò, & clarè *ex nouell.* 117. *c.* 8. *§. ſi adulterio*, ibi: *Et ſi huiuſmodi accuſatio verax eſſe oſtẽditur*, ac alibi, '*ità adulterum legitimè conuictum, vna cum vxore puniri*: Item authoritate Matteſiliani *ſingul.* 118. & ibi addictionatoris Maſcard. *de probat. concl.* 57. *&* 59. Farin. *quæſt.* 136. *nu.* 19. Harprecht. *in §. item l. Iul. de publ. iud. num.* 59. Bocer. *de adult. diſput.* 12. *nu.* 23. ac aliorum, vt penès allegatos, qui aiunt adulterium non cenſeri probatum in criminali iudició ſi dicant teſtes qualitèr viderunt ſolum cum ſola in latebris, aut iuuenem in camera fœmoralibus ſalutis clauſo oſtio, & quod recludere mulier recuſabat, aut iuuenem ibi adeſſe negabat, vel quod conſpexerunt nudum cum nuda in eodem thoro cubare, cum accidere poſſit, quod mulier ſit arcta, & vir impotens, & quia non eſt ſumenda coniectura de perfecto flagitio, ac fatentur, quod enunciata prçſumptio tantùm ad thori ſeparationem ſufficiens eſt iuxtà *tex. in cap. literis de præſumptionibus*, & ad dotem amictendam, vel ad ſummum ad pœnam pecuniariam, vt ex eodem Farin. *d. qu. nu.* 24. id quod alia ratione probant idem Matteſilianus *cit. loc.* & *Gloſ. in d. l. abſentem*, nempè quia hominis prçſũptio eſt, & nõ legis.

Sed contrarium veritati nititur, etenim adulterij crimen eſt difficillimè probationis cum abditè, & occultè committatur, hinc benè Pater Craſſetti *de proditorio*, §. 29. *num.* 259. inquit, quod ſi ſtatutum in adulterio plenam probationem requireret, intelligi debet, iuxtà ſubiectam materiam, quæ multum operatur, iuxtà quam, plena probatio à communitèr accidentibus haberi nequit, ideòque ne ſollicitatores aliarum nuptiarum remaneant impunes, atque fiant audaciores in

Digitized by Google

perniciem Chriſtianæ Reipublicæ iu-
41 ri conſonum eſt, quod violentæ præſumptiones reputentur, ac legitimæ probationes, & parum quippè refert, quod hominis ſint, & non legis, ſi eiuſdem efficacij, ſi eiuſdem ponderis ſint, hinc Reuerendiſs. Sarmiento *lib. 1. cap. 1. n. 9.* nullam diſtinctionem cõſtitit inter iuris præſumptiones, & hominis, vt ille ad ordinariam pœnam imponendam ſufficiant, & non iſte; porrò omnis enim præſumptio hominis ſi bona eſt, ſi ad delictum confert, ſi valdè vrget, & vt inquit I.C. *in l. ſi fideiuſſor, §. fin. ff. qui ſatiſdare cogantur, ſi Iudici ſederit*, a lege videtur approbata, faciunt notata in *Cap. præcedenti à nu.* 14.

Quæ verò in contrarium ſunt ponderata, procedunt vbi tractatur de imponenda vltimi ſupplicij pœna, & de iure communi, non autem de iure Regni, quo Iudici remiſſum eſt, ad hanc etiam deuenire pœnam, ſi vrgentiſſimæ exiſtunt coniecturæ ideſt indubitata indicia, vt per *Pragmat.* 11. *de off. Iudicum*, illa enim in delictis occultis, ſi ſunt legitimè probata, mouent Iudicis mentem ad firmitèr credendum, delictum fuiſſe ab imputato cõmiſſum, etiam cum virtuali dubitatione, teſte Domino Rouit. *deciſ.* 63. & Dom. Capycio Latr. *deciſ.* 163. vt
42 ſi interrogatus, an Titius criminis ſit reus: reſponderem in præſenti, ità credo, ſed fortè eſſe poteſt, quod non; vel ſunt ea, quæ morali certitudine Titium indicant reum; moralis enim certitudo dicitur, quæ ex communitèr accidentibus, & proprijs circumſtantijs, ac Rei rationibus in pluribus verificatur, & rarò iuxtà hominũ mores à veritate deuiat, vt docet D. Thomas 2.2. *quæſt.* 70. *in corpore*, & hac ratione attenta, cum riſu legimus id, quod aliqui DD. aiunt, & h.c tamquam ridiculum denuò referemus, nempè non cenſeri probatum adulterium per teſtes aſſerentes, quod viderunt iuuenem ſolum cum ſola in domo, clauſa ianua, femoralibus ſolutis, aut nudum cum nuda in lecto
43 cubare, & hac probatione ſolum pecuniaria pœna puniri; nam dicit Baldus *in cap. 1. column. 4. quibus modis feuda amittantur*; paria eſſe probari adulterium, ac probari ſimul in eodem lecto iacuiſſe, tenet Viuius *dec.* 34. *nu.* 23. Proſper Petra, Domini D. Caroli Petra doctiſſimi Conſiliarij Auus *deciſ.* 31. *nu.* 4. vbi dicit, quod ſi vir, & mulier condormiunt in lecto, non eſt præſumendum, vt pſalmos legant, vel ſacra colloquia tractent, ſed quod perficiant id, quod locus, & occaſio præbet, & ego dico, quod antea cupiuerant; caſtrum enim iam dicitur captum, ſi milites, qui in caſtri obſidione erant, caſtrum introiuerũt.

Cœterum in vno tantùm caſu eorum dictum procedere arbitror, nempè ſi breui mora, vel meliùs, ſi breuiſſimo temporis ſpatio iuuenem ibi ſtetiſſe conſtaret, tunc non de perfecto flagi-
44 tio coniectura rectè ſumenda erit; concludo igitur, quod violentæ præſumptiones, quo ad pœnam citrà mortem, ſunt legitimæ probationes præſertim in delictis occultis.

Octauò. Pœna adulterij duplicati, vel
45 ſimplicis, ideſt à ſoluto cum coniugata tamen patrato, de veteri iure ciuili eſt deportationis, vel relegationis, vt ex *tex. in l. Claudius Selencus* 13. *ff. de his, quæ vt indignis l. 2. §. miles, ff. de his, qui notantur infamia, l.*
qui

qui cum vno 4. §. *adulterij*, *ff. de re militari*, *l. ſcio* 14. *l. ex eo* 18. *ff. de teſtibus*, & apertè colligitur ex *tex. in l. ſi quis viduam* 5 *ff. de quæſtionib.*

Deindè aut atrocitate criminis attenta, aut frequentia, eodem iure ciuili à Conſtantino Imperatore pęna vltimi ſupplicij fuit conſtituta, vt *in l. quamuis* 30. *Cod. ad l. Iul. de adult.* tàm in mare, quàm in fœmina, ibi: *Sacrilegos autem nuptiarum gladio puniri opor-*
46 *tet*, iuncta *Gloſ.* in verbo *gladio*, quæ lex eſt cum iure Diuino conformis, vt in *Leuitico cap.* 20. ibi: *Si mœchatus quis fuerit cum vxore alterius, & adulterium perpetrauerit cum coniuge proximi ſui, morte moriantur, & Mœchus, & adultera*; & *Deutoronomij c.* 22. ibi: *Si dormierit vir cũ vxore alterius, vterque morietur, id eſt adulter, & adultera, & auferes malum de Iſrael.*

Verum prædicta pęna in fęmina eodem iure ciuili nèpè à Iuſtiniano Auguſto fuit immutata, vt ex *Auth ſed hodie, C. ad l. Iul. de adult.* ibi: *Adultera verberata in Monaſterium mittatur, quam intra biennium viro recipere*
47 *licet, biennio tranſacto, vel viro priuſquam reduceret ream mortuo, Adultera tonſa monaſtico habitu ſuſcepto, ibi dum viuit permaneat, duabus partibus propriæ ſubſtantiæ liberis, tertia Monaſterio*, vt quoque clarè apparet ex *auth. vt nulli Iudicum*, §. *ſi quando verò Collat.* 9.

Quæ pœna, vt nonnulli ſentiunt, fuit immutata ob ſexus fragilitatem, qua præſumptione fit, vt mulieres non tàm ſpontè, quàm adulterorum blanditijs labantur, licèt hodierno tempore ornatu, veſtitu, & ritu potiùs ſollicitant, quàm ſollicitantur, Io: verò Bodin. *lib.* 1. *de Republica cap.* 3. exiſtimat hanc mitigationem à Theodora
48 Auguſta prouenisse, quod mihi veriſimile videtur, etenim Iuſtinianus ſæpiſſimè in rebus Reipublicæ à Reuerendiſs. Theodora coniuge cariſſima conſilium ſumebat, vt ille profitetur in *auth. Vt Iud ſine quoque Collat.* 2. §. *hæc autem.*

Itidem in fœmina in hoc Regno ab Imperatore Friderico quoque innouata fuit, & impoſita naſi truncationis pęna, viro tamen volente; eo nolente,
49 publicè flagellatur adultera; liberis exiſtentibus, bonorum confiſcatione abolita, vt in Conſtitutione Regni Siciliæ, quæ incipit, *Legum aſperitate*, & fuſtigata in monaſterium detruditur, vt teſtatur ibi Andreas de Iſernia, quia in non expreſſo non intelligitur facta correctio.

Hæc de iure, ſed in hoc Regno de conſuetudine naſi obtruncatio non practicatur, quia facies hominis facta ad Dei ſimilitudinem deturpari non debet, vt ex *textu in l ſi quis in metallum, C. de pœnis.*

Sed in præſenti fuit dubitatum, an facies
50 mulieris ſit ad ſimilitudinem faciei Dei? & Affl. in *d. conſtit.* pro negatiua allegat *tex. in c. hæc imago* 13. *cauſa* 33. *quæſt.* 5. vbi hæc verba leguntur: *Quia omnis Rex Dei habet imaginem, ideòque mulier non eſt facta ad imaginem Dei*, & alia: vndè Apoſtolus, *Vir quidem*, ait, *non debet velare caput ſuum, quia imago, & gloria Dei eſt, mulier autem ideò valet, quia non eſt gloria, aut imago Dei.*

Et ego alium adduco *tex. in cap. mulier* 19. *cauſa* 33. *quæſt.* 5. quod ità incipit, *Mulier debet velare caput, quia non eſt imago Dei*, & inſuper ità arguo

guo, Dominus Deus virum, & mulierem inſimul non creauit, ſed prius virum, cui nomen Adam impoſuit, poſtea mulierem, vt habetur in *Geneſis cap.2.* ibi, *Tulit ergo hominem, & poſuit eum in paradiſum voluptatis*, quo dixit, *non eſt bonum hominem eſſe ſolum*, ſed creando Adam dixit, *Faciamus hominem ad imaginem, & ſimilitudinem noſtram, in Geneſis c.1.* & creando mulierem dixit, *Faciamus ei audiutorium ſimile ſibi*, vt in *Geneſis cap. 2.* ergò vir eſt imago Dei non autem mulier; probatur conſequentia, quia verba Domini ad virum referuntur, & non ad mulierem. Eoque magis quia Adam Deus *hominem* vocauit.

Pro affirmatiua verò ita primo arguo ex Ethimologia, nam homo, aut dicitur ab humo, & comprædendit quoque mulierem, nam ſi Adam è terra ideſt humo creauit Deus, creando Euam ex coſtis Adam è terra quoque creauit eam, loquutus eſt enim Deus, vt
51 in *Geneſis c.3. Adam puluis es, & in puluerem reuerteris*, aut à verbo grǽco ἀπὸ τῆς ὁμονοίας, ideſt concordia, & hæc non poterat verificari in vno ſolo, ergò illa verba faciamus hominem ad imaginem, & ſimilitudinem noſtram virum comprahendunt, atque mulierem.

Secundò, quia à Deo fuit creatus Orbis terrarum, vt poſſideretur ab homine, ideſt ab humana generatione, quæ per maris, & fęminę coniugium multiplicatur, ergo illa verba faciamus hominem ad imaginem, & ſimilitudinem noſtram maſculum, & fęminam comprahendunt.

Tertiò, probatur ex *text. in l. hominis 152. de verbor. ſignificat.* vbi hominis appellatione *Caius* tàm fœminã, quàm maſculum contineri ait, vt quoque probat ibi Alciatus.

Ad *text. in cap. hæc imago, & ad text. in cap. mulier*, vbi habetur, quod mulier debet velare caput ſuum, reſpondeo, quod hoc fit, non quia imago Dei non eſt, ſed vt mulier verecundia honeſtatem conſeruet.

Ad argumentum, quod Deus creando mulierem inquit, faciamus ei adiutorium ſimile ſibi, reſpondeo, quod dicta verba negatiuam non probant, ſed potiùs affirmatiuam, nam ſi facies viri eſt ſimilis faciei Dei, facies mulieris eſt ſimilis faciei viri, eſt quoque faciei Dei ſimilis, & in veritate eadem facie oritur maſculus, ac fęmina, & licet maſculus ætate ſit barbutus, eſt accidentalis qualitas, & hæc opinio affirmatiua in propoſito à Conſuetudine mihi videtur approbata.

Fuſtigationis enim pęna Iudici eſt remiſſa; tempore Conſiliarij Grammatici, vt ipſe refert *dec.31.n.8. in fin.* adultera non fuit fuſtigata, ſed tan-
52 tùm ad monaſterium tranſmiſſa, quia fuſtigata per Ciuitatem, vt notoriè infamis effecta impoſſibile foret monaſterium reperire, imò nec domum honeſtam, & quia erat pulchri aſpectus de facili meretrix effecta fuiſſet, quod permictendum non erat, haud hodie hæc ratio viget, nam in M.C. adeſt domus, quæ vocatur domus Pœnitentiæ, & ibi fęminæ pro adulterio, ſiue quouis delicto condemnatæ detruduntur, aut in perpetuum, aut ad tempus, prout criminis cauſa expoſcit, ideoque dicta fuſtigationis pęna, & tamquam magni exempli à Conſuetudine non reperitur abroga-

ta,

ta, aliquando autem remictitur, aut viro poſtulante, aut qualitate conſanguineorum attenta.

Adulter hodie arbitrariè punitur etiam vltimo ſupplicio ſi qualitates concur-
53 runt aggrauantes, ſicuti fuit practicatum in caſu relato à Domino Preſidente *deciſ.* 240. vbi adulter confeſſus de adulterio cum ingeſtu, & veneno propinato adulteræ marito, qui obijt, quamquam non apparebat ob venenum maritum fuiſſe mortuum, fuit decapitatus, cæterum remigationis pœna, ſi eſt ignobilis, aut relegationis ſi eſt nobilis, vel alia leuioris punitur, pro vt practicatum vidi, & etiam tempore Domini Præſidentis nõnulla fuerunt adducta exempla, vt in *d. deciſ.* & licet Afflict. *in conſtit. legum aſperitate*, referat, & profiteatur *nu.* 6. quod iuxtà pœnam iuris multi adulteri tempore ſuo fuerunt ad mortem condemnati, & ſententię exequtæ: tamen vltima exempla ſunt attendenda, vt ex *tex. in l. mela in fin.*
54 *ff. de alimentis legat.* ibi, *eam præſtationem ſequendam, quæ nouiſſima fuit*, maximè in criminalibus ſi benignior ſententia fuit.

Supradicta gladij pœna non ſolum in hoc Regno, ſed multis in locis abrogata per contrariam Conſuetudinem reperitur, quinimò prędictæ pęnæ triremis, & relegationis non practi-
55 cantur, ſed adulteri, aut in exilium mictantur, aut pœna pecuniaria multantur, vt Romę Farinac. *quæſt.* 141. *n.* 70. Bononię, & Perufiæ Andreas Barbatiæ *conſ.* 63. *vol.* 4. Corneus *conſ.* 114. Patauiæ Menoch. *lib.* 2. *de arbitr. conſ.* 419., Florentiæ idem Barb. *conſ.* 87. *l.* 3. & de conſuetudine totius Italiæ crimina hæc, Deum habent in vultorem, vt dicit Vulpell. *conſ.* 94. & hodierno ſæculo ſtupra, & adulteria ob id, quod frequentia ſunt Iudices tamquam leuiuſcula reputant, de qua re conquęruntur graues Authores, præſertim Iodocus Damhouder *in prax. crim cap.* 89. Clarus §. *adult. n.* 8., vbi dicit, quod Chriſtiana Reſpublica in hoc reformatione indigeret, Carpſ. *to.* 2. *d. dec.* 187. *n.* 2. & Minſingerius §. *l. Iul. de publ. iudic.* qui cum Iuuenale *lib.* 1. *Satira* 2. clamat, *vbi nunc lex Iulia dormis*? vtinam ſuſcitaretur ea, etenim multa adulteria, atque nonnulla euitarentur ſcandala.

Nonò enumerantur cauſæ, quæ adulterij pœnam minuunt, & earum prima eſt mariti remiſſio, quæ ſi ante litis conteſtationem querelæ abolitionem
56 importet, poſt verò litem conteſtatam operatur pęnæ aliqualem diminutionem, & præſertim vt adultera minimè fuſtigetur, quoniam pœna triplici cauſa imponitur, nempè ad emendationem, & hæc ex mora in domo Pœnitentiæ ſperatur, ſecunda ad partis ſatisfactionem, & tertia ad aliorum exemplum, ſed ſecunda, & extrema potentior eſt, & quia adultera publicè fuſtigata efficeretur infamis, at quando fuſtigatio non eſt in mariti ſatisfactionē tuto redderetur in ipſius opprobrium, & adderetur afflictio afflicto contra *tex. in c. cum percuſſio c.* 7. *quæſt.* 1. *l. iure, ff. de iur. dotium, l. Diuus de off. Præſidis &c.* item operatur, nam ſtante remiſſione per biennium tantùm in domo Pœnitentiæ condemnatur, *argum. text. in auth. ſed hodie, C. ad l. Iuliam*, vbi biennio tranſacto viro vxorem reci-
57 pere licet: nec vltrà triennium. Quo tem-

tempore præſumitur emẽdatio *auth. de monacis*, §. *ſi verò*, & hæc quoque pęna marito petente faciliùs à Domino Regente in viſitatione carceratorum commutatur in exilium: Secunda cauſa, ob quam mulier mitiùs punitur eſt, ſi maritus, iuuenem domum introduxerit,& ſuum hoſpitem fecerit, nam ſi cum eo mulier adulterium admiſerit, ſi non à tota pœna, à tanta excuſanda erit, author enim & cauſa, maritus extitit, vt ipſa pol-
58 lueretur, & comprobatur ex Regni Conſtitutione, quæ incipit, *Qui coram ſe tit de adult.pœna fol.mihi* 295. Hinc maritus, qui vxorem adulterij ream necauit me patrocinante fuit à M. C. ad triremes per decennium condemnatus, quia in proceſſu conſtitit, quod maritus adulterum tamquam amicum domi introduxerat, atque permiſerat vxorem cum eo iocari, cæterum à pœna maritus eſt impunis iuxtà tamen Conſtitutionem
59 Regni, *Si maritus*: Alia eſt ſi maritus cum alia commercium habeat carnale, nam ſi vxor adulterium committat ob iniuriam humano modo excuſanda eſt, & mitius eſt punienda, *argum.tex. in l.ſi vxor* 13.§. *Iudex, ff.ad l.Iul.* ibi: *Per iniquum enim videtur eſſe vt pudicitiam vir ab vxore exigat, quam ipſe non exhibeat,* & confert *tex. in cap. indignantur* 32. *quæſt.*6. ibi: *Tantò grauius viros petenti oportuerit, quantò magis ad eos pertinet,& virtute vincere,& exemplo regere fœminas*, conferunt iura *cap.ſignificaſt. de diuortio cap.*32. *qu.* 26. *l.*39.*ff ſol. matrim.* ex quibus habetur, quod delicta mutua compenſatione tolluntur, & certè leuiſſimè plectenda eſt ſi inconcubinatu exiſtens, eam derelinquerit; vxor enim hoc caſu, non ſolum ob iniuriam, ſed quia vltionis remedio priuata, leuiùs peccat, & confert *tex. in c.ſi tu abſtines* 27.*q.*2. cuius sũt verba: *& ſi tu abſtines ſine vxoris voluntate tribuis ei fornicandi licentiam, & peccatum illius tuæ imputabitur abſtinentiæ.*

Primò quæro, an pœna vltimi ſupplicij pro adulterio in dicta in muliere ſit rectè minorata: rationes pro vtraque parte affero: pro affirmatiua primò
60 dici poteſt, quod pœna per quam homo à peccato ſe abſtinet, eſt triplex, minor per quam fit timidus, maior per quam timidior, & maxima per quam timidiſſimus: oderunt enim peccare mali formidine pœnæ, ſed mulieres leuiori metu afficiuntur, quam viri, vt ex *gloſ. in cap. cum locum de ſponſalib in litera A.* verbo *metus*, vbi concordantia; ergo attenta ſexus infirmitate ad terrorem maxima pęna non eſt neceſſaria, cum metus minoris pęnæ ſufficiat.

Secundò, quod prædicta pęna minorata, de qua in *authent. ſed hodie pro adulterio*, attenta mulierum natura congrua eſt, quia omnibus mulierum paſſionibus aduerſatur, etenim fuſtigatio verecundiam deperditæ pudicitiæ non parum afficit, non leuis vtique pęnæ, cum in fęminis pudor ſemper fuerit: detruſio in Monaſterium eſt contra propenſam earum voluntatem; nempè libertatem; qua nulla alia re mulieres magis gaudent.

Tertiò, nam mulieres ob ſexus fragilitatem, & conſilij facilitatem, faciliùs virorum præcibus labuntur, ideòque mulieres, quia molles ſunt, viri autem, qui à virtute dicuntur, non ità mulierum allectamentis inducuntur me-

merito; igitur quia viri in maiori conſtantia ſunt maiori ſupplicio, mulieres minori verò plectuntur, & facit elegans *tex. in cap. iudicantur* 32. *q.* 6.

Pro negatiua primò, quod tàm viri, quàm fœminæ à Deo intellectu, & ratione creati fuere, & non minus peccant fęminæ, quam viri, & vtrique mortalitèr: Secundò, quia mulieres in actibus veneris vti fragiles maiorem habent propenſionem, idcircò, vt à cri-
61 minibus veneris arceantur, non leui, ſed graui ſupplicio plecti debent; conſequens probatur, quia experimur mulieres prædictas contemnere pœnas: Tertiò, nam ſi pęna eſt commenſuranda delicto, attenta adulterij atrocitate, pœna vltimi ſupplicij eis congrua eſt: adulterium enim inter atrocia connumeratur delicta, vt cōmunitèr Criminaliſtæ, non tàm propter violatam fidem, quàm propter inſitionem alienæ familiæ: vxor enim alieno coniugio, virum ſuum onerat, cum filium alieno ſanguine conceptum, vti proprium educare habeat, quod grauiſſimum malum, grauiſſima pęna eſt coercendum.

Itidem quia Deus prudentiæ incomparabilis hanc etiam fœminis impoſuit pęnam; tandem quod ſi gladij pęna; coniux innocens alio legitimo coniugio filios ſine infamiæ nota procrearet, & ad hæc, quod quia ob adulterium raro reconciliatio habetur, ſicuti in diuortio, idcircò non ſemper pudicitia conſeruatur: hęc notare lubet, vt ſi index fueris adulteria non vti leues culpas paruipendas.

In ſequentibus caſibus, nimirùm quando maritus in vita querelam præparaſſet; quinimò ſi de adulterio cum amicis conqueſtus fuiſſet, vel quando ob temporis breuitatem morte præuentus querelam proponere nequiſ-
62 ſet, aut quando maritus in ſeruitio Principis deceſſiſſet; communis eſt Doctorum concluſio, quod hæres mariti valet vxorem à iudicio repellere propter adulterium in vita mariti commiſſum, ad hoc, vt ipſa dotem amittat, vt videre eſt penès Dominum Præſidentem *deciſ.* 284. vbi de conqueſtu extraiudiciali adeſt deciſio, & 240. item penès Dominum Peguer. *dec.* 93. *num.* 7. *&* 8. ac Io: Petrum Fontanella *de pact. nuptialib. clauſ.* 7. *gloſ.* 3. *par.* 12. *à nu.* 4.

Hic congruè ſecundò quæro, an in præcedentibus caſibus, hæres quoque valeat vxorem de adulterio querelare, ad hoc, vt illa pœna *l. Iuliæ* affligatur? & prima facie videtur negandum: Primò per *tex. in l. maritum, ff. ſolut. matrim.* vbi beneficium, quod marito competit, hæredi extraneo non eſſe præſtandum conſtat; Secundò per *text. in l. rei iudicatæ, ff. eod.*
63 vbi, vt inquit IurisConſultus, hæres morum verò coerctionem non habet: Tertiò per *tex in l.* 1. *C. Theodoſiani tit. de dotib.* 13. cuius ſunt verba: *De moribus actio vltra perſonam extendi non poteſt, nec in hæredem dabitur, nec tribuetur hæredi, data* 12. *Kal. Octobris Limin. & Catalin. Conſulibus*; ſequitur interpretatio: Si de moribus maritus vxorem accuſat, hoc eſt in maleficio, in adulterio, ſimilibus, alijſque criminibus, ſi mortua vxor fuerit, hæredes eius accuſare non poſſunt, quia crimina cum Authore deficiunt; tamen & ſi maritus mortuus fuerit, qui accuſabat vxorem, ab hærede mariti mulier non poteſt accuſari.

Sed

Sed contrarium puto veriùs in perſonis, quę ſequuntur,nimirũ in patre,fratre, patruo,& mariti auunculo; nam prædicti etiam cum marito de iure ad querelandum de adulterio admittun-
64 tur, vt per *text. in l.quamuis* 13. *C. ad l.Iul.de adult.*& comprobatur per *text.in l.general.ff.de regul.iur.*ac authoritate Dom. Præſidentis *d. deciſ.* 240. vbi fratri, marito mortuo, querelam competere iudicatum apparet: Iura enim in contrarium adducta non obſtant, & primò *text. in l. maritum,* ac in *l.rei iudic.*§.*hæredi*, quia procedunt in coërtione morum non contigentium matrimonij pudorem, ſecus ſi pudorem matrimonij contingant; neque *tex.C.Theodoſiani*, quia procedit quando maritus conſciùs de adulterio ſub ſilentio pertranſiuit iuxtà doctrinam Angeli, & Baldi *in d. l.rei iudicata*, §.*hæredi*, ac Saliceti *in l.fin.C.ad l.Iul.de adult.nu.*5.

Tertiò quæro, ſi maritus de adulterio
65 fuerit ignarus, an hæres vxorem dotem repetentem hac exceptione repellere valeat, & affirmatiuè tenet Salicetus *in d. l. final.* Farinac. poſt multos *quæſt.* 142.*nu.*15. & 16. & nouiſſimè Fontanell. *de pactis nuptialib. clauſ.*7. *gloſ.*3. *par.*12. *nu.*10. & 11. ea ratione, vt cogito, quia ſi ſciuiſſet, facillimè iniuriam ob id illatam vindicaſſet; vindicare enim iniuriam naturale eſt, & quia ſi maritus conſciùs fuiſſet, & non conqueſtus, tunc locum haberet remiſſionis præſumptio, vel reconciliationis,propter quam repellitur hæres; in ignorantia autem non fundatur præſumptio ſupradicta.

Negatiuè tamen tenet Angel. Aretinus *tract. de maleficijs* in verbo, *Che hai*
66 *adulterato la mia donna*, *nu.*29. vbi allegat Bald. *in l. rei iudic.*§.*hæred.ff. ſolut.matrim.*, qui *nu.*2. indiſtinctè tenet, quod hæredes mariti non poſſunt opponere mulieri repetenti, dicendo, quod perdidit dotem propter adulterium,& eruditiſſimus Carpzouius *in prax. crim.p.*2.*quæſt.*55.*n.*52. & 55., qui primò fundatur in hoc, quod ius hæredibus competens fundatur in conquęſtu, quo deficiente ius quoque deſinit: ſecundò in præſumptione, quod ſi ſciuiſſet maritus, eſſet condonaturus, ita argumentando; Quilibet piè, ac benè agere, vti Chriſtianus præſumitur *c. fin. de præſumpt.* Menoch. *lib.*2. *præſumpt.*76. *nu.*5. & Deo gratam rem facere, ſed Deo rem gratam facit, qui meretricem ducit,& ad pudicitiam conuertit iuxtà *capit.penult.* & *fin.*32.*quæſt.*1. & multò rem acceptiorem Deo facit coniux adulterium coniugi condonando, quia coniugem errantem ab erroris via reuocat, & Chriſto Domino annuit, dicenti, *mihi vindictã, & ego retribuã*, vt in Euangelio, ergo.

Hæc ſecunda opinio eſt æqua, & pia, prima autem verior, quia communior, communiter enim dicunt Doctores,quod ſi maritus etiam de adulterio conſcius, & conqueſtus non fuerit ob temporis breuitatem, quia morte præuentus, quod in hoc caſu hæredes vxorem à dotis petitione repellere valent, vt quoque declarat Boerius *deciſ.* 338. *nu.* 8. ibi: *hoc intelligunt Doctores, niſi maritus ita repentè deceſſiſſet, antequam poſſet vxorem de adulterio accuſare, tunc hæres poteſt obijcere, & dotem retinere.*

Quartò quæro, an remiſſio facta adulte-

ro,

Digitized by Google

ro, adulteræ proſit, eique pœna ſit minoranda?

Colerus *dec.* 176. *n.* 6. dicit, quod quando gladij pœna adultero ob aliquam cauſam in aliam conuertitur arbitrariam, quod eodem modo adulteræ mitiganda eſt pœna, & teſtatur de Conſuetudine: Berlich. *concluſ.* 27. *nu.* 113. in puncto, inquit, remiſſio-
67 nem vnius etiam alteri parti prodeſſe; Alij verò Doctores, qui hac re adducuntur, in puncto quidem non loquuntur, allegatur etiam *tex. in l. denunciaſſe* 17. §. *expectabit, ff. ad l. Iul. de adul.* vbi abſolutio, adulteri adulteræ prodeſt, condemnatio minimè nocet, & eius verba vti aurea hic tranſcribere lubet: *Expectabit igitur mulier ſententiam de adultero latã, ſi abſolutus fuerit, mulier per eũ vincet, nec vltra accuſari poteſt. ſi cõdemnatus fuerit, mulier per eum non eſt condẽnata, ſed aget cauſam ſuam, vt fortaſſis obtinere vel gratia, vel iuſtitia, vel legis auxilio, poſſit. Quid enim ſi adulter inimicitijs oppreſſus eſt, vel falſis argumentis, teſtibuſque ſubornatis apud Præſidem grauatus, qui aut noluit, aut non potuit prouocare: mulier verò Iudicem Religioſum ſortita, pudicitiam ſuam defendat?* Et hoc eſt ſpeciale in crimine adulterij fauore matrimonij, & filiorum ex hoc quoq; *tex.* benè deſumitur, quod Iudex non debet ex officio procedere, & religione, bonum nomen mulieris conſeruare, quia eo pretioſiùs non reperitur.

Sed contrarium contra adulteram ſemel memini, quod iudicauit M.C. ea ratione, nam pœna quoque eſt partis ſatisfactio, & hæc non conſiderare-
68 tur ſi offenſor remiſſionem partis non habens abſolueretur, & in facti contingentia fuit quoque conſideratum, quod maritus non remiſerat vxori, ob violatam fidem, quam ab adultero non acceperat, & ſic ab vxore vti magis offenſus, *textus* verò *in l. denunciaſſe* procedit quando abſolutio pendet à defectu probationum, vel legis miniſterio, ſecus quando minoratio pęnæ pendet à partis remiſſione, nam iniquum eſſet contra voluntatem offenſi, offenſorem dimictere.

Quintò quæro, an adulterium, in muliere, inhoneſtè viuente, ſit punibile, dubium oritur ex *text. in l. ſi eaque* 22. *Cod. ad l. Iul.*, cuius ſunt verba: *Si ea, quæ ſtupro tibi cognita eſt, & paſſim venalem formam exhibuit, ac proſtitutam meretrico more vulgò ſe præbuit, adulterij crimen in ea ceſſat:* ſed diſtinctione reſoluitur, aut loquitur de muliere inhoneſtè viuente, non tamen publicè proſtituta marito ignorante, & punitur, tàm quo ad mulierem, quàm ad adulterum iuris rigore, teſte Sanfel. *deciſ.* 341. *nu.* 10. mali enim mores vxoris præiudicium marito afferre minimè debent: Aut meretricio more viuente, & punitur eodem modo adultera iuxtà *text. in l. ſi vxor* 13. §. *ſed in ea ff. ad l. Iul. de adult.* cuius ſunt verba, *Et in ea vxore poteſt maritus adulterium vindicare, quæ vulgaris fuerit, reiteratio enim delicti pœnam aggrauat, non verò minuit, leg.* 3. *Cod. de Epiſcopali audientia, l. aut facta, §. Graſſatores de pœnis cum concordantibus*, alioquin in hac materia ſequetur abſurdum, quod luxuria melioris conditionis eſſet, quàm pudicitia, & *tex. in l. ſi ea quæ* 22. loqui-

tur in ſtupro, non verò in adulterio, in ſtupro enim, vt quærelam locum habeat requiritur pudicitia, & vita honeſta, vt ex *text. in* §. *item, l. Iul. inſtitut. de publ indicijs*: Adulter verò ſecundum vnam opinionem minimè punitur, teſte Angelo *in d. l. ſi ea*, *C. de adult.* Capycio *deciſ.* 44. Sanfel. *deciſ.* 266. *num.* 8. excuſatur enim adulter ob vilitatem perſonæ, & ob conſuetudinem loci, ac etiam quia iure antiquo matrimonium videtur iam ſolutum, & proindè ceſſare adulterium, idque haberi potiùs vti ſimplex fornicatio, ſed ſecundum modernorum opinionem attento hodierno iure, & euangelico, quo matrimonium minimè diſſoluitur, niſi quo ad torum, & attenta iniuria viro non conſentiente facta, adulter etiam aliqua pœna puniri debet cum etiam hoc peccatum cum muliere meretrice nupta maius dicatur in foro poli, ſimplici fornicatione, marito verò conſenſiente adulter non punitur, teſte eodem Dom. Sanfel. *deciſ.* 341. *num.* 6.

At vxor meretrix, & maritus lęno non leuiter puniri debent, quia matrimonium nunquam eſt deturpandum, & Ciuitas illegitima ſobole non replendo: confert *text. in l.* 2. §. *ſi publico iudicio, ff. ad l. Iul. de adult.* ibi: *Lęnocinium igitur mariti ipſum onerat, non mulierem excuſat*, & ob religionem, & bonum publicum poſſunt ab Epiſcopo excommunicari, & à Iudice ſęculari à Ciuitate expelli, teſte Thoro *vot.* 3.

Sicuti adulterium cum domina caupone commiſſum viro ignorante puniri debet iuxtà *text. in l.* 29. *Cod. ad l. Iul.* eo verò conſentiente, adulter læuiſſima pœna coercetur, pœna enim ſemper regulatur ab iniuria, quæ in volente, & conſenſiente non conſideratur.

Tandem decreta contra adulterum, & adulteram ità interponuntur.

N. & N. de adulterio accuſatus, & inquiſitus, vt ex actis, remiget per annos tot, contra verò adulteram dicitur:

N. & N. de adulterio accuſata, & inquiſita, vt ex actis, viſa inſtantia Regij Fiſci fuſtigetur per loca ſolita huius Ciuitatis, & fuſtigata detrudatur in domo pœnitentiæ, ibique permaneat per annos tot, vel dicitur, *detrudatur in domo pœnitentiæ præcedente fuſtigatione*, dicitur accuſatus, & accuſata cum in adulterio ſine quærela procedi minimè poſſit, & fuſtigatio non ſemper imponitur, vt dictum eſt.

Hic etiam decretum contra ſodomitam, in præcedenti capitulo impreſſoris incuria omiſſum ponere congruit.

N. N. inquiſitus vt ex actis, moriatur in furcis, & eius cadauer concremetur, vt ſit in ſui ſupplicium, ac aliorum exemplum.

Dicitur in furcis, quia vti infamis nobilitate priuatur.

Ne

Ne ſcribam vanum, pia Virgo Maria duc manum.

CAPVT QVINTVM
DE RAPTV IN FOEMINA LAICA.

Raptus vnde dictus, quid ſit, quomodo probetur, quomodo in eo proceditur, quæ ſit illius pœna, & hæc an & quando locum habeat: per aliqua quæſita videbimus breuitate, qua oportet, & cui ſtudemus, necnon aliqua de iure Canonico notabimus.

SVMMARIVM.

Raptus dicitur à verbo rapio, *eſt abductio de loco ad locum fœminæ honeſtæ libidinis cauſa, & etiam intuitu matrimonij nu.*1.

*Raptus tunc dicitur, quando adductio fit ad finem retinendi, & occultandi, num.*2.

*Raptus etiam dicitur ſi raptor deprehendatur, antequam ad locum deſtinatum peruenerit nu.*3.

*Honeſta fœmina etiam dicitur ſi ab vno fuiſſet cognita, & de concubitu non aderat fama nu.*4.

*Raptus de iure communi non conſideratur in meretrice num.*5. *Meretrix quæ ſit, ibidem.*

*Raptus conſideratur in meretrice, quando meritricalem vitam relinquit, & vitam ducit honeſtam n.*6.

*Contrarium de iure Regni nu.*7.

*Honeſtas eſt morum caſtitas nu.*8.

Text. in l. vnica de raptu virginum *interpretatur in verbo virginum honeſtarum ibidem.*

*Vis quid ſit, quæ violentia, & hæc quotuplex ſit num.*9.

*Preces importunæ, perſuaſiones, ac malæ artes violentiæ æquipollent n.*10.

*Preces, & perſuaſiones Paridis erga Elenam num.*11.

*Perſuaſiones, & malæ artes explicantur num.*12.

*Delictum in genere in crimine raptus quomodo probetur nu.*13.

*Raptus pœna eſt vltimi ſupplicij n.*14.

*Raptus crimen an committatur, & raptor mortis pœna plectetur, ſi puella liberè, & motu proprio raptorem ſequatur inuitis parentibus, rationes, & DD. referuntur pro vtraque parte nu.*15. *&* 16.

Pater non habet in corpore filiarum plenum dominium ibidem.

Raptor puellæ, quæ liberè, & ſua voluntate eum eo fugit, non peccat contra iuſtitiam ibidem.

Text. in d. l. vnica *circa facultatem datam parentibus, & conſanguineis occidendi raptores interpretatur num.*17.

*Perſuaſiones præſumuntur in raptu, niſi coniecturæ in contrarium exiſtunt num.*18.

*Raptor an incidat in legis pœnam copula non ſecuta, rationes, & Doctores pro vtraque parte referuntur nu.*19. *&* 20.

*Doctores diſtinguentes n.*21. *&* 22.

*Authoris opinio nu.*23.

Factum vbi ſequitur propoſitum, grauius eſt peccatum nu.24.

Iuxta delicti menſuram, erit plagarum modus ibidem.

Violentia, quæ in animo fit, non dicitur propria, & culpam habet admixtam num.25.

Raptus veram violentiam requirit iuxtà opinionem Deciani, Theſauri, & Triuiſani *num.26.*

Raptor an incidat in pęnam ordinariam ſi ſponſam ſuam de futuro conſentientem abducat? opinio affirmatiua, & negatiua adducitur num.27. & 28.

Opinio negatiua verior, quæ ampliatur num.29.

Matrimonium ſubſecutum poſt raptum violentum an excuſat raptorem à pœna raptus? Rationes, & DD. pro vtraque parte recenſentur nu.30. 31. & 32.

RAptus itàq; à rapiendo eſt dictus, & abductio de loco ad locum, ſiue traductio fęminæ honeſtæ cum violentia, aut merè luxuriç cauſa exer-
1 cendæ, aut etiam matrimonij contrahendi iuxtà *textum in l. vnica, C. de raptu virginum*, ab Imperatore Iuſtiniano edita, & iuxtà Capitulum, *Vt ſine mortalis*, diſcrimine à Sereniſs. Rege Roberto promulgatum. Differt à rapina, quia hæc eſt in rem, raptus verò in perſonam.

Dicitur abductio de loco ad locum ad
2 effectum retinendi, & occultandi, vt in d. Cap. ibi, *aſportant, & detinent*, ſicut Helenæ raptus, de quo Ouidius in epiſtola Hermionis Oreſti, ibi:

Tynderis Idæo tranſæquora ab hoſpite rapta.
Argolicas prò ſe vertit in arma manus.

Non autem pro commodiori coitu, veluti ſi puella de loco aperto ad locum vicinum ſecretum abducatur, vel in via reperta ad vicinum nemus traducatur, quia tunc non dicitur raptus, ſed ſtuprum, vel adulterium, vt poſt Iuriſconſultos notat Reu. Pater Fagundez *in 6. Decalogi precepto c.10. verſ. & quia*, & reiecto Rebuff. *in l. Marcellus verbo rapere, ff. de verbo ſignif.* ac Antonio Mattęi *de crimin. tom.4. c.4.* contrarium annuentibus tenet Gonzalez *tit. de raptoribus cap. accedens num.3.*, & verius credit in hoc caſu, raptum virginitatis non verò virginis committi, & ita oppreſſorem puellæ non teneri pœnis raptus. Et dicitur raptus perfectus quamuis raptor cum fœmina rapta ad locum deſtinatum, non perueņe-
3 rit, vt quia depręhenſus, & ita pluries refert deciſum D. Sanfel. *deciſ. 262. verſ. verum etiam*, & affirmat Reu. Pater Martinus Perez *de matr. diſp.38. ſect.4. verſ. colligo 4.*

Dicitur fęminæ cum locum habeat, ſiuè abducatur virgo, ſiuè vidua, ſiuè nupta, aut quælibet alia, vt in *d.l. vnic.* ibi: *Virginum, viduarum, vel quarùlibet*, & in dicto capitulo, ibi: *Virgines, viduas, aut quaſuis alias mulieres.*

Dicitur honeſtæ, vt *in d.leg.* ibi: *Raptores virginum honeſtarum*; iuncta Gloſſa *lit.F.* quæ cum de meretrice loquatur, honeſta dicitur etiam ſi ab vno fœmina cognita fuerit, dummo-
4 dò de concubitu priùs non adfuerit fama, & pro honeſta publicè reputabatur, teſte Deciano *lib.8. c.7. n.11. & 12.* & poſt alios Farinac. *qu.145. n.160.* Hinc qui meretricem luxuriæ cauſa abducit in hanc non incidit legem,

gem, meretrix enim eſt, quæ multo-
5 rum libidini patet, *capitulo vidua diſtinct.*24.*l. palam de ritu nupt.* verum ſi pœnitentia ducta, vitam duxerit honeſtam, de qua pœnitentia,
6 & bona vita extorta eſt fama, tunc committit raptum, & maximè ſi habitabit in loco honeſto, & induat habitum honeſtum, vt poſt Salycetum, & Marſilium in *d. leg.* 1. & Farinac. *d. quæſt.nu.*125. alioſque Iuris Conſultos, notat Pater Sanchez *de matrim. lib.*7. *diſput.*12. *nu.*23. cæterum qui meretricem rapit, vel per vim cognoſcit, licèt raptus pœna non teneatur, pęna tamen arbitraria coercebitur.

Hæc de iure communi, de iure vero Regni per Conſtitutionem incipientem *Omnes* ab Imperatore Friderico promulgatam *tit. de violentia meretricibus illata*, vltimi ſupplicij pęna imponitur illis, qui vim faciunt meretricibus libidinis cauſa, contra earum voluntates, dummodò ſint conuicti, &
7 confeſſi, & meretrices intra octo dies clamorem miſerint de ipſa violentia eis illata, niſi probetur, quod intra illos octo dies meretrix inuita fuit detenta; Et meritò cum nullus cogatur, etiam iuſto pretio ſuam rem vendere *l. nemo*, *C. de iudicijs*, quilibet enim rei ſuæ legem imponit, *l.* 1. *C. de noxalibus*, *l.* 2. *ff. de naut. caup. ex tabu. l. ſi quis mancipium*, §. *proculus*, *ff. de contrab. empt. ac de verbor. obligationib. l. ſi ità commiſerint*, §. *ea l. cum concordantibus*, hinc ſi quilibet in rem hoc habet arbitrium, fortiùs certò habet in perſonam, *l. in pecudum*, *ff. de vſuris*, *l. iuſtiſſimè. ff. de ediliti edicto*, hinc Conſil. Grammaticus ſuper Conſtit. Regni, *Capitalem pœnam n.*2. refert, quod cum plures iuuenes violenter quamdam meretricem à poſtribulo rapuiſſent, vnus ex ipſis Florentinus principalis fuit condemnatus ad ſuſpendium, cæteri ad remigandum, etenim leges iuſtitiæ cultrices pari modo inhoneſtatem abhorrent, ac violentiam odio habent, & quod meretrix non poteſt cogi in lupanari quemcumque etiam oblata iuſta mercede admittere, reiecto Decio *in l. inuitus*, *ff. de reg. iuris*, tenet Reu. Pater Gibballinus *lib.* 1. *de natura*, *&* *cauſis negotiationis cap.*4. *verſ.*7.

Sed ego dico *honeſtè* reſpectu morum, etenim ſemper à maioribus audiui,
8 quod honeſtas eſt morum caſtitas, & dum in *text.* dicitur, *virginarum honeſtarum*, nõ poteſt intelligi de fęmina reſpectu corporis corrupta, quia corrupta fęmina, virgo dici non poteſt, & mea comprobatur opinio ex *cap. de pudicitia* 6. *cauſ.*32. *qu.*5. vbi *pudicitia in animo eſt conſtituta cap. ad Deum* 7. *cap. non poteſt* 8. *cap. ſi Paulus Apoſtolus* 11. eadem cauſa, vbi virginitas carnis non ſeruatur mente corrupta: Inquit enim Apoſtolus, *Qui viderit mulierem ad concupiſcendam eam, iam mæchatus eſt eam in corde ſuo, perit ergo, & mente virginitas, iſtæ ſunt virgines malæ, virgines carne non ſpiritu*; Et Capitulo 12. eadem cauſa, vbi corpore intacto caſtitas non nunquam amittitur, & verba vti aurea non prætermitto, *Nec ſolo actu, ſed affectu quoq; & aſpectu appetitur, & appetit fæmina, nec dicatis vos animos habere pudicos, ſi habeatis oculos impudicos: quia impudicus oculus, impudici cordis eſt nuncius, & cum ſe inuicem ſibi etiam tacente lingua conſpectu mutuo corda nunciant impudica*, *&* *ſecundum*

con-

concupiſcentiam carnis alterutro delectantur ardore: etiam in tactis ab immunda violatione corporibus fugit caſtitas ipſa de moribus; Et quidem virgo, quæ illicitis, loquutionibus, & obſcenis actibus delectatur, ſi cum ganionibus conuerſatur à quibus ſæpiùs oſcula,& alia patiuntur virgines, non poteſt dici neque honeſta, neque virgo caſta, faciunt iura *in l.non aliæ, ff.de vſu. & hab.& l.ſi ea 26. & l.ſi quæ 29.C.ad l.Iul.adult.*de hac interpetratione tu cogita, ſed eam veriſſimam habeo in raptu,vi interpetratiua commiſſo.

Dicitur cum violentia; & hic pro maiori intelligentia noto, quod vis eſt maioris rei impetus, cui reſiſti non poteſt, *l.2.ff.eo,quod metus cauſa*,& tantùm appropriatur agenti: Violentia verò dicitur à verbo *violo*, & appro-
9 priatur tàm agenti, quàm malum patienti, vt ex *rubrica Cod. ad l.Iul. de vi publ.l.quoniam multa facinora*, & dicitur ablatiua, quæ eſt quando rei mobilis violentèr è manu alicuius aufertur, vt in *tit. de vi bonorum raptorum*: vel eſt expulſiua, quando quis à poſſeſſione rei mobilis expellitur, vt in *tit.de vi, & vi armata*, & hæ duæ dicuntur præcisè,ac perſonæ, ſeù corpori inferuntur,vt in *l.locatio,§.quod illicitè, ff. de publ.vect.* Item eſt compulſiua, qua volens quis malum euitare,inducitur, ad faciendum id,quod facere nollet; hęc enim non dicitur præciſa, ſed cauſatiua, & animo, non autem corpori infertur, vt in *l.ſi mulier, §.penult.ff. quod metus cauſa*, & melius in *cap. Sacris de his, quæ vi, metuſuè cauſa fiunt* (ſunt,& aliæ ſpecies violentiæ, quæ ad hunc tractatum non pertinent) ſupradicta verò compulſiua diuiditur in veram, & interpetratiuam; vera, vt in ſupracitatis iuribus,interpetratiua eſt illi ſimilis, per quam nolens quoque fit volens, non ob timorem, vt citatis iuribus, ſed ob alium reſpectum, quo hominis captatur voluntas, veluti ob importunas preces, perſuaſiones, & malas artes; etenim preces importunæ, perſuaſiones, ac malæ artes, vio-
10 lentiæ equipollent iuxtà *tex.in l.1.§. perſuadere 3.ff. de ſeruo corrupto l.1. C. nè filius pro patre*, iuncta *Gloſa in verbo extorta in l. eum, qui Cod.de Apoſtat.in l.3.§. ſi quis volentem, ff. de libero homine exhibendo*,vbi Vlpianus inquit, *Si quis volentem detineat, dolo malo non videtur retinere, verum ſi volentem calliditate circumuentum, ſeductum, vel ſollicitatum retineat, ſi non bona, vel probabili ratione hoc faciat, dolo malo quidem retinere videtur*: Hæc enim violentia interpretatiua conſideratur quoque in raptu,vt in *d.l.vnic.C.de rapt virg.*ibi:*Siuè nolentibus, ſiue volentibus*, ac alibi *nulli mulieri, ſiue nolenti, ſiue volenti peccandi locus relinquetur, quia hoc ipſum velle mulierum ab inſidijs nequiſſimi hominis, qui meditatur rapinam inducitur, niſi eam ſollicitauerit, niſi odioſis artibus circumuenerit non facit eam velle in tantum dedacus ſe prodere*, & in *dicto Capitulo* à Rege Ruberto condito, ibi: *Non numquam eas incautas, & ſimplices inboneſtis, & impudicis ante portas aſpectibus: doloſis aliſuè artibus, ac ſuaſionibus circumuentas, nunc voluntarias, nunc inuitas de parentum domibus clandeſtinè rapiunt eaſdem velut aues in aucupatorium venacula incidentes*: Importunæ igitur preces,

per-

perſuaſiones, munera, ac promiſſiones, violentiam inducunt, vt in hac re notat Dom. Cardinalis Tuſchus *concluſ.214.lit.V.* Decian. *lib.8. cap. 7.nu.7.* Menoch. *de arbitrar. caſ.291. nu.10.* ac poſt alios IurisConſultos notat Pater Sanchez *lib.7. de matrim. diſp.12.n.7.* Reu. Pater Fagundez *cit. loco n.3. in fin.* ac nouiſſimè Gonzales *d. cap. nu.4. verſ. inde etiam infertur:* multum quidem operantur in mulieres, quæ vt inquit Imperator Conſtantinus *in l. ſi quis nihil de raptu virginum lib.9. Cod. Theodoſiani*, ibi: *Propter vitium leuitatis, & ſexus mobilitatem, atque conſilij, à poſtulationibus, & teſtimonijs, omnibuſque rebus iudiciarijs antiqui penitùs arcuerunt:* ſicuti fuerunt preces, & perſuaſiones Paridis ergà Elenam; Paris
11 etenim cum in illius domo maneret, amore accenſus, abſente viro Rege Menelao, Elenam, primo vti pulcherrimam laudando, ei ſuum ingentem indicauit amorem, fidem perpetuumque promiſit coniugium, ac eam certiorem reddendo de Troiano potenti Imperio, de obſequio, de dominio, atque magnis Troianorum donis; ad relinquendum Menelaum virum indecorum, & tàm formoſa coniuge indignum; perſuaſit, ſecum Troiam aufugere; & cum hortatus fuerit, hoc ſine dedecore, & vllo pudore, atque ſine vindicta fore ſequuturum, aliarum mulierum exempo, veluti Orintiæ à Rege Traciæ raptæ, Medeæ à Iaſone, & ipſiuſmet Elenæ alia vice à Theſeo: & quod tandem ſi Græcia bellum conſurgeret, pugnaret ipſe, & vinceret, ac certamen in ſui gloriam redundaret: hæc & alia, quibus Paris agnoſcens muliebrem ſexum fragilem gloriæ, & obſequij cupidiſſimum, cum in portu Troianam claſſem haberet viris, atq; armis inſtructam, Elenæ raptus conſequutus fuit, vt penès Ouidium *epiſt.15.* non tàm facilitate Elenæ, quàm culpa Menelai, qui Cretam iturus eam in comitem Paridis domi relinquit; habe igitur vxorem in cuſtodiam? *ſcriptum eſt enim mulierem fortem, quis inueniet:* Hinc etiam pro maiori claritate noto, quod malæ, & doloſæ artes, ſunt v3. ſi ra-
12 ptores procurarent perſuaſiones fieri à nutricibus alijſuè domi familiaribus, à quibus opportunitatem ſæpè conſequuntur, vt colligimus ex dicta *l. ſi quis nihil in C. Theodoſiano*, ibi, *& quoniam parentum ſæpè cuſtodiæ nutricum fabulis, & prauis ſuaſionibus deluduntur*, vel quando tutores, vel curatores ſub quorum cuſtodiæ fœminæ manent pretio corrubuntur, vt perſuaderent eis ſicuti colligimus, ex *tex. in l.1. §. qui puero, ff. de extraord. crim.* vel quando mediata fuga procurent colloquium habere de nocte cum mulieribus in loco opportuno earum domorum, aut in domibus vicinorum, & cum eorum quoque perſuaſionibus cum precibus, & promiſſionibus mulieres incautas abducunt, vt colligimus ex *d. cap.* vt ſine mortalis diſcrimine ex verbis hic enunciatis. Item ſi matrimonia promittant raptores quando coniuges habent, vt in *dec.* Dom. Sanfel. 261. *in princ.* Item promiſſiones falſæ, & ſuaſiones, vt ſi fingant ſe eſſe nobiles, ac diuites cum ità non ſint, vt poſt Iuriſconſultos Reu. P. Sanchez *cit. lib. nu.10. & 11.* & Reu. P. Fagundez *cap.10. nu.3.* vbi quoque fatetur, quod inuoluntaria abductio erit, ſi fœmina precibus im-

importunis conſenſum præſtat, vt rapiatur, & generatim quæ ſint iſtæ preces importunæ, attenta mulieris qualitate, & raptoris, ac facti circumſtantia ad tuum remictò arbitrium; & malæ quidē artes ſunt blanditiæ, munera, & perſuaſiones, ac deceptiones, quibus raptores vtuntur, nè videantur rapuiſſe, ſed volentem abduſſiſſe.

Dicitur merè luxuriæ cauſa exercendæ, vel etiam matrimonij contrahendi, quia non ſemper pro matrimonio cōtrahendo, vt in raptu fœminæ coniugatæ, & aliquando ſequitur copula, vt matrimonium contrahatur, ſine qua non contraheretur, vt clarè in *d.text.& in d.cap.* ſed an in hoc caſu habeat locum pęna, videbimus infrà.

Circa enim tertium quomodò probetur: & in genere omiſſa Doctorum controuerſia, cum aliqui eorum affirmant in genere omninò eſſe probandam puellæ honeſtatem, alij verò etiam in numero diſſentiant, & eam præſumi affirmant, vt videre eſt penès laboratiſſimum Farinac.*quæſt.*145.*nu.* .

Dico, quod in hoc Regno, vt practicatum vidi, delictum in genere probatur cōſtituto de abductione de loco ad locum libidinis cauſa, ac omninò probata puellæ honeſtate, nam Imperator in *d.l.*non contentatur ſolum nomine virginum, ſed coniunxit adiectiuum *boneſtarum*, ſicuti ſtupro in virgine, vel in vidua patrato, hoc requiſitum probari oportet, vt in §.*item l. Iulia de adulterijs*, ibi: *Cum quis ſine vi, vel virginem, vel viduam honeſtè viuentem ſtuprauerit*; Hinc ſtuprum non eſt punibile, atque adulterium in fœmina vili, & abiecta reſpectu morum, ac vitæ inhoneſtæ, *l.ſi ea* 22. *& l. quæ* 29. *C. ad l. Iul. de adulter.* Primum enim iuris præceptum eſt *honeſtè viuere*, vt de *iuſt.& iure tit.*1. *inſtitutionum*, §. *is igitur*, iuncta *Gloſa in verbo honeſtè*, quæ alia affert iura; Pro honeſtate autem ſufficit probare communem opinionem, quod tempore raptus fœmina reputabatur honeſta, & erat in gubernio honeſtarum perſonarum, vt poſt Boſſium tenet D.Seſſe *deciſ.*95.*num.*11. In ſpecie verò, quia cum non ſit delictum occultum, probatur concludenti, & legitima probatione, vt in *d.l. vnic.* ibi: *Poſt legitimas, & iuri cognitas probationes mortis condemnent ſupplicio*, & in *d.cap.*ibi: *Et fuerit conuictus probatione legitima, digna ſententia condemnetur*, ideòque non immoror.

Circa quartum, quomodo in eo procedatur, dico, quod per accuſationem, & inquiſitionem, cum crimen hoc pęnam vltra relegationem contineat, contra enim abſentem Neapolitanū vigore enunciati *cap.* proceditur ad foriudicationem cum abbreuiatione ſex menſium, contra verò regnicolā, cum anni circulo; etenim capitulum prædictum contra regnicolam in oſculo violento tantùm fuit ampliatū, tamquam crimen frequentius raptu, quinimmò ampliatum, cum procedatur abbreuiatione trium menſium, vt ex *prag.de oſculantibus mulieres.*

Contra verò præſentem, & in fraganti crimine captum veluti in actu fugę cum rapta, depręhenſum quo caſu quilibet Iudex procedere valet praxis obſeruat, quod nullis defenſionibus datis, contra confeſſum ſtatim decreto interpoſito, ad condemnationem proceditur, contra verò negatiuum termino defenſionum impartito; &

ad

ad maiorem declarationẽ dico, quod examinantur teſtes de fragantia, nimirùm, in præſentia raptæ, & raptores, qui interrogantur de crimine, & ſi crimen confitetur, atque nullam alleget excuſationem; condemnatur; ſi negat, & plenè conſtat de crimine, dato termino; iuris pęna punitur, vt videre eſt penès Farinac. *quæſt.21. à num.50.*

Item aduerto hunc rigorem procedere in vero raptu, nõ autem præſumpto, in quo multa de iure, & de facto dicere poſſunt.

Circa quintum, nempè pœnam, dico raptorem mulieris honeſtæ, hoc eſt, quæ non impudicè viuit, mortis pœ-
34 na puniri, eademque teneri eos, qui comitantur raptorem, & qui eum in ipſo raptus delicto adiuuant, necnon parentibus mulierum raptarum, conſanguineis, tutoribus, & earum curatoribus, raptorem, comites, & adiutores in ipſo delicto depræhenſos occidere permictitur; item omnia eorũ bona mulieri raptę applicantur, dummodò rapta in matrimonio cum raptore non conſentiat, alioquin applicantur parentibus raptæ, & ſi iſti conſenſerint, Fiſco; vt hæc omnia habentur in *d.l. raptores, C. de raptu virginum, auth. de raptu mulierum coll.9.* & *text. in l.qui cetu, §.qui vacantem ad l.Iul.de vi publica in §.item l.Iul. inſtit.de publicis iudicijs, & in d.cap.* quod voluit, vt bona directè applicentur Fiſco. At contra Neapolitanos non eſt in obſeruantia, ſicuti Epiſcopus Barboſa *in l.raptores, C. de Epiſcop. & cleric.* poſt Rebuff. *ad l.Gall. gloſ.5.n.34.* fatetur, quod hæc lex dum permittit licere parentibus, vel conſanguineis interficere raptores, non ſeruatur, ſed quod poſſunt eos præhendere, & ad Iudices ducere. Raptum verò mulieris, quæ non viuit honeſtè, & pudicè, arbitraria pœna puniri.

Circa quintum, an & quando dicta pœna locum habeat, ad maiorem claritatem, primò quæro, an raptor in dictam legis pœnam incidat, puella liberè conſentiente in raptum, vt quando ea
35 viri amore capta de propria voluntate, & motu proprio, raptorem ſequatur, inuitis tamen parentibus, & videtur affirmandum, primò, quia puella de iure Diuino parentibus reuerentiam, atq; obedientiam præſtare tenetur, vt in 4. *decalogi præcepto.* Secundò, nam cum ſit ſub aliena poteſtate, nempè parentum, tùm de iure naturali, tùm ciuili ſequitur, quod non habeat puella liberam poteſtatem in ſui perſona, nec poſſit membra ſua raptui exponere, argumento *tex. in l. liber hom. ff. ad l.aquiliam, & cap. ſignificauit de corpore vitiatis ordinandis*, ibi: *Vel non in parentum contumeliam.* Tertiò, quia de iure naturali, & ciuili puella, & qui cum ea nubere cupit conſenſum à parentibus procurare tenentur, vt in §.1. *inſtitut. de nuptijs*, & in *l.vnic.C.de rapt.virgin.* ac in enunciatio capitulo, quæ iura in raptu de parentibus præſertim rationem habuerunt: Quartò, quia ijs quoque datur licentia occidendi raptorem in fraganti repertum; Quintò, quia raptus non tantùm dicitur reſpectu mulieris, ſed etiam reſpectu parentum, ſub quorum poteſtate eſt, vt poſt Iuriſconſultos notant Reuerendus Pater Azorius *inſtit. moralium par.3.cap.14. verſ.2. notandum*, ibi: *Si violentia inferatur patri, etiam ſi non fœminæ, item ſi fœminæ etiam ſi*

non patris, P. Leſſius *lib.4 c.3. dubit. 10. verb. raptus*, ibi: *Siuè vis inferatur ſoli abductæ, ſiuè ijs quorum poteſtati ſubeſt*, & comprobatur ex *tex. in cap. de raptoribus 36. quæſt. 1.* ibi: *Si verò, quæ rapitur, patrem habere conſtiterit, & puella raptori conſenſerit, &c.* & quia per traductionem à domo parentum iniuria, & infamia ijs non modica infertur: Hinc nonnulli DD. relati à Reuerendiſſimo Barboſa in *Concil. Trident. cap. 6. ſeſſ. 24. de reformat. nu. 3.* tenent, quod raptus quamquam puella liberè conſentiat inuitis tamen parentibus dirimit matrimonium.

Sed contrarium verius eſt, quoniam raptu directè iniuria infertur puellę, quę ſi ſpontaneum præſtat conſenſum, reſpectu ipſius non eſt raptus, quia volenti, & conſentienti non fit iniuria, & reſpectu parentum impropriè dicitur raptus, quod ratione comproba-
16 tur, nam ſi puella abducatur inuita, parentibus tamen conſenſientibus, propriè dicitur raptus; Secundò, nam negari non poteſt, quod ſi vis illata ſit puellæ, & parentibus inſimul grauius ſit delictum, quam ſi parentibus tantùm; vndè cum pœnæ debeant commenſurari delicto *cap. non afferamus 24. quæſt. 1. auth. vt patribus filij ſuccedant, §. quia verò.* Non eſt conſonum, imò abſurdum, vt raptor eadem pœna, tàm in vno, quàm in alio caſu plectetur, veluti quando puellam traducit omninò volentem, vbi delictum longè minus eſt: Tertiò, quia attenta *l. vnica, & d. cap. in raptu*, omninò requiritur vis vera, videlicèt, quæ cadit in perſona, ſeù in corpore, aut interpretatiua, quæ eſt in animo, & hæc in prænarrato caſu non conſideratur, & hanc ſententiam vti veram tenet Decianus *lib.8. cap.7. nu.21.* Menoch. *de arbitrarijs lib.2. cent.3. caſ.291. n. 18.* ac alij vt penès ipſum, & nuper Reuerendus Pater Fagundez *in 6. decalogi precepto cap.11. n.3.* quinimmò nec incidit in *d. l. pœnm*, ſi puella parum rogata, & non multum perſuaſa raptui conſenſiat, quia in hoc caſu non videtur ſeducta, nec ſollicitata, & conſequentèr non conſideratur vis interpretatiua, faciunt Doctores allegati à Dom. Barboſa *in Conc. Tridēt. cap.6. refor. ſeſſ.24. nu.7.* affirmantes, quod raptus iſtis precibus non dirimit matrimonium; ad argumenta in prædicto caſu, (vt liberetur homo ab extremo ſupplicio) reſpondeo cum Io: Guttierez *Canonicarum quæſtionum cap.37. à nu.22.* Reu. Pat. Vaſquez *in opuſc. moralibus tit. de reſtit. §.1. dub.1. nu.10.* & Reu. Pat. Stephano Fagundez *in 6. decalogi præcepto cap.1. & cap.11. num.5. verſ.2. opin.* quod pater non habet in corpore filiæ plenum dominium, & illud quod habet à voluntate ipſius dependet, & ſui corporis domina eſt, & quamquam peccat illo abutendo, non peccat contra iuſtitiam, ſicuti nec ſtuprator, nec raptor contra iuſtitiam peccat, poteſt enim illa, ſi velit inferiori nubere, vel innupta ſemper manere, at quia raptus illi valdè iniurioſius eſt, idcircò raptor pęna aliqua puniri debet, extraordinaria tamen, nō verò ordinaria, veluti vltimo ſupplicio.

Ad argumentum, quod parentes habent facultatem occidendi raptorē in flagranti comprehenſum, dupliciter reſpondeo, primò, quod ideò parentibus hoc permictitur, quia in illa fla-
17 grantia ius conſiderat, iram, ex iuſta pro-

prouenientem cauſa, & iuſtum dolorem parentum, quem temperare difficillimum eſt, & ideò potius eſt quædam iuris excuſatio, quam permiſſio; Secundò, quia hoc eſt permiſſum in criminis odium, & ex tali permiſſione argui non poteſt, quod pater habet plenum dominium in corpore filiæ, cum quoque tutoribus, curatoribus, & conſanguineis permiſſio occidendi data ſit, qui conſanguinei non habent puellam in eorum poteſtatem certi iuris eſt: ad alia ſatiſuè per fundamenta videtur reſponſum, & contrà DD. à Barboſa allegati ſunt, & alij in numero, vt in *d. n.*3. remanet igitur firma concluſio, quod verè raptus ordinaria pœna dignus non committitur, ſi puella viri amore capta, omninò ſpontanea, aut parum rogata cum eo aufugiat.

Hinc congruè quæro pro maiori dilucidatione, an importunæ preces, perſuaſiones, & malè artes ſunt à fiſco, & accuſatore probandæ: an verò præſumuntur à lege, & reſpondeo, quod
18 præſumuntur à lege contra raptores mulierum, niſi in contrarium coniecturæ appareant de mulieri ſpontanea voluntate; etenim mulieres ſæpius amandi materiam ſe amantibus ſuis, nutu, & artibus dare ſolent, cum nullus vnquã credatur eſſe, adeò impudicus amator, vt amare non deſinat, quæ recuſat amari, vt in *d. cap. Colum.*5. *n.*10. coniecturæ autem cumulantur à Præſidente Menoch. *caſu* 291. *à num.*20. & à Farinac. *d. quæſt.* 145. *n.*42. & carum eſt extraiudicialis confeſſio antè raptum, quod volebat cum amaſio aufugere, & etiam poſt raptum, ſi erit adminiculata, ſi raptoris amore erat obcecata, ſi fama erat de concubitu antè raptũ, ſi puella ob ipſius malos mores à parentibus erat inuiſa, ſi in raptu viſa fuit valdè læta, ſi ab alio fuerit cognita, namq; tunc præſumptio eſt in contrarium, ſcilicet, quod fuerit ſpontanea, Marſil. *ſing.*44. *niſi ei hoc contingerit maritali affectione*; D. de Seſſe *deciſ. Arag.* 95. *nu.*5. *&* 12.

Secundò quæro, an raptor incidat in legis pœnam copula non ſequuta?

Prò affirmatiua dicitur, quod raptus eſt traductio de loco ad locum cum violentia, ſiuè hæc vera ſit, ſiuè præſũpta
19 libidinis cauſa, qua traductione completa raptus quantum in ſe eſt dicitur perfectus, cum iam ſit illata iniuria, & infamia parentibus, ac puellæ exiſtimatio iam remaneat diminuta; Abductione autem tentata, & non ſequuta, dicitur imperfectus; Copula verò ſi ſequatur raptorem aggrauat, & eum facit venia indignum, & quod verba in *d. l. poſita*, v3. *virginitas, & caſtitas ſemel amiſſa recuperari non poteſt*, hanc circumſtantiã reſpiciant, & non raptus eſſentiam, vt alia verba capituli hoc declarant, vt ibi v3. *illiſque interdum parentibus ipſius inuitis nefando, & ſcelerato concubitu, ſe commiſcent*, ponderando aduerbiũ *interdùm*: Conſiderat enim capitulũ, malum quod de facili ex raptu ſequi poteſt, nempè concubitum, non vero quod hic conſtituat raptum.

Pro negatiua ponderantur: Primò enunciata verba in *d. l.* v3. quod caſtitas amiſſa recuperari non poteſt, quæ ratio vtique ceſſat, fœmina non corrupta, & licet verba capituli contrarium videntur indicare, non eſt tamen nouum, vt lex noua interpetretur à veteri, teſte D. Præſid. *dec.*570.

Secundò, quia in *cap. rapt. 27. quaeſt. 1.* dicitur, *quod raptus eſt illicitus coitus à corrumpendo dictus, & qui raptu potitur ſtupro fruitur*, clarè igitur ex *d.c.* colligitur, quod requiratur copula.

Tertiò, nam quando lex punit delictum, ſemper intelligit delictum perfectum, & conſumatum niſi aliter in lege ſit declaratum, ſicuti reperitur in raptu monilis, qui longè diſtat à raptu laicali, vt in *l. raptores, C. de Epiſcop. & Cler.*

Quartò, quia ſi raptus dicitur cauſa luxuriæ ea non expleta, non poteſt dici perfectus.

Quintò, nam vbi non concurrit tota culpa, non eſt dignum, vt imponatur tota pœna.

Pro vtraq; parte ſunt DD. innumeri, vt penès Farin. *qu.* 145. *nu.* 196. &
21 198. eorum alij, nempè Marſ. *in d. l. 1. C. de rapt. virg. nu. 303. verſ. quid ergo*, Clar. *in §. rapt. nu. 4.* Dec. *lib. 8. cap. 7. nu. 34.* Menoch. *de arbitr. lib. 2. cent. 3. caſ. 291. n. 34. & cent. 4. caſ. 360. n. 39.* Maſcard. *de probat. concluſ. 1259. n. 37.* Antonius Gomez *lib. 8. Tauri nu. 40.* Azzeuedo *lib. 8. recomp. tit. 13. lib. 2. nu. 89.* Farin. *quaeſt. 145. n. 209.* Pat. Sanchez *de matrim. lib. 7. diſp. 12. n. 18. verſ. ſed placet*, ac nonnulli alij ab iſtis relati diſtinguunt, quod aut raptor potuit raptam cognoſcere, & noluit, pœnitentia ductus commiſſi raptus, aut ob alium reſpectum, & ad locum honeſtum ea perduxit, & tenent, quod non incidat in legis pœnam; quæ Doctorum ſententia comprobatur, nam voluntas, & propoſitum diſtinguunt maleficia, vt inquit Iuriſconſultus *in l. qui iniuriæ in princ. de furtis, vbi gloſ.* Secundò, nam cum humanum ſit peccare, homini reſipiſcenti dignum eſt, vt indulgeatur: Tertiò, nam cum raptus ſit libidinis cauſa explendæ, cum ceſſet finis ex raptoris voluntate, ceſſat vtiq; raptus, & in aliud tranſit delictū,

Aut raptam cognoſcere nequiuit, quia impeditus, & per eum non ſtetit, & tunc ab ordinaria pœna, vt aiunt non eſt excuſandus: pro qua ſententia facit *text. in cap. cum non ſtat 66. de regul. iur. in 6.* vbi gloſa pulchrum ponit exemplum Abrahæ, cui Deus mā-
22 dauit, vt filium ſuum in Montem duceret, & ſacrificaret, ſicuti duxit, & cum paratus eſſet illum occidere, ac Deo ſacrificare, fuit per Angelum impeditus, nè occideret, hinc licèt non occiderit, quo ad meritum tamē perindè eſt, ac ſi Abraham filium occidiſſet; Item ponitur exemplum illius, qui fecit rapinam, nam ſi comprehendatur, quamquam rei ablatæ fiat domino reſtitutio, tenetur tamen de rapina, quia per eum non ſtetit, vt ex §. 1. *de vi bon. rapt. in verbo comprehendatur, & ex §. quatruplum de publicis iudicijs.*

Ego verò hanc diſtinctionem in raptu violentia interpetratiua commiſſo, veluti precibus importunis, ac perſuaſionibus, quæ malæ artes, quoq; appellantur, copula non ſequuta, aut quia raptor noluit, aut quia non potuit, minimè ſequor, ſed indiſtinctè
23 teneo raptorem tantùm extraordinaria pœna teneri; prò qua ſententia faciunt vltrà abducta in opinione negatiua, *text. in l. aut facta, §. euentus, ff. de pœnis*, ac *text. in l. 1. §. qui puero, ff. de extraord. crimin.* vbi tractatur de ſtupro vi interpetratiua commiſſo, & prò eo imperfecto ſtupratorem deportari, pro perfecto verò capite puniri conſtat; Etenim abſurdum

foret

forct æquo ſupplicio imperfectum perinde, ac perfectum puniri delictũ. Secundò, *Gloſ. in cap. pernicioſè 23. tit. de pœnit. diſt.* 1. quæ dicit, *vbi tamen*
24 *factum ſequitur; grauius eſt peccatum*: Ergò minus eſt quandò factum non ſequitur propoſitum, & eſt *tex. Sac. Pagin. cap.* 25. *Deuteronomij*, ibi, *iuxtà delicti menſuram erit plagarũ modus*: Tertiò, nam violentia, quæ conſideratur in raptu precibus importunis perſuaſionibus, ſeù malis artibus cum fiat in animo, non dicitur propriè, & vera violentia, ſicuti illa, quæ fit in perſona, quæ atrox appellatur, idcircò cum nõ ſit ità atrox, non eſt ità punibilis, argumento *tex.*
25 *in l.* 1. §. *ad ſolam, ff. de vi, & vi armata*, ibi, *ad ſolam autem atrocem vim pertinet hoc interdictum*: hæc enim quę fit in animo, aliquã culpam habet admiſtam, vt clarè legitur in *c. ſacris de iis, quæ vi, metuſuè cauſa fiunt*, hinc Angelus, quem inſequitur Paul. de Caſtro *in l. ſed eximendi* 4. *ff. ne quis eum, qui in ius vocatus vi exim.* Inquit, quod licèt, *l. vnica, C. de raptu virgin.* aſſumat vocabulum raptoris pro omni ſeductore, tamen propriè ſeducens non rapit, ex quo violentiam non infert: Hinc ſtatutum puniens violentiam, non habet locum, niſi violentiam in perſona illatã, ſicuti hac in re conſuluit Paulus de Caſtro *conſil.* 27. *vol.* 1. tenet Boſſius *de rapt. virg. n.* 7. & 8. *in ſtatuto Mediolani*, & Dom. Cardinalis Tuſchus *concl.* 214. *n.* 11. *lit. V.* Quinimmò etiam attenta *l. vnica*, Decian. *lib.* 8. *c.* 7. *n.* 7. *verſ. quamquam*, tenet, quod requiritur vera violentia, ſaltem reſpectu parentum, & ità interpretatus eſt *d. l.* quo ad *verbũ volentibus*, ac fatetur hanc eſſe veritatẽ, ſicuti deciſum quoque refert Triuiſanus *deciſ.* 17. *n.* 5 *part.* 2. & *deciſ.*
26 40. ac Theſaurus *deciſ.* 117. *caſ.* 6. *n.* 9. vbi quod Senatus ille, raptorem, præcedentibus ſuaſionibus ad mortem non condemnauit, & in rapta vili tantùm ad triremes per trienniũ arbitratus eſt. Quartò, tandem vltra DD. in negatiua à Farin. abductos allego Perez *lib.* 8. *ordinament. tit.* 15. § *quæritur*, vbi affirmat, *quod raptor ſi fœminam non cognouerit, ſiuè quia noluit, ſiuè quia non potuit, quod non incidit in raptus pœnam*, & deciſum etiam refert in Palatinatu Apoſtolico Triuiſanus *d. par.* 2. *dec.* 41.

Tertiò quæro, an dicta pœna procedat, ſi raptor ſponſam ſuam conſentientem abducat pro ineundo matrimonio, hoc quæſitum Doctores ponunt in raptu ſponſæ de futuro, & pro affir-
27 matiua abducunt *text. in d. l. vnica*, ponderando verba illa, *Connumeramus etiam, qui ſaltem ſponſam ſuam, per vim rapere auſus fuerit*, ac alia *nempè, oportet, enim vt quicumque vxorem ducere voluerit, ſiuè ingenuam, ſiuè libertinam, ſecundum noſtras leges, & antiquam conſuetudinem parentes, vel alios quos decet petat, vt cum eorum voluntate fiat legitimũ coniugium*, quæ lex in iure ciuili per aliã legem nõ reperitur correpta. Pro negatiua allegant *text. in cap. cum cauſam de raptoribus*, quo habetur, quod raptus dici non debet, vbi vo-
28 lens pro matrimonio abducitur, & ponderant verba capituli, *nempè quod cũ ibi raptus dicatur admicti, vbi nil antè de nuptijs agitur: iſte raptor dici nõ debet, cum habuerit mulieris aſſenſum, & prius eam deſpõſauerit, quam co-*

cognouerit, licet parentes reclamarent.

Hanc negatiuam communitèr amplectuntur Doctores, vt videre eſt penès Pat.Sanchez *quæſt.12.nu.15.* quia re vera, intercedente tractatu matrimonij, ac voluntate puellæ in raptu pro matrimonio intendendo non conſideratur crimen raptus, & *l.vnica* in prædicto caſu loquitur, de vera, & atroci violentia, vt clarè colligitur ex aduerbio *ſaltèm,* & ex verbo *auſus.*

Quam ſententiam amplio. Primò etiam ſi blanditijs, perſuaſionibus, precibuſq; importunis pro ineundo matrimonio fœmina fuerit abducta, nam dictæ preces, & perſuaſiones ſecuto matrimonio fraudem non continent, & ſtante tractatu matrimonij ceſſat
29 violentiæ præſumptio, quæ in alio caſu conſideratur in odium raptorum, ideòque illa abductio non dicitur iniurioſa: Secundò amplio, vt locum non habeat matrimonio non ſequuto, dummodò per raptorem non ſteterit, & animus ab illo contrahendo non recedat, vt quia in raptu à Curia fuit captus, aut à parentibus impeditus, nè contraheret, quia in hoc caſu ceſſat deceptio, & ipſius non cōſideratur copula: & ratio à priori eſt, nàm *cap. cum cauſam* fundatur in tractatu matrimonij, & in fœminæ conſenſu, vt poſt Iuriſconſultos notat Sanchez *cit.loc.* ac in voluntate viri, & fœminæ in contrahendo matrimonio, quod vtique poſteà cum effectu ſequi debet alioquin illud, quod fauore matrimonij eſt inductum retorqueretur in damnum, vndè raptor, qui copula ſequuta contrahere nequit, vltimo ſupplicio plecti debet, vt fuit iudicatum teſte eodem Domino Seſſe *dec.95.* Tertiò amplio etiam ſequuta copula ante matrimonium allata ratione, & ob amorem, & fragilitatem; tamen ob reuerentiam parentibus nō præſtitā aliqua pęna puniri debet tuo arbitrio, etiam pro bono gubernio.

Quartò quæro, an matrimonium ſubſequutum, poſt raptum violentum excuſat raptorem à pęna raptus.

Pro negatiua affertur *tex. in d.l. vnica,* quæ propter violentiam prohibet matrimonium inter raptorem, & raptā, cui diſpoſitioni conforme eſt Concilium in Aquiſgrano celebratum, vt
30 in *cap. placuit 36. quæſt. 2.* cuius ſunt verba: *Placuit vt hi, qui rapiunt fœminas, eas nullatenùs habeant vxores, quamuis cum eis conuenerint:* & adſtipulatur ratio bonum Reipublicæ reſpiciens, quia ſi raptor pęnam defugeret, matrimonij prætextu, aperiretur via ad capiendum vxores per vim, cum rapta, & deflorata puella, facilè ſit habere conſenſum illius, atque parentum, æquidē hac ſpe indulgentiæ maxima clades Reipublicæ inferetur.

Pro affirmatiua verò allegatur *text. in cap. accedens de raptor. cap. tria 36. q. 2. & c. ſi quis virginem ead. cauſa & q.* quæ iura poſt Cōcilium in Aquiſgrano celebratum, permiſerunt matrimonium inter raptorem, & raptam,
31 cum diſſenſus tranſire poſſit in conſenſum, ſicuti nouo Concilio Tridentino, vt *ſeſſ. 24. cap. 6.* eſt permiſſum; dummodo rapta a raptore ſeparata illum in virum habere conſenſerit: cōtracto enim matrimonio, quod ſanctum dicitur, & vita multorum indignum foret, indigna morte deturpari, atq; turbari: quod conſenſus puellæ purgat antè actam violentiam, cōfert *text. in l. non ſolum 11. §. 1. ff. de iniurijs*, ibi, *diſſimulatione aboletur;*

& ſi

& ſi hæc pęna digna ſit reſpectu iniuriæ paiętibus illatæ,nõ tanta inferẽda eſt ſicut ante matrimoniũ inferetur.

Quæſiti reſolutio pendet ab illa quæſtione, an præcitata iura canonica corrigant ius ciuile, & locum habeant in terris Imperij, quæ magna eſt inter ciuiliſtas, & eanoniſtas, etenim negant ciuiliſtæ, qui fundantur in *Gloſ. in cap. ſecundum leges de hæreticis lib.*
32 1. verbo *certoque caſu*, & in *Gloſ in cap. de libellis*, in verbo *illorum* 10. *diſtinct.* affirmant verò communitèr canoniſtæ, qui fundantur in *Gloſ. in cap. de puellis*, in verb. *nullatenùs* 36. *quæſt.* 1. atq; argumentatur, quod cum ceſſat principalis diſpoſitio debet etiã ceſſare eius pœna, & quod lege permittente pœnam non meretur, ac in ſupradicta allata ratione: DD. pugnantes cumulat Farinac. *qu.* 145. *à nu.* 97. *vſque ad* 100. quibus addo Dom. Ægidium de Magiſtro Præſidentem Curiæ Periſienſis *in tract. de appell. tamquam ab vſu cap.* 3. vbi teſtatur, quod in Gallia ſemper fuit recepta ciuiliſtarum opinio, quod ius canonicum potuit corrigere ius eiuile quoad matrimonium, non verò tollere pœnam, & *nu.* 4. vt inquit, *eoque caſu nullum dici ſolet tàm ſtrictum cõtrahi matrimonium, quod funè diſſolui non poſſit*, atque Dom. Ioſeph. de Seſſe Regni Aragonum Conſiliarium, qui *lib. 1. deciſiunum Regni Aragon. dec.* 96. hane negatiuam ſectatur, & *n.* 30. inquit, *non eſſe inconueniens, quod nubat raptor, & quod morte moriatur*; etenim ius canonicum, matrimonium, atq; matrimonij ſubſiſtentiam reſpicit, ius verò ciuile modum, nimirùm violentiam, quæ crimen conſtituit.

Hae in re Peguera *deciſ.* 42. *in fin.* Caballus *caſ.* 196. *n.* 7. idem Farinac. *n.* 100. ac alij ab iſtis relati, affirmant temperandam eſſe pœnam, quando matrimonium inter raptorem, & raptam eſt eelebratum etiam de conſenſu parentum, mediam eligendo viam, & facit dictus *text. in l. non ſolum* 11. at matrimonio non contracto, dicta remiſſione intercedente, videtur quoque indulgendum, quia parentũ maximè intererat vindicta, vt in *d. l. vnica*, & quamquam pater raptum filiæ raptori remictere non poſſit, vt hic & *Nouell.* 143. *c.* 1. intelligitur tamen proùt Gloſ. declarat in *d. l. lit.* E. Afflictus *in conſtit. Regni ſi quis rapere rubrica* 19. *n.* 15. *circa finem*, dicit, quod quando caſus contingiſſet inter nobiles raptorem non exeuſaret, quando inter populares aeeedẽte cõſẽſu parẽtum, indulgentẽ opinionẽ ſequeretur.

Reuerendiſs. Barboſa *in cap. ſi quis Virginẽ cauſa* 36. *q.* 2. *n.* 4. indiſtinctè affirmatiuam tenet opinionem tamquã æquam, vt inquit: *Itàque à Doctoribus non eſt adhuc definita, cum vnuſquiſque abũdet in ſenſu ſuo, & aquã ad ſuũ molẽdinũ trahere procuraret, tu verò ex rationibus veriorẽ dijudices.*

Tandem noto, quod raptores licèt de iure canonico ipſo iure ſint excõmunicati, tamen à quouis abſoluũtur, eũ excõmunicatio hęc non ſit ad Summum Pontificẽ reſeruata, vt penès Reuerẽdiſs. Barboſa ſuper *Conc. Trid. ſex.* 24. *c.* 6. *n.* 12. & quãquam quãplures profitcãtur Doctores, eos nõ gaudere Eeclesiaſtica immunitate; eõtrariũ tamẽ verius eſt, & de eõſuetudine practieatur, vt penès eundẽ ſuper *cit. tit. de his qui ad Eccleſiã cõfugiũt c fideli* 2. *n.* 7. Pat. Dian. *tr.* 1. *de immunitate reſ.* 14.

INDEX CAPITVLORVM.

A

ACcuſandi actio de adulterio quinquennio præſcribitur fol.56.n.33.

Accuſato de adulterio competit exceptio quinquennij, lenocinij, & reconciliationis fol. 35.nu.35.

Actio accuſandi de adulterio non præſcribitur quinquennio, in adulterio violento, aut cum ingeſtu patrato fol.eodem nu.34.

Actio de ſtupro quanto tempore durat fol.34. nu.102.

Adulter, & adultera, licet olim accuſari ſimul non poterant, de conſuetudine tamen ſimul accuſantur fol.56.nu.32.

Adultera à viro accuſata competit exceptio patientiæ fol.eod.n.38.

Adulterij pœna quæ, fol.58. nu.45.fol.59. nu. 46.47.48.49.& ſeqq.

Adulterij pœna in Regno arbitraria eſt fol.61. nu.53.& ſeqq.

Adulterium dicitur, quia ex altero quàm marito partus concipitur, vel quia ad alterius thorum ſit acceſſus fol.50.nu.1.

Adulterium eſt concubitus cum muliere nupta, ſiuè deſponſata, vel eſt fidei coniugalis violatio, fol.51.nu.3.

Adulterium eſt ſimplex, vel duplicatum, voluntarium, vel violentum, eodem fol. nu.4.

Adulterium notorium quando dicitur fol.eod. nu.6.

Adulterium cum adulterio compenſatur circa diuortium fol.54.n.22.

Adulterium mariti, muliere inſtante carcere coercetur fol.54.nu.25.

Adulterium quomodo probetur in genere fol.57.num.39.

Adulterium, quo ad pœnam criminaliter infligendam, an legitimè, & plenè debet conſtare fol.57. & 58.nu.40. & 41.

Adulterium præſumi fol.58.nu.43.

Adulterium quando attentatum præſumitur fol. eodem nu.44.

B

BLaſphemiæ contra Omnipotentem Deum ploratæ, vltimo ſupplicio olim puniebantur, ſed hac pœna in Regno commutata eſt fol.2.num.3.

Blaſphemiæ pœna quare fuit minorata fol.4. num.9.

Buccella melior eſt ſicca cum gaudia, quàm plena cum iurgio fol.27.nu.62.

C

CApitulum ſine mortalis peccati diſcrimine interpetratur fol.9.nu.13.

Capitulum primum, & ſecundum de adulteijs procedunt poſt intentatum iudicium fol.25. num.57.

Capitulum primum, & ſecundum de adulterijs interpetratur fol.20.nu.37.

Cohabitatio cum muliere fornicationi occaſionem præbet fol.16.nu.16.

Confeſſio extraiudicialis contra ſtupratorem graue parit indicium fol.ibid.nu.18.

Confeſſio extraiudicialis teſti de viſu æquiparatur cum declaratione fol.eod.nu.19.

Confeſſio extraiudicialis ad torturam eſt ſufficiens fol.eodem nu.21.

Confeſſio patientis ſodomiam qualiter, faciliter habetur fol.38.nu.11.

Confeſſio ſocij criminis periculoſa eſt, & de ratione fol.eodem num.13.

Coniugij promiſſor ad illud cogi debet, tàm à Iudice Eccleſiaſtico, quàm Seculari fol.7. num.6.

Cor contentum meliùs eſt habere, quàm argentum fol.27.num.61.

Culpa cordis caries mala eſt fol.17.nu.23.

Culpa mariti minuit pœnam adulteræ vxoris fol.62.num.58.59.

D

DEciſio Grammatici contra minorem ſodomitam latè ponderatur fol.46.n.62.

Decreta coactionem ad matrimonium continentia fol.7.num.8.

Decretum dotet, vel nubat fol.25.nu.57.

Decretum dotet, vel nubat, & ſi dotare nequiuerit remaneat carceratus, vel remiget, ibid.

Decretum Magnæ Curiæ, quod interponitur accedente remiſſione de adulterio, & practica Magnæ Curiæ in conſignando vxorem viro fol.56.num.30.

Delictorum frequentia pœnam aggrauat fol. 5.num.12.

De

Delictum in genere in crimine ſodomiæ neceſſarium, & Doctorum opinio contrarium aſſerentium declaratur fol.38.nu.8.& 9.
Delictum in genere per confeſſionem non ſuppletur fol.eodem nu.10.
Delictum in genere in crimine raptus quomodo probetur fol.72.num.13.
Deus marem, & feminā gratia multiplicandi hominem creauit fol.42.nu.29.
Dinæ factum fol.3.num.6.

E

EXce ptiones, quæ accuſato de adulterio competunt, ante litem conteſtatam preponi debent fol.56.nu.36.
Emendatio morum per triennium præſumitur fol.61.nu.57.
Exempla poſtrema in iudicando ſi primis ſunt æquiora ſunt attendenda fol.61.num.54.

F

FAma loci de ſtupro non leue parit indicium fol.17.nu.24.
Fama alia coadiuuat indicia fol. eodem n.25.
Fama habetur loco accuſatoris, ſed limitatur in adulterio fol.51.n.5.
Factum vbi ſequitur propoſitum grauius eſt peccatum fol.77.nu.24.
Fœmina ob ſtuprum voluntariè commiſſum puniri debet fol.32.nu.96.97.
Filij, & filiæ, parentum conſenſu nubere debent fol.29.nu.75.
Fuſtigationis pœna contra adulteram in Regno arbitraria eſt fol.60.nu.52.

H

HÆres mariti querelam de adulterio proponere nequit niſi in quibuſdam caſibus fol.53.nu.12.
Hæres mariti in quatuor caſibus valet vxorem à iudicio repellere vt dotem amittat fol.63.nu.62.
Hæres mariti an valeat vxorem de adulterio querelare, ad hoc vt pœna legis Iuliæ affligatur fol.63.n.63.& fol.64.n.64.
Hæres mariti an eo ignaro de adulterio ab vxore patrato valeat vxorem dotem repetentem repellere fol.64.nu.65.& fol.66.nu.66.
Hiſtoria à Diuo Damaſco relata de matrimonio pauperculæ feminæ cum iuuene nobili, & diuite fol.26.nu.60.
Homo an dominus ſit ſui honoris & ſuæ famæ fol.30.nu.82.& ſeqq.
Honeſta femina etiam dicitur ſi ab vno fuiſſet cognita, & de concubitu non aderat fama fol.68.nu.4.
Honeſtas, & morum caſtitas fol.69.n.8.

I

IN amore contemnitur, qui contemnit fol.11.nu.17.
Indicia conuincunt ſodomitam cum exemplo relato à Domino Capycio Latro f.42.n.28.
Indicia vrgentiſſima explicantur fol.58.n.42.
Indicium ſanguinis fol.17.nu.29.
Iudex an in atrociſſimo crimine valet iura tranſgredi tàm in puniendo, quàm in procedendo fol.39.nu.18.19.
Iudex valet in crimine exceptuato confeſſum de ſocio interrogare fol.40.nu.22.
Iudex in adulterio non procedit ex officio etiam fama laborante fol.51.num.5.
Iudex in adulterio notorio procedit ex officio fol.eodem nu.6.
Iudex contra confeſſum incidentèr de adulterio quoque procedit cum limitatione fol.52.nu.7.
Iuxtà delicti menſuram erit plagarum modus fol.77.nu.24.

L

LEnocinium committit maritus ſi quæſtum propter adulterium facit fol.56.nu.37.
Lex contenta eſt de probationibus, quæ haberi poſſunt fol.36.nu.16.
Libidinis remedia fol.2.nu.5.
Libidinis incitamenta in proœmio fol.1.nu.1.
Litera amatoria, an & quando probent ſtuprum fol.16.nu.22.

M

MAritus facto diuortio omne lucrum dotale reſtituere tenetur à die quo mala fide incepit poſſidere fol.54.nu.19.
Maritus propter adulterium quoque petit diuortium fol.eod.nu.21.
Maritus hodie ſine nota lenocinij valet vxorem adulteram retinere fol.56.num.31.
Matrimonia irrita quando per coactionem dicantur fol.7.nu.7.
Matrimonia ſollemnitèr, & publicè ſunt celebranda fol.29.nu.76.
Matrimonium ſubſecutum poſt raptum violentum an excuſat raptorem à pœna raptus, rationes, & DD. pro vtraque parte recenſentur fol.78.nu.30.31.& fol.79.nu.32.
Minores an à pœna ordinaria ſodomiæ excuſentur fol.45.nu.51.& fol.47.nu.64.
Mulier an domina ſit ſuæ famæ fol.30.nu.78.

Mulier an ſit creata ad imaginem, & ſimilitudinem Dei fol.50.nu.50.51.

O

OSculi pœna fol.6.nu.3.

Oſculi violenti pœna quæ de iure communi fol.8.nu.11.

Oſculi violenti pœna fol.eod.nu.12.

Oſculum vnde dicatur, quid ſit, & quotuplex fol.6.num 1.

Oſculum eſt actus carnis fol.7.nu.4.

Oſculum quomodò probetur fol.6.num.2.

P

PAter non habet in corpore filiarum plenum dominium fol.73.nu.15.

Perſuadere mulierem idem eſt, ac impellere fol.13.nu.4.

Perſuaſiones, & malæ artes explicantur fol.71.num 12.

Perſuaſiones præſumuntur in raptu niſi coniecturæ incontrarium exiſtant fol.75. nu.18.

Pœna Regiæ pragmaticæ, vt imponatur contra blaſphemantem Deum, & Mariam Virginem non requiritur blaſphemandi conſuetudo fol.4.nu.10.

Pœna ſtatuti contra blaſphemiam quando minoratur fol.4 nu.11.

Pœna mortis contra ſodomitas paucis in locis non practicatur cum Authoris admiratione fol.42.nu.35.

Pœna ignis contra ſodomitas non practicatur in Regno, ne ſupplicij aſperitate anima contriſtetur fol.43.nu.36.

Puella propter oſculum lucratur medietatem donatorum, & antephati fol.7.num.5.

Puella in dubio ſemper præſumitur virgo cum ampliatione fol.14.nu.10.11.12.

Puella an pro ſtupro voluntario ſit punienda fol.30.nu.79.80.81.

Pragmatica de oſculantibus mulieres non procedit contra deoſculantem nimio amore excecatum fol.9.nu.14.

Pragmatica ſupradicta non procedit contra eum, qui mulierem amplectitur, & non deoſculatur fol.9.nu.15.

Pragmatica prædicta non procedit in oſculo mulieri conſenſienti dato patre diffidente fol.10.nu.16.

Pragmatica ſupradicta non procedit contra auxilium præſtantes deoſculantibus mulieres fol.10.nu.17.

Pragmatica ſupradicta an procedat in oſculo dato in capite, vel in ſcapulis fol.11.nu.18.

Practica Magnæ Curiæ in coercendo maritum ab vxore accuſatum de adulterio fol.54.nu.25. & in conſignando vxorem viro fol.55.nu.30.

Preces importunæ faciunt ſtuprum inuoluntarium fol.14.nu.6.

Preces importunæ, perſuaſiones, ac malæ artes violentiæ equipollent fol.70.nu.10.

Preces, & perſuaſiones Paridis erga Elenam fol.71.nu.11.

Probatio in genere in crimine ſodomiæ in mulieribus puberibus qualiter haberi conuenit fol.38.nu.7.

Promiſſio matrimonij ante copulam facta non inducit ſponſalia neque promiſſorem obligat fol.28.nu.68.

Promiſſor coniugij ad illud non cogitur iuſta exiſtente cauſa fol.8.nu.9.

Promiſſor coniugij oſculo intercedente iuſta exiſtente cauſa an ad illud compellatur fol.8.num.10.

Q

QVerela de adulterio de iure antico quilibet de populo competebat fol.52.nu.8.9.10.de iure moderno patri, fratri, patruo, auunculo, atque marito, cui de conſuetudine ſoli competit fol.53.nu.11.

R

RAptor puellæ, quæ liberè, & ſua voluntate cum eo fugit non peccat contra iuſtitiam fol.73.n.15. & fol.74.nu.16.

Raptor an incidat in legis pœnam copula non ſecuta rationes, & Doctores pro vtraque parte referuntur fol.75.n.19. & f.76.n.20.

Raptor an incidat in pœnam ordinariam ſi ſponſam ſuam de futuro, conſentientem abducat opinio affirmatiua, & negatiua adducitur fol.77.n.27.28.

Raptus dicitur à verbo rapio, & eſt abductio de loco ad locum fœminæ honeſtè libidinis cauſa, & etiam intuitu matrimonij fol.68.num.1.

Raptus tunc dicitur quando abductio fit ad finem retinendi, & occultandi fol.68.nu.2.

Raptus etiam dicitur ſi raptor deprahendatur ante quam ad locum deſtinatum peruenerit fol.68.nu.3.

Raptus de iure communi non conſideratur in meretrice fol.69.nu.5.

Raptus conſideratur in meretrice quando meretricalem vitam relinquit, & vitam duxit honeſtam fol.69.nu.6.

Re-

Raptus pœna eſt vltimi ſupplicij fol.73.nu.14.
Raptus crimen an committatur,& raptor mortis pœna plectetur ſi puella liberè, & motu proprio, raptorem ſequatur inuitis parentibus rationes,& DD.referuntur pro vtraque parte fol.73.nu.15.& fol.74.nu.16.
Raptus veram violentiam requirit iuxtà opinionem Deciani, Theſauri, & Triuiſani, fol.86.nu.26.
Remiſſio de adulterio ante litem conteſtatam facta, accuſationem annullat fol.54.n.27.
Remiſſio incontinenti facta poſt litem conteſtatam accuſationem quoque delet fol.54. num.28.
Remiſſio mariti ante litis conteſtationem accuſationem tollit de medio, poſt litis conteſtationem pœnam minuit, & præſertim fuſtigationem tollit fol.61.nu.56.
Remiſſio facta adulteræ an adultero proſit fol. 65.nu.67.& 68.

S

Sanguinis indicium fol.17.nu 29.
Singula, quæ non valent, iuncta iuuant cum exemplis fol.17.nu.27.& ſequentibus.
Socius criminis, qui plures patitur defectus à teſtimonio arcetur fol.40.n.23.
Sodoma, ac aliæ Vrbes ob vitium concrematæ fol.37.nu.3.
Sodomia in ſpecie qualitèr probetur fol.38. nu.11.
Sodomia de Iure Diuino morte punitur,de Iure Gentium, & de Iure Ciuili fol.42.n.31.
Sodomiæ crimen licet adulterio grauius tamquam contra naturam, adulterium tamen alio reſpectu grauius eſt fol.46.nu.61.
Sodomiæ ob crimen Dei ira prouocatur fol.47. num 66.
Sodomita conuincitur per teſtes, ac per indicia fol.41.nu.25.
Sodomita an dicatur, vt vltimo ſupplicio plectatur ſi priapum in ano immittit, ſemen verò extra emittit f.43.n.37.vſque ad 50.
Sodomitæ minores agentes ſeuerius, quàm patientes puniri debent fol.47.nu.65.
Sodomitati dictum an ſolum ad torturam faciat indicium fol.38.nu.12.
Sodomitati dictum an ad torturam ſufficiens ſit fol.39.nu.14.
Sodomitati dictum ſiuè maris, ſiuè fœminæ, ſiuè minoris,ſiuè maioris, ſpontè vel per vim, cum adminiculis ad torturam ſufficiens eſt cum declaratione fol.41.nu.24.
Sodomitica coniunctione mundi creator contemnitur, natura læditur, & Reſpublica offenditur fol.42. num.30.
Stupra, & adulteria an mitius ſint caſtiganda fol.2.nu.2.4.& ſeqq.
Stupratæ depoſitio quale faciat indicium fol. 15.num.15.
Stupratæ quomodò dos conſtituenda ſit fol.33. num.100.
Stupratæ, quo tempore dos præſtanda ſit fol. 33.num.101.
Stuprator tenetur ad ducendum,vel dotandum pro ſtupro perſuaſionibus, & importunis precibus commiſſo fol.25.nu.57.
Stuprator tàm in foro interno, quàm externo obligatur ad coniugium, ob coniugij promiſſionem ſecutam fol.25.nu.58.
Stuprator an ad matrimonium teneatur, ſi diſpar ſit conditionis, Nobilior, vel Ditior, affirmatiuè tenet Author fol.26.nu.59.
Stuprator an in foro interno teneatur ad coniugium pro ſtupro patrato ficta matrimonij promiſſione fol.27.nu.63.
Stuprator an teneatur pro ſtupro voluntario, puella ſub parentum cuſtodia exiſtente, vel ea remittente fol.28.nu.69.
Stuprator an teneatur ad integram dotem,vel ad augmentum fol 32.nu.97.98.& 99.
Stuprator quamplurium puellarum, qua pœna plectendus ſit fol.34.nu.104.
Stuprator puellæ immaturæ,qua pœna puniendus ſit fol.35.nu.105.
Stuprator in contumaciam exiſtens an ad dotem condemnari poſſit fol.35. num. 106.
Stupri coniecturæ numerantur fol.17. nu.26.
Stupri pœna, quæ de iure ciuili fol.18. nu.32.
Stupri violenti,quæ ſit pœna fol.19.nu.34.
Stupri pœna, quæ de Iure canonico fol.20. num.35.
Stupri pœna, quæ de conſuetudine fol.eodem num.36.
Stupri pœna quando locum non habeat fol.35. num.107.& 108.
Stupri in maſculo etymon, & definitio fol.37. num.4.
Stuprum vndè dictum fol.12.nu.1.
Stuprum quid ſit cum Authoris ſententia fol. 13.nu.2.
Stuprum triplex eſt,violentum,inuoluntarium, & voluntarium fol.13.nu.3.
Stuprum voluntarium quid fol.14. nu.7.
Stuprum bifariam probatur fol.14.nu.8.

L 2 Stu-

Stuprum quomodo probetur in genere in virginem fol eodem.num.9.
Stuprum in viduam quomodò probetur in genere fol.eodem nu.13.
Stuprum in ſpecie coniecturis probatur fol.15.num.14.
Stuprum eſt crimen priuilegiatum f.18. n.31.
Stuprum in viduam concubinatus proteſtatione commiſſum non punitur fol.34. nu.103.
Stuprum quoque in maſculo committitur fol.37.num.1.
Stuprum hoc in genere quomodo probetur, & qualitèr in maſculo prouectæ ætatis fol.37.num.5.& 6.

T

THamar factum fol.3.nu.7.
Teſtes de confeſſione extraiudiciali deponentes probant, etiam quod non ſint conteſtes fol.16.nu.20.
Teſtes inhabiles indiſtinctè admittuntur ad torturam, & ad pœnam extraordinariam fol.40.num.21.
Teſtes per ianuæ rimulam de viſu deponentes licet non ſimul, aliquos coire vidiſſe, non ſunt ſingulares fol.41.nu.25.
Teſtes in eorum præſentia deponentes ſodomiam fuiſſe commiſſam, ſunt ſuſpecti de falſo cum declaratione, & exemplis fol.41.num.26.& 27.
Textus in l.1.§. qui puero, ff. de extraordinarijs criminibus *dilucidatur fol.18.n.33.*
Textus in l. vnica, C.de rapt.virg. *circa facultatem datam parentibus, & conſanguineis occidendi raptores interpretatur fol.74.num.17.*
Text.in d.l. vnica *interpretatur in verbo* virginum honeſtarum *fol.69.num.8.*
Tortura eſt delicti indagatio fol.39.nu.17.

V

VIolentia, quæ in animo ſit non dicitur propria, & culpam habet admixtam fol.77.nu.25.
Vis quid ſit, quæ violentia, & hæc quotuplex ſit fol.70.nu 9.
Vxor propter adulterium amittit dotem fol.53.nu.13.
Vxor non agit contra maritum de adulterio ad pœnam infligendam fol.53.num.14.
Vxor, mortuo viro, adulterij rea poſtulatur fol.53.num.15.
Vxor agit contra maritum de adulterio cum vxore fratris ſui, vel filij alterius coniugij fol.54.nu.16.
Vxor ob adulterium petit diuortium in Curia Eccleſiaſtica fol eodem num.17.
Vxor diuortio obtento, in Curia laicali petit dotem fol.eodem num.18.& etiam in Curia Eccleſiaſtica cum declaratione.
Vxor non amittit dotem ob adulterium commiſſum tempore quo maritus detinebat concubinam fol.eodem nu 23.
Vxor, licet maritum non accuſat, tamen actione iniuriarum perſequitur fol.eodem num.24.

FINIS.

R E-

RESOLVTIONES CRIMINALES.

ARGVMENTVM.

Foriudicatio ſi ad breuem terminum eſt reſtricta, puta dierum, vt ritè, & rectè promulgetur, an requiratur plena probatio, an vero indiciaria ſufficiens ſit.

SVMMARIVM.

Puellæ dicto cum iuramento, quod antea erat virgo ſtandum eſt, & contrarium dicenti onus eſt probandi, cũ ampliatione nu.1.

Incuſatio primæ contumaciæ non eſt dilatanda, quia prima contumacia tamquam in odium rei confiſtim eſt incuſanda nu.2.

Delictum in genere cuiuſuis inquiſitionis eſt fundamentum nu.3.

Foriudicatio cum anni circulo, vt rectè promulgetur, indicia ad torturam requiruntur nu.4.

Foriudicatio ad terminum dierum quatuor reſtricta contrà commictentes crimen recaptus, legitimum requirit probationem nu.5. & 10.

Specialia non ſunt multiplicanda in re criminali nu.6.

Famæ indicium fallax, & periculoſum num.7.

Citatio ad capitula quare fuit introducta num.8.

Corpus delicti, data difficultate probationis, coniecturis rectè probatur n.9.

Tempus modicum quando dicatur n.11.

Famæ indicium à iure ciuili, & canonico, & municipali, eſt approbatum, n.12. eſt indicium diuinitus proditum nu.13.

Aer maleficium manifeſtat nu.14.

Ionæ factum recenſetur, ibidem.

Terra crimen manifeſtat, nu.15.

Fama vehemens ſola ad torturam ſufficit, & in occultis ſimplex ſufficiens eſt nu.16. & 17.

Fuga ante informationem ad torturam eſt ſufficiens nu.18.

Thamar factum recenſetur nu.19.

Ne ſcribam vanum, pia Virgo Maria duc manum.

RES. I.

IN anno 1675. menſe Septẽbris Camilla Trangellina
quærelauit Caietanũ Ruſſo
de quarterio nuncupato à
Capo di monte de ſtupro in eius perſonam
commiſſo præcedente tractatu
matrimonij, quod contrahere recuſabat;
M. C. capta informatione
1 citauit eum ad informandum, nam
cõſtabat de dicta promiſſione, de ſtupro,
imò de ventre prægnante, & de
honeſtate puellæ, cuius dicto cum
iuramento, quod antea erat virgo,
ſtandum eſt, & contrarium dicenti
onus eſt probandi, teſte Men. *de præſ. lib.5. præſ.12. & 81. lib.6. præſ.4. & præſ.89.* Maſc. *de prob. l.3 concl.* 1410.
Iulio Claro §. *ſtuprum*, Matthia Berlichio
lib.4. concl.38. num.63. & eſt
communis concluſio, quæ procedit
non ſolum in muliere nobili, ſed
etiam in humili, iuxtà *text. in l. humilem, C. de inceſtis nupt.* ibi, *Non enim
maius, neque minus ratione fortunæ,
ſed vitæ honeſtæ, vel inhoneſtæ inter
alterutram, inæquale conſtituit ius.*

In

In anno verò 1676. menſe Ianuario enunciata Camilla defecit à dicto quarterio, & poſt viginti dies à deficientia; eius corpus fuit repertum in puteo cuiuſdam ruris adeò putrefactum, vt nulla criminis veſtigia apparerent, ſed licèt crimen fuiſſet occultum à diuina Iuſtitia fuit in lucem editum, & licèt ſero, condigna tamen pœna fuit caſtigatum.

Etenim reperto cadauere, illico orta fuit fama in dicto quarterio, qualiter Camilla erat in puteo, perempta hominis ſcelere, ſcilicet dicti Caietani, ac eius patris, ex quo ſæpiùs hic dixerat, malle ſe filium in furca iugulatum, quam cum Camilla coniugatum.

De qua fama deponebant pluſquam viginti teſtes, ac de diſceſſu Caietani à dicto loco. Item Franciſcus Durante communis amicus Caietani, & Camillæ, confeſtim nemine perſequente ad Eccleſiam confugit, in qua ſyneteſis tormento manifeſtauit, qualiter mediante ſumma ducatorum quindecim nocte prima Ianuarij vti amicus ſub prætextu matrimonij cū dicto Caietano acceperat Camillam, conduxeratq; eam ad dictum Rus, vbi cum Caietano, & Horatio Ruſſo patre illam ſtrangulauerant, & in puteum proiecerant; de hac enim confeſſione extraiudiciali quatuor teſtes depoſuerunt, & tres de loco, & tempore erant conteſtes.

Hæc etiam extraiudicialis confeſſio fuit coadiuuata dicto alterius teſtis, qui depoſuit, quod veſpere diei ſexti Ianuarij vidit dictum Franciſcum Durante à domo exire cum Caietano, & Horatio Ruſſo, & quod contrà ſolitum tardiùs ad illam redierat.

Per M.C.V. Horatius Ruſſo, qui repe-riebatur carceratus compilato proceſſu fuit tortus tormento cordæ, (ex quo ſenex), & non confeſſus extra Prouinciam exulauit.

Franciſcus Durante, & Caietanus Ruſſo iuxtà reſcriptum Pro-Regis intra terminum dierum quindecim fuerunt, ſeruatis ſeruandis, foriudicati, referente Dom. D. Fuluio Caracciolo Regio Conſiliario doctrina, moribus ornatiſſimo.

In hoc præſenti anno 1684. fuit carceratus dictus Caietanus, & facta recognitione ſuæ perſonæ ſecundum praxim M. C. de qua dictum eſt in decreto *Foriudicetur*, Fiſcus inſtetit pro excquutione ſententiæ foriudicationis, aduerſus quām pro parte Caietani foriudicati tres fuerunt oppoſitæ nullitates.

Prima, reſpectù ordinis, quia citatio erat facta ſub die 22. Februarij, & illius intimatio licèt appareret ſub die 23. erat interlineata, & vitiata, tamen re-uera fuerat expleta in die 22. vnde ſecundum hunc calculum, contumacia erat incuſanda ſub die 23. quia citatio erat ad comparendum prima die, & tamen apparebat incuſata ſub die 24. ideòque nullitas; Nam prima contumacia tamquam in odium rei, & in fauorem Fiſci, iuxtà ſtilum erat incuſanda ſub dicto die 23. & cum
2 non fuerit incuſata, retorquebatur in odium Fiſci, & in fauorem rei, qui dicebat, quod ipſe comparuerat iuxtà ſtilū die 23. quo cedebat contumacia.

Secunda, reſpectu iuſtitiæ, quoniam non conſtabat de prætenſa iaculatione, &
3 proindè deficiebat delictum in genere, quod cuiuſuis inquiſitionis eſt fundamentum iuxtà *text. in l.* 1. §. *item illud ad Syllan.*

Ter-

Tertia, nam vt Iudex rectè procedat ad foriudicationem cum anni circulo, iuxtà *Conſt.Regni, Pœnam eorum*, re-
4 quiruntur ſaltem indicia ad torturam *pr.*37. §.1. *de off.Magiſtri Iuſtitiarij*, Conſ.Gizzarell. *deciſ.*1 *&* *ibi add. num.*13. D.Reg. Rouit. *in rubric. de foriud. nu.*36. D. Reg.Capyc.Latro *deciſ.*161. *nu.*13. Dom.Reg.Merlin. *cap.*63. *num.*2. Conſil.Camp.*reſol.*2. *num.*4. *&* 23, *&* *reſol.*16. *n.*10. ſed quando anni circulus eſt ad breuem terminum dierum reſtrictus, plena requiritur, & non ſufficit ſemiplena probatio, hinc *Reg.Prag.*10. *de exulibus*, quæ contra committentes crimen recaptus, reſtrinxit foriudicationem ad terminum dierum quatuor, licèt mandauerit ad dictam condemnationem ſufficere indicia ad torturam, non eſt tamen practicata, niſi conſtito de crimine, vt teſtatur
5 Nouarius *dec.*39. *&* *ſuper prag.*10. *de exulibus*, Capibl. *de Bar. ſuper prag.*8.*cap.*52.*num.*16. Danza *de pugna Doctorum cap.*3. *de ſententia foriud. cap.* 4. *à num.* 9. Scial. *in prax. cap.*4.*num.*3. alioquin contra *text.in l.*1. *Cod. de dotis promiſſione*, multiplicarentur ſpecialia, quorum Primum eſt, vt quis in ſui abſentiam condemnetur, & ad mortem contrà ius commune, quo contumax (excepto crimine læſæ Maieſtatis) bona
6 tantùm amittebat iuxtà *text. in l. abſentem, ff. de req. reis cap. in ſumma* 4.*quæſt.*1.

Secundum, quia poſt foriudicationis ſententiam non poteſt comparere, & docere de ſua innocentia contra *tex. in l.annus, ff. de req.reis.*

Tertium, nam contrà Regni Conſtitutionem, *Grandis vtilitas*, terminus anni reſtringitur ad breuem terminũ dierum, quo non poteſt quis conſultò deliberare de comparendo.

Quartum, quod intrà breuem terminũ condemnatur indiciaria, & præſũpta probatione, vera, & concludenti relicta contrà *text.in l. Sciant cuncti, C. de probat.* cuius aurea verba referre placuit, *Sciant cuncti accuſatores, eam rem deferre in publicam notionem debere, quæ munita ſit idoneis teſtibus, vel inſtructa apertiſſimis documentis, vel indicijs ad probationem indubitatis, & luce clarioribus expedita.* Contra *text. in l.qui ſententiam, C.de pœnis*, & in *l. eius, qui delatorem, ff de iure Fiſci*, ibi, *verum oportet priùs cõſtare, & de crimine pronũciare*, quod ſpeciale poſt tot admitti non debet, cum de facili quis indiciari, & intra breuem terminum non rectè occidi poſſet.

Quod contrà Caietanum non ſolum nõ aderat plena probatio, ſed deficiebant indicia ad torturam, quoniam fama multoties à maleuolo, vel ab Inconſiderato homine ortum habet, & de facili dicto vnius populi multitudo concurrit *cap. cum iuuentute de purgat.Can. ac Eccleſ. multorum non acquieſces ſententiæ, vt à vero deuies*, mentoque Doctores cumulati à Fa-
7 rinac. *quæſt.*2. multum fallax hoc reputant indicium, ſanè periculoſum eſt in hoc Regno ab indicio famæ moueri, vt aduertit Dominus Regens Tappia *deciſ.S.C.*29.

Quod indicium abſentiæ non vrgebat, quoniam ob ſtupri quærelam iam erat profugus; neq; ſocij confeſſio, nam hęc ſocij confeſſio contra prętenſum ſocium non facit indicium ad torturam, niſi coram Iudice iuramen-

mento emanata, & in tormento ratificata, & adminiculis coadiuuata ſit, teſte Domin. Pręſidente *deciſ.* 572.

Quinimò, quod hęc indicia potiùs patrem, quàm filium attingebant, etenim non erat credibile, quod Caietanus, qui amore Camillam ſtuprauerat, & ſui pręgnantem fecerat, complex fuiſſet homicidij, quod committitur odio.

Sed ad primam fuit reſponſum, rei veritate citationem ad informandum ſub die 23. notificatam fuiſſe, vt apparebat ex citatione ad capitula, quę inſimul ex ſtilo traſmiċtitur.

Cęterum quod de dicta citatione non erat habenda ratio, quoniam foriudicatio præſertim fundatur in cita-
8 tione ad capitula, quę fuit introducta ad fauorem foriudicandi, vt plenè certioratus de ſua inquiſitione per capitulum, de comparendo valeat deliberare.

Ad ſecundam, quod data difficultate probationis corporis delicti, illud
9 coniecturis probatur, vt poſt antiquos probat Muſcat. *tit. de cognit. & probat. delictorum num.* 32. & 39. Dom. Reg. Sanfel. *deciſ.* 29.

Ad tertiam, quod Nouarius, Capiblancus, & alij citati Doctores loquuntur in caſu particulari contra committentes crimen recaptus, contrà quos proceditur non ſolum cum breuiſſimo termino, ſed ſine ſollemnitatibus, veluti citationibus ad foriu-
10 dicandum agnatorum, & cognatorum, quæ in foriudicationibus generaliter ſeruantur, ij enim ſi citati infra terminum quatuor dierũ iuxtà *prag.* 10. *de exulibus*, vel decem dierum ſecundum *pragm.* 76. *eod. tit.* & 10. *de off. Iudicum*, non comparent, habẽtur pro veris foriudicatis, (quod intellige accuſatis priùs debitis contumacijs iuxtà ritum), & ad maiorem cautelam hodiè fit declaratoria; & nihilominus Conſiliar. Campana *reſol.* 9. contra citatos Doctores tenet, quod vigente numero exulum ſufficiunt indicia ad torturam, ſicut diſpoſuit *dicta pragm.* 10. ſententia autem contra Caietanum fuit promulgata cum termino dierum quindecim iuxtà reſcriptum S. E. quod tempus non dicitur modicum, argumento *text. in l.* 21. *ff. de cõſt. pecunia* à contrario ſenſu ibi, *modicum tempus ſtatuendum eſſe*; *non minùs decem dierum*, & cum omnibus ſollemnitatibus, & præcedentibus indicijs ad torturam, veluti fama, fuga, cauſa, ac ſocij dicto.

Etenim fama eſt indicium de iure communi, ciuili, & Canonico approba-
12 tum, vt in *l.* 3. §. *ideoque, ff. de teſtib.* ibi, *alius veluti conſenſiens fama confirmat rei, de qua quæritur fidem in l. de minore, §. tormenta, ff. de quæſt. de iur. Can. vt in cap. ſepè ſit* 12. *q.* 2. *de iur. munic. vt in prag.* 27. *de off. inſt. cap.* 18. ibi, *cum diligentia interrogare de fama contra inculpatum.*

Quinimò, in occultis delictis eſt indi-
13 cium diuinitus proditum. Hinc Poeta:

Miſer chi mal'oprando ſi confida,
Ch'ogn'hor ſtar debba il maleficio occulto,
Che quand'ogn'altro taccia, intorno grida
L'aria, la terra iſteſſa in ch'è ſepulto.

Aer malefactorem manifeſtat, legimus enim in *Sacris Lit. c.* 1. *prophetiæ Ionæ*,
14 quod præcepit Ionæ dicens, *ſurge,*

& vade

Digitized by Google

& vade in Niniuem ciuitatē grandem, & prædica in ea; Ionas tamen inobediens, vt fugeret à facie Dei, iuit Ioppem, & deſcendit nauem euntem Tharſim, Deus autem miſit ventum magnum, & facta eſt tempeſtas in mare, ità vt timerent viri nauis valdè conterriti, & miſerunt ſortes, vt ſcirent quis eorum erat peccator, & iræ Dei cauſa, & cecidit ſors ſupra Ionam, qui ità peccatum inobedientiæ, quod in corde ſuo morabatur, acre fuit coactus confiteri.

Terra quidem, nam deficiente probatione, delictum manifeſtat occultum cum circum id vociferet fama, quæ
15 Populi eſt opinio, ex ſuſpicione proueniens voce manifeſtata, vt in *d.c. ſæpe fit*, & vox Populi vox Dei eſt.

Quod hæc fama illicò reperto cadauere orta erat contrà Horatium, & Caietanum renuentes matrimonium, & non ſolum duobus, ſed viginti teſti-
16 bus probata, idcircò vehemens, quæ ſola facit indicium ad torturam Bart. *conſil.* 191. Coſiliarius Gram. *dec.* 34. *&* 52. Additionat. ad Foller. *in rub. quod ſuffocauit vxorem*, Dom. Reg. Reuert. *dec.* 36. *& ibidem de* Marin. & àſque dubio in atrociſſimis, vt erat hoc crimen, quia Camilla erat grauida, & in nono menſe, Dom. Reg. Salernitanus *deciſ.* 57. *num.* 10. & Iudici committitur quando dicitur vehemens, Dom. Tuſcus *litera F. concl.* 65. *num.* 17. idem Gram. *deciſ.* 34. *&* 42. Addition. ad Foller. *num.* 39. Farin. *quæſt.* 42. *nu.* 29. ſicuti in occultis
17 ſimplex quoq; eſt ſufficiens, Clarus *quæſt.* 21. & ibi, Baiard. Farinac. *qu.* 12. *n.* 11. *&* 12. Add. ad Foller. *d. tit. nu.* 39. Rimin. *conſ.* 302. *in fine.*

Quia Iudex in vtroque caſu debet eſſe promptior ad torturam, & leuia re-
18 putantur grauia.

Vlterius fuga à dicto loco, reperto cadauere ante informationem, quo caſu quoq; ſufficiens eſt teſte Claro *d. quæſt.* 21. *num.* 22. Farin. *quæſt.* 48. D. Reuert. *deciſ.* 44. de Marin. *ad eundem* 257. & in præſenti non erat reuocandum in dubium, quia coniungebatur cum ea dictum ſocij, & licèt extraiudiciale eſſet, tamen valdè veriſimile, comprobatum cum teſte de viſu v3. quod nocte criminis, is è domo diſceſſit cum Caietano, & Horatio Ruffo, ac attenta eius refugiatione ad Eccleſiam.

Tandem quod ei nō ſuffragabatur amoris ponderatio, quia legimus etiam in *Sac. Liter. lib.* 2. *Regum cap.* 16. quod Amnon Regis Dauid filius deamauit Thamar ſororem ſuam,
19 ſed poſtquam concubuit cum ea, exoſam habuit odio nimis, ità quod maius fuit odium, quo oderat, amore quo antea dilexerat, expulſitque eam; propterea per M. C. fuit prolatum decretum, *nullitates non obſtare*, & facta relatione in Regio Collaterali Conſilio vigore reſcripti S. Excell. me patrocinante, dictum, *quod M. C. iuſtitiam faceret*, & proindè contra eum fuit exequuta ſententia, hinc cum pater filium viderit in furcis iugulatum, eum ſatis de crimine conſtat fuiſſe caſticatum.

ARGVMENTVM.

An ſtatutum mortis pœnam imponens exterum comprehendat, & præſertim Turcam ſodomiam exercentem.

SVMMARIVM.

Teſtes per rimulam oſtij videntes vnus poſt alium ſingulares non dicuntur nu. 1. *remiſſiuè.*

*Turca ſodomita plura ad ſui excuſationem adducit nu.*2.

*Statutum mortis pœnam imponens exterum comprehendit, ſi probibitum de iure communi commiƈtat nu.*3. *Item ſi exterus eſt in craſſa,& ſupina ignorantia, nec non Doƈtorũ opiniones referuntur nu.*4.

*Crimen ſodomiæ de iure diuino morte punitur nu.*5.

*Statutum Chriſtianorum circa adulteria, aliauè carnis deliƈta infideles comprehendit nu.*6.

*Homo patrem, & matrem relinquit, & adbæret vxori ſuæ nu.*7.

*Deus à principio mundi virum cũ vnica muliere coniunxit nu.*8.

*Vir,& mulier ſunt in æquali gradu,& pulchra aſſignatur ratio nu.*9.

*Pluralitas vxorum contentiones parit num.*10.

Polygamia inter Chriſtianos non admittitur num. 11. *neque repudium, ibidem.*

*Ariſtoteles, & alij Gentiles ſodomiam laudantes confutantur nu.*12.

Deciſiones M. C. contra ſodomitas nu. 13. *&* 14.

Ne ſcribam vanum, pia Virgo Maria duc manum.

RES. II.

CAſmus Turca contra quem compilato proceſſu Fiſcus inſtetit pro morte, & eius cadauer cõcremari prò crimine ſodomiæ patrato cũ iuuene Ianuenſi adulto intus tabernam, quę eſt contra Puteolorũ cryptim, & propriè in cubili, in quo miraculoſa Imago Beatiſſimæ Marię Virginis adeſt; De quo crimine erat cõuiƈtus; quia in genere cõſtabat de magna podicis iuue-
1 nis dilatatione cum rubore, & ſemine de recẽti in vtriuſq; ſubuculis; & quia in ſpecie aderant tres teſtes de viſu, qui vnus poſt alium, nefandũ inſpexerant peccatũ per ianuæ foramen, qui teſtes iuxtà notata per me in hoc opuſculo *cap.*2. non dicuntur ſingulares, ſed cõteſtes, & cõſequenter diƈta pęna afficiẽdus iuxtà *R. Prag.* 1. *de ſodomia.*

Petijt in aula audiri; vbi poſt quam crimen negauit, ingenioſè ad ſui defenſionẽ ità inquit; Quatenus Turca cri-
2 men admiſiſſet, quod d. pœna nõ erat pleƈtendus; Primò, nam Neapoli nõ commorabatur, ſed inſeruiebat triremibus Reipublicæ Ianuenſis Sereniſſimę, & tamquã exterus huius Regni legum erat inſcius; ideoque excuſandus; eoque magis, quod in multis Italię locis hæc mortis pœna pro hoc crimine non praƈticatur.

Secundò, quod tãquam Turca Chriſtiano-

corú legibus non erat adſtrictus, etenim homo propter hoc peccatum, vt inquit, ex Machomete, animã,& corpus perdit,& cũ ſatis à Deo puniatur, nõ eſt puniendus in hoc mũdo à magiſtratu;Sicuti de cõſuetudine facinus hoc non punitur teſte Sanſouino *de Turcar.Origine cap.de vitio luxuriæ.*

Tertiò, quod ſtuprũ in puero erat minus graue,quam in fœmina,quia in puero nõ minuit ſtatũ, & illius conditionẽ, ſicuti in fœmina, quæ per ruptionem ſignaculi virginei amittit cum virginitate exiſtimationem; ergò mitiori pœna ſtuprum in maſculo, quam in fœmina caſtigari debebat.

Quartò, quod tota ratio quare concubitus cũ maſculo, vel cum fœmina,præpoſtera venere vltimo coercetur ſupplicio eſt, quia in eo concubitu, finis generationis,nõ conſideratur,ſed hęc eſt parui momenti,nã,vt ait,Chriſtiani non admittunt polygamiã,neq;repudium, & conſequenter permittunt concubitum cum muliere pręgnante, ſene, vel ſterili, quo concubitu, dicta ratio quoque conſideratur, ergò dicta pœna locum habere nequibat.

Quintò,quia multæ gentes,& viri ſapiẽtes, hoc coitu vſi fuere, qui ſi nefandus eſſet, illum non exercuiſſent.

Verum ad primũ Fiſcus reſpondit,quod licèt quæſtio ſit inter DD. an ſtatutũ præſertim mortis pœnam imponens exterum comprehendat, nam alij af-
3 firmant comprehendere etiam ignorantem, ſi ille rem prohibitam à lege diuina, vel humana commiſerit; qui hanc ſententiam fundant; Primò, per *tex.in l.vulgari, §.qui æs.ff.de furtis*, vbi ille, qui aurũ ſubripuit, quod credebat æs, tenetur de furto auri, & ſic attenditur euentus, & meritò,quia illicitum agitur: Secundò, in *l.hæreditaria fin.ff.de expilat.hæredit.* vbi qui rem ſubripuit, quoniã credebat hæreditariam, quo caſu non datur actio furti, tenetur quoque de furto, quia *nihil mutat exiſtimatio ſubripientis*, vt ibi Paulus inquit, & cum ratione, nam cum à principio illicitum agat, de pœna, quæ in conſequentiam venit, ſe informare tenetur.

Alij verò negant, niſi forenſis ſit in ſupina, vel craſſa ignorantia, & ſententiam fundant in *cap.2.de conſtit.in 6.*
4 quod clarè loquitur, ibi, *ligari nolumus ignorantes, dum tamẽ eorũ ignorantia craſſa non fuerit, vel ſupina*, & in *l.fin.ff. de decretis ab ord.faciendis*,vbi Iuriſconſultus dicit, *pęnas eſſe paratas aduerſus ſcientes*, & videre eſt penès D. Præſid. *dec.* 521. vbi habetur, quod M. C. ſequuta fuit primã ſententiam, cum condemnauerit ad mortis pœnam forenſem Siculũ pro furto vnciam non excedente cõmiſſo intus hanc Ciuitatem in cuiuſdã viatoris perſonam iuxtà bannum inter *Regias Pragmaticas inſertũ de anno* 1533. *tit. de furt.* Quæ ſententia per S.C. nõ fuit reformata,quia vt inquit D. Præſes M. C. iudicauerat per tramites iuris, & quia delictũ erat valdè frequens, ideoque rigorosè puniẽdũ.

Sed in præſenti,res erat extra controuerſiam,& Caſinus ſecundum vtramque opinionem d. pœna erat puniendus; etenim iuxtà primã ſententiã negare non poterat, quod hoc ſcelus lege diuina vltimo caſtigatur ſupplicio,vt in
5 *Geneſ. cap.* 19. *&* *in Leuitico cap.*20. ibi, *qui dormierit cum maſculo coitu fœmineo, vterque operatus eſt nefas, morte moriatur*,& de iure comm.vt in *l.cum vir nubit in fęminã,C.ad l.Iul.*

de adult. & in *l.1.§.cũ puero,ff.de extraordinarijs crim.* & iuxtà ſecundã, erat in craſſa ignorantia, Ianuæ ſiquidem hoc ſcelus prohibitũ quoq; eſt, eoq;magis,quia pluries cũ triremibus Reipublicæ, Neapolim appulerat.

Ad ſecundum;quia ſtatutũ Chriſtianorũ circa adulteria, aliauè carnis delicta comprehendit infideles, nam licèt ij
6 non ſint de corpore ſpirituali, ſunt tamen de populo, & Ciuitatis corpore, vt communitèr per Doctores penès Caballum *caſ.*4.

Ad tertium; licèt ſtuprũ in mari, quoad exiſtimationẽ ſit minus graue, tamen alia ratione, quia contra naturã, quæ docet marẽ habere copulã cum fęmina, longè grauius eſt etiam adulterio.

Ad quartum; cum *Euãgeliſta Matthæo cap.19.ibi, qui fecit hominem ab initio maſculum, & fœminam fecit eos, & dixit propter hoc dimittet homo*
7 *patrem, & matrem,& adherebit vxori ſue, & erunt duo in carne vna, itaque iam non ſunt duo, ſed vna caro, quod ergò Deus coniunxit, homo non ſeparet,* Deus itàque ab initio, vt etiam in Sacro Textu marem, ideſt Adam, vnica fœmina v3. Eua coniunxit, quod non incidit in dubium, cum in dicto Sacro textu legatur, &
8 *erunt duo in carne vna*, & alibi *faciamus ei adiutorium ſimile ſibi*, quæ verba ſingularitatem important.

Quod rationum præſidia habet. Primũ, Iuſtitiæ; Cum vir, & mulier ſint in æquali gradu, neque enim mulier debet dominari in virum, & ideò non eſt formata decapite, neque debet à viro deſpici, & ideò non eſt formata de pedibus, ſed de coſta viri ad ſignificandum, quod inter virum, & mulierem debet eſſe ſocialis coniunctio,
9 vt docet *Diuus Thomas par.1. quæſt. 3.art.3.* Ius enim, quod vir habet in mulierem, mulier habet in virũ, teſte *Diuo Paulo ad Corinthios cap.7.* ibi, *vxori vir debitum reddat, & vxor viro, mulier ſui corporis poteſtatem non habet, ſed vir ſimiliter, ſimiliter autem, & vir ſui corporis poteſtatem non habet, ſed mulier*; Hinc ſi ius eſt æquale in vtroque æqualiter, non eſt violandum, planè violaretur contra iuſtitiam, ſi à viro pluribus mulieribus communicaretur, cum vxor pluribus viris non communicetur.

Secundum, Politiæ, ſcilicèt pacificæ ſocietatis, vt euitentur contentiones,& rixæ, quæ nunc dominij, nunc zelo-
10 typię cauſa inter plures mulieres naſcuntur, exemplo Saræ, & Agar, & vt euitentur diſcordiæ inter fratres ex diuerſis mulieribus ortos; Hinc etiam quam plures infideles, vt hæc euitent incommoda, vnica muliere contentantur, licèt ex ea filios non habeant, vt in hiſtoria D.Ricaut *lib. 2.c.22.* & confert Claudiani dictum.

Connubia mille, non illis generis nexus,

Non pignora cura, ſed numero languet pietas.

Meritò itaque inter Chriſtianos polygamia hodiè non admittitur, vt ab initio mundi erat, & licèt inter Hebręos fuerit in vſu, vt in *cap.21.Deuteron.* à Deo tunc fuit permiſſa, vt popularetur Orbis, ſed nunc cum ſatis humanum genus ſit propagatum; à Chriſto Domino Noſtro reuocata eſt, vt in dicto Euangelio, ſicuti prohibitum repudium *Matthei cap.9. Marci cap.10. Lucæ 16.* & teſte *Diuo Paulo ad Romanos 7. & ad Corinthios cap.7.* & hoc tempore cum

Deus

Deus homo factus ſit, homo non tantùm carnalis, ſed ſpiritualis eſſe conuenit, ſaltim in continentia; Tandem concubitus cùm muliere pregnante, ſeni, vel ſterili non eſt contra naturam, & ex illo accidentaliter non fit generatio, & non eſt à Deo prohibitus; Hinc Homo non debet pluſquam ſapere, quam oportet ſapere, vnum quidem oportet, diuina, videlicet, ſeruare mandata.

Ad quintum, quod licèt *Ariſtot. lib. 2. politicorum* laudauerit maſculorum coitum in milites, vt ij eſſent in omni caſu prompti ad laborem; ibi, *præſertim cum viri ſint mulieribus obnoxij, quod accidit omnibus fermè militaribus bellicisque gentibus, præter quam Celtis; aut ſi qui alij coitum maſculorum palam receperunt*, & licèt nonnulli alij Philoſophi ſodomitæ fuiſſent, excepto Platone, vt poſt antiquos affirmat Epiſcopus Barboſa *de off. & poteſt. Epiſc. par. 2. alle-*

12 *gat. 43. num. 3.* tamen illi gentiles erant, & rationis lumine carebant; Præter quam quod, non illud, quod à ſapientiſſimo viro factum eſt, bonum eſt, ſi intrinſecè malum eſt, Salomon enim, quia homo licèt ſapientiſſimus, incidit tamen in idolatriam.

Propterea me patrocinante morti traditi fuere, & eorum cadauera concremata in Portu contra triremes, ad aliorum exempla.

Non eſt tamen prætermittendum, quod Caſmus, quia vir non rudis, Sanctum Baptiſma recepit, & magna lætitia perijt, hinc piè credendum, quod Pia Virgo Maria ſi corpus propter nefas occiderit, animam à perpetua morte liberauerit.

Eodem tempore Agnellus Merallo ſtuprauit puerum quinque annorum ſibi in cuſtodia relictum à patre, qui ad feſtum Sancti Antonij Abbatis iuerat, & conſtito in genere de magna fractura cum ſanguine in podice pueri, captus, & confeſſus, quod

13 ſemen intra vas effuderat, intra paucas horas fuit furca ſuſpenſus, & ſic metallum in igne fuit liquefactum, nam in foro magno cadauer fuit cõcrematum.

Pro hoc quoque crimine fuerunt carcerati Carolus Sperandeo iuuenis decem ſeptem annorum, & Angelus Granotius, primus, præcedente informatione, in aula M.C. confeſſus fuit, quod pluries paſſus fuerat ſo-

14 domiam à dicto Granotio, contra quem Fiſcus, quia indicia valdè vrgebant inſtetit pro acri tortura, ſed tortus, & non confeſſus ad Regias Triremes fuit tranſmiſſus, ſicut dictus Carolus Sperandeo, quamquam de pluribus ſodomijs confeſſus, ne diſſona appareret ſententia, vt eſſet vtique, ſi maior minorem pateretur pœnã, minor autẽ maiorẽ.

ARGVMENTVM.

Conſulens furtum an, & quando eadem pœna, qua fur, plectendus ſit.

SVMMARIVM.

Delictum in genere in crimine furti n. 1.

Confeſſus ſpontè mitius eſt puniendus, quam confeſſus in tormento, vel conuictus nu. 2. & 3. limitatur in atrocibus, ibidem.

Con-

Conſulens furtum, furti pœna tenetur, quando ad furtum faciendum perſuadet, inſtruit, atq; impellit n.4.

Perſuadere eſt plus, quam cogi ſibi parere num.5.

Inſtruere, & impellere quando dicatur num.6.

Conſiliũ aliud malũ, aliud malignũ n.7.

Furtum vnicum, licèt magnum, ſeuerius non eſt puniendum nu.8.

Furto reſtituto, de rigore furti pœna non ceſſat nu.9.

Pœna mortis contrà furem, recuperata refurata, mitiganda eſt nu.10.

Textus in l. qui ea mente, ff. de furtis *interpretatur, & expenditur* tex. in l. 2. Exceptione. §. ſi quis non reſtituat, ff. de eo, quod metus cauſa *num.11.*

Textus in §. quatrupli de actionibus *interpretatur num.12.*

Pœna mortis prò magno furto, an ſit practicanda controuertitur nu.13.

Capitulum Regni, Ad hoc, *loquitur in Perſonã, & non in rem, idcircò cõſulentem non comprehendit n.14.*

Sentẽtia in condẽnando æqualiter eſt proferenda, ſi diſſonum pareret n.15.

Conſulens furtum pœna furti non tenetur, ſi principalis fur per indicia furti pœna non eſt condemnandus num.16.

Conſulentem, & furem eadem pœna puniri conſtat, ſi conſilium dolo malo fuerit datum, factum fuerit ſequutum, & fur aliter facturus non erat num.17.

Receptator furis, & rei furatæ, an eadem pœna, qua fur, puniendus ſit n.18.

Conuictus, & confeſſus eſt condemnandus num.19.

Frequentia facit augere pœnam furti n.20. & 22.

Lex rebus, & non verbis imponitur, & legis ratio eſt attendenda nu.21.

Excellentiſſimus D.D.Gaſpar de Haro Vicerex laudatur nu.23.

Ne ſcribam vanum, pia Virgo Maria duc manum.

RES. III.

DOminicus Blanco cupidinarius, & Sebaſtianus Riglieri, Iacobi Sancta Barbara famulus, contracta inter ſe per anni tempus amicitia, & familiaritate, qua ſæpè conueniebant in vnũ, itaut vnus alteri ſuas neceſſitates, & anguſtias confidenter communicaret. Quodam die Decembris cum iuxtà ſolitum in apotheca alloquerentur, d. Sebaſtianus aſpiciens Dominicum mẹrore affectum, eum de cauſa interrogauit; qui reſpondit, ſe eſſe ære alieno grauatum, & timere nè in carcerẽ detruderetur, quã ob rem ab hac Ciuitate diſcedere intendebat, eiq; viciſſim Sebaſtianus ſe etiam mẹſtum eſſe inquit, quia eius dominus volebat, vt ipſe Tonſoris artem addiſceret, quam rem ipſe renuebat, addendo, quod potius ab hac Ciuitate diſcedere erat contentus. Quæ verba Dominicus audiens (quia reperiebatur ob creditorum copiam in magna anguſtia) à Sebaſtiano quæſiuit, an Iacobus Sancta Barbara eius dominus haberet pecunias? & audito illum eſſe ditiſſimum, hæc ei protulit verba, *furare quantitatem pecuniarum, bonamque fac prædam, nàm deinde inſimul Malateam fugiemus*; Quo conſilio accepto, Sebaſtianus abijt, & ſexto die Ianuarij magna induſtria famulam domi habitantem decepit, & fracto oſtio cubiculi, fractoq; ſcrinio ibi re-

po-

poſito, ab eo nonnullos nummos aureos ſubripuit, atq; Lapillos pretioſos, & noctu rediјt in apotheca prædicti Dominici,cui crumenã nummis aureis, plenã tradidit, cum anulis aureis margaritarumq; torque,ſeu filio, aſcendentes, tàm nummi aurei,quàm gemmæ ad ſummam ducatorũ mille, & quatraginta circitèr, de quibus nũmis idem Dominicus pro emendis binis paribus tibialium ſericorum pro ſe,& Sebaſtiano,nummum vnũ aureũ expendit, & die ſequenti Malatheam verſus inſimul fugierunt, ibiq; pro veſtibus, & victu alios nummos aureos impenderunt.

Ob hoc furtũ à Gubernatore Malatheę fuerunt capti, ac ſtatim in carcerem detruſi, quare facta diligentia ſuper perſona dicti Dominici, gẽmæ, quas furatus erat Sebaſtianus,repertæ fuerunt, atque etiam ſub ligalibus nonnulli nummi aurei inuenti.

Capta informatione de prædictarum rerum inuentione, interrogati Curia pro tribunali ſedente, Dominicus crimen agnouit iuxtà facti ſeriem, quinimò alios nummos abſconditos reſtituit, Sebaſtianus verò totum negauit, & ducti ad M.C. Dominicus ſua ſpontè confeſſionem ratificauit, etiã in tortura in caput Sebaſtiani, qui tamen in negatiua permanſit.

Compilato Proceſſu, in quo plenè conſtabat de enunciato furto in genere, probatis nimirum exiſtentia rerum, atq; deficientia, ſumma nummorum

1 aureorum repertorum,ac gemmarum valore, & in ſpecie fuga eorũ ex hac Ciuitate, enunciataq; amicitia, & demùm ſocietate in itinere, cum habitatione in Ciuitate Malatheę,necnon duo aurefices deponebant ſe accepiſſe à Sebaſtiano, & Dominico duos anulos aureos cum gemmis, vt illos reficerent, qui anuli fuerunt recogniti eſſe ex bonis ſubreptis.

Fiſcus inſtetit pro morte contra Dominicũ, prò triremibus verò contra Sebaſtianum, & licèt ab eorũ Aduocato nonnulla pro Sebaſtiano allegata fuerint,& pauca verba pro Dominico dicta,nihilominùs in Aula M.C.in eius fauorẽ,quę ſequuntur põderata fuere.

Primò,quod is ſpontè erat confeſſus coram Gubernatore Malatheæ, & confeſſionem poſt menſem in M.C. ratificauerat,quod arguebat hominẽ non eſſe callidum, & prauæ naturæ, cum benè poterat ſe excuſare, & dicere bona à Sebaſtiano recepiſſe, & ex re deliquiſſe. Hinc qui argentum, vel aureum oblatum non ſibi occupauit,

2 non ſolum homo probus eſt, ſed beatus exiſtimandus, iuxtà illud Euangelij, *Beatus vir,qui potuit tranſgredi, & non eſt tranſgreſſus.*

Secundò, quod patrati criminis immenſum dolorẽ indicabat, & operabatur (ità natura humana dictante) vt mitius ageretur cum ſpontè confeſſo, quàm cum altero in tormento cõfeſſo,vel conuicto,etenim contra primũ non cõſideratur tanta malitia, & pertinacia, ſicuti contra ſecundum; Quę

3 doctrina procedit quoque pro eo,qui confitetur ob probationum timorẽ,ſi Fiſcus aliquo modo releuatur ab onere probandi, & augumentũ pęnę ex confeſſione (vt in præſenti) lucratur, quia ad ſummũ indicia prò graui tormẽto habebat; Doctrina eſt *Ananiæ in cap de hoc de ſimonia, Decij in cap. at ſi clerici de iudicijs nu.*14. D. Reg.Capyc.Latri *deciſ.*174.*n.*46. *&* 49. & confert *text.in* §. *ſed furti. De actio-*

actionibus, ibi, *quod hę actiones omnimodo dupli ſunt, at illæ, ideſt damni iniuria ex l. Aquilia, & interdum depoſiti inficiatione duplicantur, in confitentem autem in ſimplũ dantur*, licèt doctrina limitetur in atrocioribus, quemadmodum ex notato *text. in finę.*

Tertiò, nam tunc conſulens eadem pęna
tenetur qua fur, iuxtà *text. in l. qui*
ſeruo, & in l. qui vxori, De furtis,
4 quando ad furtum faciendum perſua-
det, & inſtruit, atq; impellit ſecundũ
text. in l. in furti actione, §. conſilium,
ff. eod. quorum Dominicus neutrum
fecerat, non perſuaſit, nam Sebaſtia-
nus nunquã à principio repugnantiã
habuit furtum commictendi, nec ra-
tione, exemplo, promiſſione, præci-
buſque ad id hortatus eſt; perſuaſus
enim is dicitur, qui primò renitens
fuit, perſuaſio quidem coactionis ſpe-
cies eſt, iuxtà *text. in l. 1. §. perſuadere,*
ff. de ſeruo corrupto, ibi, *perſuadere*
autem eſt pluſquam compellere, atque
5 *cogi ſibi parere*; non inſtruit; nam nec
furandi modum dedit, non ſpeciem,
ſiuè quantitatem, quàm ſubripere de-
bebat dixit, erat domus, & rerũ igna-
rus; inſtruere enim eſt docere, quod
ſolo verbo non fit, & eſt vtique de re
ratiocinari; non impulit nam impel-
6 lere idem eſt, ac cogere. Conſideraba-
tur hic etiam, quod de hac re Domi-
nicus ampliùs cum Sebaſtiano loquu-
tus non fuerat, & Sebaſtianus poſt
multorum dierũ ſpatium deliquerat,
vndè conſilium erat ſine ſtudio, atq;
deliberatione datũ, ſed potius in con-
7 ſultò ob animi męrorem prolatum, &
licèt malum, non tamen malignum;
quo verbo hac in re vtitur Paulus *in*
l. ſæpè, §. ſanè, ff. de verborum ſignif.
& quod Dominicus bona deindè accepit, & deliquit potius ex re, nimirum auro incitatus, hinc illud: *Arca abierta, el hombre pecca.*

Quartò, quia hoc eſt primum furtum, de
quo inquiritur, nec alio crimine in-
culpatur, & licèt furtum ſit magnum,
non tamen magnitudo rei ablatæ, ſed
furandi cõſuetudo attendi debet, fur-
tum enim magnum multoties per ac-
cidens eſt, aliquando nimirum fur in-
8 tendit paruam rem furari, & ex acci-
denti, vt quia res pretioſa in arca re-
peritur magnum commictit furtum,
ſic furis credulitate decepta; & in prę-
ſenti optima præda, de qua Domini-
cus loquutus fuit, quia gemmæ, & nũ-
mi aurei ei non innoteſcebant, benè
intelligi poterat iuxtà ipſius cõditio-
nem in tercentum, aut quatuor centũ
ducatorum ſummam, cœterum con-
ſuetudo oritur ex vitio perſonæ, quæ
cum ſit prauæ conditionis, tunc vti
mala herba euelli debet, ſicuti à fru-
mento zizaniæ, hinc benè Calliſtra-
tus in *l. capitalium, §. vltimo, ff. de*
pœnis, inquit, *maiores noſtri ſeuerius*
famoſos, quã integrę famæ punierunt,
& ibi *Gloſa in verbo graſſati.*

Quintò, quia præter 30. nummos aureos
dictus de Sancta Barbara Dominus
omnią alia recuperauit bona. Hinc, &
ſi de iure ciuili furto reſtituto, furti
pœna non ceſſet, vt ex *tex. in l. qui ea*
mente, ff. de furtis. & in *l. non prodeſt.*
5. ff. de vi bonorum raptorum, ibi, *non*
9 *prodeſt ei, qui rapuit ad euitandã pœ-*
nam, ſi ante iudicium reſtituat rem,
quàm rapuit, nam contrectata re, per-
fectum eſt delictum, & conſequenter
actio pœnalis, quæ ex delicto origině
habuit, ſicuti nulla habita ratione rei
recuperatę, vti in furto manifeſto pę-

na

Digitized by Google

na nō minuitur, ſed contrà furē augetur, vt in §. *quadrupli de actionibus.* Nihilominùs naturalis ęquitas ſuadet pęnam furti (quod eſt contrectatio, rei alienæ lucrifaciendi cauſa) regulari ex lucro à fure acquiſito, & damno à domino rei paſſo, & rigoroſam mortis pœnam, recuperata re, mitigari, ſi dominus enim bona non recuperaſſet, quippè furtum magis ſcandaloſum
10 eſſet, debet vtique Iudex vnum caſum ab alio diſtinguere, & in furto damni rationem habere, ſicuti in puncto, etiā carcerato fure in Germania, vbi viget rigida conſtitutio Carolina, ſi Dominus recuperat maiorem bonorū partem, dummodò damnum non excedat quinque ſolidos vngaricos, non punitur mortis pœna ibi conſtituta, vt teſtatur Carpzouius *qu.86. nu.23. 28. & 71.* & quod omninò non ſit practicanda dicta pœna, ſed extraordinaria, obtenta remiſſione domini rerum furaturum, probat per *text. in transigere, C. de transact. & per text. in l.1. ff. de reb. eorum, qui ante ſententiam nu.82. & 83.* ſicut ex noſtratibus ab hoc non diſcedit D. Reg. Tappia *ſuper cap. ad boc num.21.* cum ibi referat, quod famulus non fuit ſuſpenſus, quia erat primum furtum, erat iuuenis, & bona recuperata fuere: ità in præſenti primum furtum, Dominicus iuuenis annorum 26. & pauca ſumma de furto deperdita, vndè etiā de I.D. furtum mitius punitur, ſi dominus ſua recuperat bona, vt in *Exod. 22. Si quis furatus fuerit bouem, aut ouem, & occiderit, aut vendiderit, quinque boues pro vno boue, & quatuor oues pro vna oue reſtituet, ſi inuentum fuerit apud eum, quod furatus eſt viuens, ſiuè bos, ſiuè aſinus, ſiuè ouis duplum reſtituet*, hinc fur comprehenſus, ſi rem reſtituat, non eſt infamis, notat *Accurſius in l.4. de ijs qui notantur infamia*, & præcitati; *tex. in l. qui ea mente*, & in *l. non prodeſt* fundantur in iuris rigore, à quo prætor in conſimili delicto, veluti in dato, & recepto metus cauſa, receſſit, dando reo reſtituendi facultatem vſque ad ſententiam in quadruplo dandam, vt in *l. ſi cum exceptione*, §. *ſi quis non*
11 *reſtituat, ff. de eo, quod metus cauſa*, ibi: *Satis clementer cum reo Prætor egit, vt daret ei reſtituendi facultatem, ſi vult pœnam euitare*, vndè non obſtant, ſupra allegata iura, cum pecuniariam contineant pœnam, idcircò ab eis ad *cap. ad hoc* non eſt facienda
12 illatio, & non alia quidem ratione punierunt furem manifeſtum in quadruplum, quàm quia vti manifeſtum in dubio reuocari non poteſt.

Sextò, nàm circumſcripto Regni *cap ad hoc tit. de furtis*, controuerſia eſt inter Doctores, in pro magno furto mortis
13 pœna practicari poſſit? Nonnulli enim affirmant ęquiparando magnū furtum tribus furtis, pro quibus communis eſt Doctorum opinio, quod talis pœna practicari poſſit, ſi vnum quodque capitale ſit, & quod magnū furtum eſt ſcandaloſum proptèr maius damnum; alij negant, & verius, ducuntur enim, quia Deus, cui omnia præterita, & futura ſunt præſentia, in præceptis iudicialibus, quæ populo dedit electo, pro furto non impoſuit mortis pœnam, vti culpæ non conformem, pretioſior eſt enim vita hominis omnibus rebus, nàm omnia ſubiecit homini: neque de iure communi conſtituta eſt, vt in *auth. ſed nouo iure, Cod. de ſeru. fugitiuis, &*

in §. ſi verò authenticorum, vt nulli Iudicum liceat habere loci coll. 9. ibi *Pro furto autem nolumus omninò quodlibet membrũ abſcindi, aut mori, ſed aliter eum caſtigari.*

Denique quamquam in hoc Regno vigore enunciati *Capituli* dicta pœna mortis practicari poſſit pro magno furto, vt refert Conſil.Gizzarell.*deciſ.* 13. & ibi Mele *num.*29.& Dom.Sanfelic. *deciſ.*35. 39. 272. tamen eſt ad-
14 uertendum, quod hoc Capitulum circa mortis pœnam loquitur in perſonam, & non in rem, ibi: *Ille verò qui ad bona vltrà vnciam violentia furtiuas manus extenderit, ſi Nobilis decapitetur, ſi ignobilis furca ſuſpendatur*, vndè perſonæ indicta eſt pœna, ſecùs ſi diceret pro furto, ſicut non dicit, vt notat Farinac.*quæſt.*131. *num.*51. & conſequentèr non comprehendit conſulentem hunc, iuxtà notata ab eodem Farinac. *quæſt.*129. *nu.*5. Sanfel.*deciſ.*36. *verſ. reliquum eſt demonſtrare.*

Septimò, per *text.in §.certè de oblig. quæ ex delict.*qui vti vltimo promulgatus, hac in re eſt ſeruandus, cuius ſunt verba; *Certè qui nullam opem ad furtum faciendum adhibuit, ſed tantùm conſilium dedit, atque hortatus eſt ad furtum faciendum, non tenetur furti.*

Octauò, & vltimò, quod diſſonum, & ſcandaloſum foret, Sebaſtianum principalem, qui violentas manus ad res furtiuas extenderat, ſtudio, oſtiorum, ſcriniorumq; fractura; extraordinaria
15 pœna puniri, Dominicum verò ſimplicem conſulentẽ, dictarum circumſtantiarum ignarum ordinaria plecti pœna, & ſi ille morte puniri non poterat, neque iſte, & ad corroborationem fuit ponderata doctrina Io: Bonifacij *de furtis*, §.3. *nu.*72. qui cum Marſilio *in pract. crimin. §. conſtante num.*53. Menoch.*de arbitrarijs lib.*2. *caſ.*349.*nu.*13. Iulio Claro *quæſt.*90. Felino *in cap. ſicut dignum num.*3.*de hom. & magiſtrato*, Bartol. *in l. is qui rem*, §. *tu Titium in fine*, *ff. de furtis*; fatetur, quod quotieſcumque fur per
16 indicia eſt puniendus, tunc auxiliator non eadem pœna, & ſic non pœna ordinaria eſt puniendus.

At prò Fiſco, quæ ſequuntur in contrarium conſiderata fuere. Primum, quod de iure ciuili eadem pœna contra conſulentem, quàm contra furem erat conſtituta, vt in *l. qui ſeruo in l. ſi quis vxori*, *in l. furti*, §. *ope*, *ff. de furtis*, & *in §. interdum inſtitution. de obligat. quæ ex delicto*, dubio circumſcripto, an auxilium cum conſilio re-
17 quiratur adiunctum, vt *in l. ſæpè*, §. *item dubitatum*, *ff. de verbor. ſignif.* ibi, *Dubitatum an illa verba, ope, & conſilio quemadmodũ accipienda ſunt, ſententiæ congruentium, aut ſeparantium. Sed verius eſt, quod & Labeo ait, ſeparatim accipienda, quia aliud factum eſt eius, qui ope, aliud eius, qui conſilio furtum facit, dummodò conſilium dolo malo fuerit datum, & factum fuerit ſequutum*, vt in *d.l. furti actione*, & in *d.§.dubitatum*; Necnon quod executus fuerit, qui alitèr facturus non erat, vt ex *Gloſ.*10.§.*certo Inſtitut. eod. tit.* Iul. Claro *quæſt.* 88. Farinac. *quæſt.*129. *num.*62. & 112. & ex communi DD. opinione, de qua noſter Muſcatell. *tit. de cognit. delictor. fol. mihi* 602.*num.*22. quod hæc requiſita concurrebant contra Dominicum, quia conſilium dolo malo dedit in præiudicium domini rerum ſubtractarum, & in beneficium ipſius lu-

cri-

crifaciendi cauſa, quod conſilium fuerit executus Sebaſtianus famulus non aliter commiſſurus, cum illius triſtitia, non fuerit egeſtas, vt in facto; quod Dominicus non tantùm Sebaſtianum ad furtum hortatus fuit, ſed quoque inſtruit, nam non ſimpliciter, inquit, *aliquid furare*, ſed *nummorum gemmarumque bonam fac prædam*, item addidit, *qua peracta inſimul Malatheam ibimus.*

Ruiſus, quod à principio ad furandum prǽſtitit conſilium,& deindè furem,& rem furatam receptauit, eiuſq; rei fuit particeps, cum non ſolum poſt furtũ, ſed in ipſo furto opem præſtitiſſe hoc caſu cenſeatur, & conſilio ſuo, fide, & auxilio iuxtà conuentionem Sebaſtianus furatus fuerit, conuentio enim complicitatem inducit, & ad corroborationẽ fuit adducta doctrina Odofredi in *l.in eos, C.de furt.* Bartol. *in l. quis vas*, §. *qui furem*, *ff. eodem* Gomeſij *rubr. de furt. verbo aduertendũ*, Petri Gregorij *ſyntag. iuris lib.* 37. *cap.* 15. Farinac. *quæſt.* 133. affirmantium, quod receptator eadem plectitur pœna, qua fur, ſi rem ablatam inſimul cum fure receptat, ſeù cum ani-
18 mo lucrandi occultat, vt ex eodem Farinac. *d. q.nu.* 101. & doctrina fundatur in *text.in l.inficiando*, §.*infans*, *ff.de furtis*, vbi infans furatus, ſi adoleuit, tenetur fur pro furto adoleſcentis, fur enim rem ablatam contrectando ſemper furari dicitur, & ſic qui furem, & rem ſubreptam occultat, opem furto præſtare videtur, idcircò eadem plecti pœna debet, quæ doctrina, & ſi ſcrupolo non careat, illud ceſſabat hic, vt dicebatur, contra Dominicum, qui à principio cum Sebaſtiano conuenit de fuga Malatheam ipſius patriã verſus, & ad furandum dedit conſilium.

Nec ſuffragabatur ei, quod Sebaſtianus pœna extraordinaria erat puniendus, & per conſequens nè diſſonum iudicaretur eadem extraordinaria erat Dominicus plectendus, nam fuit dictum, hoc non eſſe nouum in re criminali, nec vlla erat diſſonantia cum condemnatio, niſi in conuictum, vel
19 confeſſum non cadat, *l. qui ſententiã, C. de pœnis*, quod Sebaſtianus furtum negauerat, Dominicus verò agnouerat, quod is cauſam delinquendi Sebaſtiano dedit.

Neque quod bona fuerant recuperata, nàm non ſua virtute,& pęnitentia reſtituta fuere, & licèt ius ciuile, & ius municipale ſit diuerſum, cum illud pecuniariam, iſtud verò mortis pœnam contineat, ideoq; nulla fieri debeat illatio; attamen fuit quoq; reſponſum, quod, quia ius ciuile in furto manifeſto non diminuit pœnam, ratione recuperatæ rei ablatæ, quæ ratio ſi in aliquo ſuffragaretur ius ciuile certè diminuiſſet, & non quadruplum impoſuiſſet, & per conſequens benè de vno ad alterum erat inferendum.

Minimèque ſuffragabatur, quod eſſet primum furtum, nam pro primo magno furto, attento frequenti huius criminis vſu pœnam mortis eſſe im-
20 ponendam, teſtatur Caball. *reſol.crim.* 18. ſicuti hac ratione attenta in hoc Regno fuit impoſita vltimi ſupplicij pœna pro furto vnciam excedente, vt per *cap. ad hoc*, quod licèt tamquam rigore plenum non ſit receptũ, practicatur tamen pro furto magno teſte *Conſ.Gizz.dec.* 13.& ibi de Mele *n.*29. D.Sanfel.*deciſ.* 35.39.*&* 272.nec pôderatio habita, quod capitulum prędictum circa vltimũ ſuppliciũ loquatur

in perſonam, & non in rem; nam non legis verba ſunt inſpicienda, ſed legis ratio eſt attendenda, alioquin verbis, & non rebus lex imponeretur, quod eſſe non debet, *l. dolo, De doli except. l. penult. ff. ad Trebell l. pen. ff. prò legat. l. 1. §. fin. ff. de except. rei iudicatæ, &*
21 *l. 2. C. de comm. de legat.* & quamuis conditor dicti cap. in 1. caſu, veluti in furto vltrà auguſtalē, vſus fuerit verbo *commiſerit*, in ſecundo videlicèt pro furto vſq; ad vnciam verbo *furatus*, in tertio nimirum pro furto vltrà vnciā verbo *extenderit*, fatendum eſt, quod verba mutauit, vt elegantiùs legem componeret, non verò, vt aliud ſtatueret. Nec refragatur Fiſco, quod à Deo Opt. Max. prò furtò hæc pœna haud impoſita fuit, quoniam illo tempore ſecundum Hebræorū mores illa pęna erat conformis, ſed hodierno tēpore in tanta hominum audacia irrideretur, & aucta malitia attenta furtorū frequentia, ac præſertim in hac Ciuitate ma-
22 gno plena populo vltimi ſupplicij pęna pro publica tranquillitate non eſt difformis.

Propterea per M. C. ad mortem fuit cōdemnatus exceptis duobus ſuffragijs, & facta relatione in Reg. Coll. Conſil. vbi tres erant Domini Regentes duo fuerūt voti, quod eadē M. C. iuſtitiam faceret loco reclamationis, alius verò conceſſit reclamationem ſimpliciter, compilato verò proceſſu fuit ab eadā M. C. mortis ſententia confirmata, ex-
23 ceptis tribus votis, referente D. Iudice Nicolao Planelli nunc meritiſſimo Conſiliario, tandem à Domino Prorege D. Gaſpare de Haro, viro nō minus iuſto, quàm pio, pœna mortis in triremis fuit commutata.

ARGVMENTVM.

Iudex quæ conſiderare debeat, vt pro furto vltimum imponat ſupplicium, etiam attento Regni Capitulo, *Ad hoc vt noſtrorum*.

SVMMARIVM.

Delictum in genere, in crimine furti n. 1.

Mala conſcientia ſunt mille teſtes n. 2.

Pro furto magno imponi poteſt mortis pœna num. 3.

Capitulum Regni ad hoc, *pro furto magno circa pœnam ordinariā fuit ſeruatū in M. C. nu. 4. remiſſiuè.*

Fractura arcæ aggrauat quoq; furtū n. 5.

Furtum, vt graue, vel leue reputetur, quinque inſpici debent nu. 6.

Furtum de nocte commiſſum grauius eſt quàm de die, & de ratione n. 7.

Locus facit, vt furtum ſit ſacrilegiū n. 8.

Circumſtantiæ, quæ furtum aggrauant, referuntur nu. 9.

Furis audacia, & malitia conſideratur, item diligentia Domini rerum furatarum, & negligentia ponderatur ibidem.

Furis qualitatem omninò eſſe inſpiciendam num. 10.

Furta famulorum proditoria dicuntur, ibidem.

Furtum regulatur à quantitate nu. 11.

Pro furto magno, an mortis pœna imponi poſſit, controuertitur inter Doctores num. 12.

Con-

Conſuetudo furandi, & non magnitudo rei furatæ eſt attendenda nu. 13.
Effractores, & nocturni fures improbiores dicuntur nu. 14.
Diſſonũ in iudicando, eſt euitandũ n. 15.

Ne ſcribam vanum, pia Virgo Maria duc manum.

RES. IV.

Die primo mẽſis Aprilis 1685. Marianus Grillo, Ioannes Volpe, & Sebaſtianus Vecchione ingreſſi domum vbi morabatur Reuer. D. Petrus Albertus Gratiolus Confeſſarius nobiliũ Monialium Reginæ Cœli per feneſtram domus, quæ non multum diſtabat à ſolo, fractis arcis ſubripuerunt aureos duplos ſexaginta, ac alia valoris in totum ducatorum quadrigentum quinquaginta, & de exiſtentia rerum, atq;
1 deficientia, & valore plenè conſtabat cum dicta arcarum fractura.

Die octauo in carceres mancipati fuerũt, & in aula M.C. legitimis præcedentibus indicijs interrogati Marianus, & Ioannes confeſſi fuerunt, qualiter ad committendum dictum furtũ inducti fuiſſent à Sebaſtiano, qui totũ negauit; verùm quia erat homo alias de furto inquiſitus; & prauæ qualitatis; conuictus à mala ſua conſcientia; quæ vt di-
2 citur ſunt mille teſtes, mortis timore, vitæ indulgentiam petijt, ac reſtituere obtulit aureos duplos quinquaginta, quos ante partẽ inſcijs ſocijs, ceperat, M.C. conſiderans, quod alias pro crimine tortus fuerat, & non confeſſus, & quod erat homo robuſtus, & de facilè tormentum contemnere poterat, & vt etiam R.P. Albertus pecuniã, & alia recuperaret, reſtitutis bonis, vita durante ad remigandũ eũ cõcordauit.

Contrà verò Marianum Grillo, & Ioannem Volpe, compilato proceſſu, Aduocatus Fiſcalis inſtetit pro morte, primò ductus, quia ij confeſſi erant furtum magnũ, pro quo circumſcripto cap. Regni *ad hoc*, Doctores cumulati
3 à Farinac. *q.* 167. *n.* 45. & Caball. *c.* 18. teſtantur, poſſe Iudicẽ practicare mortis pœnam, quia magnum furtũ magnum continet damnum, & comparatur tribus furtis capitalibus, pro quibus communis eſt opinio, poſſe vltimum practicari ſupplicium.

Secundò, attento Regni cap. *ad hoc*, *vt noſtrorum* rubrica *de furtis*, imponente mortis pœnam, pro furto vnciam excedente, quod quamuis pro hac
4 ſumma vti nimis ſeuerum non ſeruetur, tamen practicatur prò magno furto, teſte Sanfel. *deciſ.* 272.

Et quod data paritate vnciæ, ſumma ducatorum quatuorcentum in Regno magnum conſtituebat furtum.

Tertiò, quia erat commiſſum furtum cũ circumſtantia aggrauante, veluti arcarum fractura, quã in aggrauando furtũ
5 propter furis malitiam conſiderauit quoq; Farinac. *d. qu.* 167. *nu.* 27. ibi, *cum fractura hoſtij, vel capſæ.*

Sed in contrarium fuit primò ponderatum, quod furtum, vt graue repute-
6 tur, vel leue, operæ pretium eſt inſpici tempus, locum, modum, perſonæ, qualitatem, ac rei furatæ quantitatem.

Tempus cum grauius reputetur de nocte commiſſum, quàm de die, vt in *l.* 1. *&* 2. *ff. de furibus Balnearijs*, *l. ſacrilegij pœnam, iuncto* §. *cęterum*, *ff. ad l.*
7 *Iul. peculatus*, quia noctu fur difficile detegitur, interdiù facile, & bona recuperari poſſunt, vt conſiderauit *Gloſ. in l. itaq; ff. ad l. aquil. verſ. tamen, & Gloſ. in l. furem, ff. ad l. Cornel. de ſic.*

Lo-

Locum vt *in l.aut*, §. *locus de pœnis*, ibi,
8 *locus facit*, *vt idem*, *vel furtum*, *vel*
ſacrilegiũ ſit, *& in c. quiſquis* 17.*q*.4.
Modum, vt ſi cũ ſcala feneſtræ apposita,
cum feneſtræ, vel ianuæ fractura, vt in
§. *ope*, *& conſilio*, *inſtit. de obligation.*
quæ ex delicto naſcuntur, vel parietis
fractura, vt in *l.* 1. *ff. de effractoribus*,
vel clauibus adulterinis Conſ. Gizzar.
9 *deciſ.*13. & ibi de Mele Caball. *caſ.*18.
vel fractura arcæ, in qua bona erant re-
poſita, Farinac. *q*.167. *n*.27. verũ gra-
uior circumſtantia eſt fractura oſtij,
vel feneſtræ, quàm arcæ, quoniam per
oſtium, & feneſtram domum ingre-
ditur, & in hac fractura domini dili-
gentia conſideratur, nam qua alia Do-
minus vti poteſt diligentia, niſi claue
domus ianuam claudere, & feneſtram,
& è contra furis audacia, & malitia,
cœterum ſi ianua aperta domum in-
greditur, fur excuſatur à tanta domi-
ni negligentia, argumento *tex. in l.* 1.
ff. de effractoribus, ibi, *quod ſi per ne-*
gligentiam cuſtodum euaſerint.
Perſonæ qualitatem, nam maiores noſtri
in omni ſupplicio ſeueriùs ſeruos, quã
liberos, famoſos, quàm integrę famæ
10 homines punierunt, vt in *l. capitaliũ*,
§. *famoſos de pœnis*, & ſeuerius famu-
los fures, quàm extraneos eſſe plectẽ-
dos teſtatur Petrus de Gregorio *ſyn-*
*tag. iuris lib.*37.*c*.12. Pappon. *lib*.23.
arreſto 20. nam famulis omnia com-
mittimus, & eorum fides nobis magis
neceſſaria eſt, idcircò eorum furta pro-
ditoria dicuntur, & in Gallia morte
vindicantur, teſte eodem Petro de
Gregorio *dicto cap. num*.3.
Et denique quantitatem, quæ omninò
ratione damni conſideranda eſt, quan-
do verò dicatur magna, Iudicis com-
mittitur arbitrio, Farinac. *quæſt*.155.
11 *num*.19. vbi cum Peguera *deciſ*.27.
reputat magnum furtum ſi aſcendit
ad centum libras auri.
Secundò, quod circumſcripto capitulo,
cõtrouerſia eſt inter Doctores, an pro
vnico furto, licèt magno, fur poſſit
mori, vt videre eſt penès eundẽ Fari-
nac. *d.q*.167. *n*.103. & opinio negati-
ua eſt verior, fundaturq; quia neque
12 de Iure Diuino, neq; ciuili prò furto
pęna mortis fuit impoſita, vti delicto
non proportionata, nam ſicut anima
eſt excellentior corpore, ità corpus
omnia alia re eſt excellentius; Deus
enim poſt mundi machinam creauit
hominem, & omnia creata ſubiecit
ſub pedibus eius, vt in *Geneſis c*.1. &
quod quamuis furtum magnum ęqui-
paretur tribus furtis, non eſt tamen
bona cõſequentia; quod ſicut pro tri-
bus imponi poteſt mortis pœna, ità &
pro vnico, quoniam vnum furtum,
furem non facit famoſum, ſed benè
13 conſuetudo furandi, vt in *l. capitaliũ*,
§. *famoſos*, *ff. de pœnis*, plus quidem
furtum aggrauatur, ex frequentia, quã
ex magnitudine rei furatæ, vt inquit
Nicol. Boer *dec*.273.*n*.9. nã in primo
caſu conſideratur hominis malitia, &
prauitas ſine ſpe emãdationis, in ſecũ-
do malitia, ſed quoq; ſpes emãdationis.
Inſuper capitulũ Regni *ad hoc*, vti rigi-
dum nunquam fuit in obſeruãtia, nec
de eo amplius mentio facienda eſt, tã-
quam à Carolo I. Rege impio condi-
tum, qui iniuſtè Corradinum legiti-
mum Regni Regem necauit, cuius
ſanguis hanc terrã fecit aridam, ideòq;
lilia in ea non vegetauerunt.
Et propterea vltimo ſupplicio minimè
debebant puniri, quoniam pariete nõ
perforato, oſtio non fracto, ſed per fe-
neſtram apertam domũ introiuerunt;

de

de die, & non de nocte bona ſurripuerunt, vndè viſi; fuerunt carcerati, & bona recuperata fuere; Ideoque non morte, ſed mitius iuxtà *text. in l.2.ff. de effract.* quia non effractores, neque nocturni fures, idcircò non atrociores, vt dicit Iuris Conſultus in *d. l.* & minùs ratione quantitatis, nàm hæc ar-
14 bitraria eſt non centum librarum, & Farinac. *d.qu.*167. *nu.*103. ſententiæ negatiuę inhęret, ibique dicit, quod iuſtitia non erit deluſa, ſi fur pro furto magno condemnabitur, vel in perpetuum, vel ad tempus ad triremes, in quibus in dies condemnati moriuntur, & Fiſco proficiunt.

Et quod doctrina Caballi *cap.*18. non refragabatur, quoniam in primo facto relato, fuit pœna mortis practicata, ex quo furtum erat ducatorum ſexcentũ; & clauibus adulterinis commiſſum in 2.*nu.* furtum fuit cum fractura oſtij; neq; deciſio D.Sanfel. cum furtũ illud ducatorum à famulis fuerit cõmiſſum, & ità ad triremes ad tempus damnati fuerunt tranſmiſſi, etiam nè diſſonum admitteretur, quod Sebaſtianus, qui fuerat criminis author, & alias de furto inquiſitus, & condemnatus, mor-
15 tem fato euaderet, & Ioannes, & Marianus alias non inquiſiti, & ab eo ſeducti in eam inciderent, referente eodem Domino Planelli.

ARGVMENTVM.

Sacrilegij pœna, quæ de Iure communi, quæuè de Iure Regni ſit.

SVMMARIVM.

*Sacrilegij pœna arbitraria eſt de iure communi, & de iure Regni pœna vltimi ſupplicij genericè non practicatur num.*1. *&* 3.

Conſtitutio multę leges *latè interpretatur num.*1. *&* 6.

*Oziæ factum recenſetur nu.*2. *&* 9.

*Delicti initium inſpici debet, & delicta diſtinguenda attenta eorum grauitate, quæ à Iudice conſideranda eſt in iudicando num.*4.

*Pœna quantò ſeuerior eſt, tantò facilius remicti debet num.*5.

*Blaſphemia in Deum, Beatamq; Virginē Mariam ſacrilegio grauior eſt n.*7.

*Sacrilegia non ſemper vltimo ſupplicio puniri debent nu.*8.

*Mediam viam tenuere Beati n.*10.

*Deus nunquam ſero propitius eſt n.*11.

*Don Gaſpar de Haro Prorex huius Regni comendatur num.*12.

Ne ſcribam vanum, pia Virgo Maria duc manum.

RES. V.

DIE 9. Aprilis 1685. quidam iuuenis de Caſoria à Sacello poſito in quodam rure nuncupato Locatiello iuxtà viã publicã de nocte calicem cum Patena ſubripuit valoris ducatorum quatuor, & carolenorum ſeptem, & fuit confeſſus in M.C. hoc furtum commiſiſſe, quia domino ruris operam ſuam locauerat, & ab eo dignam, & promiſſam ſatisfactionem non receperat, compilato proceſſu cum termino horarum,

Fi-

Fiſcus contra cum inſtetit pro morte,
inquit enim prædictum furtum eſſe
verũ ſacrilegiũ, quia ſacrum de ſacro,
idcircò hoc ſupplicio punibile. Primò,
per *tex. in l. Sacrilegij pænã. ff. ad l. Iul.*
peculatus, vbi Iulianus teſtatur multos
ad beſtias vidiſſe damnatos ſacrilegos,
nonnullos viuos concrematos, alios
in furca ſuſpenſos. Secundò, per cõſti-
tutionem à Rege Rogerio editam, cu-
1 ius ſunt verba: *Multæ leges ſacrilegos*
ſeuiſſimè punierunt, ſed pœna iudicã-
tis arbitrio moderanda eſt, niſi fortè
manifeſtè templa Dei deſtructa, vel
violenter ſint fracta, aut dona, vel vaſa
ſacra nocte ſint ſublata; Hic enim ca-
ſus crimen capitale eſt, & D. Reg. Tap-
pia ponderauit verbum capitale, ideſt
crimen vltimo ſupplicio dignum, nã
Rex Rogerius poſtquam Iudicis arbi-
trio ſacrilegos generatim decreuerit
puniendos, ità moderando legum ſe-
ueritatem; cum in prædictis duobus
caſibus, ſolum pœnam capitalem de-
clarauerit, in iſtis duobus caſibus legũ
ſeueritatem retinere voluit, & conſe-
quenter verbum capitale vltimũ ſup-
plicium continet, & ſtatuere voluit,
ſicuti dicit Scialoya *cap. 3. nu.* 125. &
tenet doctus Io: Baptiſta Mucci ad D.
Sanfel. *dec.* 35. etenim iſti duo caſus ex-
cepti longiùs diſtare debent, ab alijs
qui deportationis pœnæ ſubiacent.

Tertiò, quod in hoc ſacrilegij crimine
tres inerant circũſtantiæ aggrauantes,
prima loci, quia ex loco publico, nẽpè
ab Eccleſia: Secunda, temporis, quia de
nocte; Tertia, rei, quia res ablata, erat
pro vſu ſacrificij, & quamquã modici
valoris, non tamen valor (vt inquit)
ſed iniuria facta loco, cui debetur re-
uerentia, atq; eidem rei conſecratæ, &
quod nõ damnũ, ſed ſacrilegi audacia
attendi debet, & in puncto allegauit
D. Reg. Sanfel. *dec.* 242. vbi pro furto
patenæ fur laqueo fuit ſuſpenſus. Ac
tandem dictũ confirmauit Oziç exem-
plo; Is enim dum Arca teſtamenti du-
cebatur, & boues declinauerant eã, ex
2 quo manu tetigit, & Arcã tenuit, quia
nõ Leuita ob hanc temeritatẽ fuit per-
cuſſus, & à Deo occiſus, vt 2. *Reg. c. 6.*

Sed pro reo fuit primo ponderatũ, quod
pœna, de qua in *l. ſacrilegij* nõ erat de-
terminata, ſed Iudici arbitraria, vt ibi:
pro qualitate perſonæ pro rei conditio-
ne, temporis, & ætatis, ac ſexus, vel
ſeueriùs, vel clementius ſtatuere, ac ali-
3 bi; *Ceterum ſi quis interdiù modicum*
aliquid de templo tulit, pœna metalli
coercendus eſt, aut ſi honeſtiore loco
natus ſit, deportandus in inſulam eſt,
& in perſona furis huius non totus
dolus, nec maxima cupiditas, ſiuè ma-
litia inerat, quia non lucrifaciendi, ſed
potius ſatisfaciendi debiti cauſa fuit;
Initium enim ſiuè cauſa delicti à Iudi-
4 ce proſpici debet, *l. clarum de furtis*, &
quod licèt furtũ eſſet rei ſacræ de loco
ſacro; tamen, quia aliud in hoc genere
conſiderari poſſet, maximæ iniuriæ, ac
maximæ audaciæ nempè furtum py-
xidæ, in qua ſacroſancta aderat Eucha-
riſtia, proùt hoc enormiſſimũ crimen
non ſemel eſt commiſſum, quod cum
erubeſcentia noto; Inſuper hic fur licèt
maior de iure regni, minor tamen erat
de iure communi, quæ res non erat
parui momenti pro moderanda pœna
vltimi ſupplicij, & recedendo ab ea;
5 etenim quanto ſeuerior eſt pœna, tanto
faciliùs remitti debet, vt homo con-
ſeruetur in Republica, maximè ſi ſpes
adeſt emendationis, vt quia iuuenis,
atq; alijs nõ affectus criminibus; Quod
allegata Conſtitutio clarè non loqui-

tur

Digitized by Google

tur de morte naturali, & Afflict. *in d. Conſtit. n.* 11. *circa finem*, verbum ca-
6 pitale intelligit, pro morte ciuili, ſcilicèt deportationis per *Gloſ. in l.* 1. *C. de Chriſtianũ mancipium hæreticus, &c.* ſecùs, vt ille aduertit ſi Conſtitutio diceret capitis amputatione plectetur, & quia Afflict. fuit antiquus Commentator, & D. Reg. Sanfel. tàm in *d. deciſ.* 242. quàm in *dec.* 35. in quibus ſermo eſt de ſacrilegio, de dicta Conſtitutione mentionem non facit; dicere ergo debemus, quod etiam ſi Conſtitutio pœnam mortis impoſuiſſet, vnquam fuit practicata. Rurſus, quod ea circa pœnas inæqualitatem continet, cum eadem pœna impoſuerit, tàm pro donis, quàm pro vaſibus ſacris, quorum furta longè maiora ſunt.

Præterea fuit conſideratum, quod ſacrilegio grauior eſt blaſphemia in Deũ, Beatamq; Virginem Mariam prolata, imò blaſphemia omnium peccatorũ,
7 maleficiorumq; eſt maximum crimen, vt notant Nicolaus de Lyra in *Gloſ. ordinis ſup. cap.* 18. *Iſaiæ*, D. Thomas 2.2. *q.* 13. *art.* 2. Lucas de Penna *in l. omnis, Cod. de delat. lib.* 10. Decia. *in tract. crim. lib.* 6. *cap.* 3. Farinac. *q.* 20. nàm blaſphemia immediatè, & directè in Dei iniuriam tendit, & non ſolum debitum cultum negat, verùm etiam maximam iniuriam continet, gloriam detrahit coram populo, eiuſque aures ſcandalizat, contra maximum præceptum Matth. *cap.* 22. omne quippè peccatum cum blaſphemia comparatũ leuiùs eſt, quoniam in omni alio peccato, quamquã Deus offendatur, profectò non eſt, quod peccator immediatè prætendit, ſed ſuam voluptatem, vel cõmodum reſpicit, vti ſacrilegus hic, cuius propoſitum nunquam fuit Diuinam Maieſtatem lædere, ſeù contemnere, ſed cum furto lucrum facere, & furtum is clam, & de nocte abſq; ſcandalo patrauit, & nihilominus vigore *Reg. pragm. tit. de blaſphemantibus*, & propriè *quinta* contra blaſphemum, hunc pœna triremis, & temporalis practicaretur.

Quod licèt hæc M. C. contra eum, qui patenam ſubripuit pęnam vltimi ſupplicij practicauiſſet, teſte D. Reg. Sanfel. tamen *deciſ.* hæc non pro lege, ſed pro exemplo adduci poterat, & nonnulla alia exempla in contrarium fue-
8 runt adducta, nempè *deciſ.* Boerij 251. vbi teſtatur, quod duo iuuenes, qui calicem, & patenam ſubripuerunt ab altari, præcedente fuſtigatione fuerunt ad triremes tranſmiſſi, & Iulij Clari §. *ſacrilegium*, vbi pro huiuſmodi furti ſacrilegus præcedente fuſtigatione, tantùm ad pœnã triremium per quinquennium fuit condemnatus.

Ad exemplũ Ozæ fuit reſponſum, quod Deus in illo tempore vocabatur iuſtitiæ, & vindictæ, ſed in præſenti, Deus
9 miſericordiæ, quia, & homo factus eſt, vndè non ſolum Arcam tangimus, ſed eius corpus comedimus.

Sed his nõ obſtantibus, fuit ad mortẽ cõdemnatus, licèt duo Iudices in hanc non deſcenderunt ſententiã, & mediã viam eligendo, non pœnã vltimi ſupplicij, vti ſeueram, nec triremium temporalem tamquam clementiæ plenã, ſed ad pęnam triremium vita durante; præcedente fuſtigatione pro aliorum exemplo condemnauerunt.

Poſtea ab. Excellentiſſimo Domino D. Gaſpare de Haro Viceregе recolendæ memoriæ ductus ad ſupplicium vitæ impunitatem accepit; Hinc Deus vnquam ſerò propitiùs eſt.

ARGVMENTVM.

An Capitulum ad hoc titulo de furtis circa mortis pœnam indiſtinctè practicandum ſit in furtis cum fractura commiſſis? & an dicta pœna indiſtinctè ſeruanda ſit contra fures ſacrorum vaſorum?

SVMMARIVM.

Capitulum Regni ad hoc de furtis, *quod mortis pœnã imponit pro furto vnciam excedente practicatur concurrente circumſtantia aggrauante, veluti fractura nu.* 1. *Et fractores fures maximè nocturni ſeuerius puniuntur num.* 2.

Fractura furtum aggrauat num. 3.

Furtum commiſſum cum fractura ianuæ non ferreo inſtrumento, ſed manu peracta, vltimo ſupplicio non punitur num. 4.

Diſpoſitio Capituli ad Hoc *circà pœnam vltimi ſupplicij Iudicis arbitrio commiſſa eſt num.* 5.

Cauſa iuſta minuendi mortis pœnam eſt quæuis circumſtantia, ex qua delictum leuius redditur nu. 6.

Fractura violenta, & ſeditioſa, eſt magni ponderis num. 7.

Statera, & circino ſecurior viuit homo num. 8.

Supplicium extremum contra hominem ſcandalum parit, & nõ exemplum, ibidem.

Furtum ſacrum de ſacro inter ſacrilegia grauius num. 9.

Deciſio D.Sanfel. 243. *contra ſacrilegiũ patenæ ad mortem condemnatum refertur, & ab ea in præſenti recedit M.C. num.* 10.

Iudices ante oculos legem reſpiciendum, ff.de pœnis *habere debent nu.* 11.

Statutum quod pro delicto imponit pœnã centum aureorum debet intelligi de illis aureis, qui currunt tempore delicti commiſſi num. 12.

Ne ſcribam vanum, pia Virgo Maria duc manum.

RES. VI.

Fiſcus contra Maſſentiũ Perrottiello,& Andream Giordano inquiſitos,& confeſſos de furto valoris aureorum
1 centum cõmiſſo de nocte intus hanc Ciuitatẽ in apotheca Nicolai Calenda Pellecterij, cùm fractura ianuæ manu facta,inſtetit pro morte, ſtãte *cap.Reg.* incipiente *ad hoc de furtis* mortis pęnam imponente pro furto vnciam ex-
2 cedente,quod licèt rigoroſum, nihilominus practicatur in furto concurrente circumſtantia aggrauãte, veluti fractura, ſicuti teſtantur Conſil. Gizzarell. *deciſ.* 13. *nu.* 7. D.Reg.Tappia *in d.cap.nu.* 13. & D.Reg.Sanfel.*dec.* 35. *num.* 2. 272.*eod.nu.*

Etenim effractores fures maximè nocturni ſeuerius puniuntur, etiàm de iure communi, vt in *l. effract.* 4. *de effract. & expilatorib.* vbi Bart.& impropriores appellantur à Paulo de Caſtro in
3 *auth. ſed nouo iure,C.de ſeru. fugitiuis n.* 9. fractura quidem aggrauat furtum cum in ea conſideretur furis audacia.

Sed M. C. condemnauit eos ad pęnã triremium præcedente fuſtigatione, quia fractura erat ianuæ non benè munitę, non

non ferreo inſtrumento, ſed manu pe-
4 racta, quo caſu negligẽtia domini antecedit malitiam furis, & non conſideretur tanta illius audacia, quinimò ad comprobationẽ fuit adductus *text. in l ſacrileg. pœna, ff ad l. Iul. pecul.* cuius ſunt verba, *ſed moderanda eſt pœna vſque ad beſtiarum damnationem eorum; qui manu facta templa effregerunt*, ponderãdo verbum *moderanda*.

Item inſtetit pro morte contra Lucianũ Salamone, & Ioſephum Riccio inquiſitos. & ſimilitèr confeſſos de furto noctis tempore commiſſo intus Ciui-
5 tatem in domo Antonij Marante, bonorum valoris ducatorũ vndecim cũ fractura tamen ianuę ferreo inſtrumẽto facta, ſed M. C. condemnauit eos ad remigandum vita durante præcedente fuſtigatione, nàm fuit dictum, quod ſapientes Regni diſpoſitionem *cap. ad hoc*, vti valdè rigoroſam ſubmiſerunt Iudicis arbitrio, cum voluerint illud ratione enunciata non eſſe practicandum, niſi concurrentibus, circumſtantijs aggrauantibus, ex quibus Iudex valet pœnam augere, vel minuere, etiam à lege ſtatutam, vt ex *tex. in l. ſi ſeuerior 3. C. ex quibus cauſis infamia irrogatur*, ibi, *& ſi ſeuerior ſententia dici debuit, tamen cum Proconſul vir clariſſimus certis rationibus, mitiorem ſententiam dixerit, Decurionum biennio abſtinere iuſſerit, tranſacto tempore non eſſe te in numero infamium palam eſt*.

Faciunt iura cumulata à *Gloſ. in l. hodie*, verbo, *vel ordinariè, ff. de pœn. & in l. quid ergo*, §. *pœna grauior*, verbo *oneraſſet, ff. de his*, qui notantur infamia innuit *lex regia* 8. *par.* 7. *tit.* 3 1.

Teſtantur Doctores relati à Pat. Sanchez *lib. 6. conſ. moral cap.* 1. *dub.* 2 1. *n.* 10. à Domino Cardin. de Lugo *de iuſt. & iur. diſput.* 37. *ſect.* 8. *num.* 90. & 9 1. & Pat. Meroll. *theol. mor. tom.* 2. *cap.* 5. *dub.* 8. *num.* 1 37. & 140.

Et cauſa iuſta minuendi pœnam eſt quęuis circumſtantia, ex qua delictum leuius redditur, quia cũ in pœnã proptèr
6 delictum incurratur, ſi hoc decreſcit, & illa deſcreſcere debet, vt inquit Perez *lib.* 8. *ord tit.* 16. *lib.* 9. relatus à d. Pat. Sanchez *d. loc. nu.* 1 1.

Hinc arbitrium in præſenti non erat Fiſco impartiendum, nam licèt furtum fuiſſet cum fractura ferreo inſtrumento, & cum violentia factum, tamen erat diſcaſſata domus, in qua nullus habitabat, idcircò circumſtantia non erat ità magni ponderis, ſicut fuiſſet, ſi ibi habitatores exiſterent proptèr vulnus, quod contingere poterat, vel homicidium, magis vtique grauis eſt dicta circumſtantia proptèr futurum malum, quod omni conatu eſt euitandum.

Ad comprobationem fuit dictum, quod in Germania teſte Carpoſouio *q.* 79. *conſtit. carolin.* quæ pœnam ſuſpendij imponit pro quolibèt furto commiſſo
7 cum fractura, tunc locum habet quando fractura eſt violenta, & ſeditioſa, vt puta manu armata facta, aut inſtrumento quo fur reſiſtentem occidere queat, vt *n.* 24. 25. & *ſeq.* & in eo caſu quo ſeditio facilè euenire poteſt.

Bonus quidem Iudex ſemper malũ, ſiuè damnum penſitare, & gradus malitię, ſeù audaciæ numerare tenetur: hinc
8 illud *ſtatera, & circino ſecurior viuit homo.* Secundò, quod ſi pro enunciata ſumma vltimum ſumeretur ſuppliciũ contra duos homines, potiùs ſcandulum eſſet; quàm exemplum.

Inſupèr eodem tempore Ioſeph Cale iu-

uenis ann. 22. de Neapoli ſubripuit Salerni ab Eccleſia vulgò dicta *de Barbuti*, patenam, & calicem argenteum relicto pede, captus,& confeſſus cum fuiſſet ad mortem condemnatus à Curia Straticotiali, appellauit ad hãc M. C. vbi compilato proceſſu Fiſcus inſtetit pro confirmatione, & rem carere difficultate inquit, ex quo erat furtum,ſacrum de ſacro,quod propriè ſacrilegium dicitur; quinimò inter ſa-
9 crilegia grauius, cum conſiſteret in vaſis inſeruientibus pro ſacrificio, & quod alias M. C. ſub die 30. Auguſti 1636. decidit contra Dominicũ della Sala inquiſitum pro furto Patenę modici valoris ab Eccleſia ſubreptæ, authorit. Cirilli *in ſumm. crim. par. 2. rubr. 26. de publ. iud. deciſ. de ſacril. lib. 6. cap. 14. nu. 6. & cap. 30. nu. 19.* Farinac. *quæſt. 171. nu. 42.* & præſertim Aret. *in §. item, l. Iul. nu. 2. de publ. iud.* & Paul. de Caſtr. *in l. ſi non dum num. 2. ff. de furt.* vt videre eſt penès Dom. Sanfel. *deciſ. 243. nu. 6.*

Sed contra fuit dictum, quod in hoc Regno prò furto adeſt *cap. ad hoc de furtis*, quo imponitur mortis pęna, pro
10 furto vnciam excedente, ac inſimul concurrente aliqua circumſtantia aggrauante, veluti ſacrilegij, vt penès eundẽ D. Sanfel. *deciſ. 35. & 39.* & penès D. Præſ. 315. Foll. *titul. de ſacril.*

Item conſtitutio *multæ leges*, quæ propriè loquitur de ſacrilegio, & capitalem pœnam imponit, vbi manifeſtè
11 templa Dei deſtructa, vel fracta ſint violenter, aut dona, aut vaſa ſacra nocte ſublata ſint.

Quod in præſenti non erat locus enunciato capitulo, quia in genere non conſtabat de rei valore, qui poterat non excedere vnciam, vt ex fidibus argentariorum.

Neque dictæ conſtitutioni, quia furtum abſque vlla fractura, & non de nocte, ideoque M. C. receſſit à pęna mortis alias practicata, & condemnauit eum ad remigandum vita durante præcedente fuſtigatione, Doctorum allegatorum authoritate minimè refragante, etenim contra illos eſt documentum relictum ab Imperatore *in leg. reſpiciendum. ff. de pœnis*, ibi, *planè in leuioribus cauſis proniores ad leui-*
12 *tatem Iudices eſſe debent, in grauioribus pœnis ſeueritatem legum cum aliquo temperamento benignitatis ſubſequi*, & circa valorem vnciæ, non lepide fuit adducta Paul. de Caſtro *doctr. in l ſi duob. Cod. comm. delegat. num. 3.* vbi dicit, ſi lex, vel ſtatutum pro aliquo delicto imponit pœnam centum aureorum, debet intelligi de illis aureis, qui currunt tempore delicti commiſſi, quia lex ſemper loquitur, & ſic eſt perindè, ac ſi tunc fuiſſet illa lex lata, vel ſtatutum factum; ſi autem loquitur, lex vel ſtatutum non in pœnis, ſed in alijs diſpoſitionibus, debet intelligi de aureis legalibus, & quod ad præſens vncia multum traſcendit ſummam ſex aureorum, ſed quid ſi valeret minùs, quale tempus inſpici debet? alia ratione dicerem, quod tempus ſtatuti, quia in infligendis pœnis ſemper benignior interpretatio fieri debet.

A R-

ARGVMENTVM.

An qui in graui poſitus neceſſitate furatur, ab ordinaria pœna ſit excuſandus.

SVMMARIVM.

Delictum in genere furti num. 1.

*Furtum eſt rei alienæ contractatio inuito Domino lucrifaciendi gratia n.*2.

Furtũ à lucro, & damno regulatur ibid.

*Tranſactio licita in criminibus ſanguinis pœnam ingerentibus, & pœna eſt minutiua num.*3.

Reſtitutio furti pœnam tollit ibidem.

*Nobili, qui eſt in graui neceſſitate, & cogitur laborare, vt viuat, vel alteri inſeruire, aut qui arte viuebat modò cogitur mendicare, & ſtatum mutare, an liceat propria authoritate aliena capere n.*4.

*Conſtitutus in extrema neceſſitate valet aliena capere n.*5.

*Diuites tenentur ex Dei præcepto, & lège iuſtitiæ pauperibus ſubuenire nu.*6.

Neceſſitas grauis faciliter in extremam conuertitur nu. 7.

*Grauis neceſſitas, quæ ſit nu.*8.

*Furtum grauiùs punitur ex auaritia, quam ex inopia commiſſum, nu.*9.

*Deciſiones in crimine ſacrilegij referuntur nu.*10.

*Sacrilegium de iure Canonico, etiam eſt ſacrum de non ſacro, vel non ſacrum de ſacro, nu.*11.

*Sacrilegij pœna de Iure communi eſt arbitraria vſque ad mortem nu.*12.

Corona eſt imperij ſignum nu 13.

Capitulum Regni, ad Hoc, *circa mortis pœnam practicatur in furto cum qualitate ſacrilegij nu.*14.

Furtum cum qualitate ſacrilegij vltra vnciam pœna mortis punitur ibidẽ.

*Deciſiones aliæ in crimine ſacrilegij recenſentur nu.*15.

*Conſtitutus in extrema neceſſitate aliena capere poteſt, cum declaratione, & diſtinctione nu.*16.17. & 18.

Capitulum, etſi quis tertio de furtis *interpetratur nu.*19.

*Pauper diuiti ſuam neceſſitatem exponere tenetur nu.*20.

Ne ſcribam vanum, pia Virgo Maria duc manum.

RES. VII.

IN vetuſto Sereni Oppido propè Neapolim quidam Aromatarius vxoratus, & quampluribus filiabus onuſtus, neceſſitate, ac Dæmone impellente, de die ingreſſus eſt in Eccleſiam Diui Auguſtini, & nocte ab Imagine Beatiſſimæ Virginis Mariæ, & eius capite argenteam ſubripuit coronam, aureum torquem, ac nonnullas argenteas votorum tabellas, & completo furto, à quadam feneſtra Eccleſiæ per reſtem deſcendit.

In genere plenè conſtitit de rerum exiſtentia in die præcedenti furtum, & de deficientia, ac de valore aſcendente ad ſummam ducatorum centum.

In ſpecie, propè reſtem fuerunt reperta fruſta penulæ, qua induebatur Aro-
1 matarius, & in eius domum, facta diligentia fuit inuenta penula lacerata, & dicta fruſta apparebant eiuſdem, ideòque quam plures teſtes depoſuerunt de iudicio, Aromatarium furtum prædictum commiſiſſe; Hac probatione, fuit à Gubernatore, carceratus,

tus, & tormento malæ conſcientiæ omnes furatas res Eccleſiæ reſtituit; ac coram dicto Gubernatore Curia pro Tribunali ſedente, confeſſus fuit, qualitèr vxoris onere, & filiarum grauatus, lucro Aromatariæ deficiente à neceſſitate coactus fuit enunciatas res furari, quod verè completo furto per reſtem deſcendit, penula ſua manibus inuoluta, quæ dilacerata remanſit.

Compilato proceſſu in M C. procedente cum delegatione, iuſſu Proregis, contra eum fiſcus inſtetit pro morte, aduerſus quam inſtantiam pro reo infraſcripta conſiderata fuere.

Primum, quod furtum eſt rei alienæ contrectatio inuito domino lucrifaciendi gratia, vt in § *furtum inſtitutionibus, quæ ex delicto naſcuntur*, & quod in
2 præſenti, facta iam rerum reſtitutione, Aromatarius non erat in lucro, neque dominus, ideſt Eccleſia in damno, ideòque quod pœna ordinaria furti locum minimè obtinebat: nam vbi non eſt damnum, ibi non eſt culpa, & in conſequentiam non eſt pœna.

Secundum, quia dictus Aromatarius à Reuerendis Monacis obtinuerat remiſſionem, ideòque leniùs cum eo erat tractãdum; etenim in criminibus ſanguinis pęnam ingerentibus, tranſigere licet cum parte *l.tranſig.* 18.*C.de*
3 *tranſact.* & effectus tranſactionis eſt, vt is redimat ſanguinem ſuum, *l.*1.*ff. de bon. eorum, qui antè ſententiam*; hinc parte concordata, & remittente, non poteſt negari, quod reus aliquo modo videtur exoneratus, & cõſequẽter remiſſiùs, tunc cum eo eſt agendum ex *cap. ſi quis 3. de furtis*, ibi: *Et ſi reddiderit, non cogatur ieiunare.*

Tertium, quia dicta bona ſubripuit propter grauem neceſſitatem, cum ex Aromatario diuite effectus eſſet pauper, & propter graue filiorum onus quaſi eleemoſynas petere cogebatur, & erat in periculo honorem amitten-
4 di. Hinc qui eſt in graui neceſſitate, & cogitur mutare ſtatum, vt quia nobilis cogitur laborare, vt viuat, vel alteri inſeruire, aut qui arte viuebat modò cogitur inſtrumenta vendere, & mendicare, valet propria authoritate aliena capere.

Quod probatur primò, nam in extrema neceſſitate conſtitutis, licet aliena capere, cum iſto caſu omnes res fiant cõmunes, ratione, & lumine naturæ ità docente, & dominiorum diuiſio iure
5 gentium introducta nihil operatur, Pater Fagundez *in præcept. decalog. cap.*27.*nu.*19. D.Card.de Lugo *ſeſſ.*7. *diſput.*16.*n.*138. *in fin.* & communitèr Doctores, non obſtante, quod propter culturam, inuentionem, vel facturam, iure res à poſſeſſore detinetur; nam author naturæ, omnia creauit pro hominis conſeruatione, idcircò attento hoc primario fine, homo, qui rem accepit, & propter culturam, vel facturam detinet, illam cum tali onere, & limitatione detinet, veluti donec alius ea non indigeat, vt benè D.Card. *d.loco n.*144. *verb. ad tertiũ.*

Secundò, quoniam diuites in ſupradicto caſu tenentur Dei præcepto pauperibus ſubuenire, vt in Deuteronom. *cap.* 16. ibi: *Ego præcipio tibi vt aperias manum fratri tuo egeno, & pauperi, qui tecum verſatur in terra.* In Euan-
6 gel. Matth. *cap.*25. *Exuriui enim, & dediſtis mihi manducare, ſitiui, & dediſtis mihi bibere, hoſpes eram, & collegiſtis me, nudus eram, & operuiſtis me.* In Euangel., ibi: *Dilige Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, ex tota*

ani-

anima, *& mente tua*, *hoc eſt maximum*, *& primum mandatum*, *ſecundum autem*, *huic eſt ſimile*, *diliges proximũ tuum ſicut te ipſum*, *in his duobus mandatis lex pendet vniuerſa*, quod præceptũ eſt repetitũ in *Euang. Lucæ cap.* 10. Hinc ſicuti diuites ipſis, eorumq; famulis conſulunt, ità egenis, & pauperibus conſulere tenentur. Hinc meritò D. Cardin. Gaetan. 2. 2. *q.* 118. *art.* 3. Aragon. *ibi qu.* 32. *art.* 5. Sarmient. *de reddit.* 3. *p. cap.* 4. alijq; relati à Reu. Thom. Sanchez *lib.* 1. *conſilior. moral. c.* 5. *dub.* 5. *n.* 59. & nuper à Reuerendiſs. meo germano Epiſcopo Policaſtrenſe *tractat. de vera reſidentia cap.* 4. *ſeſſ.* 4. *à nu.* 2. *& ſeq.* docent, quod diuites tenentur lege iuſtitiæ pauperibus ſubuenire, & conſequentèr valent iſti bona aliena capere, nam poſito debito ex vna parte ius ex altera poſitum cenſetur.

Et quia grauis neceſſitas facilitèr conuertitur in extremam, imò illa eſt gradus vltimus ad extremam, ideò ſicuti pauper in extrema poteſt alienum accipere, & acceptio non habet malitiam furti, ità & in graui neceſſitate,
7 cum in vtraque penè eadem procedat ratio, ſicuti tenent Nauar. *lib.* 3. *de reſtit. cap.* 1. *dub.* 5. *n.* 367. Sà *verbo furtum*, P. Leſſius *de iuſtit. & iur. lib.* 2. *cap.* 12. *dub.* 12. *n.* 71. alijque cumulati à P. Dian. *par.* 1. *tract.* 13. *&* 3. *miſcell. reſolut.* 29.

Grauis autem neceſſitas, iuxtà placitum Nauarræ *d. lib. n.* 258. verificatur, quãdo niſi indigenti ſubueniatur, incidet
8 in infamiam, vel cadet à ſtatu, vel magnum incurrat malum, & iuxtà Sotum *de iuſt. & iure lib.* 5. *q.* 3. *art.* 4. eſt, quæ hominem conſtituit in periculo amittendi honorem, & ſecundum Cordubam *lib.* 1. *q.* 26. eſt, quæ conſtituit hominem in vilem, & abiectam vitam.

Et huic accedit, quod inquit P. Molfeſ. *in ſumma tract.* 11. *cap.* 21. *num.* 61. quod grauiùs punitur furtum commiſſum ex auaritia, quam commiſſum
9 ex inopia, *cap. fraternitas duodecima*, *q.* 2. quia propter inopiam excuſatur aliquo modo à furto, quod cõfirmatur *Prouerb. cap.* 6. *verſ.* 30. ibi: *Non grandis eſt culpa, cum quis furatus fuerit.*

Quartò, inſtantiam non militare ex authoritate rerum iudicatarum, etenim teſte Nicolao Boerio *dec.* 204. per Senatum Burdegalenſem duo iuuenes, qui in maiori hebdomada Calicem, & Patenam ſacram ab altare ſurripue-
10 rant, poſtquam in Eccleſia, & coram populo veniam exorauerunt à Deo, tantum fuſtigati, & ad perpetuum exilium condemnati fuerunt; Per Senatum Mediolanenſem teſte Præſ. Iulio Claro *quoque habetur*, *vt in* §. *ſacrilegium nu.* 3. quidam fuit pro calice è Templo ſubtracto, ad remigandum tantùm per quinquennium fuiſſe cõdemnatum, alioſque duos pro candelabro argenteo fuſtigatos fuiſſe, atque relegatos, & in Germania referente Benedicto Carpzouio *q.* 88. *n.* 17. ſacrilegi citra mortem, Iudicis arbitrio puniuntur, excepto pixidis furto; In qua Corpus Domini cõſeruatur, prò fiſco verò quę ſequuntur, fuerunt replicata.

Primum, quod hoc furtum non erat ſimplex, ſed cum ſacrilegij qualitate, & verè ſacrilegium ſecundum ius Canonicum *cap. ſi quis contumax*, §. *ſacrilegium*, *& cap. quis quis* 17. *q.* 4. vbi
11 ſimiliter ſacrilegium committitur auferendo ſacrum de ſacro, vel non ſacrum de ſacro, ſiuè ſacrum de non ſacro;

cro; quod de iure communi pro ſacrilegio mortis pœna fuit practicata, vt in *l. ſacrilegij pœnam 6. ff. ad l. Iuliam peculatus*, vbi Vlpianus inquit: *Pro qualitate perſonæ, pro rei conditione, temporis, ætatis, & ſexus, vel ſeueriùs, vel clementiùs ſtatuere, & ſcio multos etiam ad beſtias damnaſſe ſacrilegos, nonnullos etiam viuos exuſiſſe, alios verò in furca ſuſpendiſſe, &c.* Quæ
12 pœna mortis contrà furem hunc erat ſeruanda, propter grandem ipſius temeritatem, cum non ſolum auream torquem Virginis ornamentum abſtulerit, verùm etiam argenteas tabellas, quæ in teſtimonium diuinæ munificentiæ erant ibi poſitæ, & in Deiperæ honorem prò gratiarum actio-
13 ne; enim verò noſtræ fidei teſtimonia erant manifeſta, necnō coronam, quæ eſt imperij ſignum, vt Eſter *cap. 2.* ibi: *Et poſuit diadema Regni in capite eius, fecitq; eā regnare in loco Vaſthi*, quo ſigno fur iſte Imaginem vti Angelorum Reginam adorare debebat.

Secundum, hanc pœnam fore inſtigendam, ſtante *cap. Regni ad hoc de furt.* quo mortis pœna fuit impoſita pro
14 furto vnciam excedente, quod licèt ſit rigoroſum, nihilominùs practicatur in Regno in furto commiſſo cum circūſtantia, & qualitate aggrauante veluti ſacrilegij, teſte Dom. Præſid. *deciſ.* 315. *n.* 7. ibi: *Nihilominùs pœna capituli prædicti, nos ſemper puniuimus ſacrilegos furantes vltra vnciam, ne melioris conditionis ſint, quam non ſacrilegi*, Foller. *tit. de ſacr.* & Muſcatell. *in prax. fol.* 474. Item fuit ponderatum, quod ſicut dictum *cap. ad hoc* quoque practicatur in furto vnciam excedente in via publica commiſſo, non alia ratione, quam quia via publica eſt ſub Regia protectione, & ob illud Regi fit iniuria, D. Merlin. *controu.* 17. ſimili, & maiori ratione pro hoc furto rerum ab Eccleſia ſub Deiparæ protectione manente.

Tertium, ſtante Conſtitutione Regni incipiente, *Multæ leges*, qua ordinaria pœna pro ſacrilegio in duobus caſibus eſt in dicta, primò ſi manifeſtè templa Dei deſtructa, vel fracta ſint violenter; ſecundò, ſi dona, & vaſa ſacra nocte ſublata ſint, vt videre eſt in dicta Conſtitutione, quæ in alijs caſibus pęnam arbitrio Iudicis remittit; in enunciatis verò arbitrium tollit, & declarat crimen eſſe capitale.

Quartò, quia ità prò furto rei non ſacræ de ſacro vnciam excedente dicta pęna
15 quoque fuit practicata in noſtra M.C. vt penès D. Sanfel. *deciſ.* 35. & 243.

Primò, & vltimò argumento iam apparet ſatisfactum, quia in hoc Regno contrarię adſunt deciſiones tàm M.C. delegatæ, quàm S.R.C.

Secundum, & tertium argumentum neque obſtant, quoniam reſtitutio fuit facta, non ſua virtute, ſed ſequuta carceratione ob timorem pœnæ, & dictū, quod ſi aliquid operaretur, certè faciliùs hominem manus ad alienas res extenderent, nàm ità dicerent; Furemur libenter, nàm non detecti alienis fruemur bonis, detecti verò reſtitutione, aut partis remiſſione capitalem pœnam euademus, quod eſt euitandum, vt publica conſeruetur tranquillitas, quod in furto manifeſto, quo caſu res domino redditur, pœna lege non reperitur diminuta, imò aucta, ideòque de ea non eſt habenda ratio.

Neq; quartum, nàm quamuis in extrema neceſſitate conſtitutus aliena capere poſſit; cum omnes res inferiores, diui-

uina prouidentia,ordinatę ſint ad ho-
16 minum neceſſitatem, & ius gentium
non poſſit ius Diuinum, & naturale
euertere; tamen hæc propoſitio non
debet ità indiſtinctè intelligi, etenim
Diuus Thomas 2.2.q.66.ar.3.in reſp.
fatetur, quod tunc licitè poteſt aliquis
ex rebus alienis ſuæ neceſſitati ſubue-
nire, ſiuè manifeſtè, ſiuè occultè ſub-
latis, nec hoc propriè habet rationem
furti, vel rapinæ, quando imminet
perſonæ periculum,& alitèr ſubueniri
non poteſt; Cœterum, quod commi-
ttitur arbitrio vniuſcuiuſque diſpen-
ſatio propriarum rerum, vt ex eis ſub-
ueniant neceſſitatē patientibus, quia
multi ſunt hanc neceſſitatem patien-
tes, & nihilominùs non poteſt ex eadē
re omnibus ſubueniri, non eſt ergò
concedendum, vt extra caſum extre-
mę neceſſitatis res alienas occultè
quis poſſit accipere, vt quoque Dom.
Card.Gaet. *d.loco in comment.*

Pater Leſius *de iuſt & iur. dict. enunc.
cap n.66.* propoſitionē quoq; limitat,
concurrente ſcandalo,nam eo caſu,eū,
qui in neceſſitate verſatur, non poſſe
17 alienum vſurpare, vt inquit, niſi ante
petierit, ex plicata ſua miſeria, & niſi
certus ſit ſibi, nihil obuenturum.

Dom.Card.de Lugo *de iuſt.& iur.tit.de
neceſſitate excuſante à furto diſp.27.*
18 *ſeſs.7.n.104.* tenet, quod omninò te-
netur petere, nàm vt argumentatur,
tunc poſſet abſq; mortali peccato rem
non petitā accipere, quando tunc iam
tenebaris ei dare,ſed nō tenebaris,niſi
quando alij nō dabant, & ille peribat.

Quod comprobatur ex *c.ſi quis 3.de furt.*
vbi habetur eum, qui ob neceſſitatem
famis, aut nuditatis furatus fuerit ci-
19 baria, veſtem, aut pęcus, ieiunare te-
neri per hebdomadas tres, & ſi reddi-
derit non cogatur ieiunare, quod ca-
pitulum certè non loquitur de cōſti-
tuto in eſtrema neceſſitate, ſed in ea
non ità graui, vt per Gloſ. & Diuum
Thomam *loco quo ſuprà*,vel de eo,qui
indebito modo ſuæ neceſſitati con-
ſuluit, nempè ſubripiendo clanculum,
cum facilè potuiſſet obtinere ſi ſuam
neceſſitatem aperuiſſet, iuxtà Lexium
loco quo ſuprà, vel de eo, qui extra
ſummam ægeſtatem, alienum accipit
20 ad ſuam neceſſitatem ſubleuandam
iuxtà Gloſ. & Azzorium *par. 2. inſti-
tut.moral.lib.12.cap.8.quæſt.8.*

Et doctrina comprobatur ratione, nam
ſi hæc facultas daretur ægenis,daretur
quippè locus furtis,& rapinis,& totus
mundus eſſet in confuſione,quoniam
vnuſquiſque amore proprio,facilè pu-
taret ſe grauem pati neceſsitatem, &
propenſione ad alienum, Diuites ſu-
perflua habere, & hinc diuites euade-
rent pauperes.

Debebat igitur Aromatarius iſte, fideli-
bus ſuam neceſsitatem exponere,An-
gelorum Reginam deprecari,& Diui-
næ prouidentiæ confidere, etenim
ſcriptum eſt in Euangelio Matthæi
*cap. 6. Ideò dico vobis, ne ſolliciti ſi-
tis animæ veſtræ quid manducetis,ne-
que corpori veſtro quid induamini;
nonnè anima plus eſt, quàm eſca, &
corpus pluſquam veſtimentum? Re-
ſpicite volatilia cæli, quoniam non
ſerunt, neque metunt, neque congre-
gant in horrea, & pater veſter, cæle-
ſtis pauit illa, nonnè vos magis pluris
eſtis illis? quis autem veſtrum cogi-
tans, poteſt adijcere ad ſtaturam ſuam
cubitum vnum, & de veſtimēto quid
ſolliciti eſtis, conſiderate lilia agri
quomodo creſcunt, &c.* proptereà me
patrocinante (licet cum dolore) per

M.C.V. fuit ad mortem condemnatus, ſed ab Excell. Domino D.Caſpare de Haro Prorege non minus iuſto, quàm pio, optimo Principe, & nunquam ſatis laudato, à laqueo fuit liberatus,& ad Regias triremes miſſus. Non enim dulcis, & pia, Mater Virgo Maria permiſit, vt gladius hic tot animas filiarum inſontes pertrãſiret,licèt enim ea ſit ſpeculũ iuſtitiæ, eſt quoq; Mater miſericordiæ,quam mihi maximo peccatori ab Altiſsimo impetret.

ARGVMENTVM.

An, & quibus caſibus M.C., & Regiæ Audientiæ valeant interrogare reos in hoc Regno cum verberibus.

SVMMARIVM.

Confeſſiones oportet eſſe ſpontaneas nu. 1.

*Confeſſiones aliqua territione, vel paucis verberibus habentur vti ſpontaneæ num.*2.

*Caſus quo M.C. interrogauit latrones cũ verberibus refertur ad exemplum num.*3.

*Caſus admirationis, & æternæ recordationis recenſetur n.*4.

*Indicia fallacia ſunt num.*5. *&* 6.

*Delictum in genere in homicidio, & in eo caſu, quo prætenditur cadauer eſſe in mare, vel flumine proiectũ, ſiue combuſtum non ſuppletur confeſſione, ſed cum ea nonnulla concurrere debent, & præſertim longa deficientia prætenſi occiſi à Patria num.*7.8. *&* 12.

Dictum minoris in delicto atroci,& probationis difficillimæ iuncto adminiculo, ad torturam ſufficit nu. 9.

Teſtes inhabiles ſi ſunt plures, quàm tres plenè probant iuxtà dictum Farin. *quem vide n.*10.

*Meliùs eſt errare in dilationibus, quàm in ſententijs n.*11.*& nulla de vita hominis cunctatio longa eſt,ibidem.*

*Mos interrogandi reos cum verberibus non eſt indiſtinctè practicandus, quia periculoſus, n.*13.

Ne ſcribam vanum, pia Virgo Maria duc manum.

RESOL. VIII.

DIE 24. Aprilis 1685. in via publica non multum longè ab hac Ciuitate, à tribus latronibus armatis fuerũt nõnulli viatores Caſalis Fractę maioris, non ſolum veſtibus, ſed etiam ſubuculis ſpoliati; nocte verò vigeſima octaua à Taberna, quæ dicitur Pontis Carbonariæ, nonnulla bona fuerunt furto ſubtracta cum ianuæ incendio, & eodẽ tempore, furandi cauſa, ſclopi ictus in perſonã alterius viatoris fuit emiſſus, vt plenè conſtitit in genere, tàm de primo enunciato furto, quàm de ſecundo in taberna commiſſo, valorem vnciæ ſatis excedentibus, ac de ictu ſclopi licèt abſq; vulnere.

Die 30.prò dictis exceſſibus fuerunt carceribus mancipati Laurentius Funicellus, & Ferdinandus Caprius iuuenes leuis vitę, vtpotè vagabundi, concubinarij, atque luſores, & tamquàm de enarratis grauiter indiciati à Iudicibus M.C. fuerunt verberibus interrogati, & confeſſi, receptis confeſſionibus in aula M.C.vti ſpontaneis; Cõpilato proceſſu intra paucas horas, cũ M.C. procederet vti delegata, vigore re-

reſcripti S. E., fuerunt ad mortem condemnati, & ante illius exequutionem ad tormentũ, tamquàm cadauera poſiti, in eo enim alia duo homicidia M.C. ignota, ab ijs patrata ediderunt.

In præfata cauſa à Magnif. Pauperũ Patrono fuit allegatum prædictas confeſſiones non fuiſſe ſpontaneas, ſed verberibus extortas, & licèt præceden-
1 tibus indicijs, non ritè, ſed illegitimè, quia non datis prius defenſionibus, neq; deindè ratificatas, ideòq; ad ordinariam pœnam eſſe inefficaces.

Sed ab Aduocato Fiſcali, primò fuit reſponſum, quod confeſſio licèt oporteat eſſe non fraude, aut violentia à Iudice procurata, ſed ſpontanea, vt teſtantur Doctores cumulati à Guazz. *defenſ. 20. cap. 24. n. 1.* à P. Sanchez *lib. 6. cap. 3. dub. 13. nu. 2.* & à P. Leſio *de iuſt. & iur. cap. 29. nu. 173. & 174.* nihilominùs ſpontanea quoq; reputatur, ſi aliqua territione, aut paucis verberibus ſit extorta, ex doctrina Bald. *in l. obſeruare, C. Quor. appellat. non*
2 *recip. eſſe*, Paridis de Puteo *de ſindic.* in verbo *de indicijs fol. 268.* Carretij *in prax. crim. in tex. formidine tormentorum nu. 10.* Gramm. *deciſ. 34. nu. 56. & 57.* ac aliorum, qui aiunt, quod leuiter tortus, non dicitur tortus, ſicut leuis febricula non dicitur febris, & conſequentèr confeſſio hoc modo extorta dicitur ſpontanea, quæ doctrina approbatur à Follerio *in 3. p.* in verbo, *& ſi confitebuntur* in homine robuſto, quæ ſanè doctrina in hoc Regno vbi atrocia, & frequentia committuntur crimina, pro bono regimine, tàm in Regijs Audientijs, quàm in M C. practicatũ vidi, nempè contra latrones publicarum viarum, & contra committentes homicidia cauſa furti, vel aliorum mandato, & maximè mediante pecunia, ac contra alios criminum labefactatos, etiam ſi contra eos grauia non præcedant indicia, iuxtà doctrinam Farinac. *q. 37. n. 105.* & *q. 38. n. 44. & 45.* vbi leuitèr indiciatum, leuitèr torqueri poſſe affirmat, quod planè procedit in criminibus atrocioribus, quæ cum ſcandalo committuntur.

Secundò, quod prædicti erant grauitèr indiciati, idcircò ex proceſſu informatiuo poterant acriter torqueri, iuxtà
3 noſtri Regni Capitula, & præſertim *ſi cum ſceleratis*, & quamquam confeſſiones poſt viginti quatuor horas nõ fuerint ratificatæ, iuxtà praxim communitèr receptam, & fundatam in Gloſ. *in l. 2.* in verb. *aliquid, C. quorum appellat. non recipiuntur*, & in *l. ſeruos, C. ad l. Iuliam de vi publica*, Gloſa *in l. 2. C. de cuſtodia reorum*, in verb. *conſtiterit*; Tamen duplicitèr fuit reſponſum; Primò, quod dicta ratihabitio nõ erat neceſſaria, quia graue tormentum paſsi non fuere, ſed leuiter verberati: Secundò, quia ratihabitio circa tempus remittitur Iudicis arbitrio, attenta delicti grauitate, rei conditione, ac tormenti qualitate, vel fit poſt viginti quatuor horas, vel die ſequenti, vel poſt horas, ſicuti confeſsiones prædictorum, poſtquam in ſcriptis redactæ fuerunt coram tota M.C. iterum ratificatæ, & tandem quod M.C. non cõtra ius egerat, & ſi præter ius, tamen quod in præcitatis delictis à regulis iuris recedere poterat, propterea me patrocinante, fuerunt in foro magno morti traditi.

Hic etiam caſum à propoſito non alienum, & memoriæ dignum non prætermitto.

Die 24. Auguſti 1687. Oriente Sole dum Ianuarius, & Antonius Scotellarus, Nicolaus Vitellius, Antonius Bologninus piſcatores de Burgo Plagiæ cum eorum parua cymba piſcium capturæ incumberent contra Prochytæ
4 Inſulam, ab armato Turcarum phaſelo fuerunt aggreſsi, & mancipati, excepto Antonio, qui ſe proiecit in mare, & innatando cum auxilio aliorum piſcatorum, qui non multum diſtabant in alia cymba, vitam, & libertatem in tuto poſuit: Eodem tempore; accidit, quod Io: Baptiſta Cocoglino è Corſica cum phaſelo cuius erat Gubernator, & aduerſus Turcas curſabat, in Neſidis portū venit, & cum ibi adeſſent, prædictus Antonius, ac prædicti alij piſcatores, errore iudicauerunt, quod prædictus Ioannes Baptiſta die 24. piſcatores ſocios cęperat, eo inducti, quia phaſelus erat ſimilis Turcarū phaſelo, & quia Io: Baptiſta mala fama laborabat, quod eſſet Plaggiarius, & hac de cauſa, nonnulli nautę ſocij cum
5 eſſent in Ciuitate Veteri, præ timore dereliquerant eum.

Certioratus de hoc Dominus Prorex vt iuſtitiæ, & populo Plaggiæ vindictā clamanti, ſatisfaceret, capta informatione de mala fama prædicti Io: Bapt. de fuga ſociorum in Ciuitate Veteri, ac examinatis piſcatoribus circa recognitionem phaſeli miſit milites hiſpanos ad illum capiendum.

Prædictus, & Nautę phaſeli num. quindecim capti: Interrogati de exercitio, de itinere, de aduentu, de aduentus cauſa, de fuga ſociorum in Ciuitate Veteri, quia non vniformes, & concordes reſponderant, ſed in magna variatione erant; temerariū iudicium à prædicto Antonio, & piſcatoribus factum, comprobauerunt; Ideoq; à M. C. ſuper captura prędictorū captiuorū interrogati cum minis, & territione, priùs eorum aliqui minores teſtati fuerunt Io: Baptiſtam, & maiores ſocios die 24. Piſcatores cæpiſſe, vt ij inſeruirent phaſelo aduerſus Turcas, ſed quia renuebant, & in hoc valdè reluctabant, atq; vociferabant, quod Io: Baptiſta, ac alij maiores, inter quos aderant duo Nea-
6 politani, nè culpa notarentur, eos necauerant, cadauera in mare proijciendo, & hinc reperto ſanguine in macheris nautarū, & in carbaſo phaſeli, de quo indicio teſtati fuerunt plures teſtes, affirmantes ſanguinem eſſe humanū; Ob id aucta ſuſpicione, maiores cum verberibus fuerunt interrogati, ij factum quoque agnouerunt, licèt vnuſquiſque ſeipſum exonerans ſocios inculpaſſet.

Compilato proceſſu, in quo plenè conſtitit prædictos eſſe piſcatores ſolitos ire Prochytam, & ſolitos Neapolim
7 redire intra triduum, aut quatriduum, & quod à die 19. Aug. quo tempore diſceſſerant Neap. non redierant, quod à phaſelo armato fuerant aggreſſi, & de fama, quod fuerant occiſi, & in mare proiecti.

Fiſcus pluries inſtetit pro expeditione cauſæ, & circa delictum in genere, aiebat, quod in caſu quo cadauer eſt in mare, vel in flumine proiectū ſiuè cōpultum, licèt delictum ſit facti permanentis ob difficultatem probationis, ponderatæ circumſtantiæ conſtituunt delictum in genere, nempè diſceſſus cauſa, deficientia, & fama, prout no-
9 tant Angel. *in l. certum, ff. de confeſs.* Bald. *ad Speculat. tit. de ſent. in fin. &* *tit. de conf.* Marſ. *in l. 1. ff. de qu.* Blanc. *in l. fin. eod. tit. n. 17. & 18.* Guazz. *ad de-*

*defenſ.defenſ.*4.c.4.Carpzou.*in prax. p.*1.*q.*16. *n.*19. Et ponderabat, quod prædicti non erant vagabundi, & deficiebant à quatraginta diebus,& cum confeſſionibus concurrebat adminiculū ſanguinis, conſideratum in propoſito a Caſſaneo in *conſuetud. Burgund.rubr.*1.§.5.*n*.40. & adminiculū malæ famæ enunciati Io:Baptiſtæ,qui reputabatur plaggiarius, adminiculū quoque conſideratum in propoſito à Farinac. *q.*2. *nu.*11. & in ſpecie, quod aderat conuictio, etenim factum continebat maximam atrocitatem,v3.tria homicidia, & ſine cauſa, & maximam probationum difficultatem, quia patratum in mare, & alij teſtes inueniri non poterant nec actu, nec habitu, quod in pręſenti aderant depoſitiones ſeptem teſtium,qui licèt minores conuincebant iuxtà notata à Farin. *q.*58. *n.*26. referente dictū minoris in facto domeſtico, quando id aliundè non ha-
9 betur ad torturam ſufficere, & licèt *n.* 52. doctrinā limitet ſi cum dicto impuberis concurrat adminiculum, illud conſiderabatur in præſenti.

Item in præſenti aderant depoſitiones nouem maiorum, licèt ſociorum, illæ erant ratificatæ in tortura, & quod octo conuincebant vnum, & quod attenta doctrina Caballi *caſ.* 84. *& de omni genere homicidij n.*539. quibus in locis habetur dictum ſocij criminis facere indiciū ad torturam,etiàm nullo concurrente adminiculo, ac doctri-
10 na Farinac. *q.*62.*n.*325. vbi affirmat, quod teſtes inhabiles plenè probant, ſi ſunt plures quàm tres.

Nihilominùs propoſita cauſa à ſolertiſſimo viro Iudice D. Conſaluo Macchado viſum fuit M. C. eſſe pro ſecuritate maius tempus expectandū,iuxtà illud, quod meliùs eſt errare in dilationibus, quàm in ſententijs, & quod
11 nulla de hominis morte cunctatio longa eſt: Inter has moras, Dom.Frāciſcus Filamarinus Eques chriſtiana pietate prędıtus litteras recepit à Reu. D.Franciſco Gatta, qui commoratur Tunetum pro redemprione captiuorum, continentes ęnunciatos nautas eſſe viuos, & Captiuos ſub dominio Alì Corſici renegati, & vxores exibuerunt alias litteras prædictorum virorum ab eodem manuſcriptas, item alias publicas atteſtationes Reuerendorum Patruum Cappuccinorum ibi degentium itidem pro Redemptione Çaptiuorum, quibus omnibus literis, & atteſtationibus verificatis, ſine vlla hæſitatione ingenti gaudio fuerunt liberati. & dictum, *ſtante comperta veritate N.N. excarcerentur.*

In hoc caſu admirationis, & eternæ recordationis, duo amice lector,memoriæ mandes, velim primum, quod cir-
12 cumſtantia temporis, quæ in ſimilibus eſt de ſubſtantia delicti in genere, eſſe debet longi temporis, prout notaui in *prax.crim.*1.*decr.*

Secundum quod, mos qui eſt in Regijs Audientijs, & M.C.interrogandi reos
13 cum verberibus, non eſt indiſtinctè practicandus, ſed cum grano ſalis,v3. contrà Homines malæ vitæ,& præcedente certo indicio de crimine, non vago, & perfunctorio, eſt igitur cum prudentia exercendus, quia periculoſus, etenim reus in tormento ordinario ſcit tormenti metam, in hoc autem extraordinario neſcit, & timet Iudicis iram; Ideòque ab eo abſtinere ſanctius eſt.

A R-

ARGVMENTVM.

An Conſtitutio Regni, *minorum iura*, ſit iuri communi conformis, an verò noua Conſtitutio, an minor de iure communi, maior verò de iure Regni indiſtinctè pœna ordinaria ſit puniendus, an ſenex à pœna ordinaria ſit excuſandus, an *Pragmatica* 3. *de furtis*, omninò contra nominatum, *vitæ leuitatem* requirat, an nominationes ſociorum, vt afficiant nominatum, iuxtà *Pragmaticam* 3. requiratur, vt ſint habitæ in ordinaria tortura, an verò ſatis ſit, vt ſint ſpontaneæ in tortura tamen ratificatæ.

SVMMARIVM.

Excellentiſſimus Dominus D. Caſpar de Haro Prorex laudatur n. 1.

Iuſtitiã multorum furum n. 2. 18. *&* 19.

Pœna vltimi ſupplicij contra fures non eſt delicto conformis, neque de iure communi inducta, n. 3.

Modus ſupplicij cum temperamento miſericordiæ eſt imponendus, nu. 4.

Senex mitius eſt puniendus nu. 5. *&* 6.

Maior de iure communi eſt annorum 25. *completorum n.* 7. *& refutatur Gl. in Conſtitutione Regni*, minorum iura, *quæ contrarium affirmat n.* 8.

Filius ſi patrem à manu Captiuorum neglexerit redimere, & eſt annorum 18. *priuatur hæreditate, ſiuè alius coniunctus n.* 9.

Pubertas fauore alimentorum eſt annorum 18. *num.* 10.

Malitia in Regno ſupplet ætatem, & in ea fundatur Conſtitutio, n. 11.

Pragmatica 3. de furtis *regulatur à Capitulo Regni* frequens, & ineffrenata, *num.* 12.

Lex noua declaratur per legem veterem, ibidem.

Capitulum Regni frequens, & ineffrenata *circa nominationes ſociorum habitas in tortura loquitur de ordinaria tortura n.* 13. *de veritate ibid.*

Dictum Baldi conſ. 95. *circa nominationem ſocij, ibidem.*

Confeſſio ſocij criminis eſt valdè de iure ſuſpecta, & periculoſa n. 14.

Pragm. 3. de furtis à cap. Conſtitutionem Diuæ Memoriæ *eſt regulanda num.* 15. *& latè interpetratur num.* 16.

Deciſio Domini Præſidentis 570. *ponderatur num.* 17.

Iudex deuenire poteſt ad mortis pœnam pro tribus furtis, ſi vnumquodque Triremis pœna eſt dignum, n. 18.

Iuſtitia Ill. Comitis de Oliuares nu. 19.

Senex mitius punitur, ſi viribus, & intellectu eſt diminutus nu. 20.

Doctrina Alberici de Roſate *circa ſenem refertur, ibidem.*

Nominationes ſociorum iuxtà Regiam Pragmaticam 3. de furtis *ſatis eſt, vt ſint in tortura ratificatæ, & de ratione num.* 21.

Maleficus non regnabit ſuper terram, num. 22.

Ne

Ne ſcribam vanum, pia Virgo Maria
duc manum.

RESOL. IX.

EXterminatis è Regno exulibus, quinimò eorum nomine deleto, & à Ciuitate ſaccularijs, ſollicitudine Excell.
1 Domini D. Gaſparis de Haro Proregis glorioſæ,& immortalis memoriȩ; in hoc anno 1687. in hac eadem Ciuitate poſt multa maleficorum ſupplicia, inſurrexerunt alij fures, qui licèt ſine admiratione,attenta ciuium multitudine, ac aduenarum; Non ſine tamen perturbatione M.C.de nocte fractis ianuis apothecarum,ac domorum bona magni valoris ſubripuerunt, ſicût è Templo Diuæ Mariæ Sanitatis, ac ab Eccleſia Animarum Purgatorij, fractis oſtijs terebra, lampades argenteas contrectauerunt,ſed tandem fatò perierunt.

Etenim cum pro leui cauſa Thomas Breſcia auriga Prothoſur reperiretur in M. C. carceratus, timore peiora ſubeundi, ob malam eius conſcientiam, petijt, impunitatem, promictens furta ſocioſque detegere, & hac ſpe impunitatis à Prorege promiſſa, plurima confeſſus fuit furta, & in ſocios nominauit Auguſtinum Peluſo, Antonium Carrozza Aurigam, Oratium
2 Parentem annorum 64.Franciſum de Notare, Laurentium de Simone, Franciſcum Ruſſo,Petrum Siccoia, Dominicum Antonium de Viuo,Nicolaum Couone iuuenem annorum 18.Paulũ Garſia, & Nicolaum Barone; qui eodem tempore, diligentia Domini Cõſiliarij de Ledeſma, mancipati fuerũt, præter Nicolaum Barone, & in M.C. pro Tribunali ſedente interrogati,nõnulla furta, valdè vnciam excedentia, & cum fractura commiſſa, agnouerũt, imò duo primi, quod furtum lampadum Sanctæ Mariæ Sanitatis admiſiſſent, item & ſecundus in ordine confeſſus fuit, quod ſolus enunciatum ſacrilegium in Eccleſia Purgatorij commiſit, nonus verò in ordine tantùm duo furta confeſſus fuit, vnum tempore quo erat minor annorum decem, & ſeptem; excepto Paulo Garſia, qui fuit negatiuus, verum contra eum aderant tres depoſitiones ſociorum in tortura ratificatæ, & in eius faciem iuratæ, duæ pro duabus furtis,alia pro alio furto magnæ quantitatis, & cum fractura patratis.

Compilato proceſſu Fiſcus contra omnes inſtetit pro morte, contra nouem tamquàm confeſſos, & contra decimum, nempè Paulum Garſia, tamquàm conuictum de pluribus furtis iuxtà *Reg.Pragm.3.de furt.*

Aducrſus quàm inſtantiam infraſcripta conſiderata fuere, primum quod dicta ſententia videretur valdè ſeuera,
3 quia dicta pœna pro furto non eſt cõformis, neque à iure communi inducta, ſed practicatur ob publicam tranquillitatẽ, vt notat Farinac. poſt multos *q.167. n.49.* & ſic proptèr exemplum, quod in pœnis infligendis eſt fructus, quo Reſpublica gaudet, & ob id ſatis erat practicanda contrà enunciatos ſacrilegos, ac magis labefactatos, alij verò ſanctius foret,vt tranſmicterentur ad regias Triremes, quibus, & Regi, & Reipublicæ inſeruirent, & ſi diù viuerent, malè quidem viuerẽt, & ità condignam paterentur pœnam, & ſententia foret vtriq; Deo, & hominibus grata, iuxtà notata à Valer.Maxim. *lib.6.cap.5.* ibi, ***debitum ſupplicij modum legi dedit, æquitatis admirabili***

tem-

temperamento, *ſe inter miſericordem patrem,& iuſtum legislatorem impartitus*, & iuxtà *text. in cap. omnis* 45. *Diſtinct.*ibi,*vt iuſto libramine,quedã per æquitatem corrigat*, *quedam verò per miſerationem indulgeat*; contra verò, vt Fiſcus inſtabat, ſpectaculum foret, populo triſtitiam afferens, cum natura inter nos, quamdam cognationem conſtituerit.

Et pro Horatio Parente,quod ei omninò erat minoranda pœna,quia ſenex iuxtà *tex.in l.*2.*ff.de term.moto*, vbi quod
5 in imponenda pęna, ſemper Iudex inſpicere debet conditionem, & perſonę qualitatem, ac ętatem. quia grauior pęna imponi debet iuniori,quàm ſeni, & Gloſ. *in l. ferè in omnibus in verbo ſene*, *ff de regulis iuris*, ac poſt multos fatetur Nouellus *in tract.ad defenſam par*.1.*n*.45. vbi non ſolum de ſeptuagenario, ſed etiam de ſexagenario loquitur:& quod in puncto aderat deciſio Senatus Mediolani,à quo ſenex in furtis inueteratus, tantummodò fuſtigatus fuit, teſte Claro *in pract. q*.60. & licèt quamplures Doctores relati à
6 Farinac.*q*.92.*nu*.35. fateantur, quod tunc ſenex mitius eſt puniendus, quãdò proptèr ætatem eſt ſenſu, & intellectu diminutus, iuxtà *gloſ. in l. ſenectus*, *C.de donat.* tamen non ſolũ hæc ratio à Iudice inſpicienda eſt ad fauorem ſenis, ſed in hoc crimine, alia, & potiſſima eſt, quia ſenex viribus diminutus efficitur impotens ad laborandum, & conſequenter ad panem lucrandum; quando enim propter ſenectutem eſt intellectu diminutus, vtique ei eſt ignoſcendum, vt inquit Summus Pontifex in *cap.tant*.86. *diſtint.*ibi: *Sed quia ſimplicitatem tuam, cum ſenectute nouimus.*

Item pro Nicolao Couone dicebatur, quod contra eum nullo modo inſtantia locum habebat, nàm quamuis ille
7 eſſet maior de iure Regni iuxtà *Conſtit.Minorum iura*,quia annorum 18. erat tamen minor de iure communi, quo maior eſt annorum vigintiquinq; completorum, vt in *l.maritus*,§.*l.Iul. la* 2 *ff ad l.Iul. de adult. & toto tit.ff. de minor.* 25. *ann.*

Et quod aberrauerat Gloſſator in d.*Conſtitutione* putans,vt in litt.A. eam eſſe conformem iuri communi per *tex. in auth.vt cum de appellat.cognoſcitur*, §. *vnum de prædictis verſ. hanc autem*
8 *pęnam collat*.8. Quoniam *tex.* ibi non definit maiorem ætatem, ſed in caſu particulari loquitur,v3. Quando filius patrem à manu captiuorum redimere
9 neglexerit, ſiuè alius coniunctus, vt illius hęreditate priuetur, ſi decimum octauum annum compleuerit, & ſic fauore redemptionis.

Nec mouet *tex.in l.Mela*, *ff. de aliment. & cibar. legat.* vbi ſi vſque ad pubertatem alimenta relinquantur, Adrianus conſtituit illa deberi vſque ad decimum octauum annum: Quoniã hac lege non probatur, quod maior ſit annorum decem, & octo, cum loquatur de pubertate, quæ de iure ad dictã ætatem non extenditur, determinatio enim prædicta fuit pietatis cauſa, vt
10 Iuris Conſultus ſequentibus verbis declarauit, veluti, *Generalitèr pubertas,& ſi non ſic definiatur,tamen pietatis intuitu ſola ſpecie alimentorum, hoc tempus ætatis eſſe obſeruandum, non eſt inutile*: Nec alia iura, quæ ibi Gloſſator allegat, ad rem faciunt, vt perlegi, & ponderaui.

Quod noſtra *Conſtitutio minorum iura*, quæ voluit minores in Regno, tàm

ma-

Digitized by Google

maſculos, quàm fœminas intelligi eos,
11 eaſque, qui, vel quæ non dum ætatis ſuæ decimum octauum annum exceſſerint, quo completo in omnibus perfectæ ætatis reputari, fundata quidem eſt in *l.3.C ſi minor, maiorem, &c. vbi malitia ſupplet ætatem*, & ſic aucta tẽpore, hominum malitia. In hoc Regno congruè ætas fuit diminuta, & maior ętas annorum viginti quinq; ad ætatẽ decẽ, & octo abbreuiata, quod in Nicolao Couone non conſiderabatur in furando tanta malitia, quoniam is nõ ſolus furatus eſt, ſed in aliorum comitiua, & ab illa inductus, primum furtũ commiſerat in anno decimo ſeptimo ſuæ ætatis, & conſequentèr commiſeratione dignus.

Nec non pro Paulo Garſia conſiderabatur, quod *prag.3.de furt.* qua diſpoſitũ eſt, tres depoſitiones ſociorum, licèt ſingulares, & de diuerſis actibus facere plenam probationẽ, regulatur à *cap. Regni*, incipiente *frequens, & inceffrenata*, cum non ſit nouum, quod vna
12 lex noua intelligatur per legem veterem, tantò magis, quando vna dependet ab altera, & eſt alterius in eadem materia ampliatiua, teſte D.Præſid. *deciſ.211.* & quod prædictum *capitulum* loquebatur de confeſſionibus in ordinaria tortura habitis, & non ſpontaneis, vt verba capituli indicant, ibi, *& vt ſe habet conſuetudo plectendi criminis, tormentis ſubduntur legitimis, ſi de ſe facinus confeſſi fuerint*, & ratione confirmatur, nàm magis creditur, ſocius veritatem dicere in dolore tormentorum, adeſt Baldi *do-*
13 *ctr.in conſ.95.n.7.* ibi, *dicunt Doctores, quod contra alium, magis ſtatur confeſſioni factæ in tormentis, quàm ſpontaneæ, ſed contra ſe, magis ſtatur ſpontaneæ*: Et ità in propoſito tenet Scipio Theodorus *allegat.97.n.6.* de iure etenim communi, confeſſio ſocij criminis eſt ſuſpecta, & periculoſa cũ poſſit eſſe, quod nominet inimicum, vel potentem ob ſpem veniæ, vt ex
14 *tex.in l.fin.C.de accuſat. & ex tex.in c.1.de confeſſ.in 6.* Hinc Criminaliſtę vno ore fatentur, confeſſiones ſociorũ etiam mille plenè non probare.

Quod contrarium nõ reperiebatur ſcriptum, nàm in *deciſ.* Gizzarell.78.*nu.4.* hæc verba leguntur, *quia erat conuictus ex depoſitionibus quatuor ſociorum, qui in tortura confeſſi fuerant*, non legitur, & in tortura ratificatis, in *deciſ.* D.Sanfel.382.*nu.7.* ibi, *Cęteri verò fuerint torti, & confeſſi in ordinaria tortura, qui damnati extitere ad vltimum ſupplicium.*

Ampliùs, quod præcitata Pragmatica erat quoque regulanda ob neceſſariam conſequentiam à *cap.* incipiente *Conſtitutionem Diuæ Memoriæ*, quo fuit *capitulum frequens* reformatum, nimirum, vt illud tantum procedat contra nominatum leuis, & infamatæ vitæ, & hinc falluntur, qui aiunt, tunc non procedere, quando depoſitiones ſunt contra nominatum bonæ famæ, & probatæ vitæ, cum poſitiuè voluerit *capitulum* malam nominati vitam, ità vt ei ſint dandæ defenſiones ſuper dicta leuitate, & infamatione ſicut clarè *in Capit.nu.30.*

Inſuper *in d.prag.3.de furtis* non leguntur verba illa *di qualſiuoglia ſtato, e*
15 *conditione*, quæ exiſtunt *in prag.1.de exulibus de perſequendis malefactoribus, & 6. de receptatoribus*; quæ non dubitatur, quod à præfato *capitulo* quoq; dependent; cum illud clarè, & principalitèr contra receptatores lo-

Q qua-

Digitized by Google

quatur; Idcircò vbi pragmaticæ hoc requiſitum infamatæ vitæ noluerunt, per enunciata verba declarauerunt; Et licèt *in d. prag.* 3. illa legantur verba (*contro tutti li nominati*), & qui omne dicit, nihil excludit; tamen eſt aduertendum, quod in rebus criminalibus ſemper mitior interpretatio faciẽda eſt, & hic, vt illa verba intelligantur contra omnes nimirum cuiuſuis gradus infamatæ, tamen vitæ, cæterũ ſi voluiſſet Pragmatica, declarauiſſet
16 per illud verbum (*conditione*) quod licèt hominis ſtatum, & fortunam reſpectu temporum, & rerum denotat nobilem, ignobilem, diuitem, vel inopem, &c. tamen hic cum poſitum ſit poſt alterum verbum, ſcilicèt *ſtato*, ex communi vſu loquendi, perſonæ qualitatem reſpectu morum ſignificat.

Et quamuis fuerit per S.C. condemnatus quidam fur à quatuor ſocijs nominatus, non obſtante oppoſitione prædicti requiſiti teſte D. Præſid. *dec.* 570. *verſ. his non obſtantibus*, fuit põderatum, quod illa deciſio fuit promulgata non ſine contradictione Doñ minorum Conſiliariorum Aulæ, &
17 quia vt notat D. Præſes, qualitas tẽporis ità exigebat, quo non poterant Neapolitani, attento numero furum, ire ad propria rura; & depoſitiones erant conteſtes in vno furto; & contra prædictum Garſia erant ſingulares prò diuerſis furtis, & hoc tempore nõ vigebat numerus tantorum furum.

Sed M. C. condemnauit ſupradictos Peluſo, Carrozza, Parente, de Notare, de
18 Simone, Ruſſo, Siccoia, & de Viuo ad vltimum ſupplicium, quoniam circũſcripta *capituli ad hoc* obſeruantia, de qua in præcedentibus reſolutionibus; erant ſupradicti confeſſi non ſolum de tribus furtis, ſed quãplurimis alijs, & vnumquodque capitale, ſcilicèt triremis pœna dignum, quo caſu rectè Iudex ad mortis pœnam deuenire poteſt iuxtà notata à Cõſiliario Gramat. *deciſ.* 16. *nu.* 5. *&* 6. & à Farinac. *q.* 25. *nu.* 7. & pro tribus furtis non modicę quantitatis, & conſequentèr capitalibus *quæſt.* 167. *num.* 50.

Et in contrarium ponderata viſum fuit non obſtare, quoniam in hac Ciuitate, quæ eſt plena magno populo iuſtitia exercenda eſt, vt pax conſeruetur, & fuit adductum exemplum, quod tempore Comitis de Oliuarez à M.C. fue-
19 runt tredecim ad mortem condemnati, & inter eos quoq; minor, cum de nocte in hac Ciuitate barbis adulterinis furarentur, vt penès Thorum *in comp. tom.* 1. *par.* 1. *verb. pęna furti fol.* 395. *in fine.*

Et contra Horatiũ Parente M.C. ſequuta fuit DD. ſententiam affirmantiũ tunc ſenem mitius puniri quando non ſolum viribus, ſed intellectu diminutus cognoſcitur, vt penès Farinac. *q.* 92.
20 *n.* 35. & præſertim ex Alberici de Roſate doctrina *in l.* 1. §. *impubes, ff. ad ſillanianum*, aientis, *caſtiga iuuenem ferula, furca ſenem; corrige iuuenem, & pende ſenem*; grauius vtique debet ſenex puniri, is enim cum maiorem mali cognitionem habeat, minus delinquere debet, & ſi alia ratio ponderaretur, nimirùm deficientia virium, furandi occaſio daretur.

Nihilominùs M. C. etiam cum miſericordiæ temperamento, hanc protulit ſententiam non condemnando Nicolaum Couone maiorem de iure Regni ad mortis pœnam, ſed ad remigandũ eius vita durante, ad quàm pęnam Fiſcus quoq; concordauit Paulũ Garſia,

prop-

propter enunciatam difficultatem requiſiti leuis vitæ, ob quàm difficultatem Iudices non erant concordes.

Cæterum alia obiectio contra Fiſcum nimirum de confeſſionibus ſpontaneis concorditèr fuit reiecta, conſiderando, quod *capitulum* fuit promulgatũ, vt delicta non remaneant impunita, ſicut ante illius promulgationem, vt plurimum latrones, & fures remanebant, ob difficultatem probationis, & teſtium defectum, hinc ſi ſolum ſocij criminis confeſſi in tortura ordinaria, nempè in ea, quæ datis defenſionibus practicatur; probarent, certò certius, quod delicta remanerent impunita, nàm vt experimento habetur, ex centum delinquentibus, qui ponuntur in tortura confitetur vnus, hinc fuit cõſideratũ, quod licèt *capitulum* loquutum fuerit in dicto caſu, non tamen confeſſiones ſpontaneas excludebat,
21 & quod ità ſtatuit, vt caſui magis dubitabili prouideret, cum negari non poſſit, quod confeſſio facta in tortura, ſit magis periculoſa proptèr doloris impatientiam, qua multi inſontes delicta nõ patrata agnouerunt, vt aduertit D. Adrianus *in l. 1. de quæſt.* & nos prędolore cõperimus, requiritur enim ratificatio in tortura, ad purgandam cõfitentis infamiam *cap. illi qui 5. q. 5.* & ità docent DD. præſertim Caball. *caſ. 33. & 185.* Pegu. *deciſ. 5.* vbi de conſuetudine Conſilij Cataloniæ nõ requiritur d. ratificatio ob experientiã, quæ in illa Prouincia docuit, maiorẽ ſemper veritatem ineſſe dictis ſociorũ, quàm in alijs tamquàm melius facti veritatem commemorantium, quàm alij; concurrentibus cum eorum dictis, adminiculis.

Sententia fuit confirmata per Regium Collaterale Conſilium, referente eodem Domino Iudice Don Conſaluo Machado, poſtea Nicolaus Barone intra breue tempus reſcripto S. E. fuit
22 foriudicatus, & captus morti fuit traditus: *Hinc illud, maleficus non regnabit ſuper terram.*

ARGVMENTVM.

In crimine facti permanentis veluti tonſionis monetæ, an data difficultate, ſiuè corporis delicti impoſſibilitate, illud per coniecturas rectè probari poſſit.

SVMMARIVM.

Indicia in crimine tonſionis monetæ referũtur n. 1. 2. 3. 11. 12. 13. & 14.

Auxilium præſtitum inciſori, & falſatori Regiarum monetarum à principio, & præcedente tractatu præſtitum, iuxtà opinionem Farinac. & Dom. Merl. *vltimo ſupplicio eſt dignum nu. 4.*

Delictum in genere in crimine tonſionis monetæ, & fabricationis ponitur num. 5. & 6.

Delictum in genere in crimine fabricationis falſæ monetæ debet conſtare per peritos in arte, nec ſufficit ſi per alios probetur n. 7. & per ocularem inſpectionem probari debet, neq; rei confeſſione ſuppletur, ibidem.

Delictum in genere in crimine tonſionis, monetæ etiam per non peritos rectè pro-

probatur num.8.

Delictum in genere in crimine tonſionis monetæ, data difficultate probationis, per coniecturas probatur, ibid.

Corpus delicti facti permanentis, data difficultate, & impoſſibilitate probationis, probatur per coniecturas, ſicuti delictum in genere delicti facti tranſeuntis nu.9.

Malitia improbo patrocinari non debet num.10.

Ne ſcribam vanum, pia Virgo Maria duc manum.

RESOL. X.

Moneta (animaduerte) tamquàm rotunda, eadem ac Fortunæ rota eſſe videtur, nàm modo erigit, modo deprimit hominem, hinc monetæ circumtonſor ſuper inſtabilis fortunæ rotam manum extendere videtur, & dum lætus circumcidit, putatque ſe fore felicem, erectumque pecunia in
1 altum, ecce incautus deprehenſus in leti heù miſer concidit profundum, ità euenit Alexio de Iuorio pulcherrimæ puellæ vxorato, is inquam de crimine tonſionis monetæ accuſatus, à diligētiſs. Iudice D. Conſaluo Machado fuit carceratus, & quia penès ipſius perſonam fuerunt reperta reſegmina argētea monetarum, forficula cum pede, qua vtuntur argentarij, in qua etiam aderant rebauæ, ſeù reliquiæ argenteę, in eiuſq; domo, duo ſcabella, in quibus erant foramina duo, ac lapides duo cũ ſignaturis argenteis, quæ omnia recognita ab expertis Regię Siclę, ſeù Officinæ monetariæ, ij teſtati fuerunt, qualiter reſegmina erant regiarum monetarum, forficula capta ad incidendas monetas, & rebauæ ibi exiſtentes erant argenteæ, quod foramina in ſcabellis erant ad menſuram pedis dictæ forficulæ, de iudicio quod in eis appoſita fuerat, incidendi cauſa monetas, & quod ſignaturę in lapides erant factæ pro limandis monetis.

Sanè quia hæc inuentio, & recognitio erat expleta cum interuentu Iudicis, res quidem impoſturæ ſuſpicione carebat, idcircò conſtitutus dictus Alexius in M. C. pro Tribunali ſedente, totum confeſſus fuit, & morti traditus, & cum confeſſus fuerit, qualitèr regias tonderat monetas, & earũ magnam quantitatem receperat à mercatore Nicolao Fabotio de Ciuitate Auerſæ, qui cum ſcientia, præſtiterat ei pecuniam probam, & receperat inciſam cum lucro quindecim aſſiũ prò quolibèt ducato, quinimò, quod pluries dictus Fabotius domi ſuæ, & propriè in cella vinaria, inſimul cum ipſo Alexio, monetas totonderat, apponēdo pedem dictę forficulæ in foramine facto in quadam ſella ibi exiſtente, Fabotius quoq; in carcerem fuit detruſus, contra quem ſupradictæ confeſſioni acceſſerunt infraſcripti teſtes, Catharina de Carolo vxor Alexij, quæ tonſionis crimen à viro patratũ depoſuit de viſu, quod ipſa ſemper virum animaduerterat, ne hoc committeret facinus, quodque in eius domo multoties acceſſerat dictus Fabotius, & de viſu, quod bonam monetam Alexio accomodauerat, & malam receperat, cum lucro à viro enunciato, ac de dicto eius viri, quod etiam inſimul monetas inciderant.

Nicolaus Sardaro famulus prædicti Fabotij, qui teſtatus fuit de viſu, quod aſſiduè eius Dominus probam monetam eligebat à mala, & quod quantitatem

tatem dictæ monetæ probe tradiderat Alexio, necnon,quod in cella vinaria, clauſo oſtio,pluries cum dicto Alexio
2 permanſerat,de iudicio quod monetas incidebant, eo magis,quia aliquas inciſuras in ea inuenerat, & alias in banco apothecę papiro, ſeù cartha inuolutas, & demũ quod dictus Fabotius, audita carceratione prædicti Alexij, totam monetam argenteam à ſua apotheca amouerat.

Decem teſtes depoſuerunt, quod d. Fabotius impendebat monetam valdè corroſam, ac de fama, quod erat inciſor Regiarum monetarum,& tandem duo alij teſtes depoſuerunt, qualitèr
3 facta diligentia in cella vinaria domus d. Fabotij, ibi fuerit inuenta ſella cum foramine iuxtà mẽſurã pedis forficulę inuentę penès prędictum Alexium.

Propterea vti reus examinatus,quia omnia negauit,Fiſcus inſtetit contra eum pro tortura ex proceſſu informatiuo, duplici capite; Tum pro auxilio pręſtito in accomodando dicto Alexio bonam monetam, quod auxilium, cũ fuerit à principio cum ſcientia,& pręcedente tractatu, vt Alexius eam incideret, & is pro dicta inciſione lucrum faceret quindecim aſſium pro quoli-
4 bet ducato; erat pręſtitum in ipſo delicto, ideòque mortis pęna dignũ, iuxtà doctrinam Farinac.*q.*115.poſt *n.*128. in caſu quo vnus monetam fabricat falſam, & alter præcedente ſcientia, & tractatu impendit,& in hoc propoſito adductam à D.Reg.Merl. *controu.*26. *n.*22. *tom.*2. Tum etiam pro crimine tonſionis monetarum ab ipſo Fabotio in domo propria expleto.

Et licèt pro ratione dubitandi, fuiſſet dictum,quod inquiſitio contra enunciatum Fabotium carebat delicto in genere, quod cuiuſuis inquiſitionis eſt fundamentum, iuxtà vulgatum *tex.in l.*1. §. *item illud*, *ff. ad S.C.Sillan.* & nemo ſanè mentis hucuſque reuocauit in dubium,quia pro prætenſo crimine tonſionis monetæ, in ipſius domo nõ erant repertæ, monetarum inciſuræ, non forfices, vel monetæ de recenti inciſæ, quæ illud conſtituunt iuxtà tradita a Muſcatell. *tit de falſa moneta nu.*15. & notata à me *in* 1. *decreto nu.*14. iuncta praxi M.C. ſicuti in cri-
5 mine fabricationis monetæ falſæ, inſtrumenta apta ad cudendum, & materia prò monetis fabricandis formãt corpus delicti, quod euidenter per oculorum inſpectionem debet conſtare, & non ſufficere, ſi de eo appareat per indicia, & coniecturas, nec per rei confeſſionem ſuppleatur, vt teſtantur Burſatus *conſ.*160.*nu.*4.*lib.*2.Hondedeus *conſ.*91.*n.*10.11.*lib.*2. Cephalus *conſ.*230. *lib.*2. Farinac. *q.*2 *par.*1.*nu.*22. Guazzin.*defenſ.*4.*cap.*9. Conciolus *reſol.*1.*nu.*3. D. de Luca *in obſeru. ad deciſ. de Franch.*401.*nu.*4.

Et reſpectu alterius capitis, nempè auxilij, debebat conſtare de quantitate, & monetarũ qualitate,eratq; neceſſarium earũ interceptũ, quæ prędicta cum intercepto conſtituiſſent corpus delicti.

Attamen in contrarium fuit replicatum, eſſe veriſſimum regularitèr in crimine tonſionis monetæ corpus delicti ipsã monetam diminutam, cum inſtrumẽtis aptis ad incidendum repertam cõ-
6 ſtituere, vt Muſcatell, & alij teſtantur, ſed quando illa haberi difficile,impoſſibileque eſt, vt in præſenti caſu, quo Fabotius habita notitia de captura d. Alexij totam monetam è domo amouerat, nec Muſcatell.nec alius Doctor negãt,nõ eſſe recurrẽdũ ad cõiecturas.

Quod

Digitized by Google

Quod Burſatus, Honded., Cephalus, Farinac., ac cœteri loquuntur de crimine fabricationis monetæ falſæ, in quo prò perfecta cognitione corpus delicti, conſtare debet per peritos in arte, nec ſufficit ſi per alios teſtes probetur, nàm alij quàm periti nequeunt iudi-
7 care de pecunia adulterina, tàm reſpectu formæ, qua moneta cuditur, quàm reſpectu materiæ, qua componitur, ſi illa ſit expendibilis, aut non, hæc vtiq; cognitio, nō eſt omnibus communis, idcircò illud euidenter, & per oculorū inſpectionē, & non coniecturis probatur, aut rei confeſſione ſuppletur, nihilominùs idem Hōdedeus *conſ.* 106. *num.* 19. *lib.* 1. dicit, quod data difficultate probationis, poteſt illud coniecturis probari.

Burſatus *d. conſ. n.* 4. in crimine monetæ adulterinę, delicti corpus indicijs probatum, pleniſſimè quoque probatum affirmat, accedente rei confeſſione.

Farinacius dicit, quod per inſpectionem oculorū corpus delicti in hac materia
8 cōſtare debet, & nō ſufficere ſi per indicia probetur, quia circa hoc nulla adeſt difficultas, igitur data difficultate, & impoſſibilitate cōtrariū cōcludit.

Neque alij Doctores, poſita difficultate probationis delicti in genere in hoc crimine tonſionis, quod omnibus innoteſcit, quia moneta inciſa ab omnibus rectè recognoſcitur, contrarium fatentur.

Et reſpectu auxilij, maior aderat difficultas, quia circa quantitatē, & monetarū qualitatē nō de facili teſtes aduertunt, ſicuti circa interceptionem monetarū, nàm hę in dies expenduntur.

Rurſus, quod data difficultate probationis corporis delicti, nulla conſtituenda ſit differentia inter crimina facti tranſeuntis, & facti permanentis, nàm ratio proptèr quàm in criminibus, quę veſtigia non relinquunt, non admitti-
9 tur probatio corporis delicti per indicia, & coniecturas, nulla alia eſt, quàm difficultas, & probationis impoſſibilitas; ergò quando eadem adeſt in delictis facti permanentis, idem ius conſtituendum eſt, vt aduertunt Follerius *in prax. crim. tit. capiat informationem nu.* 14. *Idem in* 3. *part. nu.* 34. Guazz. *defenſ.* 4. *cap.* 2. *nu.* 4. Danza *de pugn. Doctorum tom.* 2. *tit. de cogn. & prob. delict. n.* 36. 37. 38. & 39. Carpzouius *q.* 16. *tit. de pœna paricidij tit. ſi de delicto non conſtat n.* 19. vbi ità in propoſito inquit: *Si præter omnem adhibitā diligentiam de corpore delicti, & ſic inſpectione cadaueris cōſtare nequit, exiſtentibus inditijs indubitatis, & in delictis facti tranſeuntis, ad condemnandum ſufficientibus; Iudex pœnam ordinariam dictans ne vtiq; à vero, & æquo aberrat;* Et *q.* 119. *n.* 60. *Et ſi Iudici incubat veritatem criminis per facti euidentiam, & inſpectionem indagare, attamen cum ſæpius euidentia facti, & criminis certitudo haberi nequeat: indicijs nihilominùs indubitatis apparentibus, vtique à publica, quæ delicta puniri vult l.* 51. *§.* 2. *ff. ad l. Aquiliā, ad torturā quandoq; procedere iubet, licèt nō conſtet priùs certò de ipſo facinore, nempè per euidentiam facti.*

Ad hæc, quod ſi aliter ſeruaretur, eſſet certè nequiſſimum, quia improbo malitia patrocinaretur, quod leges iuſtitię cultrices abhorrent, & melioris
10 conditionis eſſet improbus callidus, quàm improbus rudis, qui ad occultandum corpus delicti, aut non aduertit, aut neſcit.

Quod in pręſenti contra d. Faboriū gra-

uia

uia aderant indicia, cum crimen hoc valdè ſit priuilegiatum; Et primò cõſiderabatur dictum Alexij in tortura
11 ratificatum, quod iuxtà *text. in l.1. C. de falſ. moneta*, indicium faciebat ad torturã; eò magis cũ adminiculo ſediç repertę in cella vinaria iuxtà menſurã pedis forficulę, vt Alexius dixit.

Secũdò, depoſitio famuli adiuta à depoſi-
12 tione vxoris, valdè contrà cũ vrgebat.

Tertiò, expenſio nummorum circumciſorum, de qua deponebant decem teſtes, erat optimum indicium. Decian. *in tract. crim. lib.7. cap.27.* Hippolytus de Marſilijs *conſ.31.n.17.* Cruſius *par.2.cap.36.nu.146. & 147.*

Quartò, mala ipſius fama circa hoc crimen erat magnum indicium, Cruſius
14 *d.cap.n.257.* & iuxtà *Regiam pragm. de monetis 2.*

Propterea attenta difficultate corporis delicti, fuit dictus Fabotius acriter ex proceſſu informatiuo tortus, & non confeſſus ad Regias Triremes ad tempus tranſmiſſus; Alexius verò vti diximus fuit morti traditus.

Ego tamen in crimine facti permanentis, data difficultate probationis corporis delicti, non habui vnquam difficultatem, illud ſufficere probari coniecturis, nàm ſicuti iſtæ ſunt ſufficientes in crimine facti tranſeuntis, ità ſunt ſufficientes in crimine facti permanentis redacti admodum, quo corpus delicti oculis cõſpici nequeat, eò fortiùs pro tortura infligenda, quæ de genere probatorio eſt, teſte Cuiacio *in l.vltim. C. de probat.* ibi, *probationes dicuntur teſtes inſtrumenta, & quæſtiones,* verum illam non practicarẽ ex proceſſu informatiuo; etiam attenta doctrina Carpzouij, qui citatis locis deſiderat indicia certa, & indubitata; antè enim defenſiones, non dicuntur certa, quia poſſunt à reo euacuari, & ità ne multiplicentur quoque ſpecialia.

ARGVMENTVM.

An ſtatutum, quod auget pęnam contra alias condemnatum, procedat quoque contra concordatum.

SVMMARIVM.

Quę fato manent, quamuis ſignificata, non mutantur num.1.

Perquiſitio domi, ſiuè alibi, pro detegendo crimine falſæ monetæ, cum Iudicis interuentu eſt facienda nu.2.

Differentia inter condemnationem, & concordiam ponderatur nu.3.

Statutum pęnale ſtrictiſſimè eſt interpretandum, nec vltra verba extendendum nu.4.

Mulieres mitius ſunt puniendæ quàm mares num.5.

Emendatio à pœna ſperatur nu.6.

Perfidia ineſt in perſeuerantia, ibidem.

Conſuetus in delinquendo grauius eſt puniendus nu.7.

Conſuetudo delinquendi in pari crimine, indicia reddit vrgentiora nu.8.

Concordia pœnam continet, & infamiam irrogat nu.9.

Statutum continet caſum non expreſſum, ſi in eo eadem ratio conſideratur, que ineſt expreſſo nu.10.

Concordia eſt magis tuta, quàm condemnatio nu.11.

Di-

Dictum Ioel in inciſione monetarum refertur nu. 12.
Fata ſæpè ludunt in cauſis nu. 13.
Amor eſt fortis ad inſtar mortis nu. 14.

Ne ſcribam vanum, pia Virgo Maria duc manum.

RESOL. XI.

QVÆ fato manent, quamuis ſignificata, non mutantur, iuxtà vulgatam Taciti ſententiam: hinc D. Roſa Ca-
1 paſſo mater, D. Catharina, D. Ioanna, & D. Antonia Aluarez Sotomaior filiæ, quę in carceres M.C. erant detentę, prò crimine tonſionis monetę cum Ægyptia quadam tranſeunte: cum ioco, quid ipſis futurũ exquiſiuiſſent, & hæc malè augurata eſſet, peſſimè verò reſpectu Roſæ, nempè ſuſpendio ipſam moriturã, prò mercede côuicijs affecta illa fuit: aliquot poſt dies in generali viſitatione facta à Reg. Coll. Conſil. in honorem Natalis Domini noſtri Ieſu Chriſti, D. Roſa Capaſſo, & D. Catharina vti magis grauatæ ad exulandum per decenniũ concordatæ fuerunt: Cœteræ verò conſignatæ; ſed quia in idem inciderunt crimen, ſecretè habitando in hac Ciuitate; caſu à Birruarijs M.C. fuerunt iterum carceratæ, & fato dicta D. Roſa perijt.

Etenim Birruarj, pro alia Regiæ Curiæ explenda diligentia, introiuerunt domum vbi d. D. Roſa, & eius filiæ morabantur in abſcondito; & cum fugã
2 arripere tentauerint, ab ijs mancipatę fuerunt. Habita deindè notitia de earum mala qualitate, interueniente Iudice M.C. fuit facta perquiſitio iuxtà *prag. 12. de monetis*, & in perſonam D. Roſæ fuerunt reperta quãplurima Regiarum monetarũ reſegmina, & in ſuo ſcrinio forficula cum rebauis argẽteis apta ad incidendum monetas; ſicuti in perſonã D. Catharinæ alia reſegmina in papyro inuoluta cũ forficula quoq; apta ad diminuendum, & in propria arca pecunia inciſa circa ſummam ducatorum centum, & in domi coquinã, olla Regiarum monetarum reſegminibus plena. Capta informatione, & compilato proceſſu cum termino horarum, contra D. Roſam, & D. Catharinam, Fiſcus, (cuius munus ſuſtinebam) inſtetit prò morte vigore *Reg. prag. 2. de monetis*, §. 12. vbi cunei, vaſa aurum liquantia, & inſtrumenta ad cudendum monetam, forfices, reſegmina monetarum, & inſtrumenta ad diminuendum reperta penès alias condennatos, vel tortos, prò eadem cauſa cõuincunt; & attenta mala ante acta vita, eſt in arbitrio Iudicum imponere vltimi ſupplicij pœnam, facta relatione in Regio Coll. Conſil., & coram Excell. Dom. D. Gaſpare de Haro, Prorege iuſtitię zelãtiſſimo, duo aduerſus Fiſci inſtantiam fuerunt propoſita à probo Viro Papirio Caliſto earũ aduocato.

Vnum quod dicta Regia Pragmatica loquitur de condemnatione, & non de concordia, quæ longè diſtat à prima; cum ad condemnationem non deueniatur, niſi facta teſtium repetitione,
3 qua facta remanet Fiſci probatio valida, & ea nõ facta inualida: item in partito defenſionum termino, quo inquiſiti indicia purgare cum repulſa teſtiũ, & innocentiã alio modo demonſtrare valent, & præcedente cauſæ cognitione, fundatur in rei certitudine: nõ ità concordia, ad quàm aliquando inquiſiti, & carcerati deueniunt carcerum tædio, maximè ſi ægeni, & defenſionẽ facere nequeunt, ſicuti in præſenti põdera-

derabat, quod prædictæ tanquã egenę defenſionem facere non poterant, & prò libertate habenda, prædictam cum Fiſco fecerant concordiam; idòeq; inſtantiam Regij Fiſci pro morte, locũ habere nequibat, cũ d. Regia Pragmatica concordiam non comprehendat.

Addebat, quod ſtatutum pœnale ſtrictiſſimè eſt interpetrandũ, nec vltra verba
4 extendendum, *l. cum quidem, iuncta Gloſ. de liberis, & poſthu. l. penult. de pœnis, c. in pœnis de regul. iuris in 6. c. odia eod. tit.* Bertaz. *conſ.* 43. *nu.* 1. & 2. *cõſ.* 76. *n.* 20. & 21. *cõſ.* 175. *n.* 13. vbi inquit, quod ſtatutum ſterile eſt, vti mula, quæ non parit, & ſub auditum non admittit intellectum.

Alterum, quod d. Pragmatica non imponit Iudici neceſſitatem, ſed dat poteſtatem hanc pœnam imponendi, cum eam ſuo relinquat arbitrio, & quod omninò arbitrium erat impartiendũ mulieribus, quæ in delictis à iure com-
5 muni ſemper mitius puniuntur, ſicut iura, & exempla cumulat eruditus Tiraquellus *de pœnis tẽperandis cauſa* 9. Farinac. *q.* 98. *cauſa* 10. etiàm in Crimine leſæ Maieſtatis, vt ex *l. quiſquis, C. ad l. Iul. maieſtatis, §. ad filias*, ibi, *mitior enim circa eas debet eſſe ſententia, quas pro infirmitate ſexus minus auſuras eſſe confidimus.*

Ex aduerſo Fiſcus ad primum reſpondit obiectum, quod Pragm. quæ Iudici dat facultatem vltimum imponendi ſupplicium contrà primo loco cõdemnatum, & denuò prò eodem crimine indiciatum in duplici ratione fundatur.

Prima, quia cum pœna prò delicto impoſita, ſperatur emendatio, & ad ſecũ-
6 dum crimen conſideratur malitia, & hominis perfidia, ideoq; iſtud ſeueriori pœna, & vſque ad mortem caſtigari permittit; qui enim pœna non emendatur, ſupradicta ratione attenta, gra-
7 uius eſt puniendus, iuxtà *tex. in l. capit. §. ſolent de pœnis*, in verbo *correpti, & in cap. cum non ab homine de iudicijs*, ibi, *creſcente contumacia excommunicationis mucrone feriri*; ſanè primum ſecundum aggrauat crimen, teſte D. Sanfel. *deciſ.* 341. *in fine.*

Secunda, quia prima inquiſitio, & ante acta vita, indicia quę in ſecunda inquiſitione pro eodem delicto ſunt; vrgentiora reddit, iuxtà *Gloſam in l. iubemus*
8 24. *C. de probation.* Marſilium *in §. diligenter n.* 99. & *conſ.* 44. Cruſium *de indicijs ex quæ infamia naſcuntur*, Anton. de Ballis *q.* 24. alijs concurrẽtibus, & comprobatur Ciceronis *authoritate lib.* 2. *de inuentione nu.* 143. ibi, *quare vitam eius, quem arguit ex antefactis accuſator, improbare debebit, & oſtendere, ſi quo in pari ante peccato conuictus ſit, ſi id non poterit, ſi qua in ſimilem ante ſuſpicionẽ venerit.*

Hæc quidem in concordia conſiderantur, cum ea, pœnam, qua homo emendatur, quoque contineat, & in cauſa criminis infamiam irrogat, iuxtà *tex. in l.* 18. *C. ex quibus cauſis infamia ir-*
9 *rogatur*, quæ incipit: *Non damnatos quidem dumtaxat iniuriæ, ſed pactos quoque, perpetuam edictum infamat l.* 4. *de his qui notãtur infamia in fine*, ibi, *damnatus pactuſquè erit, ſimili modo infamis eſt.* Et cum concordiam tacitã criminis confeſſionem habeat, vt inquit Paulus *in l.* 5. *ff. de his qui notantur infamia*; per hæc verba, *quoniam intelligitur confiteri crimen, qui paciſcitur*, iuncta Gloſ. *Accurſij lit. B. ibi ſcilicèt tranſigendo*, & iuxtà notata à Menochio *de præſumpt. lib.* 1. *q.* 89. *n.* 83. Gabriele *lib.* 2. *conſ.* 23. Maſcard.

concl. 500. *lib.* 1. Iulio Claro *qu.*21. *verſ. pax*, & Gloſ. *parua in d l damnatus verbo infamis*, ibi, *confitetur crimen, qui paciſcitur.*

Hinc, qui cum Fiſco concordatur proptèr delictum, delicti pœnæ ſeipſum ſubiecit; quamobrem aiebat Fiſcus, quod d.Reg.Prag. concordiam quoq; comprehendebat, non per viam extēſionis, ſed per viam comprehenſionis, & quod ſtatutum pœnale caſum non expreſſum etiam comprehendit, quādo ratio, in qua fundatur,in dicto caſu non expreſſo etiā verificatur Bertazz.

10 *conſ.*345. *n.*4. Capiblancus *de Baronibus prag.*8.*c.*52.*n.*12. & per D.Prędidentem *deciſ.*570. vbi ità per S.C. definitum tradit.

Rurſus, quod concordia magis tuta erat, quàm condemnatio; quoniā hęc ſequi poterat vltra condignum, aut imperi-

11 tia Iudicum, aut ſeuitia,vel per querelantium calumniam; concordia verò procedebat à propria conſcientia, quę tutum eſt, & fidele conſilium, præter quàm quod concordiæ in viſitatione M.C. carceratorum ſemper benignæ fiunt; & hęc cū magna clementia fuit peracta, quoniam grauiter de dicto crimine erant indiciatæ, quemadmodum ex proceſſu demonſtrabam.

Ad alterum; quod arbitriū omninò erat Fiſco impartiendū, quoniam hodierno tempore crimen hoc erat frequentiſſimum propter facilitatem, qua & nocte,& die in proprios lares cōmittitur in magnum Reipublicæ detrimētum, quod moneta ſemel ab vno inciſa iterum, atq; iterum ab alio erat diminuta, iuxta illud Ioel *c.* 1. *n.*4. *reſi-*

12 *duum locuſtæ comedit pruchus, & reſiduum bruchi comedit locuſta*; Cœterum,quod Reg.Pragm.expreſsè comprehendit mulieres, propterea me patrocinante, M.C. Roſam ad mortem condemnauit, & nō Catharinam,quæ erat in pari cauſa, quia ſepè fata ludūt

13 in cauſis; nec non ad tormentum tāquàm cadauer, quod licèt debiliſſima fortiter ſubſtinuit, filiarum amore, ne illæ ſua confeſſione grauarentur;hinc illud,ad inſtar mortis, amor eſt fortis,

14 & ità Roſa, quæ in vita fuit ſcandalū, in morte fuit filiabus exemplum, referente eodem D.Iudice Machado.

ARGVMENTVM.

Cudens peregrinam monetam in Regno vſualem ſi ea expendi non poſſit,quia imperfecta, extraordinariè tantùm puniri debet; & *prag.*12. *de monetis cap.*3. interpetratur.

SVMMARIVM.

*Delictum in genere in crimine falſæ monetæ quando Iudicis requirit interuentum num.*1.

*Ceſſante ratione legis ceſſat legis, diſpoſitio, & vbi ratio legis militat, ibi, & idem ius num.*2.

*Falſificans monetam ſui Regis crimen læſæ Maieſtatis committit n.*3.

*Crimen falſi tria habet requiſita n.*4.

*Moneta ſi non eſt expenſibilis,non eſt nocibilis num.*5.

*Lex adaptatur ad ea, quæ frequentiora ſunt num.*6.

Mo-

Moneta cuditur, vt expendatur nu.7.
Cudens monetam alterius Principis boni argenti, & iuſti ponderis, leuiſſima pœna eſt caſtigandus nu.8.
Princeps circa monetã ſine cõſenſu Populi non poteſt aliquid ſtatuere n.9.
Falſificans monetam ſui Regis, eam tamen fabricans perfectam ratione materiæ, & ponderis, pęna mortis non eſt puniendus nu.10.

Ne ſcribam vanum, pia Virgo Maria duc manum.

RESOL. XII.

MAgna Curia decreuit eſſe torquendum N. N. Vtriuſque Iuris Doctorem, inquiſitum de tonſione Regiarum monetarũ, quia in eius domo, & propriè in arca, & in ſcrinio, Scriba Fiſcalis, & Birruarij dictæ M.C. cum pro credito Fiſcali bona exequerentur: reſegmina argentea reperierunt; item monetas inciſas, ac inſtrumenta apta ad eas incidendum, præſentibus teſtibus ibi commorantibus, non obſtante, quod prædicta inuentio fuerit abſq; Iudicis interuentu, ſiuè Fiſci patroni, vel Pro-
1 curatoris Fiſcalis, iuxtà *Reg.Prag.12. de monetis*, §.3. quoniam fuit dictum, quod de iure communi præfata inuẽtio erat legitima tanquàm coram idoneis teſtibus facta, & quod de iure Regni requiritur Iudicis, vel Procuratoris Fiſcalis interuentus, prò euitanda fraude, vel impoſtura, quæ hoc in crimine facilitèr committi poteſt, pręſertim ſi diligentia expleatur cum denunciatore indultum petente, vt loqui videtur d. *Reg.Prag.* cui fraudi in pręſentiarum locus omninò nõ erat, cum diligentia ad prædictum effectum minimè fuerit ordinata, & executio Scribæ Fiſcali, ac Birruarijs repente demãdata; itaque impoſturæ ſuſpicio non conſiderabatur, & quia ratio legis ceſſabat, cõſequentèr, & legis diſpoſitio, iuxtà *tex.in cap.ceſſante de appellat.* &
2 *text. in l. ità autem* 5. *ff. de adminiſtr. & periculo tutorum, l.adijcere*, §. *quãuis de iure patron.clem.*1. §. *quia verò de iudicijs eſt*, Gloſ. *in l.cum tale* 11. §. *falſam in verbo non cohæret*, *vbi alia iura*, *ff.de cõditionibus, & demõſtrat.* & probat Bart. *in l. quod edictum*, *ff. de pactis*, ceſſante ergò ratione legis, eius ceſſat diſpoſitio, & è côuerſo, vbi eadem militat ratio, ibi, & idem, ius *l.*1.§ *ſiuè interdictum*, *ff. de fonte*, & dum noctis tempore morabamur in eadem M.C. prò dicta tortura inferẽda (quemadmodum fuit illata) cum Ill. Dom. Reg. D. Pompeo Pignatello Duce Montis Calui Equite virtutum ornatiſſimo, & Dom. D. Ioſeph de Ledeſma, Conſiliario Decano, ac Iudice M.C. vigilantiſſimo, à Birruarijs eiuſdem fuerunt aſportati Franciſcus de Gregorio, Berardinus de Ruggerio, & Thomas Tipaldo exteri, qui cũ quodam Caupone contenderant, ex cauſa quod pro impenſis ſoluerant denarium triplum Romanum, & illo refutato vti non probo, alium ſoluerant, quem etiam tamquàm adulterinum recipere recuſabat: Iſti interrogati à M.C. de eorum conditione, exercitio, & à quibuſnã denarios habuerint, tanquàm è re ipſa côuicti, fuerunt cõfeſſi qualitèr ipſimet illos fabricauerant in propria domo, vbi conſimiles alios cũ cuneis Procurator Fiſcalis reperijt coram teſtibus extrà guardiam: capta informatione, in qua Periti Regiæ Siclæ teſtati fuerunt, prædictos denarios de facili expendi poſſe, non tamen in

Bancis, alijſuè hominibus monetarũ notitiam habentibus: ſequenti die à Domino Decano fuit prædicta cauſa propoſita, vt aliquando fieri aſſolet in M. C. ne remiſſius, aut durius pluſquã res expoſtulat procedatur, & communi voto, me exiſtente Fiſci Patrono, ad remigandum pro tempore cõcordati fuerũt: etenim fuit primò cõſideratum, quod licèt vſus prædictorũ denariorum, eſſet in Regno receptus, falſatores tamen noſtro Regi Inclyto, & Catholico iniuriam non intulerant, ſed quod tantùm tenebantur prò delicto ratione loci commiſſo. Item, quod
3 qui ſui Regis monetam falſificat crimen læſæ Maieſtatis committit, vt in *l.2. C. de falſa moneta*, quaſi tunc eius impreſia læditur, vt inquit Salycetus *in l. ſi quis, C. de falſa moneta num.2.* qui verò alterius Principis hoc crimen non admittit ſicuti teſtatur Conſil. Grammaticus *deciſ.74.n.29.* & Benedictus Carpzouius *qu.42. nu.78.* quo iacto fundamento, fuit ſecundo conſideratum, quod prædictorum inquiſitio tota verſabatur circa falſi crimen, quod tria requirit nempè dolum, veritatis mutationem, & tertium vt con-
4 digna plectatur pœna, quod ſit nocibile, alioquin nõ eſt punibile, vt penès Farinac. *q.150.n.338.* & *ſequentibus*, & D. Rouit. *deciſ.2.n.5.6.* & 7. quod hoc tertium requiſitũ in delicto falſæ monetæ verificatur, in ipſa qualitate monetæ, videlicèt, ſi moneta expendibilis ſit, ſi verò inexpendibilis, nullum Reipublicæ affert nocumentum,
5 ſicuti prædicti denarij; nàm licèt Periti Regiæ Siclæ teſtati fuiſſent, illos de facili expendi poſſe, & conſequentèr nocumentum afferre; tamèn hæc peritorum atteſtatio erat de iudicio, & in cõtrarium aderat experientia, quod nõ erat expendibilis, quia illos Caupo vti nõ probos recipere recuſauit; prę terquàm, quod peritorum atteſtatio erat cum reſtrictiua, quæ potius difficilem, quàm facilem expenſionem denotabat: Hinc cum lex non ad ea, quę de raro, ſed ad ea, quæ frequentius accidunt, proſpiciat *cap. quia ſæpè de reſtit. ſpoliat. l. nam ad ea, ff. de legibus*, parum referre videbatur ſi cum vno, vel altero moneta expenderetur, vel ſi
6 ab vno eſſet recepta, vt hac in re conſuluit Alexander *conſ.104.n.3. in fin.* nàm moneta fabricatur, ſeù cuditur, vt expendatur teſte D. Præſidente *deciſ. 440.n.7. in fine*, hinc ſtatutum, quod loquitur de moneta, intelligitur de ea, quæ ad vſum habilis ſit, ſicut notat Conſil. Grammaticus *d. deciſ. nu.25.* Falſator igitur pereginæ monetæ, quę expendibilis non eſt, aut ratione ma-
7 teriæ, aut formæ, extraordinariè tantum proptèr malum exemplum puniri debet, & hic confert *deciſio* penès D. Præſ.440. vbi ſententia vltimi ſupplicij contra eum prolata, qui monetã alterius Principis cuderat, non tamen ad perfectam formam perfecerat, fuit reuocata, & ab eo condemnatus ad remigandum vita durante, quod votum etiam tanquam ſeuerum reputatur à Dom. Reuerendo de Luca, vt ibi.

Hinc cudens monetã alterius Principis, probam ratione materiæ, vt putà, boni argenti, vel auri, ac iuſti ponderis, non ſolum ab vltimo ſupplicio eſt excuſan-
8 dus, ſed leui quidẽ pœna coercendus, etenim vt dictum eſt, Principem illius ditionis non offendit, ſuum decolorãdo ſigillum, ſed tantùm crimen falſi in ſuo territorio committit, ſubditis autem nullum affert detrimentum, quod

val-

Digitized by Google

valdè conſiderandũ eſt, hinc Princeps
9 abſque Populi conſenſu non poteſt
circa monetam aliquid ſtatuere, cum
circa eius expenſionem, non tantum
ipſi Principi, ſed & Populo præiudi-
ciũ afferatur, vt docet Præſ. Menoch.
de arbitrar. iudicum lib.2.cent.4. caſu
316.*n*.47. Hinc etiam cum Marſilio
in *l. qui falſam, ff. ad l. Corneliam de*
falſis; teneo, quod fabricans probam
monetam, atq; perfectam ſui Regis à
morte excuſandus eſt, non ſolum ſu-
pradicta ratione attenta, verum etiam
quia falſator iſte propriè crimen læſæ
Maieſtatis non committit, perſonam
enim Regis non offendit, neq; Reipu-
blicæ ſtatum lædit, & quia vbi non cõ-
currit tota hominis malitia, tota legis
10 pœna imponi nõ debet, ſemper enim
mihi leuem, & inter grauem, grauiorẽ,
atque grauiſſimum diſtinguere caſum
placuit, & quanquàm Menoch. *in ſu-*
pradicto caſu n.15. & quamplures alij
Doctores ab eo citati contrarium fa-
teantur, tamen dico, quod Doctores non ſunt numerandi, ſed rationes põderandæ: etenim Doctores ſicut aues volatũ vnius, cęteri omne ſequuntur, pręterquã, quod *tex. in l.2.C.de falſa moneta*, quę mortis pęnam imponit, in propoſito caſu minimè loquitur, vt colligo ex illis verbis, *ſi quis nummos falſa effuſione formauerit* (ſanè verba hęc ad materiam referuntur, & nõ ad formam, ſicuti alia *tex* verba *in l qui-cumque, ff. ad l.Corneliam de falſis*, ibi, *partim tinxerint, vel finxerint*) atq; Gloſ.lit.M.ibi, *qui ex toto falſos fabricant*, extraordinariè igitur eſt puniendus, nimirũ triremium pęna, qua hoc delictum ſatis caſtigatum videtur.

Rurſus qua pœna feriendus ſit, qui monetam alterius Principis vſualem, & expendibilem fabricet, vide Menoch. *de arbitrari s iudicum d. caſu à n*.19. Farinac. *quæſt*.115. *à nu*.75. & Benedictum Carpzouium *q*.42. *à n*.71.

ARGVMENTVM.

Comparatio literarũ qualem in ciuilibus, qualem verò in criminalibus probationẽ faciat, item an in officiali lata culpa dolo comparetur, vt corporali coercitione caſtigetur.

SVMMARIVM.

Fides crediti Bancũ facit debitorẽ, Apoca verò banci cum nota debiti in fide, bancum facit creditorem nu 1.

Comparatio litterarũ ex ſcriptura certa, & indubitata facienda eſt n.2.

Teſtes qui affirmant habere notam manũ, notitię rationem reddere debent n.3.

Character ſæpè mutatur nu.4.

Periculum vbi maius, ibi cautius eſt agendum num.5.

Comparationem litterarum de iure periti facere debent cum iuramento nu.6. *ſed quid de conſuetudine.*

Comparatio litterarum eſt valdè periculoſa, & fallax, & de ratione n.7.

Zeuſis Parraſij, ac Reginæ Sabbæ factum num.8.

Comparatio litterarũ in aliarũ probationum defectum admittitur nu.9.

Comparatio litterarũ ſola indiciũ nõ facit ad torturam, niſi iuncta mala fama n.10.

Te-

Teſtes notitiã manus habentes, & periti de cõparatione deponentes, diuersũ non conſtituunt indicium nu. 11.
Malum præcognitũ remediũ habet n. 12.
Conſciẽtia bona cũ lętitia ambulat, mala verò timorẽ habet comitem ibidem.
Comparatio litterarum an per Iudices fieri debeat num. 13.
Iudex in his quæ intelligit, potiùs ſibi credere tenetur quàm teſtibus n. 14.
Amicitia quomodo probanda ſit, vt faciat indicium nu. 15.
Dolus verus, aut præſumptus oritur ex eo, quod aliquis ſciat ſe teneri ad aliquid faciendum, & id facere omittat num. 16.
Dolus ex culpa præſumptus, an pœnam corporalem importet, & negatiuè nu. 17. 18. 19. 20. & 21.
Falſi crimen ſui natura difficillimum, & leuibus probatur indicijs nu. 22.
Ars naturæ ſimia eſt, ſed effectus diſſimilis eſt num. 23.
Comparatio litterarum in ciuilibus, ſi omninò ſimilis, an plenè probet n. 24.
Comparatio ſola probat in litteris miſſiuis nu. 25. *& in apoca iunctis adminiculis num.* 26.
Apoca banci per comparationem, & per teſtes notam habere manum deponentes probatur nu. 27.
Comparatio litterarum in criminalibus, iunctis adminiculis, facit indicium ad torturam, & ad pœnam extraordinariam ſufficiens eſt nu. 28.
Teſtes habẽtes notam manũ, iunctis adminiculis, in ciuilibus probant n. 29. *etiam ſi deponerent per verbum videtur, in criminalibus, iunctis adminiculis, valent ad torturã n.* 30.
Teſtes deponentes notam manum habere, quia pluries illum ſcribere viderunt, in criminalibus ad torturam probant num. 31.
Magiſtri actorum ſuper comparatione deponentes, iuramentum præſtare non tenentur num. 32.
Iudex poteſt in comparatione interuenire num. 33.
Delictum in omittendo in officiali eſt delictum in committendo nu. 34.
Dolus præſumptus, & dolus verus à probationibus regulatur nu. 35.
Geminatio cõſtantem voluntatem, & dolum indicat, & actum inconſideratum excludit nu. 36.
Commentarienſis ob culpam corporaliter punitũr num. 37.
Culpa nimia interdum punitur capitaliter num. 38.
Tormentum in re mali exempli experiri debet num. 39.
Text. in l. inter pares *interpretatur n.* 40.

Ne ſcribam vanum, pia Virgo Maria duc manum.

RESOL. XIII.

FRanciſcus Guerrerio arcæ minoris Banci Sanctiſſimi Saluatoris Nũmularius à Franciſco Caſtaldo menſę argentariæ, ſeù arcæ maioris collibiſta ſubſtitutus; in proprios vſus conuertit ducatos circitèr tredecim millia; Quod furtum falſitate, & ſequenti fraude per lõgum temporis ſpatium operuit; Sed pro maiori huius facti intelligẽtia prę-mitto, quod qui pecuniam in banco deponit, vt putà Titius Schedulã bancariam recipit, quæ Titium facit creditorem, Bancum verò debitorem, & vocatur Fides Crediti: Etenim Bãci Gubernatores profitentur in ea tenere, & habere ſummam ducatorum tot, v. g. in creditum Titij, de qua ad eius libitum diſponere valet, cum ſchedulæ re-

ſti-

ſtitutione:per eandem Titius ſuam pecuniam rehabere,vel illam alteri cedere poteſt; quinimò tempore interiecto apocis impêdere, quibus mãdat, quod de ſumma in fide contenta, ſibi, vel Sempronio, Bancum ſoluat ducatos tot e.g.centum. In hoc autem caſu nû-
1 mularius ſoluere non tenetur, niſi ei conſtet, qualitèr, dicta expenſio, ſeù ordinata ſolutio ſit notata in ſchedula Bancaria, ſeù fide Crediti: Ob quam rem in quolibet banco eſt deputatus Officialis, qui hoc onus habet, nempè notare in fidibus crediti expenſiones, quæ per apocas fiunt: hæc notata, Titium facit debitorem, Bancum verò creditorem; Prædictus quoq; Officialis, in apocis ſolutiones continentibus, atteſtari debet, qualitèr in fidibus crediti debitum notauit; quæ atteſtatio cum cognomine ipſius officialis per hæc verba explicatur, videlicèt, *notata in fede per N.N.*

Itàque ſupradictus Guerrerio ſummam ducatorum nouem millium in Banco Sacri Montis Pietatis depoſuit, & ab eo quinque ſchedulas,ſiuè fides Crediti in faciem diuerſorum nominũ ſuppoſitorum recipit, de qua ſumma poſteà impendit ducatos octo mille quadrigentos octoginta cum apocis per eum confectis, in quibus (vt prætenditur) Carolus Riccius Officialis prædicti Banci teſtatus fuit debitum in fidibus Crediti; quando re vera hoc nõ egerat; quamobrem Franciſcus Guerrerius retinendo penès ſe enunciatas quinque ſchedulas, ſine nomine giratas, & abſq; vlla debiti nota, necnon alias quatuor apocas ab eodẽ ſcriptas ſummam ducatorum trium millium quingentorum octoginta nouem cõtinentes, in quibus ſimilitèr Riccius teſtabatur debitum dediſſe in ſchedulis, quando non aderant ſchedulę, nec in Banco creditum, in redditione cõputi, Caſtaldum collibiſtam decepit, atque gubernium.

Sed tandèm *Deo huiuſmodi, omninò non indulgenti occultari,* vt in *authent. de teſtib.collat.*7.§. *&* *licèt*; Die 31. Auguſti 1681. in nouo computo menſę argentarię, Gubernatores requiſiuerunt Banco S.M.P. prò ſolutione pecunię in fidibus,& in apocis contentę; at cum Bancum replicaſſet, pecuniam fuiſſe expenſam,& enunciatas quatuor apocas eſſe inſubſiſtentes de mandato D. Delegati D. Petri Cortes integerrimi Conſiliarij fuit carceratus, & inſimul à gubernio M. P. Riccius fuit detentus.

In hac cauſa ab Excell. Domino Prorege Marchione Velenſium iuſtitiæ zelantiſſimo fuit formata Iuncta,quæ mortuo Franciſco Guerrerio in carceribus M. C. proceſſit contra Carolum Riccium, contra quem infraſcriptæ probationes fuerunt adductæ.

Primò, reſpectu quinque apocarum, quibus pecunia fuit expenſa, tres teſtes Officiales Banci Saluatoris depoſuerunt, notatas debiti in dictis apocis ſcriptas, eſſe manu dicti Caroli, quàm vti officiales notam habebant.

Secundò, fuit producta comparatio,nàm dictæ notatæ fuerunt cum alijs notatis certis,& indubitatis comparatæ,iuxtà *text.in l. comparationes, C. de fide inſtrum.* Gaitum *de credito c.2.tit.8.nu.*2808. Farinac. *in frag.par.*1.*nu.*436. & iuxtà S. R. R. coram D. Plato *in cauſa Bononiẽſ.de Maluetijs* 29.*Maij* 1587. coram D. Durano *deciſ.*363. coram D.Coccino 599.*par.*5. *recent.*
2 & Actoiũ magiſtri M.C. quibus com-

pa-

paratio fuit cõmiſſa,teſtati fuerũ t,illas videri ſimiles, & vna manu ſcr iptas.

Tertiò, tres alij teſtes, ſcilicèt duo Officiales B. M. P. ac eiuſdem Banci Porterius depoſuerunt de confeſſione extraiudiciali, ſiuè extraiudiciali recognitione dictarum apocarum facta à Carolo Riccio, nàm eadem die 30. Auguſti poſt carcerationẽ Guerrerij, de mandato Gubernatorum S. M. P. fuerunt repertæ enunciatæ quinque apocæ,& ab eo viſæ,& obſeruatæ,fuerunt recognitæ, & dictum illas notatas, fuiſſe ſuo caractere ſcriptas, imò teſtati fuerunt, quod d.Carolus Riccius fuit à collibiſta maiori interrogatùs, quare in fidibus crediti debitum non dederat, & quod nullum dederat reſponſum.

Quartò, ſex teſtes teſtimoniũ perhibuerunt de amicitia inter Guerrerium, & Riccium, quæ etiam deprompta fuit ex depoſitione dicti Caroli, necnon depoſuerunt de iudicio, quod ob illã de facili facinus hoc admiſerat.

Reſpectu aliarũ apocarum,duo Officiales Banci M.P. teſtati fuerunt,notatas de debito non eſſe ſcriptas manu d. Riccij, tres verò Officiales Banci Saluatoris depoſuerunt, eas illius manus ſcriptas, ſicuti duo Magiſtri actorum, facta comparatione, iudicauerunt.

Is enim in ſua depoſitione, amicitiã cum Guerrerio acceptauit, & omnes apocas non eſſe ſcriptas illius manu oſtendit, & quod ſuum caracterem poterat imitari, & tandem extraiudicialẽ confeſſionem, ſiuè recognitionem apocarum reuocauit, tamquàm ex errore factam,litterarum, ſyllabarumque diſſimilitudinem allegãdo, characteremq; non ità cifratum;In defenſionibus autem primò probauit, ſe ex bona progenie ortum; ſecundò pauperem non eſſe; tertiò plura officia in Banco diù exercuiſſe cum legalitate, fide, & diligentia, & præſertim dictum officium, & numquam omiſiſſe in fidibus notare; quartò, quod vt ſibi, & familiæ conſuleret, plura ſtabilia vendiderat; quintò, quod èius character de facile falſificari poterat, & in hoc plures teſtes de iudicio deponebant; ſextò,qualitèr annis elapſis quædam apoca cum notata de debito eius cognomine facta, quanquam falſa; cum ipſi fuiſſet oſtẽſa dixit, quod ſua manu erat ſcripta, & non ſine ſtudio demum agnouit eam falſam, & de hoc teſtes de viſu, & alij de auditu depoſuerunt.

Compilato proceſſu, Fiſcus inſtetit contra eum prò acri tortura, partium petitioni inhærendo, aduerſum quàm inſtantiam, duo prò parte Caroli Riccio fuerunt oppoſita, vnum videlicèt, quod notatæ, ſeù atteſtationes de debito, in apocis factæ non erant ipſius manu ſcriptæ, & quod Fiſcales probationes parui erant momenti. Alterum verò,quod quatenùs apparerent,ipſius manu ſcriptæ, non dolo,ſed negligentia debitum in ſchedulis bancarijs non dederat.

Et quod ad primum, quod teſtes, qui affirmant habere notam manũ, vt probent, rationẽ reddere debent, vt quia pluries viderint Titium ſcribentem,
3 vel ipſius literas multoties receperint; aut dicere, quod eis eſt valdè nota, iuxtà notata per Scacciam de *iudic. lib.2. cap.*11.*nu.*1138. & in præſenti, dicti teſtes, ità non deponebant.

Secundò, quod ſi ità deponerent, neq; in ciuilibus vllam probationem facerẽt, teſte Afflict.*dec.*181. Thoro *in comp. verb. Apoca*, & Gaito *de credito c.*2. *tit.*8.

*tit.*8.*nu.*2747. cum in hoc iudicio de facili decipi poſſunt, character enim
4 ſæpè mutatur; vt in *auth. de inſtrum. caut. & fide eoll.*6.*tit.*3. ibi, *Videmus tamen naturam eius erebro egentem rei examinatione, quando literarum diſſimilitudinem ſæpè quidem tempus facit: non enim, ità quis ſcribit iuuenis, & robuſtus, ac ſenex, & forte tremens: ſæpè autem languor hoc facit, & quidē hoc dicimus, quando calami, & atramenti immutatio ſimilitudinis per omnia aufert puritatē*; & nō ità in hyeme, ac æſtate, quis ſcribit, vt aduertit Gloſ. *hic lit. D.* diuerſimodè enim ſi celeriter, ac ſi lento gradu quis ſcribit.

Tertiò, quia deponere debent per ſenſū corporeum, & non intellectualem, & ſi non probant in ciuilibus, tantò minus in criminalibus, vbi agitur de vita, & honoris exiſtimatione, quia vbi
5 maius eſt periculū, ibi cautius eſt agēdū; *c. vbi periculū* 3. *de electiōn in* 6. *l.* 1. §. *nam vel magis. ff. de carben. edicto.*

Quo ad ſecundum nimirum, quo ad cōparationem, primò dicebatur, quod
6 ea erat facta ſine iuramento peritorū, qui generalitèr cum iuramento deponere debent in cauſis, in quibus vti periti adhibentur, vt ex *text. in l. hac edictali*, §. *his illud, C. de ſecund. nupt.* & *in l.* 1. §. 1. *ff. de ventre inſpiciendo*, & in *cap. fraternitatis de frigidis, & maleficiatis*, ibi, *diſtrictè illis iniungendo ſub animarum periculo*; & ſpecialitèr in comparatione iuramentum tenentur præſtare, iuxtà formam traditam in *l. comparationes* 20. *C. de fide inſtrum.* ibi, *omnes comparationes non aliter fieri concedimus, niſi iuramento antea præſtito ab his, qui comparationē faciunt, quod neq; lucri, neque inimicitiæ, neque alia gratia acti, huiuſmodi faciunt comparationem*, quod quidem iuramentum, vt notant Baldus, Bart. & Salic. *in d. l.* Menoch. *de arbitrarijs caſu* 114. Scacc. *de iudic. lib.* 2. *c.* 11. *n.* 164. eſt de forma, itaùt ſi nō ſit obſeruata, cōparatio ipſo iure eſt nulla, vt dicit Gl. *in l. ſi quidem, C. de except.* & ibi Baldus, & decidit Rota penès Seraph. *deciſ.* 1190. *vel* 119. Sperell. *dec.* 178. Ludou. 7. *n.* 8. & in præſēti periti nullū præſtiterunt iuramentū: item parte non citata, ideoq; indiciū per comparationē peritorum electorū nullum inferebat præiudiciū, Vulpell. *conſ. crim.* 135. Vermigl. *conſ.* 410. & *conſ.* 8. Baiard. ad Clarum, §. *falſum n.* 108. nè à perito ſuſpecto fieri cōtigat.

Secundò, quod dicta cōparatio eſt valdè periculoſa, & fallax, quia imitatur cha-
7 racter, vt in *C. Theod. tit. ſi certum petatur de chirogr. l. ſuper chirographis*, ibi, *hoc enim toto iure cantatū eſt, vt ſcripturam prolator affirmet, quàm tamen aſtrui non ſola manus collatione conueniet, quid enim falſarius agit, quàm vt ſimilitudinē veritatis imitetur, ſed alijs multiplicibus documētis vt probet magnæ ſecuritatis fuiſſe, quod ſiluit.*

Hinc benè illud Zeuxis, hic ſcapo vuarū picto decepit aues, & melius illud Par-
8 raſij hic lineum attulit pictum, ità veritate repræſentata, vt Zeuxim feſellerit, credidit enim Zeuxis, eo remoto, ſe picturam viſurum, vt ex Plinio *lib.* 35. *c.* 10. ac Reginæ Sabbæ; hæc flores naturales, & artificiales inter ſe, ità ſimiles Salomoni præſentauit, vt interrogatus, vtì eſſent naturales? non cognouiſſet, vt in Sanctuario P. Pauletti *ſerm natiuit. S. Io: Baptiſtæ fol.* 273. & penès Baſilienſem *ſerm.* 47.

Ob quàm rem ab Imperatore Iuſtiniano interdicta fuit comparatio, & tantum

9 in aliarum probationum defectũ admiſſa, vt in §. *ſi verò moriantur auth. de inſtrumẽtorum cautela, & fide*, ibi, *neque enim eam modis omnibus interdicimus*, & in prædicto caſu, ſola in criminalibus non eſt ſufficiens ad torturam, niſi iuncta mala fama inquiſiti, vt fatentur Ripa *in l. admonendi, ff. de iure iurando nu.* 100. Curtius Senior *num.* 116. Albericus de Roſate *in l. diuus, ff. ad l. Corn. de falſ.* Theſaur. *tom.* 1. *q. forenſ. q.* 24. *n.* 26. conſulerunt Hondedeus *conſ.* 96. *n.* 68. Decius *cõſ.* 615. Rouitus *conſ.* 51. *nu.* 3. *tom.* 3. & ità deciſũ teſtantur Frãciſcus Marcus *deciſ.* 935. *par.* 2. Faber *in C. lib.* 4. *tit. de probat. defin.* 14. cuius ſunt verba: *Et ſi non deſunt, qui putent probationẽ per comparationem litterarum concludentur fieri nullam poſſe, ſed requiri teſtes, qui dicant ſcribere ſe vidiſſe, quod tàm multi ſunt hodiè, qui alienas ſcripturas ſic imitentur, vt non poſſit non valdè periculoſa eſſe hæc probatio. Hoc tamen iure vtimur, vt hæc quoq; probationis ſpecies admittenda ſit, ſed per eos demũ teſtes, qui ſcribentis manum apprimè nouerint, ideoq; in cauſis ciuilibus dumtaxat; Sed in criminalibus in quibus periculum maius verſatur, aut capitis, aut exiſtimationis, nũ*
10 *item, ideò vt ne quidem indicium ad torturam ex ea litterarum comparatione ſumi poſſit, niſi proprias, talem eſſe reum, quem mala fama ſuſpectum alioqui faciat, quo caſu minus verendum eſt, nè ex eiuſmodi litterarum comparatione lædatur*: & tanto minus ſi cõparatio ſit ſcripturæ paucis dictionibus compoſitæ, cum facilius ea imitari poſſit, Maſcardus *de probat. concl.* 740. *nu.* 13. Vermigliolus *conſ.* 132. *nu.* 15. & *conſ.* 140. *nu.* 6. Conſ. Prato *reſponſ.* 17. *num.* 67. *ac alij.*

Et in præſenti contra Carolum Riccium non aderat mala fama: Necnon fuit dictum, quod comparatio non poterat iuuari probatione teſtium deponentium habere notam manum; quoniam tàm ij, quàm periti de credulitate, & non de veritate deponunt, & de eodem genere ſunt, ideoque indiciũ, quod ex dicta probatione oritur, non eſt diuerſum ab illo, quod comparatio parit, ſicuti enim periti circa cõ-
11 parationem nõ deponunt de re, ſenſu corporeo perceptibili, ſed de iudicio iuxtà peritiam, quàm in ſcribendo, & de ſcripturæ characteribus habent; ità qui deponunt notam habere manum iuxtà peritiam particularẽ, quàm habent circa characterem particularis ſcribentis teſtantur, ſicuti in cauſa criminali centum teſtes de iudicio, non faciunt, niſi vnum, & leuè indicium, ac centum depoſitiones ſociorum cõtra ſocium de iure cõmuni loquendo, cum omnes ſint eiuſdem generis, iuxtà doctrina Bart. *in l. vnius*, §. 1. *ff. de q.* Blanci *tract. de indicij n.* 385. & 386. Farinac. *q.* 43. ac aliorũ, ità huiuſmodi teſtes in cauſa ciuili hac ratione, de qua ſupra, non faciunt, niſi ſemiplenã probationem, vt notat Farinac. *in fragm. par.* 1. *verbo comparatio n.* 511. Gaitus *de credit. cap.* 2. *tit.* 8. *nu.* 2866. Scaccia *de iudic. lib.* 2. *cap.* 11. *n.* 1032. in cauſa verò criminali cum magni momenti ſit, hanc certè probationem non conſtituunt.

Neque de confeſſione extraiudiciali erat habenda ratio; hęc enim in præfata ſpecie, erat potiùs ſignum innocentiæ etenim ſi Carolus Riccius furti fuiſſet conſcius, dum habuerat notitiam de Guerrerij carceratione, dũ de malo

præ-

præcauere poterat, notatas de debito in apocis factas, vtiq; non recognouiſſet, cum enim contrarium fecerit, dicendum neceſſario eſt, quod aut innocens, aut non compos mentis erat:
12 malum præcognitum quippè remedium continet, ipſamet natura illud ſuggerente, meritò hinc Cicero prò Milone, *magna eſt vis cōſcientiæ, Iudices, & magna in vtramque partem, vt neque timeant, qui nihil commiſerint, & pœnam ſemper ante oculos putent, qui peccauerint.*

Et cum periti in comparatione decipiantur propter ſimilitudinem characteris, qui ità imitatur, vt vix verus cognoſcatur, & cum teſtes in recognitione decipiantur, quia ſepè variatur character, etiam iuxtà *text. in l. meritò, ff. prò ſocio*, dicendum eſt, quod Riccius recognoſcendo notatas de debito in quinque illis apocis, ſe decepit, ſicuti annis elapſis in hunc incidit errorem, acceptando apocam ſua manu ſcriptā, vt probatum ſatis erat, hinc Dominos de Iuncta rogauit, vt notas veras, & falſas; quas ipſe putabat, recognoſcerent, etenim queunt Iudices dictam comparationem facere, vt teſtantur Baldus *in l. comparationes, C. de fide inſtrum. nu.* 30. ibi: *Venio ad ſextam quæſtionē ſcilicèt qualiter, & per quos fiat comparatio? Reſpondeo, ſi quæris de perſonis? fit per Iudicem, qui cautè, & diſcretè facit, ſi ſaltem aſſumat*
13 *ſecum duos peritos inſpectores, cum quibus videat, & inſpiciat corpora ſcripturarum, hoc tamen eſt in arbitrio ſuo, ideo ipſe ſolus poteſt facere comparationem, ſicut facit alia pertinentia ad examinationem cauſæ, ſecundum Nicolaū de Mattarel. l. vnde*, Men. *de arbitr. caſ* 114. *n.* 26. notat, quod Iudex poteſt ſi vult ex ſuo arbitrio recognoſcere, quinimò tenentur Iudices, iuxtà doctrinā Vice Cancellarij Creſpi de Valdaura *obſ.* 23. *nu.* 18. vbi inquit: *Scripturas non eſſe integræ fidei, ex quo periti ſuo iudicio tales eſſe affirmant, tum quia in his, quæ Iudex intelligit, potiùs tenetur ſibi credere, quàm teſti-*
14 *bus ex Cancerio lib.* 1. *cap.* 13. *nu.* 27. *Borrell. in addit. Petri Bellug. rubr.* 10. *n.* 11. *lit. I. cum vnuſquiſq; eorum, quæ cognoſcit bonus ſit Iudex*, vt inquit Ariſtoteles 2. *ethicorū. Tum etiā quia probatio, quæ ex inſpectione oculorum reſultat, magis per Iudicem ipſum, quam per teſtes deprehendi debet, tamquàm per euidentiam rei, de qua Vlpianus in l. ſi irruptione* 8. *§. ad officium, ff. finium regundorum.*

Tandem circa amicitiam fuit dictū, quod aut illa ſumitur prò cauſa, aut prò criminis indicio: Si prò cauſa, & illa non eſt potens, quia nō proportionata delicto, non enim eſt veriſimile, quod Riccius, vt complaceret Guerrerio, tā graui periculo ſe exponere vellet: ſi prò indicio, & eſt illud valdè leue, quia teſtes non deponunt de gradu, & ami-
15 citiæ qualitate, ſed in genere, Farinac. *quæſt.* 43. *num.* 175.

Secundò, quod quatenùs notatas de debito in apocis feciſſet, & non in ſchedulis, conſcius tamen furti non fuit, nec in re hac dolo malo verſatus, ſed tantum negligentiæ, & omiſſionis incupari poſſet, & præterea nihil, quia teſtes de dolo, & furti participatione nihil dicunt, & ad peius ex hac negligentia in omittendo, quod ſui muneris erat, videlicèt notare debitum in ſidibus crediti, tantū dolus prǽſūptus, & non verus oriebatur, Farinac. *q.* 89. *n.* 95. Surdus *deciſ.* 216. & 218. cuius

Digitized by Google

hæc ſunt verba: *Dolum verò non reſultare ex eo ſolo, quod ſciat aliquis ſe teneri ad aliquid faciendum, dandū, aut præſtandū, & negligat. vel omit-*
16 *tat id facere, quia eſſe poſt non fraudandi, aut decipiendi animo feciſſe, ſed ex alia cauſa. vt ex text. in l.nouiſſimè, §.non ſemper, ff.quod falſ. tutor. l. ſi procurator, §.dolo, ff.mandati.*

Verba Vlpiani in allegata *l.nouiſſimè*, hæc ſunt: *Non ſemper tutor conuenitur, nec ſufficit, ſi ſciens auctor fuerit, verum ità demū ſi dolo malo auctor fuit;* At hæc culpa licèt lata, & hic dolus ex dicta culpa præſumptus pœnā cor-
17 poralem non importat, quia origine attenta, ſuas vltrà non protendit vires, & ità fatentur Doctores, quorum Anteſignanus eſt Bartol. *in l. quod ſerua, ff.depoſiti n.*20. ibi: *Et ideò, vt paſſus iſte tibi breuiter liqueat, diſtingue, aut loquimur in actionibus deſcēdentibus ex contractu, vel quaſi, & lata culpa æquiparatur dolo, vt hic cum ſimilibus determinationibus, quod notatur in dicta l.in actionibus; aut loquimur in actionibus, ſeù accuſationibus deſcendentibus ex delicto, & tunc aut quæris quo ad pœnā corporalem, & lata culpa non æquiparatur dolo, l.3. §.1. infra ad l.Corneliam de ſicarijs, & notatur in d. l. in actionib. aut quo ad pœnam pecuniariam, &c.*

Idem Bartolus rurſus *in l.* 53. *ff. de verbor ſignif.* (qui *text.* eſt Pauli I.C. *lib.*
18 59. *ad edict.* & talis eſt, *& ſanè poſt veterum auctoritatem, eo peruentum eſt, vt nemo ope videatur feciſſe, niſi & conſilium malignum habuerit*) ait non poteſt dici dari opem furto, niſi ſit in conſilio, ideſt in fraude, & dolo.

Poſt Bart. Gloſ. *Accurtij in l.in action. ff. de in litem, iurand. lit. I.* ibi: *Comparatur ergò lata culpa dolo, quantum ad pecuniarium damnum perſequendum, non quantum ad corporalem pœnam,* vt infra *ad l.Corn. de ſicarijs l.*3.

Deindè Dionyſij Gothofr. *in not. ad l.*7. *ff. ad l. Cornel. de ſicar.* quæ incipit in
19 *l. Cornel.* dolus prò facto accipitur, nec in hac lege culpa lata prò dolo accipitur, ibi, poſt *text.* Pauli I.C. *lit.R.* ità fatetur, *culpam latam interdum comparari dolo, verum id tantum obtinere, quoties pœna corporalis, vel mortis non eſt imponenda.*

Petrus Caballus *reſol.crim. caſ.*31. *n.*12. ibi: *Culpa offendentis conſiderari vi-*
20 *detur, quæ etiam lata in pœnis corporalibus non æquiparatur dolo, &c.*

Iulius Clarus *§.fin. q.*60. *n.*28. inquiens, vbi apparet delictum fuiſſe ſine dolo commiſſum, eo caſu reus non poteſt
21 corporaliter puniri, ibique addit Roſelius *lit.K.* prò eadem ſententia citans Farinac. *quæſt.*83. *à n.*1. *à* 13.

Idem Iulius Clarus *q.*84. *nu.*1. *& in primis quidem ſcias, quod regulariter in pœnis criminalibus nunquā poteſt quis corporaliter puniri, niſi dolus interueniat, idem dicit* Bartolus, *&c. neque ſufficit lata culpa, nām in criminalibus cum agitur de imponenda pœna mortis, vel mutilationis membri, lata culpa nō æquiparatur dolo, & hanc opinionem dicit eſſe communē* Iaſon. *in l.actionib.* & amplius in *cit. q. & nu.* ità inquit, *ſed certè hoc locum habet, non modo ſi agatur de imponenda mortis pœna, vel membri mutilationis, verum etiam ſi agatur de imponenda quacumque alia corporali pœna,* & quamquam in *text. in l.ad Cōmentarienſem, C. de cuſtodi reorum,* & in *l.milites, ff.eodem,* habeatur Commentarienſem prò lata culpa capitaliter puniri, Gloſ.tamen *in d. l. lit.C.*

Digitized by Google

lit.C. aduertit, hoc eſſe ſpeciale contra Commentarienſem ex narratis Conſtitutionibus.

Sed prò Fiſco, quæ ſequuntur ponderata fuere: & primò, quod falſi crimen eſt valdè Reipublicæ pernicioſum, & ſui natura probationis difficillimū, itaùt
22 miraculo adſcribatur, ſi fortè detegitur, vt ex *l. ſi ex falſis, C. de tranſact.* ibi, *falſo reuelato*, quamobrem nè vti occultum, remaneat impunitum, leuia indicia reputantur grauia, iuxtà notata *decretorum praxi c.7. n.13. & 14.* conferunt iura in *l. indicia, C. de reiuēdicat. l.3. de re militari, l.2. C. quorum appellationes*, & ſupradicta ratione attenta, admittitur comparatio, vt in §. *nouimus auth. de inſtrument. cautela, & fide*, quod fundamentali ratione comprobatur.

Etenim quamuis ars ſit ſimia naturæ, vt inquit Ariſtoteles *phyſicorum lib. 2.* ſemper tamen vnius effectus ab alte-
23 rius effectu diſtinguitur, hinc Quintilianus *orat. inſtit. lib. 10. c. 2. de imitat.* inquit, *quidquid alteri ſimile eſt, neceſſe eſt, vt minus ſit eo, quod imitatur, vt vmbra, corpore, & imago, facie, ac actus hiſtrionum, veris effectibus*, hinc in picturis experimur peritorum diligentia, copiam ab originali diſtingui, ſicuti mulier in pulchritudine, quæ ſuaptè natura eſt decora facie, nō difficilè diſtinguitur à muliere artificio colorata, hinc ſimilitèr ſcripturæ character, quem à ſua pueritia quis diſcit, & longa Conſuetudine acquirit, acquirentis proprius, & naturalis dicitur, ità vt vix etiam ſtudio in ſcribendo, illum variare poſſit, hinc ſi aliquis imitari procurat, & ſi imitetur propriam tamen illius formā non capit, & ſemper vnius character ab alterius charactere diſtinguitur; idcircò comparatio admittitur, quæ ex litteris, atq; notis fieri poteſt, ex comparatione enim nō tantùm litterarum, ſed etiam notarum falſitas arguitur, notæ autem non ſunt literæ *l.6. in fin. ff. de bonor. poſſeſſ.* ſed literarum compendia, vt inquit Gotofr. *in §. oportet c.6. auth. de inſtrum. cautela.*

Supradicta enim comparatio in ciuilibus iuxtà multorum placita, ſi omninò ſi-
24 milis eſt, plenè probat, colligitur ex *tex. in §. ſi quis igitur auth. de fide inſtrum.* à contrario ſenſu, ibi: *Magnū res habuit tumultū, & coactus eſt alia ſcribere, quæ viſa ſunt, veluti ſimilia, non tamen per omnia ſimilia*; Gloſſæ in *l.3. ff. de teſtibus in verbo ſpecie*, ibi: *Vel probatur per comparationem*, & in literis, ſiuè epiſtolis notat Theſaur. *q.24. n.20.* deciſum tradit Vrſill. ad Afflict. *deciſ. 181. in fin.* ibi: *In litteris, ſiuè epiſtolis ſola ſufficit, & ego in praxi*
25 *obtinui in cauſa magnifici Franciſci Antonij Meſſane, cum Ill. Duce Montis Leonis, tam in M.C. quàm in S.C. in litteris dicti Ducis, quæ continebant eius ſubſcriptionē tātū cū alijs litteris.*

Quamquam in apoca difficultatem patiatur, ea tamen caret, ſi alia adminicula habet, teſtè Afflict. *deciſ.* 181. Theſaur.
26 *ibidem nu. 14. circa finem*, de Franch. *deciſ. 105. nu. 10.* Coſta *de remed. ſubſidia remed. 7. nu. 14. verſ. aliquando autem*, & in ſpecie in apoca deciſum refert, Sanfelic. *dec.* 155. vbi fuit iudicatum, eſſe probatam apocam per cō-
27 parationem, atque per teſtes deponētes, notam habere manum.

In criminalibus verò, iunctis adminiculis, indiciū facit ad torturam, notat Pur-
28 puratus *l. admonēdi, ff. de iure iurand. nu. 187.* ibi: *Et regulariter ad capturam,*

Digitized by Google

ram, & detentionem facilius ex comparatione deuenitur, poterit indè fieri acerrima indagatio l. vbi, C. de falſ. & tale indicium operari, vt Iudex inferat torturam, attenta qualitate eius, contra quem producitur, quod totum ipſius religioni relinquitur, Coſta *de remed ſubſid. remed. 7. n. 11.* ibi: *Niſi alia concurrant indicia*, Caball. *caſ. 251. n. 13. in verbo, & ſimiliter quãdo*, Farin. *in fragm. par. 1. lit. C. n. 505.* Matteù *de re crimin. contr. 28. nu. 67. & 68.* vbi habetur, quod comparatio eſt ſufficiens etiam ad pœnam corporalem extraordinariam, ſi alia cum ea concurrant, prò vt deciſum refert.

Secundò, qualiter teſtes habere notam manum deponentes, vt quia ſepè viderunt eum ſcribentem, quamuis Baldus *in auth. ſed nouo iure, C. ſi certum petatur*, Angelus *in auth. ſi quis vult,*
29 *C. qui potiores in pign.* Ripa *in l. admonendi n. 104. & 106.* Caccialupus *ibidem n. 55.* & Curtius Iunior *n. 109. & 113.* profiteantur, nullam fidem facere, quia de iudicio deponunt, & ſic non de veritate. Contrarium tamẽ verius eſt, quod ij ſemiplenè, vel ſaltẽ minus, quàm ſemiplenè probant Gaitus *de cred. cap. 2. tit. 7. nu. 2754. verſ. facere tantum ſemiplenam probationẽ*, Menoch. *caſ. 114. n. 20.* Ruinus *conſ. 46. nu. 6. & 10.* Quinimò in litteris miſſiuis mercatorum plenam faciunt fidem, vt inter eos bona fides conſeruetur, quæ debet ſuperare, præſertim Buratt. *deciſ. 582.* notat Theſaur. *d. q. n. 22.* ſicuti plenè probãt iunctis adminiculis, idẽ Gaitus *de credito n. 2728. verſ. tamen*, Mareſcott. *cap. 69. n. 6.* decidit Rota coram Domino Piouano *201. par. 4. recent. tom. 2. & 169. & 124. par. 2. diuerſor. 241. p. 5. recentiorum*, coram Domino Caualerio *deciſ. 452.* coram D. Burato *deciſ. 475.* & D. Carrillo in ea ſucceſſionis 11. Martij 1643. & *deciſ. Ianuæ 16. vbi de cõſuetud.* quia dicti teſtes de veritate deponere nequeunt, & ſufficit, quod deponant de credulitate, cum non deponant de re ſenſu corporeo perceptibili, ſed iudicio intellectus; inde eſt, quod cum recognitio ſcripturæ iudicio intellectus percipiatur, eorum depoſitio recipienda eſt, Farinac. *in tract. de teſtib. q. 73. n. 100.* Rota coram D. Seraphino *deciſ. 522.* coram D. Caua-
30 lerio 553. *n. 6.* & amplius probant, ſi per verbũ (*videtur*) deponerent Rota corã eodem D. Seraph. 522. Gratianus *diſcept. 895. n. 33.* ex Bart. & Alberico *in l. 1. ff. de ventre inſpiciendo.*

In criminalibus enim iunctis adminiculis quoque valent ad torturam Farinac. *in fragm. par. 1. lit. C. n. 505.* quinimò Caball. *loc. cit. n. 13.* indiſtinctè ità tenet, ibi: *Vidi autem practicari, quod ex depoſitione teſtium dicentiũ, apocã eſſe manu alicuius ſcriptã, ea ratione,*
31 *quia illius manũ notã habẽt, & pluries illum ſcribere viderunt, ille talis ponatur ad torturam, pro eruenda veritate.*

Hic contra eumdem Riccium non ſolũ aderat comparatio omnimodò ſimilis, iuncta teſtium probatione, notam habere manum deponentium, & amicitiæ adminiculo, ſed quoq; enunciata confeſſio, ſeù dictarum quinq; apocarum recognitio; & quamuis ab eodem fuerat reuocata, non tamen conſtat de errore, videlicèt litterarum diſſimilitudine, vti periti teſtantur; quinimò dicta confeſſio cõprobatur memoriali S.E. porrecto, quo debatur intelligi, quod non dolo, ſed negligentia debitũ in ſchedulis bancarijs datum nõ erat,

Ad

Digitized by Google

Ad obiectum de iuramento non præſtito fuit reſponſum, quod iuramento de ſtilo M. C. non requiritur, qui ſtilus facit legẽ, & in ratione fundatur, quia comparatio ſemper cõmittitur Acto-
32 rum Magiſtris, qui à principio eorum officij iuramentum præſtant, omnia rectè agere, & quia comparatio eſt de eorum peritia, ac teſtantur de credulitate, & non de veritate iuxtà Gloſ. *in l.1.§.1. ff. de ventre inſpiciendo*, & ad obiectum de comparatione non citata parte, fuit dictum, quod in criminalibus non auditur reus in captura informationis, & quicquid ſit de iure communi, ità obſeruat praxis optima ratione, nàm reus ſi abſens citaretur ſtatim aufugeret, ſi præſens, facilius poſſet teſtes examinandos ſubornare, ac alia in Fiſci detrimentum agere, teſte Claro *q.11.n.2.* & ità praxis quoque obſeruat in comparatione.

Et ad exempla fuit dictum, quod Zeuxis, Aues decepit, & non homines. Quod Salomon noluit de floribus iudicare ob honorem Reginæ; quod magnum erat Parraſij exemplum, ſed hoc, & alia procedere in actibus inconſideratis, & primæ operationis intellectus, & videtur prima facie, at character an ſit ſimilis, vel diſſimilis, benè periti diligentia percipi poteſt ſecundæ intellectus operatione.

Quod conſideratio innocentiæ ei nõ opitulabatur; quoniam ſępius homines mala conſcientia deterriti, delicta clam patrata, palam, & coram Iudice, Deo permittente, fatentur, & ſi Riccius in recognitione aliquando ſe decepit, fuit dictum, quod tunc caſus fuit de repente, & vnius tantum apocæ. In caſu verò præſenti recognitio fuit præmeditata, & quinq; apocarum, & ſi in illa recognitione ſtatim ſe aduertit, & inquit, quod atteſtatio erat falſa, conſideratio adducta eſt contra eum.

Et tandem, quod licèt Iudex, ſi velit, poſſit facere comparationem, vt notant Bald. *in l.compar.n.30.* Men.*caſ.114. n.26.* de conſuetudine tamen periti, abſente Iudice, eam faciunt, vt quoq;
33 notant Alberic. de Roſate *in d.l.n.2.* & Curtius *in l. admonendi, ff. de iure iurando n.114.* & quod in M.C. Iudices ſemper illam Actorum Magiſtris committunt, & aliquando ipſi quoque interueniunt.

Inſuper, & tertio, quod Carolus Riccius, quia in ſchedulis Bancharijs debitum non dederat, prout ratione ſui officij priùs tenebatur, præſumebatur in dolo, iuxtà *text. in l. tutor, ff. de admin. tutor.* etiam ſi de dolo nulla præcedãt indicia, iuxtà Gloſ. *in fin. dub.6.* ibi: *Aduerte, quod quandocumque aliquis omittit, quod ſcit ſe facere debere, præſumitur eſſe in dolo*; hinc non facere, eſt facere, & delictum in omittendo in officiali, eſt delictum in committẽ-
34 do, vt ſcripto tradit Andreas *in c.1. n.20. de cap. Conradi, & in c.1.n.18. in fin.* de pace iuramento firm. Præſ. Merl. *contr.28.lib.2.n.7.* & quod dato præſumpto dolo rectè torqueri poterat, cum magis efficiat probatio iuris, quàm probatio hominis, vti à iure approbata: Etenim dolus præſumptus diſtinguitur à vero in effectibus, vt docet Bartol. *in l. quod nemo, ff. depoſiti*, vt non ſit ſufficiens ad condemnãdum, quia in criminalibus claræ probationes requiruntur *l.qui ſententiã, C.de probat. & præſumptiones nõ ſufficiunt l.abſentẽ, ff. de pœnis*, quæ doctrina communiter à Criminaliſtis recepta eſt, quo ad pœnam ordinariam.

Quar-

Quartò, quod dolus præſumptus, & dolus verus regulatur à probationibus, etenim de hominis malitia ſi leuiſſimæ eruuntur coniecturæ, erit dolus præſumptus, ſi autem perſpicuæ, & erit
35 dolus verus, quæ diſtinctio deſumitur ex *text. in l. dolum, C.* ibi, *dolum ex indicijs perſpicuis probari conuenit*, & à Bartol. *in d. l. quod Nerua, ff. depoſiti nu.* 14. & Surd. *deciſ.* 216. *n.* 7. Quod cõtra Carolum Riccio indicia perſpicua aderant, cum fecerit actum de genere prohibitorum, atteſtando cum mendacio dediſſe debitum in ſchedulis in præiudicium Banci, quo caſu in vero videbatur dolo, iuxtà notata à Felino *in cap. ſi autem de reſcriptis*, Petro de Gregorio *ſyntag. iuris lib.* 21. *c.* 13. & à Petro Caball. *in tract. de omni genere homicidij nu.* 87. *&* 280.

Item quia perſpicua erat coniectura contra eum reiteratio, ſeù geminatio, cum non ſemel bis, aut ter, ſed quinquies hoc admiſerit, non dando debitum in ſchedulis Bancarijs, geminatio enim ſicuti conſtantem voluntatem indicat, iuxtà *text. in l. Baliſta, ff. ad Trebellianum*, ità in præſenti actum inconſideratum excludit, & dolum indicat, eoque magis, quia probauit in termino, quod in omni officio vſus fuit omni diligentia, & præſertim in hoc
36 officio, cum probauerit prius dediſſe debitum in ſchedulis, & poſtea notaſſe in apocis, vndè cum ſe Tyronẽ non fuiſſe, demonſtrauerit, non poterat ſe excuſare negligentia, ſed malitia defeciſſe: Si ſemel enim is in hoc deficeret, veriſimile eſſet, quod negligentia debitum non dediſſet.

Et tandem dicebatur, quod quatenus non de dolo, ſed de nimia negligentia inculparetur, ſicuti fatetur, etiam in hoc caſu corporali pœna eſſet puniendus, & conſequentèr torquendus, iuxtà *text. in l. ad Commentarienſem, C. de cuſtod. reor.* & in *l. milit. ff. eod.* vbi probata culpa Commentarienſis capitalitèr punitur; & quamuis aliqui
37 dicant, quod ſpeciale ſit contra Commentarienſem, vt Gloſ. refert *in l. ad Commentarienſem*, attamen aduertendum eſt, quod Commentarienſis ideò corporaliter punitur, quia ratione ſui officij tenetur omnem adhibere diligentiam, quæ ratio militat contra quemlibet officialem: Qui tenetur diligenter, & legaliter ſuum exercere officium ex Gottofred. *in d. l. lit. L.*
38 qui generaliter loquendo, inquit, *culpa nimia interdum punitur capitaliter*, & conferunt alia iura, veluti *text. in l.* 3. §. 1. *ff. ad l. Corn. de ſicarijs*; ibi: *Relegari iuſſa eſt ea, quæ non quidem malo animo, ſed malo exemplo, medicamentum ad conceptionem dedit, ex quo ea, quæ acceperat deceſſit*; & in *l. ſi quis aliquid* 38. §. *abortionis, ff. de pœnis*, ibi: *Qui abortionis, aut amatorium poculum dant, & ſi dolo non faciant, tamen quia mali exempli res eſt, humiliores in metallum damnantur, honeſtiores verò in Inſulam*, teſtantur Doctores, veluti Bart. *in l. reſpiciendum, nu.* 4. *ff. de pœnis*, Maranta *in ſpeculo par.* 4. *in principio n.* 59. Tiberius Decianus *lib.* 1. *cap.* 6. *n.* 16. cuius verba ſunt, *Verum quia adeò craſſa, & ſupina eſt ea negligentia, vt quæſita, & affectata videatur, & ideò coniuncta malitiæ, cum raro id eueniat, vt quis ſit adeo ſtupidæ mentis, vt non intelligat, quod omnes intelligunt, & ideò vix crediderunt leges, diſſolutam hanc, & intolerabilem negligentiam fraude, ac dolo carere, quarone*

nè detur fraudibus, *ac malitijs hominum occaſio*, *cautum eſt*, *vt hæc culpa æque*, *ac dolus vindicetur*, Clarus *in §. homicidium*, vbi teſtatur Mediolani Senatum quemdam homicidam pro lata culpa ad triremes temporaliter condemnaſſe; & quod Iudicis arbitrio lata culpa corporaliter ſit punienda, tenet Marſilius in *l. Corn. poſt num. 7. verſ. gloſa 2. ff. ad l. Cornel. de Sicarijs*, Tiraquell. *de pœnis temperandis cauſa* 14. Menoch. *de arbitrarijs lib. 2. caſ.* 324. ibidem dictum, quod peſſimum eſſet exemplum, in re tàm graui contra Carolum Riccium non
39 experiri tormentum, quod de genere probatorio eſt, teſte Cuiacio *in l. 2. ff. de probationibus lit. D.*, ibi: *Nam in probationibus non ſunt tantùm teſtes*, *ſed etiam leges*, *item quæſtiones*, *ideſt tormenta.*

In hac cauſa, quæ diù fuit agitata in Regia Iuncta vbi interuenerunt, tempore interiecto, doctiſſimi viri, & omni laude digniſſimi, veluti Dom. D. Antonius de Gaeta, Regens, & Locumtenens Regiæ Cameræ, ac dictæ Regiæ Iunctæ Præſes, DD. Conſiliarij D. Fuluius Caracciolus, D. Aluarus de Quadra, Ianuarius de Andrea nunc R. C. Præſes, D. Hieronymus Aquauiua, Illuſtriſs. Dux Inſulæ, Iulius Cæſar Bonitus, Præſes R.C. Marcus Antonius de Riſis nunc ob eius merita apud Catholicam Maieſtatem Regens, & Dom. Præſes Reg. Cam. Franciſcus Antonius Andreaſſus, inter quatuor eorum interuenientes fuit facta paritas, duo enim fuerunt voti, quod Carolus Riccio conſignetur, alij duo, quod torqueatur, quæ a tribus adiunctis datis pro ea dirimenda fuit me patrocinante pro Regio Fiſco dirempta contra dictum Carolum Riccio non obſtante *text. in l. inter pares* 38. *ff. de re iudic.* cuius ſunt verba: *Inter pares numero Iudices*, *ſi diſſonæ ſententiæ proferantur in liberalibus quidem cauſis*, *ſecundum quod à Diuo Pio conſtitutum eſt*, *pro libertate conſtitutum obtinet*: *in alijs autem cauſis prò reo*, *quod in publicis iudicijs obtinere oportet*, iuncto *text. in l. Arrianus*, *ff. de action. & obligat.* nàm fuit per Dominos Iudicantes dictum, præfatam legem procedere in Regno in Tribunalibus Regiæ Cameræ, & Regij Collateralis Conſilij, item quando diſſonæ ſunt ſententiæ, vna in condemnando, altera verò in abſoluendo, non autem in torquendo, quia tortura medium eſt, & in re dubia legale remedium, quo ad ſententiam deuenitur condemnando confeſſum tanquàm reum, vel abſoluendo non confeſſum tanquàm innoxium, item quod præcitatus *textus* fundatur inæquitate, & miſericordia, quæ in re tàm mali exempli non erat exercen-
40 da: quamobrem fuit dictus Riccius tormento ſtanchettarum tortus ob valetudinis impedimentum, & cum ſubſtinuerit, credendum eſt eum potius inſontem, quàm nocentem fuiſſe.

Interfuerunt quoque in hac cauſa integerrimi Aduocati prò Carolo Riccio, nempè D. Carolus Suſanna, & D. Vincentius Vidman nunc Iudex M.C. quem proptèr animi ingenuitatem, doctrinam, ac integritatem noſtri inclyti Regis munificentia dignum eſſe exiſtimo.

Digitized by Google

ARGVMENTVM.

Eximens carceratum pro debito ciuili à manu Curiæ,an corporali pœna, vel pecuniaria puniendus veniat.

SVMMARIVM.

Delictum in genere in exemptionis delicto num. 1.

Eximens captum, ſi eſt conuictus, vel confeſſus, eadem, qua exemptus tenetur pœna nu. 2.

Eximens captum prò debito ciuili, iuſta vnam ſententiam tenetur in pecuniaria pœna, & in ſubſidium nu. 3. 4. & 5.

Exemptio duo continet,creditoris damnũ, & Iudicis contemptum nu. 6.

Pœna l. Iul. de vi publica *deportatio eſt, & in triremium commutata n.* 7.

Pęna l. Iul. de vi priuata *eſt relegatio n.* 8.

Eximens captum prò debito ciuili, ſi eſt ruſticus, licèt ſine vi publica, pœna triremis ſecundum aliam ſententiam punitur, ibidem.

Relegatio in Regno cõtra ruſticũ in triremium pœna commutata eſt,ibidem.

Delictum in hac Ciuitate commiſſum, grauius eſt alio delicto extra Ciuitatem patrato num. 9.

Ne ſcribam vanum, pia Virgo Maria duc manum.

RESOL. XIV.

FVit dubitatum in M. C. qua pœna eſſet plectendus Vincentius Sparano, qui ab Alguzzeriorum manibus exemerat Oratium Barone detemptum pro debito ciuili ducatorum 60. vigore litterarum Cambij cum exequutorio Domini Regentis Delegati, vim inferendo denudato enſe, cum quo in eos plures ictus iniecerat,licèt ſine offenſione, vti plenè conſtabat tàm de corpore delicti, veluti de legitima captura cum enunciato exequutorio,
1 quàm de narrata exemptione per Birruariorum depoſitiones, & alios teſtes de viſu.

Prò Vincentio fuit conſideratum, quod eximens captum prò cauſa criminali, ſi is eſt conuictus,vel confeſſus eadem qua exemptus pœna teneretur, iuxtà *tex.in l.eos de cuſtod.reorum*, & in *l.*4.
2 *ff.ad l.Iul. maieſt.* cœterum arbitraria pœna teneretur, teſte Gaball. *caſ.*8. D.Reg.Sanfel.*deciſ.*44.

Pro debito verò ciuili, tenetur tantùm ad ſoluendum debitum, primò per *text. in l. quoties, C. de exact.trib.* vbi eximens, ſi pęnitentia ductus, debitorem exemptum præſentet, non libera-
3 tur, ſed tenetur tantum facere depoſitum debiti, quod ſoluere debet in ſubſidium, & quod ità iudicatum per S. C. teſtis eſt Thor. *par.* 3. *compend. verb. eximens.*

Secundò, per *text. in l.*6. *ff. nè quis eum, qui in ius vocat vi eximat,*vbi Vlpianus inquit: *Is qui debitorem vi exi-*
4 *mit, ſi ſoluerit, reum non liberat, quia pœnam ſuam ſoluit,igitur pęna huiuſmodi exemptionis eſt pecuniaria.*

Tertiò, quod ſi alia pœna veniret plectendus, non triremis pęna, ſed mitiori videlicèt exilij pęna, vt iudicauit
5 Curia Delfinenſis,teſte Guidone Papa *deciſ.* 529. & Regia Audientia Capitanatæ, teſte Viuio *deciſ.*92.

Pro Fiſco verò, quod hæc exemptio duo continebat, creditoris videlicèt damnum,

num, ac Iudicis contemptum, & in pœnis imponendis, nõ ſimplicitèr de intereſſe, ſed quoq;de contemptu Cu-
6 riæ erat tractandũ, *l. pretor*, §. *ait prætor, ff. de noui operis enũciatione*, quod in præſenti Vincentius Sparano contemnerat authoritatem maioris magiſtratus, & proindè non minori pœna, quàm triremium erat plectendus.

Secundò, quia hæc exemptio fuerat enſe euaginato, & conſequentèr vi publica peracta, iuxtà *text. in l.* 1 *ff. ad l. Iul. de*
7 *vi publica*, pęna enim *l. Iul. de vi pub.* erat deportatio, vt *in l. quoniam multa facinora, C. ad l. Iul. de vi pub.* vbi Gloſ. *lit. K. L.* quæ deportatio in triremium pęna commutata eſt, teſte Capibl. *de baron. prag.* 19.

Tertiò, fuit adducta deciſio penès Dom. Præſid. 442. qua habetur, quod S.C. condemnauit eximentem prò debito ciuili, etiam ſine vi publica ad triremiũ pęnam per biennium, habita conſide-
8 ratione, quod pęna *l. Iul. de vi priuat.* licèt ſit relegatio, citata *l. quoniam*, nihilominus hæc relegatio contra ruſticum nõ practicatur in Regno, ſed cõmutata eſt in dictam pęnã triremium, ideoq; hanc pęnam ſubire deberet.

Primò, quod iura in contrarium adducta non contradicebant Fiſco, quoniam Iuris Conſultus in illis, vti non interrogatus de pœna, illam conſultò non definiuit.

Secundò, quod in *deciſ.* Thori S.C. prouidit quo ad intereſſe creditoris, & non tractauit de pœna.

Tertiò, quod deciſio Viuij, ac alia adducta, non erat trahenda ad exemplum, quoniam hoc crimine immediatè offenditur iuſtitia, & contemnitur Principis authoritas, qua ratione illud, quia commiſſum in hac Ciuitate, vbi reſidet Prorex, & tot ſunt Tribunalia, grauiùs ſemper reputatur alio crimine extra Ciuitatem patrato, de quo fuit deciſio allegata, propterea per M. C. delegatam, fuit per quinquennium ad Regias triremes condemnatus.

ARGVMENTVM.

An quis reſiſtere valeat exequutori, ſi dubitatur de ipſius commiſſione, & an ſit iuſta, vel iniuſta exequutio.

SVMMARIVM.

Iniuſtè exequutũ, iuſtè exemptũ erit n. 1.

Vbi eſt violentia, ibi eſt delictum, & vbi delictũ, ibi locum pœna obtinet n. 2.

Vbi iniuſta eſt exequutio, iuxtà eſt reſiſtentia num. 3.

Vbi dubitatur an ſit iuſta, vel iniuſta exequutio prohibetur reſiſtẽtia, ibid.

Singulis non eſt concedendum, quod fieri debet per Magiſtratum, ibidem.

Ius ſibi dicere propria authoritate non licèt num. 4.

Iuſtitiæ exequutores ſunt Birruarij, & qui in Imperio Hæbreorum nu. 5.

Pœna arbitraria, quæ magis timetur, imponenda eſt num. 6.

Iuſtitiam qui offendit, pietatem offendit, atque virtutem, gladius non eſt crudelis, qui dat ſalutem, ibidem.

Ne ſcribam vanum, pia Virgo Maria duc manum.

RESOL. XV.

EOdem tempore quidam Nobilis cum ſua familia enſibus armata, vi exemit duos vindemiatores captos à Commiſſario Baiulationis in ipſius rure ob prætenſam pœnam carolenorũ quindecim, turpiter etiam iniuriando Birruarios M.C. Commiſſarium aſſociantes, ſed quia litteræ commiſſionales non erant expeditæ à Conſiliario Delegato, ſed à Locumtenente, & conſtabat, quod dicti vindemiatores obtulerant dicto Commiſſario dirictus licentiæ non impetratæ, fuit dubitatũ an exemptionis pœna eſſet plectendus, vel potiùs liberandus.

Et prò dicto Nobili fuit ponderatũ, quod dicti vindemiatores erant capti non à Commiſſario, ſed à priuata perſona, à qua etiam iniuſtè detinebantur, nàm cum pœna eſſet pecuniaria, non poterant capi de perſona, & cõſtabat ex dicta commiſſione, quæ erat expedita circa pęnarum exactionem, & proindè ſi à dicto aſſerto Commiſſario iniuſtè fuerant capti, iuſtè à dicto nobili

1 fuerant exempti, iuxtà *tex. in l. contra præcepta noſtra, C. de eſequut. lib. 12. l. omnes Iudices, C. de decurion. lib. 10. l. fin ff. de iuriſd omn. iur. l. fin. ff. de off. præfect. vrb.* iuncta Gloſ. *in c. ex lit. de off. deleg.* quæ dat licentiam reſiſtendi etiam tertio contra iniuſtum exequutorem, & conſequentèr, quod dictus nobilis erat liberandus.

Sed pro Fiſco fuit primo adductus *text. in l. ſi quis in tantam, C. vnde vi*; vbi violentèr inuadens poſſeſſionem, ſi dominus eſt, cadit à iure ſuo, cui concordat *text. in l. 2. §. hac action. 2. ff. de vi bonorum raptorum*, vbi ſi quis ſuam rem rapuerit, puta quæ repetiebatur penès exequutorem, qui in exequendo bona Titij ex errore exequutus fuerit bona Caij, licèt non teneatur vi bonorum raptorum, tamen multabitur, videlicèt criminalitèr, vt explicat ibi *Gloſa in d. verbo.*

Vnde ex dictis iuribus oritur regula, quod in omni caſu, licèt iure procedatur, vis tamen prohibetur, & quod vbi

2 eſt violentia, ibi eſt delictum, & vbi delictum ibi locum pęna obtinet, quæ vis in præſenti contra dictum Nobilem conſiderabatur in dedecus iuſtitię.

Secundò, fuit adducta doctrina Bart. & Io: de Platea *in l. deuotum, C. de metatis, & epidemeticis lib. 12.* & in *l. prohibitum de iur. fiſci*, Caſſanei *in Conſuetud. Burgundiæ rub. 1. §. 7. nu. 9.* & Farinac. *quæſt 32. nu. 79.* qui, ſicut cęteri DD. communitèr diſtinguunt, quod aut eſt certum, & indubitatum de iniuſta exequutione, & procedunt iura allegata, veluti *l. contra præcepta noſtra*, ac aliæ, & impune exequutori valet reſiſti, aut non eſt certum, ſed

3 dubitatur, an ſit iuſta, vel iniuſta exequutio, & in hoc caſu non vtique quia aſſumeretur officium iudicantis, contrà *text. in l. non eſt ſingulis 207. ff. de regul. iur. Singulis non eſt concedendum, quod per Magiſtratum fieri debet, nè detur occaſio maioris tumultus.*

Quod in facto non apparebat de indebita carceratione, quia vindemiatores erant penè debitores, & de inualiditate commiſſionis, non erat certum, & cum poſſet hic Nobilis adire Dom. Delegatum, & ab eo iuſtitiam recipere non debebat propria authoritate ius ſibi dicere contra *textum in l. 2. quorum legatorum*, & cum contemptu iu-

iuſtitiæ carceratos eximere.

Rurſus, quod iniuriæ in Birruarios pro-
latæ non erant ſimulandæ, quoniam
inanes eſſent leges, niſi exequerentur,
l.2.§.poſt originem, ff. de origine iuris,
5 & iuſtitiæ exequutores erant birruarij
cap. in aff. & cap. non eſt 23. quæſt.5.
& hi in Hæbreorum imperio fuerunt
filij Regis *lib.1.Regum cap.3.*

Ideòque non liberandus, neq; mitiùs, ſed
ſeueriùs erat plectendus,& ſi pœna in
hoc crimine eſt Iudici arbitraria, illa
citra mortem erat imponenda, ſed
quæ magis timetur ad aliorum exem-
6 plum;Illud enim quod iuſtitiam,& iu-
ſtitiæ decus offendit, pietatem offen-
dit, atq; virtutem, hinc gladius non
eſt crudelis, qui dat ſalutem.

Propterea me patrocinante pro Fiſco,Iudices M.C. fuerunt concordes in condemnando eo, diſcordes tamen circà qualitatem pœnæ, alij enim ad exilij, alij verò ad relegationis pœnam, & proindè fecerunt paritatem, pro qua dirimenda, poſt aliquod tempus acceſſerunt tres Regij Conſiliarij ad M.C.vt moris eſt;ac tamquam pij patres, quia Nobilis non adhuc vigeſimum annum compleuerat, & per plures menſes fuerat carceratus in Caſtro Oui cum diſpendio,& non minori incommodo, tertium protulerunt votum, videlicet, quod carcer cæderet ei in pœnam.

ARGVMENTVM.

Statutum pęnale an extendatur contrà eum, qui delicto cauſam præbet, & ordinaria pœna tenetur, iuxtà *l. quoniam multa facinora, C. ad l. Iul. de vi publ. & priuat.*

SVMMARIVM.

Aſportantes arma ignea, & alijs armis, delinquentes, ac ſi armis igneis deliquiſſent, puniuntur nu.1.

Coniectura prò non delicto, vel ſaltem prò minori delicto, ſemper ſumenda erit num.2.

Auctor delicti præter intentionem ſecuti, quando pœna delicti puniendus ſit num.3.

Violentia ex qua homicidium eſt ſecutum, licèt præter intentionem ſi ad illud erat apta, pœna homicidij puniendа eſt, ibidem.

Statutum pœnale contrà eum, qui delicto cauſam præbet, & iuxtà l.quoniam multa facinora *ordinaria pęna tenetur, non extenditur num.4.*

Specialia in odioſis non ſunt multiplicanda, ibidem.

Textus in l. quoniam multa facinora *dilucidatur nu.5.6.7 & 8.*

Textus in l.quoniam multa facinora *non procedit contra eum, qui ob aliquã cauſam in credulitate eſt, quod iuſtè, & licitè violentiam infert num.9.*

Conradini hiſtoria refertur nu.10.

Pœna delicti non eſt permittenda, & qui origo, & cauſa delicti eſt, aliqua extraordinaria feriendus eſt n.11.

Cini opinio, quod ſocij ad violentiam conuocati, ſicut author violentiæ puniri debeant, vti erronea refellitur num.12.

Nè

Nè ſcribam vanum, pia Virgo Maria
duc manum.

RESOL. XVI.

OVes Titij magnum intulerunt damnum territorio Caij,qui ob id grauiter ouium paſtores verberauit; Titius verò hoc factum ad ſuam reuocans iniuriã, vulciſcendi cauſa, tres eius fratres cõuocauit, quibus cũ habito colloquio, ad Caij domum famulos,alioſq; miſit armatos; Qua tamen deliberatione, aut mandato non conſtito, armati illã domum introiuerunt,atque in atrium in quo Caij filius digladiabatur, & dũ in cubiculum ingredi volebant, illo Caius videns, illicò in aliud introiuit cubiculum, cuius clauſit oſtium: qua de re armati illud prò viribus frangere conati fuerunt, & quia nequiuerunt, de eius vxore nobili ibi exiſtenti, atq; clamanti, malemeriti ſunt, ac vnus ex ijs in regreſſu filium ictu cultræ in capite vulnerauit, cum ad armarium acceſſerit; cęteri verò duos famulos quoque verberauerunt, dum reſiſtere eis intendebãt,atq; abierunt: poſt aliquos die Caij filius vulneratus obijt.

Requiſitus in congreſſu,an Titius,& fratres eius, qui Caij filium vulnerauit, ac cœteri omnes vltimo ſupplicio eſſent feriendi? Et pariter, an vigore *Reg.Prag.29.tit.de arm.* qua ſancitum eſt, vt ij, qui aſportant arma ignea, & alijs armis præmeditatè delinquunt,
1 tractari debeant vti delinquentes armis igneis, & proindè ſupradicti delinquentes eſſent citandi cum abbreuiatione dierum quindecim, delegatione, & pœna ducatorum mille per quemlibet.

Reſpondi, Titium,& percuſſorem tantũ dicta pœna teneri, & eſſe citandos ordinariè, & abſque abbreuiatione, & pęna: Etenim primò cõſideraui, quod ſolus Titius homicidij, & vulnerum fuerat author: Nam Titij Oues damnum intulerunt, ipſius paſtores fuerunt verberati, & ipſe prò vindicta,vti offenſus, fratres, & alios conuocauerat; Item ſecundò, quod dictum homicidium præter Titii, & fratrum intentionem erat ſequutum, id quod habebatur, cum ex coniectura facti,quia armati in atrij ingreſſu, Caii filium minorem repererant, & illum non offenderant, ſed quod Caium patrem omni conatu quæſiuerant, & conſequentèr mandatũ de offendendo contrà Caium erat præſumendum; tum etiam ex coniectura iuris, quia prædi-
2 ctum mandatum illis armatis datum eſſe poterat, aut ad occidendum, aut ad vulnerandum, aut ad sfriſandum, vel demum ad verberandum; & quod prò minori crimine ſumenda erat cõiectura, vt ex *text.in l. fauorabiliores, ff.de reg.iur.l.Arian.ff. de act. & obligat. l. merito,ff. prò ſocio, l. interpetratione.ff.de pœnis,l.Præſes in fin.ff.eodẽ, l.factum cuique,§.fin.ff.de reg.iur.cap. in pęnis 49.de regul.iur.in 6.cum concordantibus.*

Propterea Caii percuſſorem tantùm, & Titium vti authorem dicta pœna eſſe feriendos de rigore exiſtimaui, iuxtà *text. in l. quoniam multa facinora, C. ad l. Iul. de vi publ. & priuat.* vbi ſi in violentia pręter propoſitum ſequatur homicidium, ſiuè ex parte inſiſtẽtis,ſiuè reſiſtentis,qui author fuit vio-
3 lentię, puniri debet, ſi prò committẽda violentia homines conuocauerit, & illa ad vulnera, & cędes eſt apta, quia de homicidio debebat pręcogitare,cuius verba ſunt: *Quoniam multa*

faci-

facinora ſub vno violentiæ nomine continentur, cum aliis vim inferre certantibus, aliis cum indignatione reſiſtentibus, verbera, cædeſq; crebrò deteguntur admiſſæ, placuit ſi fortè quis, vel ex poſſidentis parte, vel eius, qui poſſeſſionem temere tentauerit, interemptus ſit, in eum ſupplicium exerceri, qui vim facere tentauerit, & alterutri parti cauſam malorum præbuerit, & non iam relegatione, aut deportatione inſulæ plectatur, ſed ſupplicium capitale excipiat, nec interpoſita prouocatio ſententiam, quæ interfuerit dicta, ſuſpendat.

Et eos ordinariè ſine abbreuiatione, & pœna eſſe citandos, cum quia Regia Pragmatica illos comprehendit, qui præmeditatè crimen committunt, tũ etiam qui in odioſis ſpecialia nõ ſunt
4 multiplicanda, vt ex Gloſ. *in l.1.C.de dotis promiſſione in fin.* etiam in crimine læſæ Maieſtatis, vt notat Gigas *de crim.læſæ maieſt.lib.2. in rubr.quomodo, & per quos crimen læſæ Maieſt. probetur n.10.* & cum ſit ſpeciale hic, vt violentiam committens, teneatur vltrà propoſitum pœna vltimi ſupplicii, alia ſpecialia contrà eum non erant cumulanda. & conferunt iura *l.omnes, C.de pœnis, l.nauis onuſtæ, §.quid ergò, ff. ad l. Rodiam de Iactu*, vbi duplici onere, quis grauari non debet, ibi; *Indubitatè, vtrumque vnus pati non debet*, ex Gloſ. *in cap. cum percuſſio cauſ.ſeptima q.1.lit.B. verbo flagellatis*, ibi: *De crimine ſimiliter, nec duplici damno debet quis puniri.*

Sed prò ornatu huius textus, primo quæro, an vt locum habeat, neceſſe ſit, vt ex violentia plura proueniant crimina, & videtur affirmandum, primò ex verbis legis, ibi: *Quoniam multa facinora ſub vno violentiæ nomine continentur, & ibi cauſam malorum*, ſecundò ex Gloſ. *in d.verbo cõtinentur*, ibi: *Vt damni dati, iniuria, vulnerum illatio, & homicidia*, & comprobatur tertiò, nàm voluntas, & propoſitum diſtinguunt maleficia, vt ex *textu in l.1.§.diuus, ff.ad l.Cornel.de ſicariis*, & ex *text.in l.frater veſter, C.eod.* vbi in homicidio animus eſt inſpiciendus, ex *text.in l. vulgaris, §.ſed ſi quis, ff.de furtis*, vbi qui duas res ſubripuit, quarum vnam ſuam putat, alterius tantũ furtum facit, & in *l. qui iniuriæ, ff. de furtis*, vbi effrigens cauſa iniuriæ ianuam, de furto non tenetur, *cap. cum voluntate De ſententia excomunicationis cum concordantibus*, cui accedit, quod pœna ſuos tenere debet authores, vulgata *l. Sancimus, C. de pœnis c. ſi habes 23.q.3.* vndè non alia ratione præter propoſitum hic vltimo ſupplicio punitur iſte delinquens, quã quia eſt cauſa multorum facinorum, culpa enim, quæ præcedit multa facinora, grauior eſt alia, & quia multa facinora magnum in Ciuitate faciunt tumultum, ideoq; tum ob culpæ grauitatẽ, tum ob ſcandalum plurimorum facinorum, exaſperatur pęna. Hinc aliqui dicunt, Conradinum rectè fuiſſe decapitatum, ex eo quia vì ingreſſus fuerant Regnum, & ex violentia vulnera ſequuta fuerunt, & homicidia, vt ex Farinac.*q.126.num.167.*

Sed contrarium puto verius contra conuocantem homines armatos ad committendam violentiam, & ſatis eſt, vt ſequatur homicidium; Etenim Imperator conſiderauit violentiam, aptam
6 ad vulnera, & cędes, ac in ſupradicto caſu violentiæ, pœnam augere voluit ad aliorum exemplum, vt illæ extremo

mo euitarentur ſupplicio, & hanc rationem verba in præfatione poſita reſpiciunt, & clarè illa indicant, veluti, *cædeſque crebrò deteguntur admiſſæ*.

Item, quia hanc committens violentiam, ex qua facilè maius delictum eſt euenturum, à principio videtur in dolo, & in delicti ratihabitione; & cum hac lege concordant iura canonica, quæ quamuis loquantur de Sacerdote remouendo à dignitate, vel de Clerico non promouendo, vel de irregularitate, tamen rationes in ijs adductæ valdè conferunt, & præſertim *cap. ſtudeat.* 39. *diſtint.* 50. ibi: *Quoniam, & ſi*
7 *voluntatem occidendi non habuit, furor tamen, & indignatio, ex quibus motio illa mortiferè prodijt, in omnibus. ſed præcipuè in Dei miniſtris multipliciter inhibetur, atque vbique damnatur*, iuncta *Gloſ. in verbo prodijt lit. G.* ibi: *Et ſic propter vnum delictum imputantur omnia, quæ ſequuntur, ex illo: text. in cap. dilectus* 13. *extra de hom. Ideòque mandamus, quatenùs ſi eſt ità cum idem cappellanus, nec voluntate, nec actu homicidium perpetrauit, neque dedit operam illicitæ rei non impedias, quo minus diuina poſſit officia celebrare*; ergò ſecùs ſi operam dedit rei illicitæ: & fortiùs in *cap fin. de homicid. in* 6. cuius sūt verba: *Is, qui mandat aliquem verberari, licèt expreſſè inhibeat nè occidatur vllatenus, vel membro aliquo mutiletur, irregularis efficitur, ſi mandatarius fines mandati excedens mutilet, vel occidit, cum mandando in culpa fuerit, & hoc euenire poſſe, debuerit cogitare*, conferunt iura *in l. nihil intereſt, ff. ad l. Cornel. de ſicarijs*, vbi nihil intereſt occidat, an quis cauſam mortis præbeat, ac *text. in l. in hoc iudicium decima, ff. de ſeru. corrupto*, cuius ſunt verba: *In hoc iudicium etiam rerum extimatio venit, quas ſecum ſeruus abſtulit, quia omne damnum duplatur, neq; intererit, an ad eum perlatæ fuerint res, an ad aliud, ſiuè etiam conſumptæ ſint, ſiuè non, etenim iuſtius eſt eum teneri, qui princeps fuerit delicti, quam eum queri, ad quem res perlatæ ſunt.*

Inſuper hac in re videndus eſt *Bart. in l. Diuus* 13. *ff. ad l. Corn. de ſicar.* vbi *n.* 1. infraſcriptum facit quæſitum: Quid ſi aliquis deliquit, pluſquam cogitaret, diſtingue, aut delictum, quod facere propoſuerat ad hoc tēdit, & tunc
8 inſpicitur delictum, ſeù euentus, & nō animus *l. quoniam, C. ad l. Iul. de vi public.* & ibi violentia punitur ſecundum euentum, quia veriſimilitèr illud delictum tendit ad verbera, & homicidia, vndè ſi aliquis propoſuiſſet mittere incendium in domo vna, & propter hoc eſſent combuſtæ plures aliæ, tenetur de omnibus, quia incendium illud tendit ad hoc veriſimilitèr, vt domus contiguæ comburantur *l.* 1. §. *ex incendio, ff. de incend. ruin. & naufrag.* ſi verò delictum non tendit ad hoc, & tunc, aut delinquit circa eandem rem, & etiam inſpicitur euentus *l. vulgaris*, §. *ſi quis ex de furtis*, ſi verò delinquit in plus circa diuerſas res, tunc animus, & non euentus *d. l. vulgaris*, §. *ſed & ſi quis*; omninò Salicetus in *d. l. quoniam multa facinora*, qui *n.* 7. in hoc quæſito ità deſtinguit, aut dabat operam rei illicitæ, & tunc aut cogitatum tendit veriſimilitèr ad finem ſequutum; & tunc punitur ſecundum euentum, plures alios caſus magiſtralitèr diſtinguit, Marſilius *ſingul.* 403. Farinac. *quæſt.* 126. Gaballus *caſ.* 192. Maſtr. *dec.* 297. & eſt

ve-

veriſſima concluſio, quod textus hic procedit contra eum, qui conuocat homines armatos, & dat operam rei illicitæ, ex qua veriſimiliter vulnera, cædeſq; poſſunt euenire, & leges, quæ in contrarium producuntur, procedūt in caſibus, in quibus prædictæ non conſiderantur circumſtantiæ: enim verò ſupradictum text. non procedere aio contrà eum, qui ob aliquam cauſam eſt incredulitate, quod iuſtè, & li-
9 citè violentiam inferr, iuxtà *text. in l. igitur ff. de liberali cauſa*; ibi, *iuſtis vel iniuſtis rationibus adductus*; Gloſ. *in l. 1. § fin ff de abigeis*, Gloſ. *in l. plagij 2. in verbo iniuſta, C. ad l. fl. uiam de plagijs*, uncta Gloſ. *in cap. fin. de hom. in 6. in verbo culpa*, ibi: *Et per hanc litteram patet, decretum locum non habere in illo, qui licitè verberanti mandabat*; Hinc malè fuiſſe condemnatū iudico Corradinum, eo quia vti Cor-
10 radi Regis filius, & Friderici Imperatoris nepos, Regni erat legitimus hæres, & iuſtè putauit, ſe Regnum tamquàm hæreditarium eſſe recuperaturum, ad quod fuit quoq; vocatus, & vti iuuenis annorum ſexdecim à morte erat excuſandus.

Hinc etiam non incongruè noto, quod qui occaſionē delicti præbet, vt putà, ſi Titius iniuria Caium affecit, ob quā, rixa inter conſanguineos orta, homicidium in Caii, alteriuſuè perſonam eſt ſequutum, Titius vti occaſio, & homicidij origo, extraordinaria ple-
11 ctendus eſt pœna, iuxtà *text. in l. Cornel. 4. §. cum quidam, ff. ad l. Corn. de ſicarijs*, cuius ſunt verba; *Cum quidā per laſciuiam cauſam mortis præbuiſſet, comprobatum eſt factum Ignatij Taurini pro Conſulis Betycæ à Diuo Adriano, quod eum in quinquennium relegaſſet*; *text. in l. aut factum. ff. de pœnis, § euentus*, ibi: *Et ideò apud Grecos exilio voluntario fortuitu caſus luebantur*, iuncta Gloſ. *in verbo voluntario*, confert *text. in cap. Petrus in fin.* à contrario ſenſu, ibi: *Eo cauſam, vel occaſionem non dante*, & ibi in pūcto Io: Andreas, vide ſi ob iniuriam pecuniaria pœna Titius veniret plectendus, tamquàm homicidij occaſio; exilij, vel alia Iudicis arbitrio eſt puniendus, prout practicatum vidi in M. C. ob bonum regimen, & partis offenſæ ſatisfactionem.

Tandem aduerto, quod Cynus *lit. C. in d. l. quoniam multa facinora in 3. quæſito*, tenet, quod ſocij conuocati ad violentiam quoque tenentur, ſicut author, quaſi eadem ratio ſpecialitatis, quæ eſt contra authorem, ſit quoque
12 contra ſocios, & quod non teneantur tantùm de violentia, pro qua fuerunt coadunati, ſed etiā de homicidio, quia ex propoſito delinquunt, ſed hæc opinio Cyni tanquam erronea ab alijs DD. eſt confutata, vt penès Farinac. *d. quæſt nu. 73.* & nunquam in practica ſeruata, omnia enim iura durius Principem delicti punierunt, præter quàm quod dubitatiuè loquitur Cynūs. Demùm diſpoſitio dicti *text. in l. quoniam vbique* non ſeruatur.

V AR

ARGVMENTVM.

Delictum in genere in veneni crimine difficilè, ideòque coniecturis probari, & de practica M.C.

SVMMARIVM.

Indicia quæ delicti corpus in veneno conſtituunt num.1.& 11.

Indicia quamplurima in delicto veneni in ſpecie, ex communitèr accidentibus recenſentur num. 2. vſque ad 8.

Venenum in humano corpore quoque generatur num.9.

Signa veneni ingeniti, & propinati familiaria ibidem.

Teſtis vnus à Fiſco receptus, contra eum probat, ibidem.

Peritorum iudicio, an Titius ex ingenito, an ex propinato veneno defecerit ſtandum eſt num.10.

Praxis M.C. in recognitione delicti in genere in veneni crimine nu.12.

Corpus delicti data probationis difficultate, coniecturis probatur nu.13.

Corpus delicti in crimibe veneni, tunc plenè conſtare debet, quando ordinaria pœna eſt imponenda, ibidem.

Teſtium inhabilitas, quo ad torturam, ſuppletur ex num.14.

Sepultura cum feſtinatione procurata, veneni crimen indicat, ibidem.

Indicia quæ ſingula non valent, coniuncta urgent num.14.

Indicia leuia in crimine veneni ad torturam ſufficiunt num.15.

Plus eſt hominem extinguere veneno, quàm occidere gladio num.16.

Ne ſcribam vanum, pia Virgo Maria duc manum.

RESOL. XVII.

Compilato proceſſu in M.C. contra Dominicum Blanco, & Cynthiam Cetognola eius amaſiam de homicidio veneno patrato in perſonam iuuenis Nicolettæ Sauinæ vxoris; Fiſcus inſtetit pro acri tortura ex ſubſequentibus probationibus tùm in genere, tùm in ſpecie.

In genere hæc habebantur, exhumato cadauere cum licentia Vicarij eodem die funeris M.C. curauit, vt duo periti Medici illud debita obſeruarent diligentia; qua peracta etiam exacto cadauere, teſtificati fuerunt, quod illius
1 extrema omnia erant liuida, capilli ex capite profluebant, lingua cum nigredine, guttur erat tumefactum, ſtomachus incenſus, & erat cum ſanguine corroſus, ac proindè iuuenem ex propinato veneno periiſſe.

Item alius Medicus, qui à principio eam curauit, teſtatus fuit de illius continuo vomitu ſtomachi, gutturiſque ardore, de inquietitudine, & infirmæ deliquio, & indè ex maligna febri ex materia corrupta, quæ naturam acquiſiuerat quaſi venenoſam defeciſſe.

In ſpecie verò, fuit probata per quamplures teſtes de viſu mala, & inhoneſta conſuetudo Dominici cū dicta Cynthia, & quod cum eam deperiret, oderat idcircò Nicolettam, & quod vel
2 propter læuiſſima eam verberabat.

Qua-

Quatuor alij teſtes, licèt fœminæ depoſuerunt, quod ità eam contemnebat,
3 vt in vno grabato cum Nicoletta cubaret, atque Cynthia; Nec non quod illi multoties mortem minatus erat.

Quibus probationibus, alij acceſſerunt teſtes, & præſertim Thereſia Venditta
4 dictæ eiuſdem Cynthiæ Commater, teſtabatur Cynthiam ei propalaſſe velle cum Dominico venenū propinare dictę Nicolettę, qua re audita, teſtem ipſam facinus Cinthiæ diſſuaſiſſe.

Anna Conte teſtata itidem erat, quod Magdalena filia Cynthiæ ei manife-
5 ſtauerat, matrem pluries Dominicum allocutam fuiſſe de nece inferenda Nicolettæ, ac de modo quo crimen non detegeretur, nimirùm aqua venenata.

Iſabella Grillo depoſuerat de refugiatione ad Eccleſiam dictæ Magdalenæ,
6 ac de ipſius dicto, quod mater, & Dominicus aqua venenata Nicolettam necauerant.

Alij verò teſtes depoſuerunt, Nicolettam de ſero obijſſe, & Dominicum valdè
7 mane curauiſſe, & ſepelliretur ea, ſine fletu, & luctu.

Et quamplures alij teſtes de fama publi-
8 ca, Nicolettam veneno perijſſe, illicò poſt ipſius mortē ſequutā, teſtabantur.

Facta relatione, Reorum Aduocatus allegauit, quod deficiebat delictum in genere, quoniam Medicus, qui à principio Nicolettam curauit à Fiſco receptus, teſtatus fuit, eam obijſſe ex febri proueniente ex materia corrupta quaſi venenoſa, & ſic ex qualitate veneni ingeniti, & non propinati: Sanè ve-
9 nenum generari in corpore humano, & ſigna veneni eſſe communia propinato, atq; ingenito, non reuocatur in dubium teſte Paulo Zacchia *q. 5. & 6. lib. 2. tit. 2. & lib. 9. qu. 12. nu. 6.*

Et licèt eſſet vnus teſtis, vti à Fiſco receptus, contra eum plenè tamen probabat teſte Farin. *quæſt.* 213. Thoro *par. 2. verbo pragm. de ictu ſcop. verſ. & ſic creditur vnico teſti.*

Rurſus quantum ad probationes in ſpecie dicebat, quod indicia non vrgebant; nam de minis deponebant fœminæ, quæ non ſunt integri teſtes.

Thereſia Venditta erat quoq; fœmina, ſingularis, & non deponebat contra Cynthiam de cōmiſſo crimine, ſed de animo illud committendi, quod benè mutare potuerat, vt credi debet.

Anna, & Iſabella deponebant de dicto Magdalenæ, quæ non comparebat in proceſſu, alij teſtes de fama, quę eſt minor probatio indiciorum probatione.

Alijq; probabant indicia incerta, & vaga.

Contrà verò Aduocatus fiſcalis (cuius munus ego ſubſtinebam) ad primum reſpondebat, quod planè conſtabat de corpore delicti, quia ità duo Medici
10 in ſimilibus obſeruationibus peritiſſimi teſtati erant, quo iudicio peritorum, an Titius ex ingenito, an ex propinato veneno defecerit, credendum eſt, poſt Alex. *conſ.* 116. *lib.* 3. Honded. *conſ.* 78. *lib.* 2. Boſſ. *tit. de delict. nu.* 7. Iul. Clar. *quæſt.* 4. *nu.* 5. Sebaſt. Guazz. *defenſ.* 6. *nu.* 13. Muta *deciſ.* 1. fatetur Prothomedicus Paulus Zacchia *lib.* 2. *quæſt. medico. legal quæſt.* 1. *nu.* 1.

Quod depoſitio Medici, qui eam à principio curauit, non erat contra Fiſcum, nam cum ille non interueniſſet in recognitione cum alijs Medicis certum iudicium ab incerto, & ei non cognito facere nequiuerat; quinimò erat fiſco profligua, cum teſtatus fuerit de ardore ſtomachi, & gutturis infirmæ,
11 de continuo vomitu, inquiete, ac deliquio, quæ ſymptomata certè vene-

Digitized by Google

num indicant. Idem Paulus Zacch. *lib.2.quæſt.7.nu.23.*

Et quia in humano corpore generari poteſt venenum, & ſigna veneni geniti ſignis propinati ſunt ſimilia; pro maiori rei claritate praxis inoleuit in M.
12 C.cadauera aperiri, vt ex ſignis tùm externis, tùm internis de morte infirmi certè iudicare valeant.

Cœterum data difficultate probationis delicti in genere; & in hoc veneni crimine, ac in alio quod poteſt accidere ex delicto, ſcilicèt alterius hominis ſcelere, & ex non delicto, veluti natura, aut ex accidente, natura nempè in crimine præpoſteræ veneris in nupta muliere, in qua dilatio podicis accidere poteſt per fœtus partum, aut nefandum coitum: accidenti vti in reperto in flumine, coniecturis rectè probatur
13 Iul.Claro *quæſt.*4.Farinae.*quæſt.2.nu.*29. Dom. Reg. Sanfel. *deciſ.*28.& in hoc veneni delicto teſtatur Muſcatell. *tit.de cognit.& probat.delict.n.*42. & 43.vbi deciſum refert per noſtram M. C.& Bened.Carpzouius *par.*1. *qu.*21. *nu.*5.vbi corpus huius criminis, tunc plenè conſtare debet, quando ordinaria pœna eſt imponenda, ibi, *niſi liquido conſtet,pœna ordinaria tutò dari nequit.*

Ad ſecundum,quod enarrata indicia non erant leuia, nam minæ concludentèr erant probatæ, quia inhabilitas teſtium, quoad torturam benè ſuppletur ex numero, Farinac. *quæſt.*62. Si-
14 cuti non lugere de morte vxoris, & ſepultura cum feſtinatione procurata, erant optima indicia,Foller.*in tit.dentur capitula, quod ſuffocauit vxorē n.*4.*et* 39.Menoch.*de præſ.lib.*5.*præſ.*15.

Item fama, & alia ponderata, licèt ſigillatim ſumpta, parū operabantur, coniunctim tamen multum vrgebāt, iuxtà Gloſ.*in l.*3.§.*ideòq; ff. de teſtibus,in l.*2.*de excuſat.tutor. verbo legitimi in cap. cauſam de probat.* maximè in hoc crimine, in quo ſpeciale eſt, vt leuia ad
15 torturam ſufficiant Conſ. de Afflict. *in conſtit. Regn. Mala noxia*, Conſ. Grammaticus *vot.*3.*& conſ.*36. Foller.*d.rubr.nu.*24. Alex.*conſ.*77. *lib.*1. non ſolum propter probationis difficultatem, ſed criminis atrocitatem,
16 *plus eſt enim hominem extinguere veneno,quàm occidere gladio*, inquit I.C. *in l.*1. *de maleficis*, quia proditionis ſpeciem continet, & iſtud, reſpectu Dominici, atrociſſimum, quia parricidium.

Tandem contrà ponderauit, quod conſtito, prout plenè conſtabat, de corpore delicti, illud non fuiſſe commiſſum, niſi à Cynthia,& Dominico,qui odio Nicolettam habebant,etenim in delicto præſertim homicidio, hæc vt plurimum ſpectantur veluti odium, metus,ſpes,atque cupiditas, notat eruditus Caſonus *de indic. & tort.p.*2. *cap.*2. *nu.*1. Propterea obtinuit in M. C. verum decretum non fuit exequutum,quia inquiſiti in Reg.Coll.Conſ. obtinuerunt reclamationem,quam ſupremus ille Senatus libentèr concedere ſolet, quando cauſa eſt indiciaria, ſed quia in gradu reclamationis Fiſcus ſua induſtria alium teſtem integrum habuit,qui teſtatus fuit de eorum confeſſione extraiudiciali Dominicus territus ſua mala conſcientia ſe concordauit ad inſeruiendum in Regijs triremibus per quinquinnium, & Cynthia fuit concordata ad luendam pœnam in domo pœnitentiæ.

A R-

ARGVMENTVM.

Fiſcus an, & quando in gradu reclamationis, ſiuè appellationis nouos valeat producere Teſtes.

SVMMARIVM.

Fiſcus in criminalibus, non reſtituitur circa probationem, ideoq; in gradu reclamationis nouos teſtes producere nequit num.1. ſed de veritate ibidem.

Reclamatio tollit ſententiam de medio, & reducit cauſam ad primum terminum num.2.

Actor, & reus non debent ad imparia iudicari num.3.

Æqualitas in Iudicijs ſeruanda, ibidem.

Doctorum authoritates non ſunt numerandæ, ſed rationes ponderandæ num.4.

Fiſcus in gradu reclamationis valet producere teſtes, nimirum integros, & ſine vllo partis miniſterio, & ità iudicatum num.5.

Vulnus in facie illatum eſt crimen valdè graue num.6.

Facies eſt figura Diuini vultus, ibidem.

Alapa atrox reputatur iniuria nu.7.

Lex 20.partitarum tit.13. *refertur n.8.*

Pœna triremium practicatur pro vulnere, ex quo cicatrix apparet, vel membrum debilitatum remanet num.9.

Mandatarius grauiſſimè peccat, ſi mediante pecunia delinquit nu.10.

Iudex pro iniuria reali, & atroci pœnam arbitrariam vſque ad mortem extendere poteſt num.11. cum declaratione num.12.

Nè ſcribam vanum, pia Virgo Maria duc manum.

RESOL. XVIII.

IN anno 1681. die 22. Nouẽbris in hac Ciuitate Neapolis, & propriè in platea Sacri Montis Pietatis fuit graui vulnere inciſa facies cuidam Curiali, nàm poſt longam curam, magnã reliquit cicatricem; ob hoc delictum fuit inquiſitus, & carceratus Ianuarius Mirra, qui compilato proceſſu iuxtà inſtantiam Regij Fiſci fuit à M.C.cõdemnatus ad pœnã triremium per decenniũ,precedente quoq;fuſtigatione, ex probationibus, quæ ſequuntur.

Antonius Schiſanus ſocius criminis, & teſtis ſub ſpe indultus depoſuit, quod de mandato N.N. & mediante pecunia,dictus Ianuarius cum eius aſſiſtentia faciem dicti Curialis inciderat, ex cauſa quod d. N. N. in palatio S.C. grauia iniuria affecerat, & fuit tortus, & iuratus in faciem dicti Ianuarij.

Duo teſtes factum inciſionis depoſuerũt de viſu, & quamuis eum per nomen, & cognomen non liquidauerant,vnus tamen in confrontatione recognouit,

1 & manu Ianuarium tetigit.

Alij duo, refugiationem ad Eccleſiam inſimul cum dicto Antonio, alijq; duo de confeſſione extraiudiciali deponebant, ſed non erant conteſtes de loco, & tempore;quibus probationibus fuit conuictus reputatus pro imponenda dicta pœna; ſed facta relatione in Regio Collaterali Conſilio vigore reſcripti

ſcripti

ſcripti S.E.Supremū ille Senatus non ità exiſtimauit.

Idcircò reclamationis gratiam largitus fuit; Indè Fiſcus in gradu reclamatio-
2 nis alios teſtes integros recepit, videlicèt Paulum Barbatum,qui depoſuit, quod ſtans illo die in dicta platea, audiuit tumultum, & in eo vidit Ianuarium Mirra in manibus nouaculam habentem, & eodem tempore Curialem inciſa facie,

Et Ioſephum Rotanum, iſte audiuit tumultum, & vidit Ianuarium Mirra cum ſocio celerè ambulantē, & quoſdam homines inſequentes, & vocantes eum aſſaſſinum; alioſq; duos, qui depoſuerunt, quod teſtis, qui deſignauerat Ianuarium, ſiuè alter in confrōtatione non recognouerat territus à mandante deponebant de confeſſione extraiudiciale ipſius teſtis.

Compilato proceſſu in gradu reclamationis,iterum relata cauſa in eodem Reg. Collat.Conſil., & coram D.Prorege, Aduocatus in rei fauorem allegauit, quod non poterat Fiſcus in gradu appellationis nouos producere teſtes, cū non reſtituatur in criminalibus, vt teſtatur Paris *de ſindicatu in verbo Inquiſitio c.2.* Afflict.*in conſtit.Obſcuritatem nu.8.* Follerius *in rubr.conceditur repulſa*, Carauita *Rit.258.num.4.* *Conciuis meus pleno calamo Rit.71.* turpè enim eſſet, defatigari in perditionem hominis, qui membrū eſt Reipublicæ,in qua conſeruari debet,quod in M.C.ſiuè in alio Tribunali hoc nūquam practicatum reperiebatur, ſed quod Fiſcus vſque ad ſententiam ſolū admittitur ad nouas probationes, & in ſecunda inſtantia ad repetendū tantùm teſtes, iuxtà *deciſ.*D.Sanfel.*22.n.24. & dec.23.* etenim defenſio magis fauorabilis eſt, quàm offenſio *l.non puto, ff.de iure Fiſci cap. ex litteris de prob.* ideoq; probationes pro reo ampliandæ ſunt, pro actore verò reſtringendæ, vt poſt multos Sabaſt.Guazz. *defenſ.23.cap.3.*

Ex aduerſo Aduocatus Fiſcalis (cuius munus ſuſtinebam) deduxit,quod reclamatio erat à reo petita,& obtēta,&
3 quod ſicut appellatio, ità reclamatio tollit ſententiam de medio, & reducit cauſam ad primum terminū, qui terminus reo, & Fiſco eſt communis, vndè ſicut in gradu reclamationis reus valet nouos producere teſtes ad ſuam demonſtrandā innocentiā,ita Fiſcus ad detegendū delictū, cum vtrūq; veritatem, & iuſtitiam reſpiciat, & impar ratio non conſideretur, cum ad imparia, ſicut actor, ità & reus iudicari non debeant *l.fin. C.de fructibus, & expenſ.*quodque in iudicijs, correlatiua erat ſeruenda æqualitas *l. cum dies, §. ſed ſi in aliquem, ff. de receptis arbitris*, ibi: *Abſurdum enim eſſe, iuſſum in alterius perſonam ratum eſſe, in alterius non*, & in *l. in ſacris ſcrinijs 12.§ & quoniam, C.de proximis ſacrorum ſcriniorum lib.12.* ibi: *Et quoniam in controuerſijs, quas in iudicijs moueri contigerit,æqualitatem litigantibus volumus ſeruari*, & conferunt *tex.in l.qui accuſare,C.de edendo in cap.cum inter de except.& in c.1.de re iud.in 6.* & turpè quoq; foret, vt probare Fiſcus nequiret, quia maleficus hoc modo remaneret impunitus, quando expedit Reipublicæ, vt puniatur *l. ità vulneratus, ff. ad l.*
4 *Aquil.*Quod non Doctorum authoritates ſunt numerandæ, ſed rationes ponderandæ, iuxtà *text. in l.1. §.ſed neq; C.de veteri I. enucleando*, & nihilo-

bilominùs quod Affl. *in conſt. terminum vitæ*, & Carauit. *ritu 69. in fin.*
affirmant, in quacumque parte iudicij
5 poſſe Iudicem ex officio examinare te-
ſtes, tàm ad defenſam, nè innocens
condemnetur, quàm ad offenſam nè
abſoluatur, quod iudicium reclama-
tionis eſt idem iudicium, cum eandem
cauſam proſequatur, item quod defen-
ſio eſt priuilegiata, vt probatio pro reo
in æqualibus longè præferatur, & vt
teſtes non adeò integri probent, de
quo dicto vide eundem Guazz. & Fa-
rinac. *q. 62. nu. 90.* verum non eſt pri-
uilegiata, vt Fiſco in ſecundo iudicio
clauſa ſit ianua inquirendi veritatem,
qua inſons abſoluitur, nocens plecti-
tur; etenim præcitata iura procedunt,
vt Iudices promptiores eſſe debeant
in abſoluendo, quàm in condemnan-
do, iuxtà *text. in l. Arrianus de action. & obligat.* propterea Reg. Collat. Cõ-
ſilium, ex quo teſtes erant recepti,
abſque vllo accuſatoris miniſterio, &
erant integri, articulum in fauorem
fiſci definiuit, & decretum confirma-
uit, quod per M.C. fuit exequutum,
& iure meritò, quoniam circa proba-
tionem Ianuarius verè apparebat cri-
minis reus, tot indicijs conuictus, &
teſtibus ſuperatus, iuxtà *text. in l. 1. C. quando appellation. non recipiuntur*, &
in *l. qui ſententiam in fine, C. de pœnis.*

Circa verò pœnam, quoniam crimen fuit
graue tùm reſpectu vulneris, quia il-
6 lud fuit in facie, quæ eſt figura vultus
diuini, Deus enim creauit hominem
ad imaginem, & ſuam ſimilitudinem,
vt etiam conſiderauit Iuris Conſultus
in l. in metallum, C. de pœnis, & ſi alapa
7 reputatur iniuria atrox, iuxtà *tex. in l. pretor edixit, ff. de iniurijs*, atrocior
erat hæc, quæ dictum Curialem fecit
deformem, & in perenni dedecore cõ-
8 ſtituit, iuxtà notata in *l. 20. lib. partitar. tit. 13. Los antiguos puſieron la berida de la fama por mas eſtraña, que la berida de la muerte, porque eſſa non es mas, que vna vez, e eſta es de cada dia*, & pro appenſato vulnere, ex quo,
9 vel cicatrix apparens, vel membrum
remanet debilitatum, triremis pœna
practicatur, vt teſtatur Maſtrill. *deciſ. 168. to. 2.* prò vt ego non ſemel practi-
catum vidi in noſtra M.C. & eſt apo-
ſtilla in *prag. 1. §. 1. de compoſ. in nouiſ.*

Ceterum pro vulneribus mortalibus cũ
armis hominibus coadunatis, pœna
Iudici arbitraria eſt, attenta vulnerum,
perſonarumq; qualitate, Clarus *q. 83.*
Carau. *rit. 68.*

Tùm ratione cauſæ, quoniam nulla im-
pellente cauſa Ianuarius deliquit, ſed
10 de mandato alterius, & mediante pe-
cunia, quo caſu ſeuerius puniri debet,
iuxtà Bartoli doctrinam, & aliorum
in *l. Cicero, ff. de pœnis*, meritò per de-
cennium, & præcedente fuſtigatione
fuit punitus: cùm ratione perſonæ,
quia vulneratus Curialis erat, & non
ruſticus, tùm ratione temporis, quia
multi reperiebantur inquiſiti in M.C.
de illis inciſionibus.

Hac occaſione dictum fuit in M.C. poſſe
Iudicem pœnam arbitrariam prò reali
11 iniuria, & atroci imponenda, vſq; ad
mortem extendere, iuxtà Gloſ. *in §. in ſumma de iniurijs, &* Gloſ. Ange-
li Aretini *in §. ſanctæ de rerum diuiſione*, quæ Gloſſa inſectata eſt ab Har-
precto, Hunnio, & Baccouio *in d. § in ſumma*, Caballo *caſ. 15. & 92. nu. 7. & 8.* vbi dicit, quod veriſſima eſt
opinio Gloſæ, nàm quando pęna non
reperitur in iure determinata, eſt arbi-
traria Iudici, qui valet vſq; ad mortem

eam

eam extendere, ſi caſus hoc requireret exemplum; & Farinac. q. 17. n. 34. vbi affirmat, quod quando iniuria eſt atrox, & crimen qualificatum, ab hac opinione non eſt recedendum, & confirmatur ratione fundata in communi
12 Doctorum opinione, videlicèt Iudicē poſſe etiam pœnam à lege impoſitam, ex circumſtantijs diminuere, vel augere, ſicuti in hoc Regno opinio dictę Gloſę fuit practicata, vt penès D. Reg. de Ponte *de poteſt. proreg. tit.* .. §. 2. vbi refert fuiſſe furca ſuſpenſum eum, qui puerum vulnerauit in Atrio nouæ Eccleſiæ SS. Nominis Ieſu, crimen nefandum renuentem, & hæc opinio eſt vera, & caret omni difficultate Principe conſulto, teſte D. Reg. San felic. *deciſ.* 34. quia omnes pęnæ Principi ſunt arbitrariæ, iuxtà *tex. in l cunctos,* *C. de ſumma Trinitate, & fide Catholica*, ibi: *Diuina primum vindicta, poſt etiam motus animi noſtri, quam ex cæleſti arbitrio ſumpſerimus vltione plectendos*, quæ pœna contrà d. Ianuarium practicari non poterat, quia vulneratus, licèt Curialis, non erat Doctor, neq; nobilis, aut in aliqua dignitate conſtitutus, & fuit quoq; vulneratus, quia verbis turpibus mandantem iniurijs affecerat.

ARGVMENTVM.

An Iudex à principio habeat arbitrium inquiſitum de capitali crimine, præſumptionibus multum vrgentibus grauatum torquere, aut ad Triremium pœnam condemnare.

SVMMARIVM.

Occidiſſe præſumitur, qui occidendi cauſā habuit, homo enim, quia animal rationale eſt, non præſumitur ſine ratione, & cauſa delinquere nu. 1.

Dictū Iudiciale per extra Iudiciale aliquo modo remanet diminutū nu. 2.

Reus ſi eſt conuictus, ordinaria pœna plectedus eſt, ſin minus extraordinariè puniri nequit, ſed torquendus eſt iuxtà aliquorum ſententiam n. 3.

Cauſa in omni crimine intuenda eſt n. 4.

Cauſa iuſta, ſi non à toto, reum excuſat à tanto num. 5.

Interfector iuſto moderamine dicitur, ſi rationabiliter timet ſibi poſſe inferri mortem, cum ampliatione nu. 6. & 7.

Cauſa iniuſta non excuſat reum, ſed aggrauat num. 8.

Textus in l. igitur, ff. de liberali cauſa *interpretatur, n.* 9.

Reus de crimine tantùm indiciatus, cauſa non apparente, præſumitur iuſta, & rationabili cauſa deliquiſſe num. 10.

Magna Curia cōtra tantùm indiciatum, cauſa in proceſſu non apparente, non procedit ad citationem ad informandum, & ad capitula, ſed ſolum ad capturam, ſecùs contra conuictum num. 11.

Offenſor ſemper præſumitur animum offendendi habere num. 12.

Iudex, exiſtentibus indicijs multum vrgentibus, valet ad pęnam extraordinariam deuenire nu. 13. & 15.

Re-

Digitized by Google

Regula, quod melius eſt reum abſoluere, quàm innocentem condemnare, procedit in ſimplicitèr, non in grauitèr indiciato, num. 14.

Sanctum Officium nunquam à principio procedit ad pœnam extraordinariã, omiſſa tortura num. 16.

Indicia in homicidio referuntur nu. 17. 18. 19. & 20.

Dictum iudiciale cum ratione verifimili, nunquam per extraiudiciale dictũ remanet diminutum, ibidem.

Ne ſcribam vanum, pia Virgo Maria duc manum.

RESOL. XIX.

DIe 30. Ianu. 1682. in territorio Coroliani Prouinciæ Lycienſis fuit repertus occiſus Lucas Antonius Anguſcio Terræ Zollini ictibus cultræ, vt conſtitit in genere, & in ſpecie Actuarius Regiæ Audientiæ quamplures contrà Petrum Dominicum, & Ioſephum de Gabriele, ac Franciſcum Antonica recepit teſtes, qui depoſuerunt de fama publica illicò orta, Zollini reperto dicto Luca Antonio occiſo, cum quia erant dicti de Gabriele illius inimici, nam Petrus propter grauem iniuriam Lucæ Antonio illatã, exulabat à Terrà Zollini, tùm etiam quia die 29. Ianuarij aufugerat à carcere dictæ Terræ Leonardus Gabriele alter frater nominatorum, & accidit eodem die, quo Lucas Antonius diſceſſit Zollino, iuitq; Corolianum; idcircò Philippus Gabriele pater in ſuſpicionem venit, eum iuiſſe Corolianum denunciatum dictam fugam Domino terræ Zollini, circa quod colloquium habuit cum presbytero Donato Gabriele alio filio, & de hoc concludentèr teſtes quoque teſtati fuere.

Item Coroliani recepit in teſtem Franciſcum Vergine ætatis ſuæ annorum 74. Is enim depoſuit, qualitèr prædicto die 29. circa meridiem propè eius territorium vidit Lucam Antonium euntem Corolianum verſus, & circa horam 22. vidit, audiuitque eum ità vociferantẽ *ſuccurrite chriſtiani, quia me occidunt*, & de viſu contra nominatos de Gabriele, & Antonica recepti in teſtes fuere, nempè Palmus Vergine alius teſtis, qui affirmauit ſe quoque vidiſſe Lucam Antonium euntem Corolianum, & circa dictam horam 22. audiuiſſe vociferantem, *ſuccurrite, quia me occidunt*, ac coniunctim vidiſſe quinque homines, quorum quatuor, finito ſtrepitu, tranſierunt iuxtà locum, in quo ipſi erant.

Conſtantinus de Coſtãtino teſtatus fuit, prædicto die 29. circa meridiem, dùm dicti de Gabriele, & Antonica fodiebant territorium iuxtà Corolianum, & Zollinum, illuc iuiſſe Presbyterum Donatum Gabriele, & in ſecreto cum ijs fuiſſe locutum, & Petro cultram dediſſe, ac deindè abijſſe, necnon quod circa horam vigeſimam ſecundam diei vidit, quod inuaſerunt Lucam Antonium Anguſcio Zollinio redeuntem, & quod cultra occiderunt eum.

Antonius Dioneti ætatis ſuæ annorum duodecim famulus Franciſci Antonica, qui factum à Coſtantino narratum confirmauit, & quod audiuit hominẽ, quem non cognouerat, vociferantem *ſuccurrite chriſtiani, quia me occidunt.*

Quibus probationibus Reg. Audientia carcerauit omnes præter Ioſephum, verum in progreſſu iudicij, Franciſcus Vergine non ratificauit in repetitione depoſitionem factam coram Actuario, & ait, alitèr fuiſſe ſcriptum, quam

 di-

dictum, quia illo die alio aderat in loco, ſed Fiſcus probauit, quod etiam a dicto loco videre poterat, facto acceſſu per cauſæ Commiſſarium.

Conſtantinus ratificauit ſuam depoſitionem poſt longam carcerationem, & licèt in repetitione addidiſſet, quod ideò illicò non ratificauerat, quia timebat potentiam dictorum de Gabriele, nihilominùs extra carcerem fecit actum publicum, quo declarauit ſuum dictum non eſſe verum, quodq; illud ratificauit, nè ampliùs in carcere detineretur.

Inſuper in defenſionibus duo teſtati fuerunt, Conſtantinum prædicto die in alio loco longinquo cum ipſius fuiſſe.

Vndè prçuia fori electione, Proceſſus fuit tranſmiſſus ad hanc M.C., & quia erat compilatus, inſtante Regio Fiſco, ab eadem fuerunt prædicti condemnati ad remigandum per ſeptennium, ſed interpoſita appellatione ad S.C., fuerunt liberati in forma, à quo decreto Fiſcus (cuius munus ego gerebam), vti grauatus petijt ad idem S.C. recurſum, quem obtinuit cum adiunctis, compilato proceſſu in gradu recurſus, Magnificus Aduocatus Pauperum in reorum fauorẽ infraſcripta allegauit.

Primum, quod is præſumitur occidiſſe, qui occidendi cauſam habuit, iuxtà
1 notata ab erudito Caſone *de indicijs tractatu* 2.*cap*.3. *num*.3. Bartol. *inter conſ. crim. conſ.* 8. *lib.* 1. Foller. *inter eadem conſ.*138. Bertaz. *conſ.*556.*lib.* 2. Menoch. *conſ.*230. Gram. *conſ.*42. & ratio fundamentalis eſt, quia homo eſt animal rationale, ideòq; non præſumitur ſine ratione, & iuſta cauſa delinquere, quod dicti de Gabriele, & Antonica nullam offenſam, & iniuriã vindicaturi erant, ſed potius Lucas Antonius, qui offenſus iniuriam vindicare debebat, & hoc iacto fundamento, ait informationem captam ab Actuario, eſſe valdè ſuſpectam, eò magis quia Franciſcus Vergine depoſitionem non ratificauit, & Coſtantinus niſi poſt longam carcerationem, quàm extra carcerem reuocauit, & licèt attendatur dictum iudiciale, illud
2 tamen ſemper per extraiudiciale aliquo modo remanet diminutum, vt notat Clarus.

Eò fortiùs in præſenti; quia hoc extraiudiciale dictũ erat confirmatum depoſitione duorum teſtium affirmantium, Coſtantinum illo die alibi fuiſſe.

Quod cæteri duo erant minores, ideòq; deterriti ab Actuario, de facili dixerant, quæ non viderant, & Lucam Antonium Anguſcia ab alio inimico occiſum fuiſſe, credendum erat.

Secundum, quod quatenùs indicia, & probationes in eorum robore exiſterent, quod pœna à M.C. indicta contra prædictos, nullatenùs locum habere poterat, quoniam, aut criminis plenæ probationes, & luce meridiana elariores exiſtunt, & tunc reus pœna à lege impoſita, vel conſuetudine pra-
3 cticata plectendus eſt iuxtà *text. in l. fin. C. de probat.* aut iſtæ deficiunt, & tunc ſi indicia vrgent, torquendus eſt, vt condigna, & proportionata pœna affligatur, iuxtà *tex. in l. edictum, ff. de quæſt.* ſi verò non vrgent liberandus eſt, nàm actore non probante, reus abſoluitur, cum iure non reperiatur cautum, Iudicem poſſe ex defectu probationis ad extraordinariam deſcendere pęnam; Quinimò contrarium apparebat ex *text. in cap. afferte de præſumpt.* deſumpto *ex libro* 3. *Regum cap*.3. vbi Salomon mulierem, quæ alterius puerum

rum rapuerat, licèt violentiſſimã habuiſſet præſumptionem, ad nullã condemnauit pœnam, & meritò nàm aut Caius occidit, aut non, & inter hæc medium conſtitui non poteſt. Hinc ſi Iudex pęnam extraordinatiam infligeret, certè Caium exiſtimaret reum, cũ non abſoluat, & inſimul innoxium, cũ pœna homicidij illum non puniat, & ſic occidiſſe, & non occidiſſe pronunciaret, & facilius, vel innocentem onerarct, vel nocenti iuſtam delicti pęnã non irrogaret, quod abſurdum eſt, & euitandum. Ampliùs cum lex ſtatuerit, repeti quæſtionem contra vrgentioribus indicijs grauatũ, vt in *l. repeti, ff. de quæſt.* neceſſariò ſequitur, quod noluit hoc arbitrium Iudici concedere, vt rationi diſſonum, & ità poſt plures Doctores affirmant, Gregorius Lopez *in par. 7. tit. 1. lib. 26. verſ. duda*, Anton. Gomez *tom. 3. c. 12. de probat. delict. n. 26.* D. Epiſcopus Sarmiento *ſelectarum interpetr. lib. 1. cap. 1.* Pater Sanchez *in opuſculo to. 1. lib. 3. c. vnic. dubit. 12. nu. 4.* & Pater Diana *par. 4. tract. 6. de tort. in Sanct. Off. reſolut. 18.*

Ex aduerſo Fiſci Aduocatus allegauit, eſſe veriſſimum, quod in crimine, & præſertim in homicidio primum cauſa ſit intuenda, vt ex *text. in l. verum*
4 *la 2. ff. de furtis in cap. cum dilecti 18. de accuſ. cap. occidit 23. quæſt. vlt.* iuxtà Gloſ. *in c. diligentia de verbor. ſignific.* ſed hæc vel eſt iuſta, vel iniuſta; iuſta, & rationabilis, vel excuſat à tota pœna, vt in *l. 3. ff. de iuſt. & iur.* & in *l.*
5 *ſcientiam*, §. *qui cum aliter*, *ff. ad l. aquil.* vbi aggreſſus aggreſſorem interficiens, ad nihilum tenetur, ſi iuſto moderamine interficiat, & iuſto moderamine occidiſſe videtur, ſi rationabiliter timet, ſibi poſſe inferri mortẽ, vt docet Pater Diana *tract. 4. tit. de hom reſol. 1.*

Etiam ſi fuga euadere poſſet, dummodò illi fuga eſſet dedecoris ratione perſo-
7 næ, *l marito in l. ſi adulteriũ*, §. *Imper. ff. ad l. Iul. de adult.* & in noſtra Regni Conſtitutione *ſi maritus*, vel excuſat à tanta, vt in *l. Graccus*, *C. ad l. Iul. de adult.* vbi ſi maritus occidit adulterũ non in caſu permiſſo in præcitatis iuribus, & ſi non liberetur, mitius tamen punitur, & in caſu relato à Conſ. Gramat. *deciſ. 5. & 23.* Gizzar. *deciſ. 18.* D. Reg. Sanfel. *dec. 337.* vbi ſi propter graue iniuriam temporis interuallo ſequutum eſt homicidiũ, homicida extraordinariè punitur, cum ex *text. in l. doli verbum, ff. de ſeruo corrupto*, ibi, *vel alia probata*, *vel iuſta ratione*, tum ex naturali æquitate, cum eadem iuſta cauſa ſit aſſidua impulſio ad vindictam: Iniuſta in nihilo excu-
8 ſat, quia tota fundata eſt in malitia, & hominis iniquitate, & iniuſta quoque dicitur leuis cauſa, quæ in delicto conſulto commiſſo non habetur in conſideratione; Hinc Doctores, qui affirmant, quod quælibet cauſa etiam beſtialis excuſat delinquentem, ſi non à toto à tanto, equidem falluntur, etenim fundatur in *text. in l. igitur, ff. de liberali cauſa*, in
9 illis verbis, *iuſtis, vel iniuſtis rationibus ductus*, qui *text.* loquitur, proceditque, quando homo aliqua ductus cauſa, credit non delinquere, alioquin numquam mortis pœna, præſertim in homicidio, locum haberet.

Sicuti propoſitio, quod homo non præſumitur abſq; ratione, & iuſta cauſa delinquere, vera eſt, ſed intelligitur in eo caſu, quo aliquis eſt de crimine tantùm indiciatus, & non apparet de

cauſa, indè eſt, quod M.C. contra in-
10 diciatum, cauſa non apparente, non procedit ad citationem ad informandum, & capitula, quæ praxis non procedit contra conuictum teſtibus de viſu, nam cum non dubitetur iſto caſu de delinquente, ad euitandum ſcandalum delicti pœna infligenda eſt, *l.*
11 *qui eodem cap. ad l. corn. de ſicarijs*, verum cauſa apparente, tunc examinanda eſt, an fuerit iuſta, vel iniuſta, & ſi iuſta, an in totum tollat pœnam, vel tantùm minuat, vt in *l. aut facta*, §. *cauſam, ff. de pœnis*, quod in præſenti duæ exiſtebant cauſæ; Ratiocinatiua, veluti inimicitia contracta etiam cum Philippo patre dictorum de Gabriele, vt plenè conſtabat in alio proceſſu, & quia Lucas Antonius Anguſcio fuit antea offenſus à dicto Petro, ideò cauſa homicidij erat iuiuſta, ità vt ſi Petrus fuiſſet conuictus, non excuſaret eũ ſicut cęteros ſocios à pęna mortis.

Cœterum offenſor ſemper præſumitur habere animum offendendi, vt notat Conſiliarius Thomas Gramaticus *conſ. 29. n. 9. & voto 24. n. 3* nam cauſa
12 ſiuè iuſta, ſiuè iniuſta, ob quam prius offendit, eadem turbato animo, atque intellectus lumine perturbato ſemper eum commouet ad offendendum ſibi inuiſum, & additur alia ratio, veluti iuſtus timor vltionis; Altera cauſa erat impulſiua, videlicèt, mali officij ſuſpicio licèt temeraria.

Inſuper allegauit, & ad alterum reſpondit obiectum, quod exiſtentibus indicijs multum vrgentibus, valet Iudex ad
13 pœnam extraordinariam deuenire; Primò, quoniam ijs grauatus indicijs, magis quidem reus, quam innocens exiſtimatur, vt ex communitèr accidentibus compertum eſt, & licèt homo ſit in poſſeſſione ſuæ indemnitatis, præſumptio tamen quæ ex illis oritur, eſt ità vehemens, quod dictæ poſſeſſioni præponderat, & ponit eum in ſtatu, quo aliquod malum iuſtè ei inferri poteſt, ac regula quod melius eſt reum abſoluere, quàm innocentem
14 condemnare, procedit in ſimplicitèr, non grauitèr indiciato.

Secundò, nam ſi iuſtè iterum is torqueri poteſt, non minùs iuſtè omiſſis torturis extraordinariè condemnari poteſt; tormentũ, & periculũ maioris ſupplicij cum minori inſimul compẽſando.

Tertiò, quia ſi dicta pœna omitteretur, vtiq; Reſpublica valdè læderetur, nam homines aucta malitia, hodiè atrocia tormenta contemnunt, vt experientia docet, & ex centenis vix vnus confite-
15 tur, hinc à tormentis liberati, audaciores effecti in maleagendo, eam perturbarent, ideòque hæc ſententia, tamquam Reipublicæ proficua, comprobatur à Dom. Card. de Lugo *de iuſt. & iur. diſp. 3. ſect. 12. n. 143. et 144.* D. Præſ. *dec. 171.* D. Reg. Rouit. *ſuper prag. 3. de militib.* Præſ. Menoch. *lib. 1. quæſt. 92. nu. 3.* & in dies in M.C. practicatur, ſi inquiſitus eſt homo robuſtus, delictum non exceptuatum, & atrocius, ac à pluribus non commiſſum, & quod magis fiſco expediat; quod ſententia contraria omninò procedit in Tribunali Sancti Officij, in quo non ſolum reorum pœna inten-
16 ditur, ſed emendatio, & veritatis ad eorum ſalutem indagatio, quæ ſola tortura haberi poteſt, vt ipſe quoque aduertit.

Tandem dicebatur, quod contra eos aderant indicia vltrà torturam, & valida
17 ad triremis pœnam, quoniam fama, & cauſa, ſeù inimicitia iuxtà commu-

nem

nem Doctorum placitum, ſufficiunt ad torturam.

Dictum teſtis Pauli Vergine licèt minoris, iunctum cum dicto alterius teſtis
18 minoris, quia delictum fuit in campanea patratum, iuxtà tradita à Farinac. *quæſt.* 58. paritèr erat ſufficiens.

Dictum Coſtantini etiam erat integrum, nam licèt is poſt longam carcerationem ratum habuerit, tamen congruam
19 rationem in repetitione aſſignauit, quæ ratio non erat in dicto extraiudiciali; idcircò dictum iudiciale in nihilo remanebat diminutum, & quod teſtes de coarctata non refragabantur, quia illa eſt probanda per teſtes idoneos, & omni exceptione maiores, vt in *c. ex tenore de teſtibus, & in §. item verborum, Inſtit. de inutilib. ſtipul.* vbi *Gloſ. lit. P.* etiam attenta copia falſo-
20 rum teſtium, qui reperiuntur in hoc Regno, & maximè ad defenſam; Prout in ſimilibus compertum eſt in M.C. & dicti teſtes ex tenore earum depoſitionum apparebant non ſolum amici, ſed inſtructi, & mercede accepta à parte teſtimonium perhibuerant.

Proptereà Sacrum Conſilium decretum M.C. me patrocinante, confirmauit, & fuerunt tranſmiſſi.

ARGVMENTVM.

Clericus coniugatus an, & quando fori priuilegium amittat, & foriudicatio contra eum non impediatur.

SVMMARIVM.

Indicia contra mandantem in homicidio enumerantur nu. 1.

Relatio Nuncij eſt neceſſaria, vt Iudex ad vlteriora procedat nu. 2. *&* 7.

Relatio Nuncij an fieri poſſit die feriato, ibidem.

Relatio Nuncij an fieri debeat propria Nuncij manu nu. 3. *&* 8.

Pragm. 3. de ictu ſcoppictæ, & 28. de armis, *in perſonam, & non in rem loquuntur n.* 4. *An* d. pragm. *comprehendant mandantem, affirtur deciſio ibidem, affirmatiuè verò n.* 9.

Practica, qua ſuperſedetur in foriudicatione contra Clericum, refertur nu. 5. *&* 13.

Procurator admittitur ad proponendas exceptiones, quæ reddunt retrò iudicium nullum n. 6.

Mandans, & mandatarius ſunt correlatiua, mandans verò grauius peccat, quàm mandatarius n. 9.

Mandans exiſtens in loco delicti præſumitur conſcius modi, quo mandatum exequitur, & illius inſtructor num. 10.

Adſociatio poſt delictum cum delinquente, & refugiatio ad Eccleſiam vrgentia pariunt indicia n. 11.

Clericus citatus vti laicus vigore Ritus *perſonaliter cõparere tenetur n.* 12.

Clericus coniugatus, vt foro gaudeat Eccleſiaſtico quinque habere debet requiſita num. 14.

Clericus celebis cõiugato eſt dignior n. 15.

Dauid factum in comedendo panem ſanctum, ibidem.

Clericus coniugatus facilius forum amittit eccleſiaſticum nu. 17.

Fiſci Patronus M.C. ab antiquo habet præ-

prærogatiuam committendi informationem nu 18.

*Iudex ad ſuam inſtructionem pro veritate poteſt recipere teſtes contra prætenſum clericatum n.*19.

Nè ſcribam vanum, pia Virgo Maria duc manum.

RESOL. XX.

RHegij die 22. Auguſti 1683. à ſex hominibus ſcloporum ictibus fuit occiſus Reuerẽdus Sacerdos D. Nicolaus Spanò de mandato Franciſci Pellicanò, ex cauſa quod quidam conſanguineus Sacerdotis D. Nicolai aliũ Franciſci conſanguineum priùs occiderat, & ſic ex indirecta, & trãſuerſali vindicta, vt conſtitit ex informatione.

Etenim teſtes in numero depoſuerunt, occiſores nullam habuiſſe cauſam ini-
1 micitiæ cum d. Reuerendo viro morigerato, atq; etiam eſſe famulos, & cliẽtes prædicti Franciſci Pellicanò.

Tres alij teſtes de viſu, Franciſcum Pellicanò in præfato die necis cum occiſoribus allocutũ fuiſſe, necnon cum ijs poſt facinus ad Eccleſiam confugiſſe.

Et omnes inſimul teſtes de fama, & de certo iudicio teſtati fuerunt, eo mandante ex enunciata cauſa homicidium prædictum fuiſſe ſecutum.

Magna Curia citauit ad informandum, & ad capitula cum delegatione, & abbreuiatione dierum quindecim, ac pęna ducatorum mille, tàm occiſores mandatarios vigore *pragm.*3. *tit. ictu ſcoppictæ* de anno 1614. qua terminus foriudicationis fuit ad quindecim dies abbreuiatus; 24. *de armis*, qua fuit ordinatum, quod contra delinquentes armis igneis M. C. & Regiæ Audientiæ procederent vti delegatæ, & 28. *eodẽ titulo* promulgatę in anno 1638. *prima Septembris*, qua vltra mortis pęnam, fuit impoſita pœna ducatorum mille Fiſco applicanda contracta vltima contumacia; quàm prædictũ Franciſcum Pellicanò mandantem.

Cum verò fuiſſet ad vlteriora proceſſum, & expedita, ac intimata citatio ad foriudicandum, tempore vltimæ contumaciæ, pro parte dicti Franciſci fuerũt præſentatæ Bullæ Clericatus cum fide Parochi Sancti Antonij Abbatis Caſalis Ferreti affirmantis, eum dictæ Eccleſiæ inſeruiſſe; aduerſus quod, pręcedentibus literis Aduocati Fiſcalis M.C. Cõſiliarius Ioſeph Canalis Prouinciæ Præſes, & in dicta Ciuitate degens, examinauit quinque teſtes omni exceptione maiore, qui cum iuramento coram eo veritatis teſtimoniũ perhibuerunt, qualiter Franciſcus Pellicanò annis retrò elapſis Clericali tonſura fuerat inſignitus, ſed poſt matrimonium cum Chriſtina Dianoto cõtractum, per ſpatium quatuor annorũ, & vltrà habitum Clericalẽ dimiſerat, & in habitu laicali officium Gabbellarij dictæ Ciuitatis Rhegij adminiſtrauerat, quàm informationem cum copia authentica tabellæ poſitæ in Eccleſia Catredalis, in qua erant deſcripti Clerici dictæ Ciuitatis, & inter eos non reperiebatur prædictus Pellicanò, ad M.C. tranſmiſit.

Deindè, poſita cartella in Sala M.C. vt moris eſt pro foriudicatione, comparuit excuſator dicti Franciſci, & petijt acta ordinatoria, & infraſcriptas propoſuit nullitates, quarum prima fuit, quod relatio Nuncij in citationibus ad informandum, & ad capitula fuit facta die feſtiuo, quo celebrabatur feſtum Diui Michaelis Archãgeli, quan-

do

do debebat fieri die iuridico, cum ſit de ſubſtantia iudicij, & in ea fundatur
2 totus proceſſus, ità vt ea deficiente, Iudex ad aliquem actum procedere nequit, iuxtà *tex.in l.2.C.de ſportulis, & prag.2.de ordine iudiciorum*; fatētur de Nigris *in Capit. Regn.*, *Siuè quis*. Maranta *de ordine iudiciorum membro 1. num.55.* Viuius *deciſ.274. n.18.* Guazz.*defenſ.10.cap.30.n.9.* D. Reg.Rouit.*in prag.2.de citation.n.14.* qui Doctores expreſsè docent, relationem nullitèr fieri die feriato.

Secunda, nam dicta relatio non fuit ſcri-
3 pta manu propria Nuncij, vt ex diſpoſitione iuris, & ex ſtylo M.C. quem cæteræ Curiæ ſequi debent.

Tertia, ex quo fuit citatus cum abbreuiatione dierum quindecim, delegatione, & pœna, iuxtà Reg. Prag. quæ cum loquatur in perſonam, vt clarè
4 *d.prag.3.ibi: Che qualſiuoglia perſona di qualunque ſtato, che appenſatamente delinquerà, & prag.28. num.2.ibi: Quelli, che commetteranno delitti con dette armi*, non comprehendunt mandantem, Farin. *qu.129.* Dom. Sanfel. *deciſ.39.* & vti rigoroſè non extenduntur, ſicuti in propoſito tenet Angelus Scial.*de foriudicat.c ap.10.nu.8.* & deciſum refert Dom. Reg. Merlin. *contr.47.*

Inſuper tertiò oppoſuit, dictum Franciſcum eſſe Clericum, & conſequentèr,
5 quod M.C. eum foriudicare non poterat, quia ſi carceratum haberet, contra eum procedere nequiret, & quod nè Clericus occidatur vti laicus, id quod magnum eſſet abſurdum, M.C. ſuperſedet in foriudicatione, bullis clericatus præſentatis ab amico, & excuſatore; teſte D.Præſ.*deciſ.329.n 13.688. circa fin.* Dom.Reg. Rouit. *in rubr.de foriudic.nu.11.* Dom.Capycius Latro *deciſ.24.* Dom. Merl.*contr.48.* Conſ. Campan.*reſol.4.*

Planè cum hæc clericatus exceptio non tangat crimen, ab amico propoſita eſt admittenda, ſicuti de iure communi admittitur procurator ad proponen-
6 das omnes exceptiones, quæ ſunt ſeorſum à crimine, vt dicit Bartol.*l.penult. §.ad crimen, ff.de publicis Iudicijs.*

Sicut in hoc iudicio admittitur excuſator ad proponendas exceptiones, quæ reddunt retrò iudicium nullum, vt dicit D.Sanfel. *deciſ.386.n. .in fin.* vt eſt hæc Clericatus exceptio.

Tandem, quod de informatione capta per Spectabilem Præſidem Reg.Conſiliarium Ioſephum Canale nulla erat habenda ratio, tamquam à priuato capta abſque Iudicis commiſſione, & parte non citata.

Sed pro parte Regij Fiſci fuit dictum, primam non obſtare, quia relatio non eſt actus iudicialis; ſed dicti actus atteſtatio, quæ eſt neceſſaria, vt Iudex ad vl-
7 teriora procedat conſtito de dicta citatione, idcircò eam poſſe fieri die feriato, eò magis quia dicta relatio expletur ſine iuramento, quod die feriato præſtari non poteſt, vt dicit *Gloſa in clementina 1. de offic. delegat.* & confirmant *ritus 82. & 90.* ponderati ad propoſitum à Conſil. Campana *reſol.18.* in his enim habetur, quod Nuncius citationem præſentare valet die feriato, nè circumducatur.

Secundam neque obſtare, nàm licèt in M.C. Nuncius propria manu relationem ſcribat; tamen in alijs Curijs Re-
8 gni relatio poteſt fieri Actuario; etiam vigore *d.Rituum pragm.2.de citation. & 28.n.3.de offic.Sac.Conſilij.*

Tertiam minimè obſtare, nam cum man-
dans

dans, & mandatarius ſint correlatiui, & ijs pœna ſit conformis, vt notant Decianus *lib.6. cap.39. num.*13. Menoch.*de arbitrar.caſ.*353. Farin.*queſt.* 135. *num.*128. atq; alij penès ipſos, conſonum videtur, vt pœnæ modus ſit quoq; conformis, ſanè diſſonum eſſet, ſi pari modo contra mandantem non eſſet procedendum, cum is grauius delinquat, mandatarium inducendo ad peccatum, & ſi dictæ Regiæ Pragmaticæ procedunt contrà aſſiſtentes, qui minus iuxtà omnium communem ſenſum delinquunt, quam principalis, multò magis contra dictos principales, qui magis peccant cum duorum bono præiudicent, ſcilicèt mandatarij, & illius quem mandatarius occidit.

Item fuerunt adducta iura in *l.*1.§.4.*ff. de vi,& vi armata*, vbi is etiam de-
9 iecisse videtur, qui mandauit, vt aliquid deijceretur in *l.*15.*ff.ad l.Cornel. de ſicarijs*, vbi Vlpianus inquit: *Nihil intereſt occidat quis an cauſam mortis præbeat in l.*1.*ff.de eo per quem factum erit*; vbi idem Vlpianus inquit: *Feciſſe autem dolo malo non tantùm is putatur, qui ſuis manibus, vel per ſuos retinuit, verùm qui alios quoque rogauit, vt eum detinerent, vel adducerent*, in *lege non ideò minus I.C.de accuſationibus*, ibi: *Præter principalem rerum mandatorem* in *l. non ſolum* 11.§.*ſi mandato meo, ff. de iniurijs*, cum alijs concordantibus vt per Gloſas.

Ampliùs, quod in præſenti caſu omninò ità erat procedendum, cum mandatarij, & mandans eodem commorentur loco, quia iſto caſu præſumitur man-
10 dans conſcius modi, quo mandatum exequitur, imò illius inſtructor, & tandem quod ità contrà mandantem fuerat deciſum per Collaterale Conſilium, vt refert Therus *in Compend. deciſionum par.*3. *in verb.mandans.*

Rurſus pro iuſtitiæ claritate dicebatur, prædictum Franciſcum eſſe nimis probatione grauatum, etenim mandatum eſt difficilis probationis, & hac difficultate attenta, indicia contrà eum multum vrgebant, & præſer-
11 tim aſſociatio immediatè poſt delictum tum occiſoribus, iuxtà notata à Marco Antonio Blanco *in l. fin. nu.* 201. & refugiatio ad Eccleſiam iuxtà notata à Vlpiano *in l. Fulcinius* 7. §. *quid ſi autem, ff. quibus ex cauſis in poſſeſſionem eatur*, ibi: *Latitare eſt, vt Cicero definit, turpis occultatio* ſui iuncto §.*quid ergò*, vbi non apparente alia cauſa, præſumitur cauſa fraudis, vt contra dictum Franciſcum cauſa delicti, & facit tritum axioma notatum à Cruſio *de indicijs delictorum par.* 1. *cap.* 48. *num.* 8. nempè quod clam, & ſecreto viuens, malè operari præſumitur.

Quò verò ad Clericatus exceptionem, primò fuit dictum, quod doctrina Bartoli, & aliorum erat correcta per Ritum M. C. 269. quo tres ſolum exceptiones admittuntur, nempè infirmitatis, abſentiæ, & captiuitatis, vt quoq; fuit diſpoſitũ per *prag.6.de offic. Magiſtr. Iuſtit.* & conſequentèr remanet excluſa fori declinatoria, vt etiam notauit Carauita *in d. ritu.*

Secundò, quod per *ritum* 235.in Regno, Clericus citatus vti laicus tenetur perſonalitèr comparere, & in citatione ad foriudicandum de equitate, bullæ clericatus, quæ præſentantur ab ex-
12 cuſatore, recipiuntur, & ponuntur extrà proceſſum, nè clericus occidatur

tur vt laicus, ſuperſedetur in foriudicatione, etiam habita ratione, quod ſi is compareret, & oſtenderet ſe eſſe verum Clericum, redderetur retrò iudicium nullum, & hoc modo conſulitur fiſco, & non præiudicatur Ritui, quia bullæ non recipiuntur in iudicio, & proceſſu formato, nec Iudex pronunciat ſuper dicta declinatoria, & Reo, quia non reijciuntur, ſed ad Iudicis inſtructionem ponuntur extra proceſſum, & ſuperſedetur in foriudicando eo.

Verùm hæc praxis tunc procedit quando documenta clericatus ſunt clara, & fiſcus non habet contra dictam exceptionem probationem releuantem, ſicut in *d.dec.* D.Præſid.329.

Cœterum cum fiſcus habet probationes in contrarium, ex quibus conſtat reum non habere requiſita Sac.Conc. Trid.aut alia cauſa fori priuilegio non gaudere, non procedit, putà quando bullæ non apparent validæ, vel aduer-
13 ſus eas præſentantur ſcripturæ, aut examinantur teſtes, vt fuit deciſum contrà Carolum Siniſcalco, qui fuit foriudicatus, eo quia conſtabat ex probationibus fiſci, quod officium actuariatus ſuæ patriæ exercuerat, & habitum, atq; tonſuram dimiſerat, teſte Domin. Sanfel. *deciſ.*14.& contra Franciſcum Ierace inquiſitum pro oſculo violento, non obſtante quod à conſanguineo fuiſſent productæ Bullæ Clericatus, quia ex aduerſo erat producta fides authentica, ex qua cõſtabat eſſe medicum ſtipendiatum, & non reperiri deſcriptum in tabella Eccleſiæ, in qua cæteri Clerici erant deſcripti, idcircò M.C. foriudicandum eſſe decreuit, proùt per Collaterale Conſilium fuit confirmatum, teſte Conſil.Campana *reſol.*4.

Tertiò, quod quinque requiruntur de forma Sac. Concil. Trident. vt in *ſeſſ.* 23.*cap.*6. *de reform.* vt Clericus coniugatus foro gaudeat Eccleſiaſtico, v3.
14 ordo clericalis, habitus, & tonſura, ſeruitium in Diuinis, & quod Eccleſiæ ab Epiſcopo deputatæ inſeruiat, & quod officia ſæcularia non exerceat, vt cenſuit Sacr.Congregatio ſub pœna priuationis Priuilegij die 2. Maij 1640. In Anagnina, vt teſtatur Thomas del Bene *in additionib. in verbo Clerici coniugati*, & Pignatell. *conſil.* 42.*num.*32. & licèt quartum requiſitum nempè, vt inſeruiat Eccleſiæ ab Epiſcopo deputatæ, de conſuetudine non obſeruetur pro Clerico celebi; ea tamen non obſtante, omninò requiritur in Clerico coniugato, vt probatur ex *d.cap.*6.*de reformat.* ibi, *niſi inſeruiat*, quæ dictio conditionem importat, ſine qua actus eſt inualidus, & teſtantur Graſſ. *de effect.Cleric. effect.* 1.*num.*170.& 180. Petr. Barb. *in l. Titia ſolut. matrim.num.* 33. Epiſc. Auguſt.Barb. *ſuper collect.S.C. d. ſeſſ. cap.*6.*num.*41. *de poteſt. Epiſcop. par.* 2.*allegat.*12.*num.*45. Pign. *d.conſult.* Gonzalez *in cap. ex parte de Clericis coniugatis*, vbi inquit, *Quod per S.C. fuit hoc additum, vt Clericus debeat inſeruire Eccleſiæ deputatæ*, & de comm. Dom.Sanfel. *deciſ.*13.*num.*5. & *deciſ.*247.*num.*3.

Quartò, quod Clericus celebis coniugato eſt dignior, quia Chriſti charitate feruet, & magis idoneus eſt ad cœle-
15 ſtia meditanda, coniugatus verò celebi eſt inferior; carnalis enim copula animum ad inferiora deprimit, & Deo, & vxori non poteſt rectè ſeruire *cap.*1.& 21.*quæſt.*1.*cap.omnes* 32.

quæſt. 7. Idcircò in veteri teſtamento
Sacerdotes, tempore quo miniſtra-
bant in Templo, à proprijs vxoribus
recedebant, vt in *Exodi cap.* 19. *& in*
lib. 1. *Regum cap.* 21. habetur, quod
immundo à mulieribus panem San-
16 ctum comedere non licebat, ibi: *Mū-*
di ſunt pueri maximè à mulieribus
manducent, & reſpondit David Sa-
cerdoti, & dixit ei: & quidem ſi de
mulieribus agitur, continuimus nos
ab heri, & nudius tertius, &c. quod
documentum eſſe debet, vt Chriſtiani
cum contritione, continentia, & de-
uotione accipiant Sacramentum SS.
Euchariſtiæ.

Et cum Clericus coniugatus à perfecto
ſtatu deflectat, quaſi à via aberrando
faciliùs decidit, & faciliùs quoque
Forum amittit Eccleſiaſticum; Hinc
ſi cum veſte, ſed abſque tonſura ince-
17 dat, vel cum tonſura, & ſine habitu,
eo non gaudet, teſte Ioanne Monaco
in cap. 1. *de Clericis coniugatis in* 6.
Farinac. *quæſt.* 8. *num.* 69. Dom. San-
felic. *deciſ.* 13. vel etiam ſi cum habi-
tu laicali deliquerit, vel fuerit carce-
ratus, teſte eodem Dom. Reg. *deciſ.*
13. *&* 14.

Hinc contra Franciſcum Pellicanò con-
iugatum clericum dicebatur, quod fi-
des Parochi Caſalis Ferreti erat car-
tula ſine authentica de ſeruitio enun-
ciato, & nulla erat de ea habenda ra-
tio, quia ſine mandato Epiſcopi. Ade-
rat pro Fiſco authentica copia tabellæ
poſitæ in Eccleſia Cathredali, in qua
legebantur omnes Clerici, præter
præfatum Pellicanò, necnon ex ſupra-
dicta informatione cōſtabat, cum poſt
matrimonium habitum, & tonſuram
dimiſiſſe, nec refragabatur Fiſco, quod
teſtes fuerant examinati à Præſide ſi-
ne commiſſione M. C. quia Fiſci Pa-
tronus eiuſdem ab antiquo hanc ha-
18 bet prærogatiuam commictendi in-
formationem; præter quàm quod
ſunt diligentiæ Fiſcales, quæ à Fiſca-
libus commictuntur, & ſatis eſt, quod
teſtes examinentur à poteſtatem ha-
bente.

Non refragabatur etiam, quod teſtes
erant recepti non citata parte, quia
hoc procederet in iudicio cum reo
præſente, non verò cum reo abſente,
& quia de æquitate bullæ recipiuntur
ad Iudicis inſtructionem, benè po-
teſt Iudex ad ſuam inſtructionem pro
veritate recipere teſtes contra Cle-
19 ricum, in qua receptione non requi-
ritur citatio, vt in puncto docet Bald.
in l. ſi qua per calumniam, C. de Epiſc.
& Cler.

Propterea tàm per M.C. quàm per Col-
laterale Conſilium fuit pronuncia-
tum nullitates, & exceptionem non
obſtare, & proindè eſſe foriudican-
dum, me patrocinante, & Dom.
Iudice Don Iulio Galeota referente,
cui ob ſingularem virtutem, & ma-
iorum merita, maiorem dignitatem
exopto.

Ex particulari verò reſcripto S. E. ob
ſcripturas nouitèr productas, ſenten-
tia foriudicationis vſque adhuc non
eſt lecta, & pendet reuiſio in eodem
Reg. Collaterali Conſilio.

A R-

ARGVMENTVM.

Primum, an capta informatione, reo tamen adhuc non citato, poſſit amicus ad impediendam citationem præſentare ſcripturas, ex quibus inquiſiti innocentia liquet. Secundum, an hoc facere poſſit, reo iam citato, ad impediendam contumaciam, & pœnam. Tertium, an Iudex debeat examinare teſtes ab amico tanquam inſtructore ei ſubminiſtratos, ex quibus inquiſiti innocentia detegitur. Quartum, quando Iudex iuramento, & monito reum poſſit interrogare. Quintum, an & quando reus iuridicè interrogatus, crimen in conſcientia fateri teneatur. Sextum, an Iudex teneatur depoſitionis copiam reo petenti antè defenſionis terminum tradere.

SVMMARIVM.

Citatus in criminalibus tenetur perſonaliter comparere nu. 1.

Quilibet in iudicio criminali admittitur tanquam inſtructor Iudicis officiũ implorans; vt Iudex veritatem, & rei innocentiam aſſequatur nu. 2.

Veritas in omnibus amplectenda eſt n. 3.

Veritas quid ſit n 4.

Noxium puniri, & æquè innoxium ſubleuari ad Rempubl. pertinet n. 5.

*Exemplum M. C. in non citando ob ſcripturarum præſentationem n.*6.

*Praxis M. C. in recipiendo ſcripturas reo citato nu.*7.

*Iudex ex officio tenetur perquirere delictum, & rei innocentiam n.*8.

*Reo citato, & abſente, teſtes ad ſui defenſionem non admittuntur iuxtà praxim, & Clari opinionem, quæ limitatur ab Authore n.*9.

*Iudex non poteſt reum interrogare de crimine, niſi ſecundum iuris ordinem num.*10.

*Probatio iuriſdictionem interrogandi reum Iudici tribuit nu.*11.

Reus vt iuramento, & monito interrogetur, an grauia requirantur indicia, an leuia ſufficiant; rationes pro vtraque parte ponderantur nu. 12. 13. 14. 15.

*Grauia requiruntur indicia, vt reus de crimine, iuramento, & monitu interrogetur, & leuia ſatis ſunt in duobus caſibus ab Authore adductis num.*16.

Textus in l. noluit 4. de interrogatorijs actionibus *explicatur nu.*17.

Praxis M. C. interrogandi reum abſque monito n. 18.

Reus an iuridicè interrogatus crimen in conſcientia fateri teneatur, Doctorum ſententiæ pro vtraque parte cum rationibus referuntur nu. 19. *& aliæ Doctorum ſententiæ cum reſtrictione recenſentur n.*20.

*Bellum ex vtraque parte aliquando conſideratur iuſtum n.*21.

*Iudex licèt iuſtè præcipiat damnato, nè à carcere aufugiat, is verò obedire non tenetur n.*22.

Iuramentum à Iudice reo delatum non

eſſe obligatoriũ demonſtratur n.23.

Praxis interrogandi reum abſque monito, in quo fundetur, n.24.

Iudex, an debeat depoſitionis copiam reo petenti antè defenſionis terminum tradere num.25.

Nè ſcribam vanum, pia Virgo Maria duc manum.

RESOL. XXI.

SVpradicta dubia in facti contingentia in M.C.propoſita fuere, & prima duo affirmatiuè reſoluta, etenim in iudicio criminali, licèt veriſſimum ſit, quod capta informatione, reus, qui extra carceres, & abſens reperitur, &
1 citatur ad deponendum, vel ad informandum, vt contumax reputatus cõtumaciæ pœna Fiſco applicetur, aut ad informandum, & capitula, vt foriudicetur, teneatur perſonaliter comparere, & non admittatur per Procuratorem ad faciendas defenſiones, vt latè dictum eſt in *decretor. prax.* admittitur tamen quilibèt ad innocentiam rei demonſtrandam tanquàm inſtructor, veluti ad Iudicem inſtruendum, eiuſque officium implorandum, vt veritatem
2 circa delictum, vel rei innocentiam aſſequatur, quæ praxis iure fundatur, cũ veritas amanda ſit, & in omnibus amplectenda, ſicut in *l.cum ità legatũ,*
3 *ff.de condit.& demonſtr.l.penult.ff.de probatio.l.1.C.plus valere, quod agitur cap.2.q.7.c.nolite 11.q.3. Hæc quidem omni tempore eſt inueſtiganda, cum ſit per quàm ea, quæ ſunt, aut fuerunt, aut futura ſunt, immutata dicuntur*; vt inquit Cicero *de inuentione*. Dei verbum dicitur, & iuſtitiæ fundamentũ.
4 Hæc à Iudice pro vtraque parte exquirenda eſt, nàm noxium puniri, & æquè innoxium ſubleuari conuenit, vtrumque ſiquidem ad Rempublicam pertinet, iuxtà *text. in l. ſeruum quoque, §. publicè, ff. de procuratoribus*, ſicut in non iam citato iudicatũ tradidit Conſ.
5 Campan. *reſolut.* 11. in qua habetur, quod formata inquiſitione de pluribus criminibus contrà Ill. Marchionem Morconi, cum fuerint præſentatæ quamplurimæ authenticæ ſcripturæ,
6 quæ prætenſa euacuabant crimina, M.C. non citauit eum, niſi ad deponendum pro leui crimine per ſcripturas non deleto, quemadmodũ in iam citato, adhuc contumace non effecto, non ſemel practicatum vidi, dictæ verò ſcripturæ authenticæ ponuntur ex-
7 tra proceſſum, & recipiuntur præcedente ſuperioris mandato, ac etiam eo non intercedente, cum veritas, quæ ex authentica ſcriptura apparet, vllo indigeat patrocinio.

Circa tertium; affirmant quoque quàmplures DD. veluti Aretinus *conſ.146.* Marſil. *conſ.* 39. 73. 81. *&* 90. *ac in practica in §. ſequitur n.46.* Additionator ad Angelum *de maleficijs in verbo qui Dominus Iudex n.13.* Gratus *conſ.18.* Blancus *in pract. crimin. fol.22.n.54.* ac alij à Iulio Claro relati *in § fin.q.33. verſ. quod plus eſt*, qui fundatur in enunciatis rationibus, & quia Iudex omnibus modis veritatem indagare, & ità ex officio tenetur perquirere delictum, ac rei innocentiam, vt communitèr docent DD. multoq;
8 magis inſtructore exiſtente, quibus rationibus additur alia, nimirùm quia dici non poteſt teſtes ad Fiſci inſtantiam examinatos certè eſſe veros, & teſtes examinandos ab inſtructore ſubminiſtratos certè eſſe falſos.

Sed contrarium tenet Iulius Clarus cita-

to

to loco, vbi ità inquit, *hæc opinio mihi numquàm placuit, hoc enim modo proculdubio deſtrueretur tota practica criminalis, & quilibet per huiuſmodi excuſatorem, ſiuè inſtructorem faceret teſtes ad ſui defenſionem examinari abſque vllo ſui capitis periculo, reus nunquàm examinaretur, neq; torqueretur*. Hæc Clari opinio vtiq; amplecti debet, alioquin informationes Fiſcales ſubuerterentur, cum de facili teſtes ſubornentur, & ità reſolutum, & ſemper vidi practicatum, in vno tamen caſu opinionem limitarè, nempè
9 quando prætenſus inquiſitus vera, & iuſta cauſa abeſſet, & fama vehemens de innocentia orta eſſet.

Circa quartum; fuit dictum, quod Iudex non poteſt reum interrogare, niſi ſecundum iuris ordinem, ideſt niſi præcedente probatione, vt ex *cap. qualiter, & quando* 17. *cap. cum oporteat* 19. *cap. inquiſitionis* 21. *de accuſationibus*,
10 & ex Diu. Thoma 2. 2. *qu.* 69. *art.* 2. Probatio enim Iudici iuriſdictionem interrogandi tribuit, & reus, vſquequo non eſt probatum de crimine, habet poſſeſſionem ſuæ bonæ famæ, & Iu-
11 dici non dicitur ſubiectus; Dubium tamen verſatur circa probationem, an videlicèt Iudex ad interrogandum reũ debeat grauia indicia habere, ea ſcilicèt, quæ ſemiplenam conſtituunt probationem, & quæ ad torturam requiruntur, an verò ſatis ſit, quod habeat indicia leuia, & præſumptiones non vrgentes, quæ videlicèt minus quàm ſemiplenam faciunt probationem.

Et quod ad reum interrogandum iuramento, & monito requirantur grauia indicia, ponderatur; Primò, quia iuramentum eſt ſpiritualis quædam tortura, cum non minus mentem vrgeat
12 ad veritatem dicendam, quam tortura, vt ex Couarr. docet Pater Leſſius *de iuſt. & iur. lib. 2. de reo, & aduocato dubit. 3. cap. 31. nu. 35.* & ſicut ad inferendum tormentum indicia grauia, quæ ſemiplenam probationem conſtituunt, requiruntur, vt probat Iulius Clarus *q. 64.* Farin. *q. 36. n. 224. & nu. 231.* D. Card. de Lugo *de iuſt. & iur. diſput. 37. ſeſ. 13.* & alij, qui præſertim fundantur in *Gloſ. in l. Maritus, ff. de quæſt. in verbo illicitè, & in verbo quæſtion.* ità quando iuramentum reo defertur.

Secundò, quia cum monito Iudex certiorem facit reum, qualiter probatum eſt crimen, quamobrem ſi minus quàm
13 ſemiplenam probationem haberet, reum vtiq; deciperet.

Quartò, quia hanc ſententiã tenet Diuus Thomas 2. 2. *q. 69. art. 4.* & ibi Pater
14 Salon *contr. 2 Gloſ. 2.* Pater Leſſius *d. cap. 31. nu. 10. & 15.* Gregorius de Valentia *tom. 3. diſput. 6. qu. 13. par. 4.* Reuer. Diana *par. 2. tom. 15. & primò Miſcellan. reſol. 27. & par. 9. tract. 9. Miſcell. reſol. 43.*

Quod leuia verò ſufficiant indicia, & ea quæ minus, quàm ſemiplenam conſtituunt probationem, ponderatur, quia
15 maioris præiudicij eſt reum torquere, quàm interrogare, vel citarẽ, quod patet ad ſenſum, & hanc ſententiam tenent Carauita *ritu* 41. Caballus *caſ.* 256. alij à Farinacio relati *qu.* 36. *nu.* 214. Pater Leſſius *de iuſt. & iur. lib.* 29. *dub.* 17. *n.* 156. alijq; à P. Fragoſio cumulati *par. 1. de reg. Reip. Chriſt. lib. 5. diſput. 12. n. 197.* & præſertim fundatur in *Gloſ. in l. comprobatio in verbo procedunt, ff. de probation.*

Fuit reſolutum, primam opinionem eſſe veriorem, & amplectendam, ſecundã

verò

verò procedere in ſequenti caſu, videlicèt, quando prætenſus inquiſitus interrogatur non vti reus, vt cum eo nimirum conteſtata lite procedatur ad vlteriora, ſed interrogatur, vt ex proprio ore exhauriantur indicia, & vt Iudex interrogando animaduertat, qua cõſtantia, quo vultu, qua trepidatione
16 reſpondeat, & ità poſt Scacc. *de iudic. lib. 1. c.* 84. fatetur idem P. Fragoſius *cit. loc. n. 197. in verbo ſi verò inquiſitio*, quo loco etiam affirmat procedere in crimine læſæ Maieſtatis Diuinæ, & humanæ, ſicuti ego affirmo procedere in omnibus criminibus difficillimæ probationis, in quibus læuia indicia reputantur grauia, vt latè probaui in *decretorum praxi*, & hic addo, non ſolum ratione loci, & temporis, ſed etiam ratione perſonæ, vt quia tractatur contra potentem.

Capta igitur informatione, & exiſtente legitima probatione, vt dictum eſt, ſi reus in carcere reperitur, vt cum eo ad vlteriora procedatur, interrogatur, atque examinatur cum iuramento, & monito, vt veritatem fateatur, aut neget, quæ practica fundatur in *l. voluit 4. ff. de interrogat. actionib.* cuius ſunt verba: *Voluit prætor eum, qui conue-*
17 *nitur adſtringere ex ſua in iudicio reſponſione, vt confitendo, vel mentiendo ſe ſe oneret*, hinc ponderando verbum illud, *adſtringere*, dico cum iuramento, & monito.

Verùm aliquando in M. C. inquiſitum cum iuramento interrogatum vidi, abſque tamen monito, vt quando indicia grauia ad torturam non exiſterent, aut cum factum eſſet dubium; quemadmodum ſuperſedetur etiam in monito, ſi prætenſus inquiſitus dum examinatur, præſentat ſcripturas authenticas, ex quibus eius apparet innocentia, quinimò etiam ſi facta enunciat altiorem indaginem non requirentia, ex quibus de facili veritas liquere poteſt, hinc Notarius Io: Baptiſta Cauuccio de Neapoli de falſo
18 inquiſitus, & ſuper eodem crimine interrogatus, cùm factum enunciaret in proceſſu S.C. penès Mag. Iordanũ, ex quo ſua innocentia liquere poterat, M.C. ſuperſedit in monito, me vti Fiſci Patrono acquieſcente, & tandem fuit vti innocens excarceratus.

Ad quintum, fuit reſponſum Doctorum ſententias non eſſe conformes, vt videre eſt penès Reuer. P. Diana *par. 1. tract. 5. & 1. Miſcell. reſol. 27. par. 2. tract. 5. Miſcell. reſol. 9 1. & par. 10. tract. 13. 3. Miſcell. reſ. 13.* etenim eorum alij indiſtinctè affirmant, reum iuridicè interrogatum in omni caſu teneri veritatem fateri, & fundantur primò, quia quiſque tenetur obedire ſuperiori legitimè præcipienti ſecun-
19 dum iuris ordinem; Secundò, hoc caſu habet ius eliciendi veritatem ob bonum publicum, ergò ſi reus eam occultat, facit contra ius; Tertiò, quia dici non poteſt, Iudicem iuſtè interrogare, & reum iuſtè veritatem occultare, quia daretur bellum ex vtraque parte iuſtum, quod eſt abſurdum; Quartò, quia veritatem reticendo, incideret in periurium; Quintò, quia hęc opinio Reipublicæ eſt fauorabilis, cũ crimina detegantur, atque puniantur.

Verùm tamen alij cum reſtrictione negant, videlicèt in cauſa capitali, & quando agitur de triremis pœna, vel mutilationis membri, aut de aliquo alio graui dedecore, quamdiù ſpes eſt euadendi, & fundantur; Primò, quia à natura hominibus eſt inditum, vt ſe

de-

Digitized by Google

20 defendant, & à mortis faucibus vitam incolumen reddant, idcircò præceptum illud fatendi criminis videtur nimis diffi cilè, neque humanæ imbecillitati ſatis accomodatū hinc leges, vt obligent conditioni humanæ eſſe debent conſentaneæ, vt latè Bouadill. *p.1.de la politica lib.2.c.3.4. & c.3.n.31.* inquit: *Que las leyes rigoroſas no ſon mas que para eſpantar, y las piadoſas para executar.* Secundò. nam ſicuti nemo cogi poteſt ad teſtificandū cōtra ſanguine iunctos, vt in *l.4. ff.de teſtibus*, ità nemo cogi poteſt contra ipſummet veritatem fateri, cū nemo magis ſit ſanguine iunctus, quam ipſemet, & quemadmodū non tenetur teſtari quando indè ſibi graue damnum prouenit, ità nec crimen proprium fateri cum non maius damnum, quam propriæ vitę conſideretur, & DD. qui
21 hanc ſectantur ſententiam, quoque affirmant, hoc caſu bellū eſſe ex vtraque parte iuſtū, Iudicem, nimirū habere ius inquirendi veritatem cauſa boni publici, & reum habere ius celandi gratia ſuæ vitæ tuendæ; Hinc Iudex reo præcipere valet, & ſuo fungitur officio, reus tamen non tenetur reſpōdere, ideſt fateri. Iudex enim iuſtè quidem præcipit damnato, nè à carcere aufugiat, is verò obedire non tenetur, ſicuti Dominus iuſtè ſeruo mādat, nè
22 aufugiat, is verò cum fugiendo à ſeruitute liberari poſſit obtemperare nō debet, ſeruitus enim contra ius naturale eſt; Item fatentur iuramētum hac in re non eſſe obligatorium cum Iu-
23 dicis præceptum non ſit ad obligandum, ſed tantùm ad terrendum, reum, vt veritatem fateatur.

Præter quam quod valet reus veritatem reticendo ad mentem Iudicis non reſpondere æquiuoco vti, & mentali re-
24 ſtrictione, hanc ſententiā amplectuntur recentiores, & in praxi eſſe tutam fatetur Reu. Diana, & affirmat P. Gibalinus *to.2.de vniuerſa rerum humanarū negotiat.lib.6.c.3.§.2.n.15.* quā ego libètèr ſequor, & in hac doctrina fundatur practica, qua moderni vtūtur interrogare reū cū iuramēto abſq; tamen monito cū iuramentū nō ſit obligatorium in caſu, vt dictum eſt ſuprà.

Circa ſextū, fuit pro Fiſco ponderatū Rei depoſitionē eſſe iam de actis, & conſequētèr nō eſſe Reo tradendam, niſi in
25 defenſionis termino, ne hac anticipatione Reus aliquo modo per interrogatoria inſtructus, teſtes falſos procuret, & Fiſco præiudicium afferat, ſed contrarium fuit reſolutum, cum petitio reſpiceret Rei defenſionem, quæ eſt ſemper priuilegiata, & ità practicatum vidi, præſertim. in Cauſis delegatis, in quibus breuìs conceditur terminus, hinc in vno grauatus debet in alio releuari, & definitum per Collaterale Conſilium teſtatur Thor. *in ſupplement.compend.verb.Reus.*

ARGVMENTVM.

An homicidium in rixa, occiſoris animo patratum, morte puniatur.

SVMMARIVM.

Homicidij etymon, atque definitio nu. 1.

Homicidium tripliciter, aut dolo, aut culpa, aut caſu committitur. n.2.

Homicidium dolo commiſſum, aut ex propoſito, aut ex improuiſo dicitur, quod

quod exemplis declaratur n.3.
Homicidium quod culpa cõmittitur, definitur, atq; exemplis explicatur n.4.
Homicidium caſu ſecutum definitur, & exemplis declaratur n.5.
Homicida pro homicidio caſu ſecuto non punitur; culpa verò commiſſo pro modo culpæ caſtigatur; dolo, & ex propoſito patrato, morte punitur n.6
Homicida an pro homicidio in rixa, & animo occidendi commiſſo morte puniatur, ingens eſt quæſtio n.7.
Textus Geneſeos *cap. 9.* Leuit. *cap. 24.* Exodi *cap. 21.* Numeri *cap. 35. ponderantur circa homicidij pœnam num. 8. & 17.*
Textus *in l. 1. §. Diuus ad legem Corneliam.* & Textus *in l. 1. Cod. eodem, in homicidij materia conſiderantur num. 9. & 18.*
Homicidium omnium malorum eſt maximum nocumentum n. 10.
Homicida immediatè Deum offendit, & Naturam n. 11.
Mors, & Vita in manu Dei, ibidem.
Pœna delicti eſt commenſuranda, n. 12.
Textus *in l. 3. § patiatur, C. de Epiſcopali audientia in homicidij materia ponderatur n. 13.*
Voluntas, & propoſitum diſtinguunt maleficium n. 14.
Homicida pro homicidio animo occidendi commiſſo licet in rixa, incurrit irregularitatem, iuxtà placitum Molinæ, & Suarez n. 15.
Paſſiones non ſunt ſufficiens cauſa incontinentiæ n. 16.
Iniuriæ repentinæ leuiores n. 19.
Rixa dicitur filia iræ n. 20.
Ira vſum, & rationis iudicium impedit ibidem.
Ira comparatur ad odium, ſicut feſtuca ad trabem num. 21.
Dolus maior, & minor cõſideratur n. 22.
Argumentũ Authoris circa materiã n. 23.
Paſſiones licèt non ſint cauſa ſufficiens incontinentiæ ex corporis compleſſione; ſunt tamen incontinentiæ occiſio num. 24.
Incontinentia iræ eſt maior incontinentia concupiſcentiæ num. 25.
Homicida pro homicidio in rixa licèt occidendi animo patrato non contrahit irregularitatis crimen iuxtà placitum Dianæ nu. 26. & immunitate gaudet nu. 27.
Authoris ſententia nu. 28. & 32.
Farinacij *doctrina aliorumque Doctorum circa homicidium in rixa patratum refertur nu. 29. & 30.*
Caſus deciſus in M. C. recenſetur n. 31.

Ne ſcribam vanum, pia Virgo Maria duc manum.

RESOL. XXII.

HOmicidium quod à verbo *cædo* dicitur, & propriè eſt hominis cæſio, hoc eſt occiſio, aut dolo, aut culpa,
1 aut caſu committitur; dolo nimirùm ſi occidendi animo cõmittitur, quod dupliciter fieri contingit, aut ex pro-
2 poſito, vel ex improuiſo, ex propoſito veluti cum odio Caius haberet Titiũ, & occidere intenderet, oportunitatem occidendi eum quæſiuit; ex improuiſo, vt ſi conueniret cum Titio, & propter accidens verborum inter Caium, & Titium orta eſt rixa, in qua animo occidendi vulnerauit Titium, qui vulnere perijt; Primum ergò homicidium voluntarium, ac deliberatum dicitur, ex propoſito, quia temporis interuallo præcedente fuit in Caij intentione;
3 Secundum voluntariũ quoq; dicitur, cum animum occidendi habuerit, ſed

ex improuiſo, quia ante rixam nō fuit in Caij intentione; Culpa,vt ſi præter occiſoris intentionem ſequatur,vel,vt Theologi aiunt,eſt illud, quod nō fuit in intentione,ſed tantū in cauſa,veluti in actione, & occiſoris operatione: de quo quamplurima ponuntur exempla: vt ſi Titius nō admonitis prius trāſeūtibus proiecerit lapidē è feneſtra in viā
4 publicam frequentatam, quo trāſeuntem interfecit; vel ſi per laſciuiā iniecit lapidem in hominū multitudinem, quo ictu præter intentionem vnū occidit. Item eſt exemplum in eo,qui cū poſſit ferro percutere,baculo verberauit, aut habendo ſclopum ad necem aptū,& cultra non mortiferè vulnerauit,& nihilominùs verberatus,vulneratuſuè perijt ſui, aut Medici incuria, vel propter antecedētem percuſſi cōualeſcētiam; Hoc quidem homicidiū culpa dicitur cōmiſſum; cum clarū ſit non fuiſſe in occiſoris intentione, & de eo loquitur tex. in *l. qui* 30. § *finali ff. ad l. Aquil.* & *in cap. ſignificaſti de homicidio*; item culpa dicitur homicidiū patratum in rixa, in qua homicida directè occidere non intēdit, ſed impetu ad ferrum venit, & nō libera volūtate occidendi,vulnerat;delinquunt enim homines propoſito, impetu,aut caſu; impetu ſcilicèt per ebrietatem, vt e.g. declarat I.C. in *l.* 11. §. *pen. D. de pænis*;aut in rixa, vt magiſter Bart. & alij communitèr *citato* §. docent.

Itidem in eo,qui adhibita cautela accedit ad alienā coniugem,ac mariti aggreſſorem cum moderamine, inculpatæ tutelæ occidit; hoc quoq; homicidiū culpa etiam dicitur commiſſum, & homicida hic irregularitatē nō incurrit; nam licet à principio operā dedit rei illicitæ,hęc tamen non fuit per ordinem ad homicidium,vt ratiocinatur R. P. Fagundez *in* 5. *precepto decalogi c.* 13. *n.* 13. nec tenetur ad reſtitutionē, vt opinatur R. P. Diana *p.* 5. *tract.* 4. *de homic. reſtit. reſol.* 47. quia adulterium non eſt via ad occiſionem mariti, ſed potiùs adulteri, & occaſio dumtaxat homicidij,vt inquit: caſu veluti quando homicidium ſecutū non fuit in ſe, neque in cauſa volitum; nō in ſe, ideſt in occiſoris intentione; neque in cau-
5 ſa ideſt in actione, & occiſoris operatione, cui operam dabat: quia illa ad homicidium non erat ordinata; quinimò in ea debitam adhibuit diligentiam, ſicuti magis declaratur exēplis, vt putà exercebas te ad ſignū in loco ad id conſueto, & licèt diligentia vſus fueris ne alicui noceres,aliquem nihilominùs occidiſti,qui præter omnium exiſtimationem in aliquo latebat loco;vel quādo cęmētarius adhibita diligētia,ne alicui noceret,proiecit lapidē, & occidit tranſeuntē,qui audacter per locū tranſire voluit,aut quia cęmentarij monitū nō audiuit. Item in auriga, qui currum retrotrahendo ne aliquem offenderet, clamauit, & nihilominùs, puerum qui retro latitabat,occidit vel alium qui temerè, tranſire voluit. Itidem in venatore, qui cum telum in fera mitteret, hominem interfecit, de quo loquitur Marcellus *in l. reſpiciendum*, §. *delinquunt, ff. de pænis*, & accidere ſolet contra ſociū venatorē,locum ſuum eodem tēpore deſerētem.

Cęterum Doctores, & præſertim Canoniſtæ paſſim homicidium commiſſū ex improuiſo caſuale appellant, & pro hoc poſtremo, in propria ſignificatione ſumpto homicidam omninò eſſe excuſandum affirmant; pro homicidio verò culpa commiſſo, pro modo

culpæ (citra mortem) eſſe caſtigandũ,
6 ſicuti pro homicidio, dolo ex propoſito, patrato, morte eſſe feriendum, non dubitant; ſed an pro homicidio, dolo, ex improuiſo ſecuto, homicida ordinaria pœna, vel extraordinaria teneatur, ambigunt: & quidem non modica
7 eſt dubitatio; etenim quod ordinaria affligatur pœna, ponderantur primo textus in ſacris litteris, nimirũ *Geneſ.*
8 *c.9.* vbi legitur, *quicunq; effuderit humanum ſanguinem, effudetur ſanguis illius, Leuit. cap.24. qui percuſſerit, & occiderit hominem morte moriatur,* qui generalitèr loquuntur *Exod.c.21.* ibi, *qui percuſſeri hominẽ volens occidere, morte moriatur,* & ponderatur verbum *volens, Numeri c.35.* vbi Vrbes datæ fuerunt in præſidia eorũ, qui nolentes ſanguinem fuderint, ergo ſiuè ex propoſito, ſiuè ex improuiſo homicidium ſequatur, voluntas ſeù occidendi animus eſt inſpiciendus. Secũdò tex. iuris poſitiui, nempè textus *in l.1.§. Diuus, ff. ad l. Cornel. de Sicar.* vbi legitur, *qui hominẽ occiderit, ſi non occidendi animo hoc admiſerit abſolui poſſe*, ponde-
9 rando verba, *ſi non occidendi animo* à cõtrario ſenſu, ac alia quæ repetuntur ſcilicèt, *ſed ſi elaui, aut cucuma in rixa, quamuis ferro percuſſerit, tamen non occidendi animo*, ac textus *in l.1. C.eod.* ibi: *Qui ſi probauerit non occidendi animo hominem à ſe percuſſum eſſe remiſſa homicidij pæna ſecundum diſciplinã militarem, preſes ſententiã proferet, crimen, enim contrahitur, & ſi voluntas nocendi intercedat*; Igitur homicida ab ordinaria pœna non eſt excuſandus, ſiuè ex propoſito, ſiuè ex improuiſo occidit, ſi voluntas occidẽdi intercedat: Tertiò, probatur nàm omniũ malorum, quæ homini inferri
10 poſſunt, homicidium eſt maximũ nocumentum, quia irreparabile; Grauius vtiq; eſt furto, atque adulterio: magis enim homines ſimplicitèr loquendo exiſtimant vitam, quàm famam; quia vita eſt homini bonum intrinſecum, fama autem eſt bonum extrinſecum, præterquãquod honor reparari poteſt. rectè factis, bonis operibus, & moribus, in melius compoſitis, vt ratiocinatur Reu. P. Fagundez *in 5. precepto Decalogi cap.1. num.5. in fine.*

Quinimò homicidiũ eſt inter delicta grauiſſimum, homicida enim immediatè
11 Deum offendit, & Naturam; Deum, quia occidendo, Dei poteſtatem ſibi arrogat: *Ego occidam, & ego viuere faciam, non ſit alius Deus præter me,* vt ipſe ait *Deuteronomij c.32. & Geneſis c.9. quicunque fuderit humanum ſanguinẽ, fudetur ſanguis illius: ad Imaginẽ quippè Dei factus eſt homo.* Hinc illud, *Mors, & Vita in manu Dei*; Naturam quæ inter homines cognationẽ conſtituit, vt *in l. vim ff. de iuſtit. & iure, l. notandum. ff. de appellat.* vndè cum pęna ſit commenſuranda delicto attenta ipſius atrocitate, mortis pœna non eſt difformis, & fundatur in illo principio de iure naturæ ſcilicèt, *quod tibi non vis, alteri nè feceris*, ex quo aliud ſequitur, *quod alteri malũ facit, tibi iuſte inflictum putes*; *cap. cum omnes de conſtitution. §. cum igitur*, ibi,
12 *patere legem quam tu ipſe tuliſti*, & in propoſito confert illud:

Se ciaſcun patirà quel, ch'egli à fatto,
Alla ſanta Giuſtitia hà ſodisfatto.

Occidetur igitur, qui occidit, & nil refert an ex propoſito, an ex improuiſo interficiat, ſi voluntate occidat, cum homicidium occiſoris voluntatẽ ſecutum, ſit adeò atrox, vt illi iuſtè vlti-

Digitized by Google

mum commenſuretur ſupplicium.

Comprobatur ex *tex. in l.3.§.patiatur,C.*
13 *de Epiſcopali audientia*, ibi: *Homicida, parricidaque quod fecit ſemper ex-*
14 *pectet*, ponderando verbum *ſemper.*

Præterea ità primo argumentatur, hoc homicidiũ eſt occiſoris voluntate ſecutum, ergo morte eſt dignum; volũtas enim, & propoſitũ diſtingũnt maleficia ſcilicèt, delictum, culpa, vel dolo patratum, *l.iniuriarum, ff.de furtis, l. 1.C.ad l.Cornel de Sicar.* Hinc P.Mo-
15 lina *de iuſtitia, & iure lib. 4. diſput. 79.n.2.* & Suarez *in 3.par.to.5.de cenſuris diſput.44.ſeſſ.1.n.3.* tenẽt hunc homicidam incurrere irregularitatem, & rigorem S.C.T. *ſeſſ.14.de reformatione cap. 7.* quia licèt rixa inopinatè orta ſit, poteſt tamen quis liberà voluntate, directè intendere mortem.

Secundò aut ira, quæ cõſideratur in rixa in totum aufert vſum rationis, & om-
16 ninò homicida excuſatur; aut non aufert, & ſecundum delicti grauitatẽ puniri debet: conſequens probatur, nàm in tali paſſione ſaluatur rationis iudicium, quod continens ſeruat, & incõtinens deſerit; paſſiones enim quantũcunq; vehementes, non ſunt ſufficiens cauſa incontinentiæ, ſed occaſio ſola, eo quod durãte vſu rationis, sẽper homo poteſt paſſionibus reſiſtere, vt docet D.Th.2.2.q.156. *art.1. in corpore.*

Quod autẽ extraordinaria, plectatur pœna, ponderatur primò, idem *textus*
17 *cap.35.* vbi homicidij reus declaratur ille, qui dolo ex propoſito hominem interfecit, vt ex Sacris litteris *textus*, ibi: *Si per odium quis hominem impulerit, vel iecerit quippiam in eum per inſidias, aut cum eſſet inimicus, manu percuſſerit, & ille mortuus fuerit, percuſſor homicidij reus erit.* Odium enim potiùs in accidia, quàm in ira ponitur, vt docet D.Thom.2.2.*q.* 158.*art.7.ad* 2. inſidiæ præmeditationem continent, & ſicuti, malus mala cogitat, ità inimicus de inimico ſuo, & clarius ex ſequentibus habetur, ibi: *Quod ſi fortuito, & abſq; odio, & inimicitijs quicquam horum fecerit reduceretur per ſententiã in Vrbem, ad quã confugerat.* Nolentibus enim occidere, Vrbes datæ, fuerunt in præſidia, & nolens hic dicitur, non illæ, qui occidendi animo caret, ſed qui fortuito, ſine odio, & abſq; inimicitijs, vtputà in rixa occidit, & hoc textu, ſanè alij enunciati textus interpetrantur.

Secundò, inducitur idem *tex.in l.1.C. ad l.Corn.de ſicarijs*, in illis verbis: *Ceterũ*
18 *ea, quæ ex improuiſo caſu potiùs, quam fraude accidunt, fato plerumq; nõ noxæ imputantur*, iuncta Gloſ. in verbo *plerunq;* vbi ait, *& nota, quod non dicit hic caſu fortuito, ſed improuiſo.*

Vndè cum homicidium in rixa ſecutum dici non poſſit præuiſum, imputari debet non culpæ, aut noxæ, ſed potius fato: & cõſequentèr nõ ordinaria pœna, ſed alia mitiori tanquã leuius, eſt caſti-
19 gandum: etenim vt inquit Cicero *lib. 1.officior. Iniuriæ, vel conſulto ſunt, vel repentinæ, leuiores ſunt repentinæ.*

Tertiò probatur: nam rixa dicitur filia iræ, vt docet D.Thom.2.2.*q.*158.*art.* 7.ira enim inter cæteras paſſiones, ma-
20 gis impedit vſum, & rationis iudiciũ, vt in *q.156.art.4. &* 158.*art.4.* difficilius eſt enim ad horam reſiſtere iræ, propter eius imperiũ, quod reſidet in cholera, cuius motus præueniunt cõſiliũ. Hinc licèt in rixa cõſideretur occidẽdi animus, tamẽ propter irã, conſideratur quoq; diminutũ rationis iudiciũ, idcircò homicidiũ in rixa eſt minus

graue, quàm homicidium non in rixa commiſſum, ſed odio patratũ; cum ira, quæ eſt mater rixæ cõparetur ad odiũ, ſicut feſtuca ad trabẽ, vt poſt D. Aug.
21 *reg. 3. tit. 3.* notat D. Thom. *d. q.* 158. in corpore, & cõſequentèr mitiori pęna eſt caſtigandũ, ira enim appetit malũ, ſub ratione boni, ſcilicèt iuſtæ vindictę, odiũ verò appetit malũ, ſub ratione mali, vt in *d. q. & art.* hinc Papinianus *in l. 1. §. quæri poſſet D. ad Senat. Conſult. Turpill.* rectè inquit, *Temeritatem facilitatis veniam continere, & incõſultum calorem calumniæ vitio carere.*

Quartò, quod ſicut in calore, & frigore conſiderantur gradus, ità in malitia, & bonitate; quod graue eſt homicidiũ in ſubitanea rixa, animo occidendi com-
22 miſſo; grauius ſi ſedata rixa durante tamen iræ calore, ſcilicèt antequã Sol occidat iuxtà Pauli ſententiã ad *Ephe-ſios 4. in fine, nec ſol occidat ſuper iracundiã veſtrã*; grauiſſimũ ſi ex propoſito, ſcilicèt ſpatio temporis interiecto ſit patratum, hinc diſſonũ valdè foret, ſi peccatum in primo gradu malitię puniretur vltimo gradu pœnæ.

Præterea ità argumentatur paſſiones ab homine rationis vſũ omninò auferre valent, amẽtiam inducere, atq; furorẽ; Ergò multò magis vſũ rationis impedire, & iudicium obumbrare poſſunt.

Hinc ſicuti in primo caſu homicida excu-
23 ſatur, ità in ſecundo æquum eſt vt mitiori ſupplicio puniatur, cũ in hoc ſecundo caſu iudiciũ non dicatur firmũ, & voluntas perfectè deliberata.

Anima enim vti corporis forma corporeis vtitur organis: hinc corporeæ operationes ad opera animę conferũt, ſcilicèt ad actũ intellectus, qui à ſenſu accepit, & ad actũ voluntatis, quæ impellitur à paſſionibus ſenſitiui appetitus; paſſiones enim fomentũ recipiunt ex corporis cõpleſſione; vnde motus, & irę impetus velociores ſunt in cholericis, & in malancholicis, quàm in phlegmaticis, & licèt paſſiones nõ ſint cauſa ſufficiens incontinentiæ, tamen ſunt incontinentiæ occaſio, vt docet
24 D. Thom. 2. 2. *q.* 156. *ad primũ, & ad ſecundũ*, & quod ex naturali corporis diſpoſitione prouenit, reputatur magis venia dignũ, vt idem *in d. q. art.* 4. *in corpore*, & hac de cauſa minus turpis eſt incontinentia iræ, quã concupiſcẽtiæ, per velocitatem motus choleræ, vt etiam *in q.* 158. *art.* 4. *in corpore*, vndè Seneca: *Homo cum iraſcitur extra cor-*
25 *pus ſuum eſt*, etiã S. Gregorius in moralibus, *ira accẽſus ore clamorẽ format, ſed ſenſus quid loquutur ignorat.*

Hinc Reu. Diana *par. 2. tract. 15. Miſcell. reſol.* 19. tenet homicidã hunc non incurrere irregularitatem homicidij vo-
26 luntarij, ſuper quàm non poteſt Epiſcopus diſpenſare, nàm homicidium, quod contracta rixa perpatratur caſuale putat, & non voluntariũ; & quod Cõcilium, vt ibi inquit in fine, non loquitur de hoc homicidio, quod contingit caſu, ideſt nõ ex propoſito, idq; que affirmat R. P. Hippolitus Graſſetti *de proditorio* §. 23. *nu.* 3. & ſimilitèr
27 gaudere immunitate Eccleſiaſtica, deciſum tradit D. Reg. Merlinus *contr.* 55. *centur.* 2. *num.* 31. & 32.

Hæc quæſtio non ſemèl conturbauit ſpiritum meum, ob ratione hinc indè
28 exiſtentes, ſed in præſenti, poſtremæ ſententiæ vti æquæ, & magis tutæ adhæreo propter minorem dolũ, quo homicidium rixoſum patratur.

Eandem tractauit Farinac. *in praxi tit de homicid. qu.* 125. vbi *nu.* 47. Doctores pro affirmatiua recenſet, *n.* 48. pro nega-

ga-

gatiua, nempè, quod extraordinariè ſit coercendum, quibus pro affirmatiua addo Caluinum *de æquit.lib.2.cap.130.n.21.* vbi ità refert cum interfe-
29 ctus fuiſſet in rixa Cæſar de Canibus à Petro Franciſco de Bagnis; à quo primo graui lethali vulnere fuerat affectus, & ab Auguſtino de Salionis, etiam alio lethali vulnere; Senatus æquitatem ſequendo cenſuit, Petrum Franciſcum capite plectendum; Auguſtinum autem remo decennali addicendum; cum rigoroſum videretur, vt pro vnico homicidio, in rixa commiſſo, duo homines morerentur: Pro negatiua verò addo Pegueram *deciſ.64.n.40.* Antonium de Ballis *lib.3.de homicid.appoſtato q.2.caſu 1.n.14.* vbi allegat Cephalum *conſ.206.lib.2.* qui in facti cõtingentia in homicidio põderat qualitatem, an illud ſit ſecutum animo deliberato, an verò ex improuiſo, & quod facienda ſit interpretatio, quod magis fuerit animo inopinato, quàm deliberato, vt minor pœna imponatur, vt *num.1. & 6.*

Idemque Farinac.*n.49.* ità inquit: *In hac contrarietate, quæ iudicum mentes non*
30 *rarò torquere, ſolet crederem poſſe dici, primam ſententiam eſſe veriorem, & in practica ſequendam, quãdo conſtat, quod occiſor fuit rixæ author, & prouocatur, & habuit verè animum occidendi; His inquam duobus concurrentibus, exiſtimarem, omninò pro homicidio commiſſo in rixa imponi debere à Iudice pœnam mortis, ſecùs ſi non conſtat, quod homicida fuerit prouocator, & quod habuerit occidendi animum, qui in dubio propter rixæ calorem non præſumitur.*

Hic etiam recenſet tempore Sixti V. capite obtruncatum fuiſſe Virgilium de Mantica nobilem Romanum, qui in rixa ſubitanea alium nobilem occiderat, eo quia in proceſſu conſtitit, quod prouocator fuit, & quod animo occidendi vulnerauit.

Hanc ſententiam amplectitur Faber *in C.tit. ad l.Cornel. de ſicarijs definit.6.* ibi: *Nam qui occidendi animum habuit, venia dignus eſſe poteſt, non ſolum ſi ſalutis ſuæ tuendæ gratia id fecerit, dummodò cum moderamine inculpatæ tutelæ, ſed etiam, ſi in primo ipſo motu iracundiæ, qui ſcilicet non eſt in hominis poteſtate, dùm nè rixæ occaſionem ille ipſe præbuerit.* Benedictus Carpz.*p.1.q.6.n.7.* Hond.*cõſ.99.* dummodò ira, ex qua rixa, ex leui, & iniuſta proueniat cauſa, Theſaurus *deciſ.178.n.5. & 6.* Iulius Clarus *q.60. n.9.* vt ibi: *Tu verò dic, quod ira, aut prouenit ex iuſta cauſa, & tunc non excuſatur in totum, aut verò non prouenit ex iuſta cauſa, & tunc in nihilo excuſat, & hæc eſt communis opinio,* vt teſtatur Menchaca *controu. illuſtrium cap.18.* poſt multos Farinacius *quæſt.91.num.13.*

Idem Carpzouius *d.quæſt. num.16.* hinc Bertazzol. *conſ.44.nu.8.* & Caballus *caſu 296. num.37.* poſt Decium *in l. quicquid calore iracundiæ, ff. de regul. iur.* aiunt: *Quod ſi calor iracundiæ excuſaret, rarò propter homicidium quis eſſet puniendus, quia plerumque cum iracundia committitur.*

Hinc eruditus Io: Harpprectus *in §. item l.Cornel. de ſicarijs, Inſtit. de publicis iudicijs to.4. n.298.* in propoſito notat: *Non enim ità malè agitur cum ratione humana, vt quibuſuis effectibus ſuccumbere neceſſe habeat: & licèt primi motus in poteſtate noſtra eſſe negentur; in poteſtate tamen noſtra eſt,*

vt

Digitized by Google

vt ijs obſiſtamus,proindèq; quæ ex ira fiunt, voluntaria magis habēda ſunt. Secundū Senecā *lib.2. de ira c.1. & 2.*

Et hanc ſententiam in ſequenti tamen caſu,ſecuta fuit noſtra M.C. in menſe Maij 1684. quidam cęcus cum ſocio paupere, qui modo huc, modo illuc, citharę ſono,& cantu acquirendi gratia ſibi victum, ſe Arzanum contulere, atq; ingreſſi in atrium,vbi habita-
31 bant Seuerus, & Blaſius Sorgente, Laurentius de Honuphrio, ac Ioſeph Garriglia cum alijs; dum ijdem canerent, nempè cęcus, atq; eius ſocius à præd.Seuero Surgente requiſiti; Domo egreſſus eſt Laurentius de Honuphrio cum baculo, & inſimul cum eo prænominatus Garriglia: quo baculo Laurentius fortitèr percuſſit eundem pauperem cęcum, quamobrem inter ſe altercantibus, Ioſeph Garriglia ictu cultræ Seuerum in capite vulnerauit, necnon Laurētius de Honuphrio domum ingreſſus, & ſtatim reuerſus cū ſclopo, non contentus videre Seuerū ità vulneratum, ſclopi ictu contorſit in eum, quo paucos poſt dies enunciatus Seuerus perijt;Fiſcus (cuius vicem gerebam) conſiderando nempè Laurentium fuiſſe rixæ authorem, iniuſtè,& ſine legitima cauſa de paupere cęco fuiſſe malemeritum, & re vera animum habuiſſe occidendi Seuerum: quippè qui non contentus vidiſſe eū vulneratum, contorſit in eum ſclopi ictum, quo probabilitèr, & ferè ſemper ſequitur mors,necnon conſiderando, quod prædictus Laurentius cum ſuo ſocio ſtabat armatus, & Seuerus, ac Blaſius ſine armis, ità vt non poſſent timere, atque aliquam recipere à prædictis offenſam, atque eo magis, quod prænominatus Laurentius erat homo malæ indolis, inquiſitus quoq; de altero ictu ſcoppictæ, & cum vulnere etiam pro leui cauſa illato; inſtetit contra eum pro morte, ad quam iure merito M.C. condemnauit eum, vt penès Ferrarium.

Cœterum homicidium in prima rixa, & primo tempore, atque calore iræ pa-
32 tratum, quamquam occidendi animus in eo interceſſerit,aliqualitèr eſſe excuſandum arbitor, vt morte non puniatur; cum iræ ad horam reſiſtere, difficiliùs ſit propter imperium cholerae, vt docet D.Thom. 2.2.*qu.*156. *art.*1. nec rixæ cauſa iuſta, vel iniuſta eſt attendenda; nam illa ſubitanea rixa iudicium perturbat, & corrumpit, & cauſa illegitima apprehenditur pro legitima, atque iræ inordinatio, vt idem docet 2.2.*q.*58. *art.*4. circa duo vertitur, nempè circa indebitum appetibile, quia iratus appetit malum, quod eſt indebitum ſub ratione boni v3. iuſtæ vindictæ, ſupponens ſe offenſum,& vult vlciſci,id quod aliquādo humana ratio dictat, ſed non perfectè;& circa vindictę indebitum modum, circa quem non habet metam, quia reſidet in cholera, cuius motus in vno ſunt vehementiores, quàm in alio per complexionem, vt aduertit idem D.Thom.& notat quoque Theſaurus in *d.deciſ. n.6. verſ.item conſiderabit prudens Iudex habitum, & naturam*, neq; de authore rixæ habēda eſt ratio in eo caſu, quo verbis factiſq; quis incidit in iram, in qua deindè animus occidendi ſuperuenit,ſed tunc quādo conſultò factum non permiſſum tentat, ex quo probabilitēr homicidium ſequitur,de quo diximus *in reſol.*incipiente *Oues Titij*, & hanc ſententiam veram puto,maximè quādo

do in offenſione conſideratur quoque defenſio, vt quia vterque adeſt armatus, quæ ſanè ponderatio notabilis eſt, & ità, tuo meliori me ſemper ſubmittendo iudicio cenſeo. Occidendi verò animus quando præſumatur, & quando occiſor rixæ author dicatur, quia latiſsimè tractat Farinac. *q.* 125. ideò ſicco calamo pertranſeo: Occidendi igitùr animus ex armis arguitur, inquit enim I.Conſ. *in l.* 1. §. *Diuus ff. ad l. Cornel. de Sicarijs*, *Si gladium ſtrinxerit, indubitatè occidendi animũ habuit*, quod dictum, meo iudicio, interpetrationem habere poteſt, videlicèt ſi gladium quis habeat, & baculum, & gladium ſtrinxerit, cæterum ſi orta eſt inter milites rixa, & equites; ſi enſibus euaginatis digladiantur, ex armis animus occidendi minimè eſt præſumendus, cum equites cõtinuò enſibus ſint armati, atq; milites: præſumitur quidem ex reiteratione vulnerũ, ex qualitate perſonæ, vtputà ſi rixoſus, atque alias inquiſitus, necnon ex loco corporis offenſi, videlicèt ſi vulnus in capite, aut in gutture fuerit illatum.

Item, author rixæ iudicatur ille, qui prius verbà imperioſa, atque iniurioſa, ſiuè equiuoca protulerit, vel qui primo arma accepit, vel euaginauit, vel baculum mouit.

Cæterum alij putant, quod verba non ſunt attendenda, ſed facta, quod non admitto, cum factis, atque verbis incitetur ira.

ARGVMENTVM.

An remiſſio per publicum inſtrumentum, & cum iuramento celebrata ſit valida, itaùt non comprehendatur ſub diſpoſitione R. Pragmaticarum *ſexta*, § 2. *de compoſitionibus*, & 27. §. 32. *de officio Magiſtri Iuſtitiarij*.

SVMMARIVM.

Pragm. 6. de compoſitionibus *enunciatur num.* 1.

Iudicis præſentia metum excludit, ac omnem fraudis ſuſpicionem, ibid.

Remiſſiones à Vaſſallis offenſis pro Baronibus offenſoribus vbi ſint celebrandæ, vt ſint validæ nu. 2.

Afflicto non eſt addenda afflictio ibid.

Prag. 25. de exulibus *indiſtinctè non obſeruata nu.* 3.

Prag. 27. de officio Magiſtri Iuſtitiarij §. 32. *dilucidatur n.* 4.

Pactiones, & transactiones de iure communi in criminibus, & præſertim cum pecunia, fuerunt prohibitæ nu 5. *&* 6.

Tranſactiones iuxta textum in l. tranſigere, Cod. de tranſactionibus *in criminalibus pœnam ſanguinis ingerentibus ſunt permiſſæ, & de ratione nu.* 7.

Text. in l. tranſigere *in Regno reperitur correctus nu* 8.

Forma à lege inducta ſi non ſeruetur, actus dicitur nullus n. 9.

Remiſſio cum pecunia obtenta corruptionis ſpeciem continet nu. 10.

Iudici atteſtanti, pacem coram ipſo fuiſſe factam, eſt credendum nu. 11.

Contractus in dubio non præſumitur vi, & metu factus nu. 12.

Violentia vti delictum ſemper eſt probanda nu. 13.

Re-

Remiſſio cum iuramento celebrata, & per publicum inſtrumentum eſt valida, & non comprehenditur ſub diſpoſitione Regiarum Pragmaticarum nu. 14.15.16.17.

Remiſſiones de iure communi, quolibet modo voluntate facta, erant validæ, eodem nu. 16.

Remiſſiones vigore Ritus M.C. *dupliciter fiebant, eodem nu.* 17.

Lex quando aliquid prohibet cum pœna, actus eſt validus, pœna tamen exigitur, præſertim ſi verbis affirmatiuis loquatur nu. 18.19.

Clauſula iterū *quid importet n.* 20.& 22.

Geminatio actus deceptionis ſuſpicionem tollit nu. 21.

Obligationes in fauorem Baronis ſtipulatæ per Actuarium, Iudicis interuentu, ſunt validæ nu. 23.

Nè ſcribam vanum, pia Virgo Maria duc manum.

RESOL. XXIII.

DOmnus Iacobus Melazzi Petræ Gallę Baro valdè diues, inquiſitus in M.C. de cōplicitate in homicidio patrato in perſonam Reuerendi D. Berardini de Blaſio, obtenta partium remiſſione facta mediante publico inſtrumento rogato in eadem Terra per Notariū Antoniū de Cillis Terræ Cancellarię, pro eo conficiendo à dicto Barone vocatum, & coram Gubernatore Petræ Gallæ, vt ille teſtabatur, cum in inſtrumento hoc non appareret; gratiam à Dom. Prorege quoq; impetrauit, ſolutis tamen tribus millibus ducatorū in beneficiū Regię Curiæ, & cū clauſula, quod ſi gratia gaudere minimè poſſet ob remiſſionem fortaſſis illegitimam, gauderet dilatione ſex menſiū pro illa validè obtinenda: præſentato hoc reſcripto in M. C. Fiſcus, cuius munus ſuſtinebā, oppoſuit, hanc remiſſionem eſſe inualidam, etiā inhærendo inſtantijs partiū offenſarū, quæ allegabant illam eſſe metu extortā, & ità ſequentibus rationibus obtinuit.

Prima, quia remiſſio non erat facta corā Gubernatore, qui ſi in ea interueniſſet, vtiq; ex inſtrumento remiſſionis conſtitiſſet; atteſtatio enim Gubernatoris erat poſt temporis ſpatiū, & vt Baroni complaceret, ideòq; contra Regiam Pragmaticā *ſextā de compoſitionibus*, §. *ſecūdo*, cuius ſunt verba: *Vna de las cauſas, porque muchos ſe atreuen a cometer delitos, es por la eſperāça, que tienen de otener remiſion de las partes, y deſpues de nos, y aſſi para conſeguir lo primero, entendemos, que vſan de tātos medios, que quando mas no pueden, las conſtrengen à ello por amenaças, y contra ſu voluntad, y porque por muchos reſpetos conuiene en parte quitar eſta violencia, por la preſente declaramos, que de aqui adelante no valga ninguna remiſſion de parte, que ſe hiziere, ſi no fuere en el Tribunal de Capuana, Vicaria, y Gouernadores, o Auditores de Prouincias, o delante de los Iueçes ordinarios de los lugares, donde tuuieren domicilios las partes.*

Præſentia igitur Iudicis metum excludit, violentiā, ac omnē fraudis ſuſpicionē;
1 & in pręſenti requiruntur remiſſiones fieri coram officialibus locorum, quia ab ijs noſcuntur partes offenſæ, & nō ſuſpicatur perſonarum ſuppoſitio, atq; innoteſcunt cauſæ remiſſionum faciēdarum; nec non in Regijs Audientijs, quia tanquàm coram maioribus Magiſtratibus factæ, carent fraudis ſuſpicione, ſicuti illæ, quæ conficiuntur in Palatio Magnæ Curiæ.

Secunda, etiã ſi à d.Gubernatore recepta fuiſſet, tanquàm ab officiali ſuſpecto inualida reputaretur,eoq; magis Barone in eo loco exiſtente, in ſimilibus enim caſibus ab eadem M.C. ſemper
2 fuerunt expeditæ prouiſiones officialibus aliorum locorũ, qui remiſſiones caperent nomine M.C.& ad maiorem cautelam etiam prouiſiones Collater. Conſilij, vt patet exemplis; Remiſſiones enim eſſe debent ſpontaneæ, & ſine vlla ſuſpicionis vmbra, cum ab offenſo remiſſionem extorquere, ſit afflicto afflictionem addere.

Hinc meritò cõtra extorquẽtẽ fuit impoſita pœna vltimi ſupplicij, vt ex *prag.*
3 *25.de exulibus*; imò contra attentantem, licèt contra hunc aliquando receſſerit à diſpoſitione *d.prag.*M.C.

Tertia, nàm in ea non apparebat fuiſſe ſeruatam formam requiſitam à *Regia pragm.27. de officio Magiſtri Iuſtitiarij*, §.32. cuius ſunt verba:

Item ſtatim facto actu remiſſionis, ſiuè cõcordiæ partis, debeat Actuarius interrogare partẽ remittentẽ, ſeù concordatam, qua de cauſa faciat remiſſionem?
4 *an vi? timore? prece? pretio? an verò amore? particulariter, & ſignanter an habuerit aliquid ob dictam remiſſionẽ? an deniq; fuerit aliquid ſibi promiſſũ?*

Hinc remiſſio aliquo dato, vel promiſſo, parum iuuat reo, & non dicitur remiſſio, ſed tranſactio, *l. tranſactio, C. de tranſactionibus*.

Tranſactiones enim, ac pactiones de iure in criminibus, maximè cum pecunia, fuerunt prohibitæ ob Reipublicæ fa-
5 uorem; etenim oportet, vt Prouinciæ malis hominibus careant, *l. congruit, ff.de officio præſidis*, ideòq; eos cõquiri, & manifeſtari, ac pœnalibus iudicijs coerceri expedit, *l.ſi vnus*, §.*pacta*, *ff. de pactis, l.licitatio*, §.*quod illicitè, ff.de publicanis*; quamobrẽ ſi tranſactiones admitterentur, accuſatores ab accuſando deſiſterent, & delicta remanerent impunita, contra *tex.in l.ità vulneratus, ff.ad l.Aquiliam*; *cap.vt famæ, de ſententia excommunicationis*,& maximè ſi pecunia permitterentur de facili ob lucrum contra diuites calumnioſè inſtituerentur accuſationes; & contra populorum tranquillitatem daretur materia delinquendi, quæ eſt euitanda, *l.in operis de pœnis, l.conuenire, ff.de pactis dotalibus.*

Propterea Legumlatores conſtituerunt pœnã contra eos, qui corrumpunt accuſatores, vt tranſigant, nempè vt in-
6 quiſiti habeantur pro confeſſis,& conuictis, *l. fin. ff. de præuaricatoribus c.finali*, §.*præuaricatæ, ſecunda qu.3. l.in Fiſci, ff.de iure Fiſci l.quoniã, ff.de his qui notantur infamia*, & alias contra eos, qui corrumpunt delatores, fuit indicta pœna quincentorum aureorũ; *l.Imperatores, & l.eius qui delatorem, ff.de iure Fiſci*, atq; accuſatores puniũtur tanquàm præuaricatores crimina occultantes, *l.1.*§.*præuaricatorẽ, ff.ad Turpill.l. de crimine ad l.Iul. de adulterijs cap.1.de crimine falſi.*

Et quamuis per textum *in l.tranſigere, C. de tranſactionib.* hodierno iure tranſactiones licitæ ſint in criminibus pœnã
7 ſanguinis ingerentibus, etiã ad euitandam pœnã, miſerationis cauſa, vt quilibèt valeat ſanguinẽ ſuum qualitercũq; redimere, *l.1.ff.de bonis eorum,qui ſibi mortem conſciuerunt*, attenta humanitate, per quam homines naturaliter effugiunt mortẽ, quæ humanitas vincit fauorem publicum, & delictorũ odiũ, *l. famoſi. ff. ad l.Iul.maieſtatis*; tamen in Regno hæc lex reperitur correcta,

per Conſtitutionem, quæ incipit *Poſt*
8 *citationem*, qua in atrocioribus criminibus non permittitur concordia, niſi gratis, & ſolũ ratio habetur de damno illato, & ante comparitionẽ citati; per comparitionẽ enim videtur ius Fiſco acquiſitũ; itẽ eſt correcta, per Cõſtitutionẽ, quę incipit *Prius quã*; qua nullo modo licèt tranſigere neq; paciſci gratis in quacunq; parte iudicij, etſi Curia concordiam non acceptat, inualida remanet, vt etiam notat Maranta *in ſpeculo par. 6. titulo*, & *peruenitur aliquando per viam inquiſitionis nu.73.*

Et hoc in Regno fuiſſe ſtatutũ, credo, ob delictorũ frequentiã, vndè cum forma in præcitata *prag.* non eſſet adimpleta, meritò remiſſio fuit declarata nulla per M.C. iuxtà tradita à D.R.Rou. *ſup.*
9 *prag.1.de guidaticis nu.35.* vbi forma nõ ſeruata corruit actus, & ſuper *prag. 1. de perſequẽdis malefactorib. à n.14.*

Quarta, quia nõ erat ſtipulata ab Actuario Curiæ iuxtà *prag.25. de exulibus*, quę generalitèr loquitur, ibi: *che l'atto di detta remiſſione ſe habbia da fare nel Palazzo della G.C. della Vicaria, Reg. Audienza, auanti li Giodici de' luoghi, doue riſedono le parti offeſe, e che ſi riceuano dalli Maſtri d'Atti in capite, acciò ſia libero, e di ſpontanea volontà, & di dette parti, e non mezzi fraudolenti, e forzoſi*, quia Actuarius, vt di-
10 ctum eſt, in ſtipulatione remiſſionis, debet à remittente perquirere veritatem, eum interrogando quarè facit remiſſionem, ſi enim pecunia, corruptionis ſpeciem continet.

Sed obtẽta reclamatione à decreto M.C. in Reg.Coll.Conſ. à D.Io:Hyppolito Porcinari, nobili genere orto, Patritio Aquilano inter maiores ſuos Nicolaũ illum Porcinarium M.C.Vicariæ Regentem, de quo meminit Afflict. *deciſ. 290.* nõ ſine laude recẽſente, & Neap. Aduocato integerrimo in fauorẽ Baronis, infraſcripta ponderata fuere.

Primũ, quod dicta remiſſio erat facta cotã Gubernatore, nam Iudici atteſtanti, pacem coram ipſo factã fuiſſe, pleniſſi-
11 ma eſt adhibenda fides, Petra ad Grãmaticũ *deciſ.24.n.4.* Danza ad eundẽ *n.5.* Carauita *ſuper rit.275.nu.18.* ex Iulio Claro *lib.5. ſententiarũ, §.final. q.58.* & R.Cõſ.Petra *ſup.rit.202.n.5.*

Secundũ, quod dicta remiſſio, quamquam facta in Terra Petræ Gallæ, nõ tamen erat præſumenda meticuloſa, cum ex facto, cum ex iure. Ex facto, cum fuiſſet obtenta ante quam Dom.Iudex D.Ioſeph Bartolino ſe conferret in dicta Terra, idcircò ſi metu, & violentia extorta fuiſſet, ſolertiſſimus ille Iudex metum probaſſet in informatione.

Ex iure, quia quilibèt cõtractus ſpontè, &
12 non vi præſumitur factus, *l.2. C. de his, quæ vi metuſq; cauſa fiunt*, Alciatus *de præſumpt.reg.3 præſ.7.n.1.* Maſcardus *de probation.concluſ.1067. & 1068.* Theſaur. *quæſt.forenſ.51.nu.2.* Larrea *alleg.Fiſc.35.num.11.tom.1.*

Violẽtia enim, vti delictũ, ſemper eſt pro-
13 banda, vt ex Ploto, & Cancerio firmat D.Rouit. ſuper *prag.10. de Baron.n.3.*

Vndè etiã, quod d. remiſſio corã Gubernatore celebrata nõ fuiſſet, valida erat declaranda tanquã ſpontanea, & ſine metu, & violentia facta, quorũ intuitu fuit promulgata *d.prag.6.* ibi: *Entendemos que vſan de tantos medios, que quando mas no pueden, las coſtregen a ello por ammenazas, y cõtro ſu volũtad.*

Item, quod d. remiſſio erat iuramẽto vallata, ideòq; valida etiã, quod non eſſet facta coram officiali; iuramentũ enim
14 actum etiã nõ legitimè factũ validat,

vt

vt in *authentica Sacramenta puberum, C ſi aduerſus venditionẽ,cap.cum contingat,cap.licèt de iure iurando*, Gloſ. *in l.1.ff.ad Velleianum*, Rot.*de priuilegijs mulierum cap 3.ſpec.4.nu.4.*

Itidem, quod d.remiſſio iuramento vallata, non cõprehendebatur ſub diſpoſitione *prag.6.ſiuè aliarum*; etenim ſi *d.prag.*remiſſiones iuramento roboratas annullare voluiſſet, vti non factas

15 coram Officialibus ob præſumptum metũ,vtiq;declarauiſſet,præſumptione iuris, & de iure, ratione metus.& violentiæ, ac iuramentum nõ eſſe obligatorium, ſicuti *prag.1.ad Senatus Conſultum Velleianum* fauore mulierum declarauit;ibi: *Declarantes etiam tales obligationes, & renunciationes meticuloſas tali metu, qui cadere poſſet in cõſtantem virum*,ac infrà, *declarantes etiam tales obligationes, & renunciationes ex cauſis prædictis contra bonos mores, ciuiles, & naturales, etiam comprehendi ſub regula Iuris Canonici, non eſſe obligatorium, contra bonos mores, præſtitum iuramentum*, ſicuti eſt diſpoſitum, fauore minorum, vt ex *pragm.1.ad Macedonium.*

Inſuper, quod enunciatæ *prag.* erant correctoriæ iuris cõmunis, quo remiſſionibus nulla forma fuit præſcripta, ſed

16 quolibèt modo permiſſæ, dummodò ex voluntate fiant, vt ex *l.ſed ſi vnius permiſſu*, §. *ſi ante, ff. de iniurijs*, ibi: *Nam & ſi nuda voluntate iniuriam remittit, indubitatè dicendum eſt, extingui iniuriarum actionem, non minus, quàm ſi tempore fuerit abolita*; Hinc Carauit. *rit.275.n.3.* dicit,quod iniuria remittitur, nedum per remiſſionem expreſſam, ſed etiam tacitam, putà per diſſimulationẽ,quæ fit ridendo,ludendo,aut comedendo,ſcribẽdo, vel loquẽdo cum iniuriante, Lucas de Penna *ſup.C.lib.12.tit.publicæ letitiæ, vel conſulum n.35.*& idem *n.3.& 4.* affirmat non ſolũ ante inſtitutã actionem,ſed etiam poſt inſtitutam,de iure communi remiſſiones fieri verbis, & factis ex Gloſ. *in §. fin. inſtitut.de iniurijs*, & Io:Fabro *in d.§ n.4.* Bartolo *in l.non ſolum, §.iniuriarum n.3.dec. Tholoſ.233.* & Aufre.*ad deciſ.Tholoſ.*

17 *127. in fin.* Nec nõ erant correctoriæ *Rit.M.C.275.*qui dupliciter remiſſiones fieri permittit, nempè aut comparendo coram D.Regente M.C.& corã quocunq; alio officiali dicẽdo, *ego nolo iuſtitiam de tali denũciato per me*, aut videlicèt publico inſtrumẽto, vndè cũ d.remiſſio ſit facta corã Gubernatore loci, proùt requirunt enunciatæ *prag.* remiſſio valida erat; præd. enim *prag.* non aliter erant interpretandę,ſcilicèt quod remiſſiones in fauorem Baronũ inquiſitorum, eſſent faciendæ coram alijs officialibus aliorũ locorũ, ſed vti correctoriæ ſtrictè erant intelligendæ, *l.conſtitutionibus.ff.ad municipalem.l. quicquid adſtringendæ, ff.de verborũ obligationib.Interpetratione,& l.ſanctio legum, ff.de pænis*, Bald.& Cynus *in l.1.§.& infra,C.de rebus inſtituendis*, Petrus Caballus *reſol. crim.273. nu.7. & reſol.295.nu.62.*

Præterea, quod *prag.27. §.32.* eſt correlatiua ad *pragm.19.de officio Magiſtri Iuſtitiarij*, quæ nõ annullat remiſſiones, quæ contra formã ibi præſcriptã perficiuntur,ſed tantùm imponit pęnã

18 M.Actorum, qui forma non ſeruata eas recipit, quo caſu remiſſiones remanent validæ,ex Gloſ.*in l.non dubiũ 5.§.ſed.& ſi quid ff.de legib.& conſtitutionib.*ibi:*Quod loquitur quando lex aliquid prohibet,& vltra nõ procedit;*

ſi autem vltra procedatur, ſerua quod ſtatuit, l ſanctio legum 41. *ff. de pœnis.* Eoq; magis, quod d. *prag.* verbis affirmatiuis loquitur, videlicèt, *quod tali forma fiant:* quo caſu niſi adſit clauſula irritans, valet actus contra prohibitionem factus, & ſic de ſtylo Coll. Conſ. teſtatur Sanfel. *dec.* 390. ex doctr. Bartholomæi de Capua, Lucæ de Penna, Bart. & aliorũ; præterquam, quod dici poteſt, quod d. *prag.* quæ enunciatam formam requirit, loquitur tantùm de remiſſionibus, quæ fiunt in hac Ciuitate, cum ſolum in M.C. Sac. Conſ. & in R. Cam. ſint M. Actorum in capite.

Prætereà dicebatur, quod d. remiſſio erat ratificata coram Gubernatore Petræ Gallæ, & Actuario Curię, vt per comparitionẽ ſubſcriptam à remittentibus
20 cum clauſula, *di nuouo perdonano, & eſcolpano* poſt viginti dies à primo actu remiſſionis factæ, quæ ratificatio duplici reſpectu inducebat validitatem remiſſionis.

Primò, quia geminatio actus oſtendit mentis perſeuerantiam, & deceptionis
21 ſuſpicionem tollit, Pariſius *conſ.* 49. *lib.* 1. *n.* 22. *l. Baliſta. ff. ad T rebell.* Bartol. *in l. cum ſcimus, C. de agricolis, & cenſitis lib.* 11. Hieronym. de Philippo *diſſert. Fiſcal.* 40. *n.* 105. ac metum excludit *l. penult. ff. de conditionibus ob turpẽ cauſam, l.* 2. *C. quod metus cauſa fiunt;* & eſt communis opinio ſecundũ Soccin. *conſ.* 77. *n.* 10. & 62. *vol.* 1. Bonacoſſa *to.* 1. *communium opinionũ lib.* 2. *tit.* 10. *n.* 50. Bartolus *in l.* 1. *ff. de his quibus vt indignis,* Maſcard. *de probationib. concl.* 1261. *nu.* 36. & 37. Menoch. *conſ.* 1003. *nu.* 87. Larrea *alleg. Fiſcali* 35. *num.* 13.

Secundò, quia clauſula *iterũ*, de quo verbo Cicero *lib.* 1. *de inuentione* inquit, *primo quidem decipi incommodũ eſt iterũ ſtultum, tertio turpe;* & fit mentio *in l. fideicõmiſſa. ff. de legatis* 3. *§. de edendo,* & eſt tantæ efficaciæ, vt in feudorũ cõceſſionibus, nouã indubio cõceſſionẽ operetur, Andreas *in c.* 1. 4. & 5. *colũna, de vaſſallo decrepitæ ætatis,* atq; datur ius ei, qui nõ habet, Alexand. *conſ.* 167. 13. *colũna verſ. prædict conceſſionem* 5. *vol.* Iaſon *in l. maior* 8. *ff. de iuriſdict. omnium Iudicum,* Capycius *in ſua inueſtitura feudali tit. feudorum clauſ. verb. confirmamus fol. mihi* 98.

Demum quod ſicuti obligationes in fa-
23 uorem Baronis ſtipulatæ per Actuarium Curiæ, Iudice interueniente, ſunt validæ, teſte Dom. Præſidente *deciſ.* 118. ità quoque remiſſiones.

Cauſa non fuit votata in Regio Collaterali Conſilio, & cum partes acquieuerint, acquieuit quoq; Fiſcus.

ARGVMENTVM.

In quibus caſibus appellationi locus non eſt.

Ne ſcribam vanum, pia Virgo Maria duc manum.

RESOL. XXIV.

CONuictus, & confeſſus non appellat per textum *in l.* 2. *C. quorũ appellationes non recipiantur*, quia intercedente cõfeſſione, appellatio eſt euidẽs calumnia, quod intellige quando confeſſio eſt cõformis depoſitionibus teſtium, ſecùs ſi confeſſio eſſet cum qualitate pœnam minuente, & teſtes hanc qualitatem non deponerent, nam tunc ap-

Digitized by Google

appellat ex regula text. *in l. per hanc, C. de temp. appell.* quæ indiſtinctè admittit appellationem, quæ defenſionem continet, & ratio à priori eſt, quia ſi qualitas non fuit in prima inſtantia probata, benè poteſt in ſecunda probari. & ſi aliter diceretur defenſio auferretur, prout in facti contingentia fuit iudicatum, teſte Dom. Præſidente *deciſ.* 556. vbi quoq; fuit dictum, quod appellatio iudicaretur calumnioſa, ſi reus in prima inſtantia confeſſus, in ſecunda reuocare confeſſionem, nam tunc per calumniam negare videretur: & cum in hoc anno 1685. fuiſſet captus (Regis Vicesgerente D. Comeſtabulo Columna) Ioannes Baptiſta Ametranus cum cultra prohibita, & condemnatus per M.C. ad pœnam triremis, & obtinuiſſet à Dom. Præſidente S.C. Regiam decretationē, quod M.C. relationem faceret ad finem deferendi petitæ appellationi, ex quo erat confeſſus, & conuictus, & confeſſio erat conformis teſtibus, nam teſtes deponebant de captura, & deſcribebant cultram iuxtà formam, de qua in proceſſu, & ipſe confitebatur aſportationem cultræ eidem monſtratę, quæ erat iuxtà formam in proceſſu poſitam, quæ forma fuerat iudicata à Peritis prohibita, ideòque condemnatus, & per S.C. me interueniente, fuit reiecta appellatio, declarando non eſſe locum appellationi.

ARGVMENTVM.

An pro inceſſu per Campaneam indiſtinctè pœna mortis ſit practicanda, & an eadem indiſtinctè ſeruanda pro fuga à ſeruitio militari, ad interpetrationē *R. Prag. 2. de militibus.*

SVMMARIVM.

Doctrina Ioannis Grandis de bello exulum ſpeciali. 93. *limitatur num.* 1.

Actus ſpontaneus, & inuoluntarius qui, nu. 2.

Doctrina Bouadillæ expenditur nu. 3.

Text. in cap. omnis 45. diſtinctione, *ibidem.*

Inceſſus ſine crimine, morte non punitur nu. 4.

Tempus decem dierum eſt breuis terminus n. 5.

Pragm. 2. de militibus *interpetratur n.* 6.

Dictum Marcelli in iudicando in conſideratione eſt habendum n. 7.

Pragm. 21. de exulibus, & Pragm. 22. *eodem titulo expenduntur num.* 8.

Argumentum à communitèr accidentibus eſt valdè validum num. 9.

Argumentum à communitèr accidentibus pro vltimo tamen inferendo ſupplicio eſt valdè lene num. 10.

Practica cum exulibus vt puniatur iuxtà Regiam Pragmaticam *debet intelligi de ea, quæ eſt in Fiſci præiudicium n.* 11.

Conſilium indubio eſt preſumendum in bonum, ibidem.

Lex pœnalis non eſt ſeruanda, ſi in vtroque caſu eandem imponit pœnam, & idem pondus in vtroq; non conſideretur, vtputà vnum leue ſit, alterum graue n. 12.

Nè ſcribam vanum, pia Virgo Maria duc manum.

RESOL. XXV.

GVbernante Excellentiſsimo Dom. Marchione Carpij D. Caſpare de Haro felicis recordationis, ab Illuſtre Marchione Criſpani D. Didaco de Soria, nobilitate, atq; virtute claro, Regiam Cancellariam Regente, ac Superintēdenti Generali contra delinquentes, me interueniente vti Fiſci patrono M.C., ad mortem damnati fuerunt multi

multi exules ob ſuas confeſſiones ratificatas; vnã ſcilicèt in alterius Caput, & ſolum præſentatis literis Præſidum Prouinciarũ, ac literis à Ducibus Militum Campaneæ confectis, qui antea prædictum Illuſt. Superintendentem certiorem fecerant de pugnis, furtis, & alijs perpetratis exceſsibus enunciatis in illorum confeſsionibus, reputando illas pro delictis in genere, & his, eorum confeſsiones veriſimiles, ità interpetrando, & limitando doctrinam
1 Ioannis Grande *de bello exulum in ſpeciali 93.* vbi notat, quod contra dictos exules delicta confitentes, vt morti locus ſit, non eſt opus delicto in genere, dummodò conſtiterit, quod confeſsi, graſſatores fuerint: necnon furcæ damnati fuerunt alij multi, qui ęquo animo ad ſeruiendum pacti erãt, ſed à ſeruitio aufugerant, atque à miniſterio defecerant.

Sub Iudice tamen lis fuit, atq; ſub dubio, an prædicta pęna eſſet practicanda reſpectu Ioſeph de Tuccio Sancti Georgij de Noia, atq; etiam reſpectu Marci Muſto Terræ Altauillæ de Prouincia Baſilicatæ, qui fuerunt ſocij, & comites, famoſi latronum Ducis Matthæi Zicardi, & aliorum.

Primus etenim, erat confeſſus, quod cũ eſſet Sutor, & ſibi victum manibus, & arte quæreret, in Terra Policoris ab exulum Duce, comitantibus ſocijs, per vim captus, fuerat, & vna ductus ſarciendi cauſa, atq; ſuendi calceamenta; quapropter multorum dierum ſpatio retentus, ac poſtea ſuaſus ad ſimul armandum, hoc medio, ſcilicèt nè reuerſus, in carcerem detruderetur; quã ſuaſione inductus, remanſit, atque armatus cum cęteris graſſatus fuerat, ità perſeuerando per duorum menſium ſpatium, nonnulla commiſerat furta, ſed quod poſtea in ſe reuerſus, ſocietatem reliquerat, atque in ſuam redierat Patriam, vbi quietè, & pacificè viuendo, fuerat à birruarijs captus, & re vera ità conſtabat.

Secundus cõfitebatur, quod ſpontè arma cum Mattheo Zicardo detulerat per quindecim dies; ſed de his ſeptẽ tantũ inceſſaret armatus abſq; vllo crimine, vt conſtabat, pactus verò ad inſeruiendum in Thuſciæ Præſidijs, aufugerat propter incõmoda, & inediã, & quod reuerſus erat vt quietè viueret.

Hinc, quamuis ex parte Regij Fiſci allegaretur, quod vterq; mærebatur mortem, primus quidem, quoniam actus armandi, & graſſandi, non fuerat coactus, & armando delicta perpetrauerat, & conſequentèr virtute *Regiarum Pragmaticarum 9.10.21.22. de exulibus*, prædictam mærebatur pœnam, ſicuti frequentèr iudicatum eſt: ſimilitèr, & ſecundus, quoniam obligatus erat, & ſe obligauerat ad pœnam mortis, ſi à ſeruitio aufugeret, cui addictus erat, quam quidem pœnam etiam ei minitabatur *prag. 2. de militibus*, & deciſum tradit Thorus *t. 3. verbo pœna.*

Nihilominùs conſiderabatur in fauorem primi, quod ipſe inuitus inceſſerat cũ exulibus, & quod mora facta cum eis, qua facilitèr poterat incarcerari, fuerat medium efficax ad armandum, quamobrem dici poterat potiùs inuoluntarius, quàm ſpontaneus actus, iuxtà te- 2
xtum in *l. 1. §. perſuadere, ff. de ſeruo corrupto, & in l. 3. §. ſi quis volentem, ff. de libero homine exibendo*; Itẽ quod eius fuga ab exulibus, & pœnitentia, ac ad domum reuerſio, neq; mali animi virum, neque mentis proteruę eum indicabant, quæ quidem conſideratio-

nes

Digitized by Google

nes erant valdè vrgentes,eumque reddebant à morte liberum, iuxta Bouadillæ notata *Politicorum titulo de la*
3 *Iuſtiçia, y Piedad juntas n.*11.in fine, *y conſidere el Iuez la coſtumbre del reo, y otras obras de virtud, y la emienda:* quod etiã habetur in *capitulo Omnis* 45.*diſtinctione*, ibi:*Vt iuſto libramine quædam per æquitatem corrigat, quædam verò per miſerationem indulgeat.*

Reſpectu verò Marci Muſto ponderabatur, quod inceſſus cum armis erat ſine delicto, atque ideò mortis pœna neq; dignus,neq; punibilis,ſiquidem *Prag-*
4 *maticas* fortaſſis in contrarium,ità ſẽper Doctores interpetrati ſunt;ad hæc ponderabatur inceſſus tantùm ſeptem dierum,atq;adeò parui temporis,quãdo decem quoque dierum ſpatium eſt
5 in pauci temporis termino,iuxtà textũ in *l.*21.*ff. de conſtituta pecunia*, ibi: *Modicum tempus non minus decem dierum:* Iudem quod propter fugam *prag.*2. *de militibus*, §.19. generalitèr
6 regulabatur à lege communi ex textu in *l.nõ omnes* 5.*ff.de re milit.*qua multi diſtinguuntur caſus, præcipuè verò animaduertitur, quod Iudex debeat habere rationem bonæ,aut malæ præteritæ vitæ, ibi: *Ante actæ vitæ*, atq; hac conſideratione morte fuerunt dãnati Baro Phaliſanelli,& Carolus Prete, qui grauibus criminibus erant notati, & à militari aufugerant ſeruitio, vti penès citatum Thorum *d. to.*3.*l.c.* quæ quidem conſideratio non militabat contrà Marcum Muſto,qui pauco tempore inceſſerat armatus, & inceſſus fuerat abſque crimine, neque alterius maleficij reus, neque ſua ad pœnam mortis obligatio vllum ſibi afferebat præiudicium, cum nemo ſit dominus membrorum ſuorum.Hinc viſum fuit prædicto Ill.Marchioni, neutrum morte damnare; neque à ſupplicio liberare, ſed temporalem triremium inferre pœnam ex illo Marcelli 7
præcepto *lib.*2.*de publicis iudicijs:nec enim aut ſeueritatis, aut clementiæ gloria affectanda eſt.*

Et cum agatur de exulum materia, nolui ſilentio præterire, quod *prag.*21. *de exulib.*§.5.*& prag.*22.§.6. quibus diſponitur,quod viſi armati cum banditis ad numerum quatuor, pœna mor-
8 tis puniantur, non practicantur niſi etiam conſtet de delicto tempore inceſſus: etenim quamuis prçd.*pragmat.* fundentur in argumento, quod deſumitur à cõmuniter accidentibus,quod probatur à lege, atq; illius fit mentio, in tex.*l.fideicommiſſi, ff.de vſuris, l ſi pactum verſ.plerumq; de probationib.l. certi conditio,§.ſi nũmos, ff.ſi certũ petatur*, Gloſ. *in l.neq; natales,C.de pro-*
9 *bationib.verſ & nota hic*, atq; in alijs iuribus cumulatis per Hyppolitum de Marſilijs *in ſingulari* 1. vbi hocargumentũ à communitèr accidentibus deducit cõtra Poteſtates Terrarum, qui ſcribunt confeſſiones reorum vti ſpõtaneas, nam ſi confeſsi aiunt,fuiſſe extortas, ità eſſe credendũ,quia cõmuniter,& frequẽter homines de nocte torquent in camera, & poſtea ad bancum faciunt ſcribere, quod ſpontè confeſsi ſunt,& inter plures allegat Bald.qui in *l.*1.*C. ne ex delic.defunc.* dixit, quod Poteſtates videntur homicidæ, quod quidem ſingulare omninò vidẽdũ eſt; tamen cũ tractetur de imponẽda mortis pęna, argumẽtũ hoc eſt valdè leue, ſatis enim eſt, vt ea nõ inferatur,quod crimen aliquando abeſſe contingat,vt excludatur,argum.text.*in l.non hoc,C. vnde legitimi*, præter quãquod prædict.

prag.

prag. pro d. pœna imponenda, vt ponderaui, non ſolū fundantur in inceſſu, ſed in delicto cōmiſſo, vt ibi: *Alle volte poi ſi vniſcono di commitiua con detti banditi, armando per la campagna con eſſi facendo delitti*; quemadmodū non practicatur mortis pęna ſtatuta cōtra protectores, ac receptores banditorū à *prag.* 19. §. *& elaſſo il termine*; ſed ſeruatur *prag.* 22. §. *Ordinamo prima*, & cum eſſet in vinculis N.N. vir nobilis, & Baro tunc cum inſeruiebā vti Auditor in Prouincia Principatus Vltra, quoniā fuerat conuictus, quod cum ſe conferret in quoddam ſuum oppidū, relatū ei fuiſſet, parum abeſſe, quendā famoſum banditorum Ducē, prius ei cognitū, illū per ſuum accerſiuit Curſorem, & cum eo fuiſſe allocutū, quo cognito dubitatū fuit, an propter prædictā allocutionē incurrerit in pœnas enunciatæ *prag.* nempè ſex milliū aureorum, & quinq; carceris annorū, attentis d. *prag.* verbis v3. *Ordinamo prima, che neſſuna perſona di qualſiuoglia ſtato, grado, e conditione ſi ſia, ardiſca recettare, e fare da altri recettare banditi, forgiudicati, ò ſcorritori di cāpagna, ne tampoco ſomminiſtrarli vitto, prouedimento de veſtiti, armi, e munitione, nè in qualſiuoglia modo pratticare, proteggere, e fomētare ſotto le dette pene, &c.* Vndè quamquam à R. Fiſco d. R. Audientiæ fuiſſet prætenſa præd. pœna tanquā in d. *prag.* comprænhenſa per illa verba generalia, *& in qualſiuoglia modo pratticare*, tamen cōtrariū meo voto deciſum fuit, concurrente duplici ratione: Prima, quia d. practica
11 intelligi debet de ea, quæ eſt in Fiſci præiudiciū, & crimen continet, quod cum non præſumatur, *l. merito, ff. pro ſocio*, erat probandū, & cum idem Nobilis poſſet bonū, & malū dare conſiliū, eſſet præſumendum in dubio bonū, & nō malum, & nè ſaltim prædictū banditorū Dux perniciē ſuis inferret vaſſallis, atq; ità omninò credendū attēta bona nobilis qualitate, vt in puncto notat Farin. *q.* 133. *n.* 55. Bertazz. *conſ.* 98. etiam ſi ſtatutū vtatur verbo *quoquo modo*, vel in *quolibet modo*, ac ſimilibus, idem *conſ.* 10. 120. 125. niſi loquatur in Fiſci pręiudiciū, Tuſch. *cōcl.* 47. *lit. R.* Clarus *q.* 82. Farin. *d. q. n.* 52. quo caſu plena requiritur doli probatio, quinimò etiam ſi ſemel cibum, & potū dediſſet banditis, Bertazz. *d. conſ.* 98. D. Rouit. *prag. 4. de receptorib.* quod intellige ſi nocumentū ſibi banditi inferre potuiſſent: Secunda, nam ſi pro ſimplici practica, & allocutione procederet eadē diſpoſitio, d. *prag.* cōtineret inequalitatē, cum eandem imponeret pęnā, pro victu præſtito, receptatione, atque auxilio, ac pro allocutione, quæ etiam practica dicitur, cum hęc nō ſint eiuſdē conſiderationis, & ponderis, & ità non ſemel me in d. R. Audientia iudicaſſe memini, etiam recepto oraculo ab Ill. Dom. D. Franciſco Moles Pareti Duce, Commiſſario tunc temporis contra exules in Prouincia Terræ La-
12 boris, qui ob ſua ſuorumq; inclita merita per omnes Magiſtratus, vt ità dicā, gradus aſcendit, fuit enim Præſes Regiæ Cameræ, Viſitator Generalis in Statu Mediolani, poſtea Regens in Supremo Hyſpaniarum Conſilio, atq; iterum Mediolani Magnus Cancellarius, nunc meritiſs. Regens Regiæ Cācellariæ Regni huius, cui quidem digniſſimo Viro, atque adeo in æuum commendabili ego tanquam innumeris deuinctus beneficijs, perpetuam auguror felicitatem.

FINIS.

IN.

*fol.*146. *num.*3. 4. & 5.
Exemptio duo continet, creditoris damnum, & Iudicis contemptum fol. 147.*num.*6.
*Eximens captum pro debito ciuili ſi eſt ruſticus, licet ſine vi publica, pœna triremis ſecundum aliam ſententiam punitur fol.*147.*num.*8.
*Exemplum Magnæ Curiæ in non citando ob ſcripturarum præſentationem fol.*172.*num.*6.
Equalitas in iudicijs eſt ſeruanda fol. 158.*num.*3.

F

FAcies eſt figura Diuini vultus fol. 159.*num.*6.
*Fama vehemens ſola ad torturam ſufficit, & in occultis ſimplex eſt ſufficiens fol.*89.*num.*16.17.
*Famæ indicium fallax, & periculoſum fol.*87.*num.*7.
*Famæ indicium à iure ciuili, canonico eſt approbatum fol.*88.*n.*12.*eſt diuinitùs proditum fol.eodem n.*13.
Falsificans monetam ſui Regis crimen læſæ Maieſtatis committit fol. 132. *num.*3.
*Falsificans monetam ſui Regis eam tamen fabricans perfectam ratione materiæ, & ponderis pœna mortis non eſt puniendus fol.*133.*num.*10.
*Falſi crimen, ſui natura difficillimum, & leuibus probatur indicijs fol.*141. *num.*22.
*Farinacij doctrina, aliorumq; DD. circa homicidium in rixa patratum refertur fol.*181.*num.*29.& 30.
*Fata ſæpè ludunt in cauſis fol.*130.*n.*13.
Filius ſi patrem à manu captiuorum neglexerit redimere, & eſt annorum 18. *priuatur hæreditate fol.*120.*n.*8.
*Fides crediti bancum facit debitorem fol.*135 *num.*1.
*Fiſci patronus M.C. ab antiquo habet prærogatiuam committendi informationem fol.*170.*num.*18.
*Fiſcus in criminalibus non reſtituitur circa probationem, ideòque in gradu reclamationis nouos teſtes producere nequit fol.*157.*nu.*1. *ſed de veritate ibidem.*
*Fiſcus in gradu reclamationis valet producere teſtes, nimirum integros, & ſine vllo partis miniſterio fol.*159. *num.*5.
*Foriudicatio eum anni circulo, vt rectè promulgetur indicia ad torturam requiruntur fol.*87.*num.*4.
Foriudicatio ad terminum dierum quatuor reſtricta contra committentes crimen recaptus, legitimam requirit probationem fol. 87. *num.*5. & *fol.*88. *num.*10.
*Forma à lege inducta, ſi non ſeruetur, actus dicitur nullus fol.*186.*n.*9.
Fuga ante informationem ad torturam eſt ſufficiens fol 89.*num.*18.
*Furis audacia, & malitia, diligentia, & negligentia Domini ponderatur fol.*102 *num.*9.
*Furis qualitatem omninò eſſe inſpiciendam fol.*102.*num.*10.
*Furta famulorum proditoria dicuntur fol.eodem num.*10.
*Furtum à quantitate regulatur fol.eod. num.*11.
*Furtum ſacrum de ſacro inter ſacrilegia grauius fol.*108.*num.*9.
*Furtum commiſſum cum fractura ianuę non ferreo inſtrumento, ſed manu peracta vltimo ſupplicio non punitur fol.*107.*num.*4.
*Furtum vnicum licet magnum ſeuerius non eſt puniendum fol.*96.*n.*8.
*Furto reſtituto de rigore furti pœna non ceſſat fol.*96.*num.*9.

Digitized by Google

Furtum vt graue, vel leue reputetur quinque inſpici debent fol. 101.*n.*6.

Furtum de nocte commiſſum grauius eſt, quam de die, & de ratione fol. 101.*num.*7.

Furtum eſt rei alienæ contractatio inuito Domino lucrifaciendi gratia fol. 110.*num.*2.

Furtum à lucro, & damno regulatur fol.eodem, & num.

Furtum grauius punitur, ex auaritia, quam ex inopia commiſſum fol. 111. *num.*9.

Furtum cum qualitate ſacrilegij vltra Vnciam pęna mortis punitur fol. 112. *num.* 14.

Fractura furtum aggrauat fol. 103.*n.*3.

Fractura violenta, & ſeditioſa eſt magni ponderis fol. 107.*num.*7.

Fractura arcæ aggrauat quoque furtum fol. 101.*num.*5.

Frequentia facit augere pœnam furti fol. 99.*num.* 10. *& fol.* 100.*n.*22.

G

Geminatio actus deceptionis ſuſpicionem tollit fol. 188.*n.*21.

Geminatio conſtantem voluntatem, & dolum indicat, & actum inconſideratum excludit fol. 144.*num.*36.

Grauia requiruntur indicia vt reus de crimine iuramento, & monitu interrogetur, & leuia ſatis ſunt in duobus caſibus ab Authore abductis fol. 174. *num.* 16.

Grauis neceſſitas, quæ ſit fol. 111.*n.*8.

H

Homicida immediatè Deum offendit, & Naturam fol. 178.*n.*10.

Homicida pro homicidio caſu ſecuto non punitur; culpa verò commiſſo pro modo culpæ caſtigatur; dolo & ex propoſito patrato morte punitur fol. 178. *num.*6.

Homicida an pro homicidio in rixa, & animo occidendi commiſſo morte puniatur ingens eſt quæſtio fol. 178. *num.*7.

Homicida pro homicidio animo occidendi commiſſo licet in rixa, incurrit irregularitatem, iuxtà placitum Molinæ, & Suarez fol. 179.*n.*15.

Homicida pro homicidio in rixa licet occidendi animo patrato non contrahit irregularitatis crimen iuxtà placitum Dianæ fol. 180.*n.*26. *& immunitate gaudet ibidem num.*27.

Homicidij etymon, atque definitio fol. 176.*num.*1.

Homicidium tripliciter, aut dolo, aut culpa, aut caſu, committitur fol. 176. *num.*2.

Homicidium dolo commiſſum, aut ex propoſito, aut ex improuiſo dicitur, quod exēplis declaratur fol. 176.*n.*3.

Homicidium quod culpa committitur definitur, atque exemplis explicatur fol. 177.*num.*4.

Homicidium caſu ſecutum definitur, & exemplis declaratur fol. 177.*n.*5.

Homicidium omnium malorum eſt maximum nocumentum fol. 179.*n.*10.

Homo patrem relinquit, & matrem, & adhæret vxori ſuæ fol. 92.*n.*7.

I

Inceſſus ſine crimine morte non punitur fol. 191.*num.*4.

Incontinentia iræ eſt maior incontinentia concupiſcentiæ fol. 180.*n.*25.

Incuſatio prima contumaciæ non dilatanda, & de ratione fol. 86.*n.*2.

Indicia ſunt fallacia fol. 116.*n.*5. *&* 6.

Indicia in crimine tonſionis monetæ referuntur fol. 124.*n.*1. *&* 125.*n.*2.3. *& fol.* 127.*n.*11.12.13.14.

Indicia in homicidio referũtur fol. 164. *num.*17. *& fol.* 165.*n.*18.19.20.

INDEX
RESOLVTIONVM CRIMINALIVM.

A

Actor, & Reus non debent ad imparia iudicari fol. 158. num. 3.
Actus ſpontaneus, & inuoluntarius qui, fol. 190. num. 2.
Aſſociatio poſt delictum cum delinquente, & refugiatio ad Eccleſiam vrgentia pariunt indicia fol. 168. n. 11.
Aer maleficium manifeſtat fol. 88. n. 14.
Alapa atrox reputatur iniuria fol. 159. num. 7.
Amicitia quomodo probanda ſit, vt faciat indicium fol. 139. nu. 15.
Amor eſt fortis ad inſtar mortis fol. 130. num. 14.
Apoca Banci cum nota debiti in fide, Banci facit creditorem fol. 135. n. 1.
Apoca Banci, per comparitionem, & per teſtes notam habere manum deponentes probatur fol. 141. n. 27.
Ariſtoteles, & alij Gentiles ſodomiam laudantes confutantur fol. 93. n. 12.
Ars naturæ ſimia eſt, ſed effectus diſſimilis eſt fol. 41. nu. 23.
Argumentum à communiter accidentibus eſt valdè validum fol. 191. n. 9.
Argumentum à communiter accidentibus pro morte inferenda eſt valdè leue fol. 191. num. 10.
Aſportantes arma ignea, & alijs armis delinquentes, ac ſi armis igneis deliquiſſent puniuntur fol. 150. n. 1.
Author delicti præter intentionem ſecuti quando pœna delicti puniendus ſit fol. 150. num. 3.
Auxilium præſtitum inciſori, & falſatori Regiarum monetarum à principio, & præcedente tractatu præſtitū iuxtà opinionem Farinacij, & D. Merlini vltimo ſupplicio eſt dignum fol. 125. num. 4.

B

Blaſphemia in Deum, Beatamque Virginem Mariam ſacrilegio grauior eſt fol. 105. num. 7.
Bellum ex vtraque parte aliquando conſideratur iuſtum fol. 175. n. 21.

C

Capitulum Regni ad hoc pro furto magno circa pœnam ordinariam fuit ſeruatum in M. C. fol. 101. n. 4.
Capitulum Regni ad hoc de furtis, quod mortis pœnam imponit pro furto vnciam excedente practicatur concurrente circumſtantia aggrauante veluti fractura fol. 106. nu. 1. & fractores fures maximè nocturni ſtuerius puniuntur fol. eodem n. 2.
Capitulum Regni ad hoc circa mortis pœnam practicatur in furto cum qualitate ſacrilegij fol. 112. n. 14.
Capitulum Regni frequens, & inaffrenata circa nominationes ſociorum habitas in tortura loquitur de ordinaria tortura fol. 121. nu. 13.
Capitulum Regni ad hoc loquitur in perſonam, & non in rem idcircò conſulentē non comprehendit fol. 98. n. 14.
Character ſæpè mutatur fol. 137. n. 4.
Caſus, quo M. C. interrogauit latrones cum verberibus refertur ad exemplum fol. 115. num. 3.
Caſus admirationis recenſetur fol. 116. num. 4.
Cauſa iuſta minuendi mortis pœnam eſt quæuis circumſtantia, ex qua delictū le-

Digitized by Google

*leuius redditur fol.*107.*num.*6.

Cauſa in omni crimine intuenda eſt fol. 163.*num.*4.

*Cauſa iuſta ſi non à toto reum excuſat à tanto fol.*163.*n.*5.

*Cauſa iniuſta non excuſat reum, ſed aggrauat fol.*163.*n.*8.

*Ceſſante ratione legis ceſſat legis diſpoſitio, & vbi ratio legis militat ibi & idem ius fol.*131.*n.*2.

Cini opinio, quod ſocij ad violentiam conuocati ſicut Author violentiæ puniri debent, vti erronea refellitur fol. 153.*num.*12.

*Citatio ad Capitula quare fuit introducta fol.*88.*n.*8.

*Citatus in criminalibus tenetur perſonaliter comparere fol.*172.*n.*1.

*Commentarienſis ob culpam corporaliter punitur fol.*144.*n.*37.

*Circumſtantiæ, quæ furtum aggrauant referuntur fol.*102.*n.*9.

*Comparatio litterarum ſola indicium non facit ad torturam niſi iuncta mala fama fol.*138.*n.*10.

*Comparatio litterarum an per Iudices fieri debeat fol.*139.*n.*13.

*Comparatio litterarum in ciuilibus ſi omninò ſimilis an plenè probet fol.*141. *num.*24.

*Comparatio ſola probat in litteris miſſiuis fol.*141.*n.*25.

*Comparatio litterarum in apoca, iunctis adminiculis probat fol.*141.*n.*26.

*Comparatio litterarum in criminalibus iunctis adminiculis facit indicium ad torturam, & ad pœnam extraordinariam ſufficiens eſt fol.*141.*n.*28.

*Comparatio litterarum ex ſcriptura certa, & indubitata facienda eſt fol.*135. *num.*2.

Comparationem litterarum de Iure Periti facere debent cum iuramento, ſed quid de conſuetudine fol 137.*nu.*6.

*Comparatio litterarum eſt valdè periculoſa, & fallax, & de ratione fol.*137. *num.*7.

Comparatio litterarum in aliarum probationum defectum admittitur fol. 138.*num.*9.

Confeſſionis oportet eſſe ſpontaneas fol. 115.*num.*1.

*Confeſſiones aliqua territione, vel paucis verberibus habentur vti ſpontaneæ fol.*115.*num.*2.

*Confeſſus ſpontè mitius eſt puniendus, quam confeſſus in tormento, vel conuictus fol.*95.*nu.*2. & 3. *limitatur in atrocibus ibidem.*

*Confeſſio ſocij criminis, eſt valdè de iure ſuſpecta, & periculoſa fol.*121.*n.*13. & 14.

*Concordia pœnam continet, & infamia irrogat fol.*129.*num.*9.

*Concordia eſt magis tuta, quam condemnatio fol.*130.*num.*11.

*Coniectura pro non delicto, vel ſaltem pro minori delicto ſemper ſumenda erit fol.*150.*num.*2.

*Conradini hiſtoria refertur fol.*153.*nu.* 10.

Conſcientia bona cum lętitia ambulat, mala verò timorem habet comitem fol. 139.*num.*12.

*Conſtitutus in extrema neceſſitate valet aliena capere fol.*110.*n.*5.

Conſtitutio multę leges *latè interpretatur fol.*104.*nu.*1.& 105.*nu.*6.

*Conſtitutus in extrema neceſſitate aliena capere poteſt, cum declaratione. & diſtinctione fol.*113.*n.*16.& *fol.eodem num.*17.& 18.

*Conſilium in dubio præſumitur bonum fol.*192.*num.*11.

*Conſilium aliud malum, aliud malignũ fol.*96.*num.*7.

Con-

Conſuetudo delinquendi in pari crimine indicia reddit vrgentiora fol. 129. *num.*8.

Conſuetudo furandi, & non magnitudo rei furatæ eſt attendenda fol. 102. *num.*13.

*Conſuetus in delinquendo grauius eſt puniendus fol.*129.*num.*7.

*Conuictus, & confeſſus eſt condemnandus fol.*99.*num.*19.

*Conſulens furtum pœna furti non tenetur ſi principalis fur per indicia, furti pœna non eſt condemnandus fol.*98. *num.*16.

*Conſulens furtum furti pœna tenetur quando ad furtum faciendum perſuadet, inſtruit, atque impellit fol.*96. *num.*4.

*Conſulentem, & furem eadem pœna puniri conſtat ſi conſilium dolo malo fuerit datum, furtum fuerit ſecutum, & fur aliter facturus non erat fol.*98. *num.*17.

*Corona eſt Imperij ſignum fol.*112.*n.*13.

*Corpus delicti facti permanentis data difficultate, & impoſſibilitate probationis probatur per coniecturas, ſicuti delictum in genere delicti facti tranſeuntis fol.*126.*n.*9.

*Corpus delicti data probationis difficultate coniecturis probatur fol.*156.*n.*13.

*Corpus delicti in crimine veneni tunc plenè conſtare debet, quando ordinaria pœna eſt imponenda fol.*156.*n. eodem.*

*Corpus delicti data difficultate probationis coniecturis rectè probatur fol.*88. *num.*9.

*Cudens monetam alterius Principis boni argenti, & iuſti ponderis leuiſſima pœna eſt caſtigandus fol.*132.*n.*8.

*Culpa nimia interdum punitur capitaliter fol.*144.*num.*38.

*Crimen ſodomiæ de Iure Diuino morte punitur fol.*91.*num.*5.

*Crimen falſi tria habet requiſita fol.*132. *num.*4.

*Contractus in dubio non præſumitur, vi & metu factus fol.*186.*n.*12.

*Clauſula iterum quid importat fol.*188. *num.*20. & 22.

Clericus citatus vti laicus vigore Ritus perſonaliter comparere tenetur fol. 168.*num.*12.

*Clericus coniugatus, vt foro gaudeat Eccleſiaſtico quinque habere debet requiſita fol.*169.*num.*14.

Clericus celebs coniugato eſt dignior fol. 169.*num.*15.

*Clericus coniugatus facilius forum amittit Eccleſiaſticum fol.*170 *n.*17.

D

*DAuid factum, in comedendo panem ſanctum fol.*169.*n.*15.

*Deciſio Domini Sanfelic.*243.*contra ſacrilegium patenæ ad mortem condemnatum refertur, & ab ea in præſenti recidit M.C. fol.*108.*nu.*10.

Deciſio Domini Præſidentis 570. *ponderatur fol.*122.*num.*17.

Deus nunquam ſero propitius eſt fol. 105 *num.*11.

*Deus à principio mundi virum cum vnica muliere coniunxit fol.*92.*n.*8.

*Deciſiones M.C. contra ſodomitas fol.*93. *num.*13.14.

*Deciſiones in crimine ſacrilegij referuntur fol.*111.*num.*10.

*Deciſiones aliæ in crimine ſacrilegij referuntur fol.*112.*num.*15.

*Delictum in genere in homicidio, & in eo caſu, quo prætenditur cadauer eſſe in mare, vel flumine proiectum, ſiuè combuſtum punitur cum digna animaduerſione fol.*116.*num.*7.& 8.& *fol.*117.*num.*12.

Delictum in genere furti fol. 109.*n.*1.

De-

Digitized by Google

Delictum in genere in crimine tonſionis monetæ, & fabricationis ponitur fol. 125.*num.*5.*&* 6.
Delictum in genere in crimine tonſionis monetæ data difficultate probationis per coniecturas probatur fol. 126.*ibid.*
Delictum in genere in crimine fabricationis monetæ falſæ per quos, & quomodo conſtare debeat fol. 126.*n.*7.*&* 8.
Delictum in genere in crimine falſæ monetæ quando Iudicis requirit interuentum fol. 131.*num.* 1.
Delictum in omittendo in officiali eſt delictum in committendo fol. 143.*n.*34.
Delictum in genere in exemptionis delicto fol. 146.*num.* 1.
Delictum in hac Ciuitate commiſſum grauius eſt, alio delicto extra Ciuitatem patrato fol. 147.*num.*9.
Delictum in genere in crimine furti fol. 95.*num.*1.
Delictum in genere in crimine furti fol. 101.*num.*1.
Delicti initium inſpici debet, & delicta diſtinguenda attenta eorum grauitate, quæ à Iudice conſideranda eſt, in iudicando fol. 104.*num.*4.
Delictum in genere cuiuſuis inquiſitionis, eſt fundamentum fol. 162.*n.*1.
Dictum iudiciale per extraiudiciale aliquomodo remanet diminutum fol. 162.*num.*2.
Dictum minoris in delicto atroci, & probationis difficillimæ iuncto adminiculo ad torturam ſufficit fol. 117.*n.*10.
Dictum iudiciale eum ratione veriſimili numquam per extraiudiciale dictum remanet diminutum fol. 165.*n.*20.
Dictum Marcelli in iudicando ſemper in conſideratione fol. 191.*n.*7.
Dictum Ioel in inciſione monetarum refertur fol. 130.*num.*12.
*Dictum Baldi conſ.*95. *circa nominationem ſocij refertur fol.* 121.*n.*13.
Differentia inter condemnationem, & concordiam ponderatur fol. 128.*n.*3.
Diſpoſitio capituli ad hoc *circa pœnam vltimi ſupplicij Iudicis arbitrio commiſſa eſt fol.* 107 *num.*5.
Diſſonum in iudicando eſt euitandum fol. 103.*num.* 15.
Diuites tenentur ex Dei præcepto, & lege iuſtitiæ pauperibus ſubuenire fol. 110. *num* 6.
Doctorum authoritates non ſunt numerandæ, ſed rationes ponderandæ fol. 158.*num.*4.
Doctrina Alberici de Roſate circa pœnam ſeni inferendam refertur fol. 122. *num.*20.
Doctrina Ioannis Grandis ſpeciale 93.*limitatur fol.* 190.*num.* 1.
Doctrina Bouadillæ expenditur fol. 191. *num.*3.
Dolus verus, aut præſumptus oritur ex eo, quod aliquis ſciat ſe teneri ad aliquid faciendum, & id facere omittat fol. 140.*num.*16.
Dolus ex culpa præſumptus an pœnam corporalem importat fol. 140.*à nu.*17. *ad* 21.
Dolus præſumptus, & dolus verus à probationibus regulatur fol. 144.*n.*35.
Dolus maior, & minor conſideratur fol. 180.*num.*22.

E

Effractores, & nocturni fures dicũtur improbiores fol. 103.*n.*14.
*Emendatio ſperatur à pœna fol.*129. *num.*6.
*Eximens captum ſi eſt conuictus, vel confeſſus eadem, qua exemptus tenetur pœna fol.*146.*num.*2.
Eximens captum pro debito ciuili iuxtà vnam ſententiam tenetur ad pecuniariam pœnam, & in ſubſidium fol.

Digitized by Google

Indicia contra mandantem in homicidio enumerantur fol. 166.*n.*1.
Indicia quæ delicti corpus in veneno conſtituũt fol. 154.*n.*1.*& fol.* 155.*n.*11.
Indicia quamplurima in delicto veneni in ſpecie, ex communiter accidentibus recenſentur fol. 154.*n.*2. *vſque ad* 8.
Indicia, quæ ſingula non valent coniuncta urgent fol. 156.*nu.*14.
Indicia leuia in crimine veneni ad torturam ſufficiunt fol. 156.*n.*15.
Ionæ factum recenſetur fol. 88.*n.*14.
Iniuriæ repentinæ leuiores fol. 179.*n.*19.
Ira vſum, & rationis iudicium impedit fol. 179.*num.* 20.
Ira comparatur ad odium ſicut feſtuca ad trabem fol. 180.*num.*21.
Inſtruere, & impellere quando dicatur fol 96.*num.*6.
Iniuſte eſecutum iuſtè exemptum erit fol. 148.*num.*1.
Interfector iuſto moderamine dicitur ſi rationabiliter timet ſibi poſſe inferri mortem cum ampliatione fol. 163.*nu.* 6.*&* 7.
Iudex exiſtentibus indicijs multum vrgentibus, valet ad pœnam extraordinariam deuenire fol. 164.*nu.*13.*& num.*15.
Iudex ad ſuam inſtructionem pro veritate poteſt recipere teſtes contra prætenſum Clericatum fol. 170.*n.*19.
Iudex ex officio tenetur perquirere delictũ, & rei innocentiam fol. 172.*n.*8.
Iudex non poteſt Reum interrogare de crimine, niſi ſecundum iuris ordinem fol. 173.*num.*10.
Iudex licèt iuſtè præcipiat damnatone à carcere aufugiat is verò obedire non tenetur fol. 175.*num.*22.
Iudex an debeat depoſitionis copiam petenti ante defenſionis terminum tradere fol. 175.*num.*25.
Iudex deuenire poteſt ad mortis pœnam pro tribus furtis ſi vnum quodq; triremis pœna eſt dignum fol. 122.*n.*18.
*Iudex poteſt in comparatione interuenire fol.*143.*num.*33.
Iudex in his quæ intelligit potius ſibi credere tenetur quam teſtibus fol. 139.*num.*14.
Iudices ante oculos, l.reſpiciendum,ff.de pœnis *habere debent fol.* 108.*n.*11.
Iudex pro iniuria reali, & atroci pœnam arbitrariam vſque ad mortem extendere poteſt fol. 159.*n.*11.*cum declaratione fol.* 160.*num.*12.
Iudici atteſtanti pacem coram ſe eſſe factam eſt credendum fol. 186.*n.*11.
Iudicis præſentia metum excludit,ac omnem fraudis ſuſpicionem fol. 184.*n.*1.
Iuramentum à Iudice reo delatum non eſſe obligatorium demonſtratur fol. 175.*num.*23.
Ius ſibi dicere propria authoritate non licet fol. 149.*num.*4.
Iuſtitiæ executores ſunt birruarij & qui in Imperio Hebræorum fol. 149.*n.*5.
Iuſtitia Ill.Comitis de Oliuares fol. 122. *num.*19.
Iuſtitiam, qui offendit,pietatem offendit, atque virtutem, gladius non eſt crudelis, qui dat ſalutem fol. 149.*n.*6.
Iuſtitia multorum furum fol. 119.*nu.*2. *& fol.* 122.*n.*18. *&* 19.

L

Lex noua declaratur per legem veterem fol. 121.*num.*12.
Lex adaptatur ad ea, quæ frequentiora ſunt fol. 132.*num.*6.
Lex pœnalis non eſt ſeruanda ſi inæqualitatem contineat fol. 192.*n.*12.
Lex rebus, & non verbis imponitur, & legis ratio eſt attendenda fol. 100. *num.*21.
Lex quando aliquid prohibet cum pœna,

actus

multi exules ob ſuas confeſſiones ratificatas; vnã ſcilicèt in alterius Capur, & ſolum præſentatis literis Præſidum Prouinciarũ, ac literis à Ducibus Militum Campaneæ confectis, qui antea prædictum Illuſt. Superintendentem certiorem fecerant de pugnis, furtis, & alijs perpetratis exceſsibus enunciatis in illorum confeſsionibus, reputando illas pro delictis in genere, & his, eorum confeſsiones veriſimiles, ità interpretando, & limitando doctrinam
1 Ioannis Grande *de bello exulum in ſpeciali 93.* vbi notat, quod contra dictos exules delicta confitentes, vt morti locus ſit, non eſt opus delicto in genere, dummodò conſtiterit, quod confeſsi, graſſatores fuerint: necnon furcæ damnati fuerunt alij multi, qui æquo animo ad ſeruiendum pacti erãt, ſed à ſeruitio aufugerant, atque à miniſterio defecerant.

Sub Iudice tamen lis fuit, atq; ſub dubio, an prædicta pęna eſſet practicanda reſpectu Ioſeph de Tuccio Sancti Georgij de Noia, atq; etiam reſpectu Marci Muſto Terræ Altauillæ de Prouincia Baſilicatæ, qui fuerunt ſocij, & comites, famoſi latronum Ducis Matthæi Zicardi, & aliorum.

Primus etenim, erat confeſſus, quod cũ eſſet Sutor, & ſibi victum manibus, & arte quæreret, in Terra Policoris ab exulum Duce, comitantibus ſocijs, per vim captus, fuerat, & vna ductus farciendi cauſa, atq; ſuendi calceamenta; quapropter multorum dierum ſpatio retentus, ac poſtea ſuaſus ad ſimul armandum, hoc medio, ſcilicèt nè reuerſus, in carcerem detruderetur; qua ſuaſione inductus, remanſit, atque armatus cum cęteris graſſatus fuerat, ità perſeuerando per duorum menſium ſpatium, nonnulla commiſerat furta, ſed quod poſtea in ſe reuerſus, ſocietatem reliquerat, atque in ſuam redierat Patriam, vbi quietè, & pacificè viuendo, fuerat à birruarijs captus, & re vera ità conſtabat.

Secundus cõfitebatur, quod ſpontè arma cum Matthęo Zicardo detulerat per quindecim dies; ſed de his ſeptẽ tantũ inceſſaret armatus abſq; vllo crimine, vt conſtabat, pactus verò ad inſeruiendum in Thuſciæ Præſidijs, aufugerat propter incõmoda, & ediã, & quod reuerſus erat vt quietè viueret.

Hinc, quamuis ex parte Regij Fiſci allegaretur, quod vterq; mærebatur mortem, primus quidem, quoniam actus armandi, & graſſandi, non fuerat coactus, & armando delicta perpetrauerat, & conſequentèr virtute *Regiarum Pragmaticarum 9.10.21.22.de exulibus*, prædictam mærebatur pœnam, ſicuti frequentèr iudicatum eſt: ſimilitèr, & ſecundus, quoniam obligatus erat, & ſe obligauerat ad pœnam mortis, ſi à ſeruitio aufugeret, cui addictus erat, quam quidem pœnam etiam ei minitabatur *prag. 2. de militibus*, & deciſum tradit Thorus *t.3. verbo pœna.*

Nihilominùs conſiderabatur in fauorem primi, quod ipſe inuitus inceſſerat cũ exulibus, & quod mora facta cum eis, qua facilitèr poterat incarcerari, fuerat medium efficax ad armandum, quamobrem dici poterat potiùs inuoluntarius, quàm ſpontaneus actus, iuxtà te-
2 xtum in *l.1. §. perſuadere, ff. de ſeruo corrupto, & in l.3. §. ſi quis volentem, ff. de libero homine exibendo*; Itẽ quod eius fuga ab exulibus, & pœnitentia, ac ad domum reuerſio, neq; mali animi virum, neque mentis proteruę eum indicabant, quæ quidem conſideratio-

nes

nes erant valdè vrgentes,eumque reddebant à morte liberum, iuxta Bouadillæ notata *Politicorum titulo de la*
3 *Iuſtiçia, y Piedad juntas n.*11.in fine, *y conſidere el Iuez la coſtumbre del reo, y otras obras de virtud, y la emienda:* quod etiã habetur in *capitulo Omnis* 45.*diſtinctione*, ibi: *Vt iuſto libramine quædam per æquitatem corrigat, quædam verò per miſerationem indulgeat.*

Reſpectu verò Marci Muſto ponderabatur, quod inceſſus cum armis erat ſine delicto, atque ideò mortis pœna neq; dignus, neq; punibilis, ſiquidem *Prag-*
4 *maticas* fortaſſis in contrarium, ità ſẽper Doctores interpetrati ſunt; ad hæc ponderabatur inceſſus tantùm ſeptem dierum, atq; adeò parui temporis, quãdo decem quoque dierum ſpatium eſt
5 in pauci temporis termino, iuxtà textũ in *l.*21.*ff. de conſtituta pecunia*, ibi: *Modicum tempus non minus decem dierum*: Itidem quod propter fugam *prag.*2. *de militibus*, §.19. generalitèr
6 regulabatur à lege communi ex textu in *l.nõ omnes* 5.*ff.de re milit.* qua multi diſtinguuntur caſus, præcipuè verò animaduertitur, quod Iudex debeat habere rationem bonæ, aut malæ præteritæ vitæ, ibi: *Ante actæ vitæ*, atq; hac conſideratione morte fuerunt dãnati Baro Phaliſanelli, & Carolus Prete, qui grauibus criminibus erant notati, & à militari aufugerant ſeruitio, vti penès citatum Thorum *d. to.*3.*l.c.* quæ quidem conſideratio non militabat contrà Marcum Muſto, qui pauco tempore inceſſerat armatus, & inceſſus fuerat abſque crimine, neque alterius maleficij reus, neque ſua ad pœnam mortis obligatio vllum ſibi afferebat præiudicium, cum nemo ſit dominus membrorum ſuorum. Hinc viſum fuit prædicto Ill. Marchioni, neutrum morte damnare; neque à ſupplicio liberare, ſed temporalem trire-
7 mium inferre pœnam ex illo Marcelli præcepto *lib.*2.*de publicis iudicijs: nec enim aut ſeueritatis, aut clementiæ gloria affectanda eſt.*

Et cum agatur de exulum materia, nolui ſilentio præterire, quod *prag.*21. *de exulib.*§.5.*&* *prag.*22.§.6. quibus diſponitur, quod viſi armati cum banditis ad numerum quatuor, pœna mor-
8 tis puniantur, non practicantur niſi etiam conſtet de delicto tempore inceſſus: etenim quamuis prçd. *pragmat.* fundentur in argumento, quod deſumitur à cõmuniter accidentibus, quod probatur à lege, atq; illius fit mentio, in tex. *l. fideicommiſſi*, *ff. de vſuris*, *l ſi pactum verſ plerumq; de probationib. l. certi conditio*, §. *ſi nũmos*, *ff. ſi certũ petatur*, Gloſ. *in l. neq; natales*, *C. de pro-*
9 *bationib. verſ & nota hic*, atq; in alijs iuribus cumulatis per Hyppolitum de Marſilijs *in ſingulari* 1. vbi hoc argumentũ à communitèr accidentibus deducit cõtra Poteſtates Terrarum, qui ſcribunt confeſſiones reorum vti ſpõtaneas, nam ſi confeſsi aiunt, fuiſſe extortas, ità eſſe credendũ, quia cõmuniter, & frequẽter homines de nocte torquent in camera, & poſtea ad bancum faciunt ſcribere, quod ſpontè confeſsi ſunt, & inter plures allegat Bald. qui in *l.*1.*C. ne ex delic. defunc.* dixit, quod Poteſtates videntur homicidæ, quod quidem ſingulare omninò vidẽdũ eſt; tamen cũ tractetur de imponẽda mortis pęna, argumẽtũ hoc eſt valdè leue, ſatis enim eſt, vt ea nõ inferatur, quod crimen aliquando abeſſe contingat, vt excludatur, argum. text. *in l. non hoc*, *C. vnde legitimi*, prætei quãquod præcit.

prag.

fol. 146. *num.* 3. 4. & 5.

Exemptio duo continet, creditoris damnum, & Iudicis contemptum fol. 147. *num.* 6.

Eximens captum pro debito ciuili ſi eſt ruſticus, licet ſine vi publica, pœna triremis ſecundum aliam ſententiam punitur fol. 147. *num.* 8.

Exemplum Magnæ Curiæ in non citando ob ſcripturarum præſentationem fol. 172. *num.* 6.

Equalitas in iudicijs eſt ſeruanda fol. 158. *num.* 3.

F

Facies eſt figura Diuini vultus fol. 159. *num.* 6.

Fama vehemens ſola ad torturam ſufficit, & in occultis ſimplex eſt ſufficiens fol. 89. *num.* 16. 17.

Famæ indicium fallax, & periculoſum fol. 87. *num.* 7.

Famæ indicium à iure ciuili, canonico eſt approbatum fol. 88. *n.* 12. *eſt diuinitùs proditum fol. eodem n.* 13.

Falſificans monetam ſui Regis crimen leſæ Maieſtatis committit fol. 132. *num.* 3.

Falſificans monetam ſui Regis eam tamen fabricans perfectam ratione materiæ, & ponderis pœna mortis non eſt puniendus fol. 133. *num.* 10.

Falſi crimen, ſui natura difficillimum, & leuibus probatur indicijs fol. 141. *num.* 22.

Farinacij doctrina, aliorumq; DD. circa homicidium in rixa patratum refertur fol. 181. *num.* 29. & 30.

Fata ſepè ludunt in cauſis fol. 130. *n.* 13.

Filius ſi patrem à manu captiuorum neglexerit redimere, & eſt annorum 18. *priuatur hæreditate fol.* 120. *n.* 8.

Fides crediti bancum facit debitorem fol. 135 *num.* 1.

Fiſci patronus M. C. ab antiquo habet prærogatiuam committendi informationem fol. 170. *num.* 18.

Fiſcus in criminalibus non reſtituitur circa probationem, ideòque in gradu reclamationis nouos teſtes producere nequit fol. 157. *nu.* 1. *ſed de veritate ibidem.*

Fiſcus in gradu reclamationis valet producere teſtes, nimirum integros, & ſine vllo partis miniſterio fol. 159. *num.* 5.

Foriudicatio eum anni circulo, vt rectè promulgetur indicia ad torturam requiruntur fol. 87. *num.* 4.

Foriudicatio ad terminum dierum quatuor reſtricta contra committentes crimen receptus, legitimam requirit probationem fol. 87. *num.* 5. & *fol.* 88. *num.* 10.

Forma à lege inducta, ſi non ſeruetur, actus dicitur nullus fol. 186. *n.* 9.

Fuga ante informationem ad torturam eſt ſufficiens fol 89. *num.* 18.

Furis audacia, & malitia, diligentia, & negligentia Domini ponderatur fol. 102 *num.* 9.

Furis qualitatem omninò eſſe inſpiciendam fol. 102. *num.* 10.

Furta famulorum proditoria dicuntur fol. eodem num. 10.

Furtum à quantitate regulatur fol. eod. num. 11.

Furtum ſacrum de ſacro inter ſacrilegia grauius fol. 108. *num.* 9.

Furtum commiſſum cum fractura ianuę non ferreo inſtrumento, ſed manu peracta vltimo ſupplicio non punitur fol. 107. *num.* 4.

Furtum vnicum licet magnum ſeuerius non eſt puniendum fol. 96. *n.* 8.

Furto reſtituto de rigore furti pœna non ceſſat fol. 96. *num.* 9.

Furtum vt graue, vel leue reputetur quinque inſpici debent fol. 101.*n.6.*
Furtum de nocte commiſſum grauius eſt, quam de die, & de ratione fol. 101.*num.7.*
Furtum eſt rei alienæ contrectatio inuito Domino lucrifaciendi gratia fol. 110.*num.2.*
Furtum à lucro, & damno regulatur fol.eodem, & num.
Furtum grauius punitur, ex auaritia, quam ex inopia commiſſum fol. 111.*num.9.*
Furtum cum qualitate ſacrilegij vltra Vnciam pęna mortis punitur fol. 112.*num.* 14.
Fractura furtum aggrauat fol. 103.*n.3.*
Fractura violenta, & ſeditioſa eſt magni ponderis fol. 107.*num.7.*
Fractura arcæ aggrauat quoque furtum fol. 101.*num.5.*
Frequentia facit augere pœnam furti fol. 99.*num.* 10. *& fol.* 100.*n.22.*

G

Geminatio actus deceptionis ſuſpicionem tollit fol. 188.*n.21.*
Geminatio conſtantem voluntatem, & dolum indicat, & actum inconſideratum excludit fol. 144.*num.* 36.
Grauia requiruntur indicia vt reus de crimine iuramento, & monitu interrogetur, & leuia ſatis ſunt in duobus caſibus ab Authore abductis fol. 174.*num.* 16.
Grauis neceſſitas, quæ ſit fol. 111.*n.8.*

H

Homicida immediatè Deum offendit, & Naturam fol. 178.*n.*10.
Homicida pro homicidio caſu ſecuto non punitur; culpa verò commiſſo pro modo culpæ caſtigatur; dolo & ex propoſito patrato morte punitur fol. 178.*num.6.*
Homicida an pro homicidio in rixa, & animo occidendi commiſſo morte puniatur ingens eſt quæſtio fol. 178.*num.7.*
Homicida pro homicidio animo occidendi commiſſo licet in rixa, incurrit irregularitatem, iuxtà placitum Molinæ, & Suarez fol. 179.*n.*15.
Homicida pro homicidio in rixa licet occidendi animo patrato non contrahit irregularitatis crimen iuxtà placitum Dianæ fol. 180.*n.26. & immunitate gaudet ibidem num.*27.
Homicidij etymon, atque definitio fol. 176.*num.1.*
Homicidium tripliciter, aut dolo, aut culpa, aut caſu committitur fol. 176.*num.2.*
Homicidium dolo commiſſum, aut ex propoſito, aut ex improuiſo dicitur, quod exẽplis declaratur fol. 176.*n.3.*
Homicidium quod culpa committitur definitur, atque exemplis explicatur fol. 177.*num.4.*
Homicidium caſu ſecutum definitur, & exemplis declaratur fol. 177.*n.5.*
Homicidium omnium malorum eſt maximum nocumentum fol. 179.*n.*10.
Homo patrem relinquit, & matrem, & adhæret vxori ſuæ fol. 92.*n.7.*

I

Inceſſus ſine crimine morte non punitur fol. 191.*num.4.*
Incontinentia iræ eſt maior incontinentia concupiſcentiæ fol. 180.*n.*25.
Incuſatio primæ contumaciæ non dilatanda, & de ratione fol.86.n.2.
Indicia ſunt fallacia fol. 116.*n.5. & 6.*
Indicia in crimine tonſionis monetæ referuntur fol. 124.*n.1. &* 125.*n.2.3. & fol.* 127.*n.*11.12.13.14.
Indicia in homicidio referũtur fol. 164.*num.*17.*& fol.* 165.*n.*18.19.20.
In-

INDEX
RESOLVTIONVM CRIMINALIVM.

A

*Actor, & Reus non debent ad impa-ria iudicari fol.*158.*num.*3.

*Actus ſpontaneus, & inuoluntarius qui, fol.*190.*num.*2.

*Aſſociatio poſt delictum cum delinquente, & refugiatio ad Eccleſiam vrgentia pariunt indicia fol.*168.*n.*11.

*Aer maleficium manifeſtat fol.*88.*n.*14.

*Alapa atrox reputatur iniuria fol.*159. *num.*7.

*Amicitia quomodo probanda ſit, vt faciat indicium fol.*139.*nu.*15.

*Amor eſt fortis ad inſtar mortis fol.*130. *num.*14.

*Apoca Banci cum nota debiti in fide, Banci facit creditorem fol.*135.*n.*1.

*Apoca Banci, per comparitionem. & per teſtes notam habere manum deponentes probatur fol.*141.*n.*27.

*Ariſtoteles, & alij Gentiles ſodomiam laudantes confutantur fol.*93.*n.*12.

*Ars naturæ ſimia eſt, ſed effectus diſſimilis eſt fol.*41.*nu.*23.

*Argumentum à communiter accidentibus eſt valdè validum fol.*191.*n.*9.

Argumentum a communiter accidentibus pro morte inferenda eſt valdè leue fol. 191.*num.*10.

*Aſportantes arma ignea, & alijs armis delinquentes, ac ſi armis igneis deliquiſſent puniuntur fol.*150.*n.*1.

*Author delicti præter intentionem ſecuti quando pœna delicti puniendus ſit fol.*150.*num.*3.

*Auxilium præſtitum inciſori, & falſatori Regiarum monetarum à principio, & præcedente tractatu præſtitũ iuxtà opinionem Farinacij, & D. Merlini vltimo ſupplicio eſt dignum fol.*125. *num.*4.

B

*Blaſphemia in Deum, Beatamque Virginem Mariam ſacrilegio grauior eſt fol.*105.*num.*7.

*Bellum ex vtraque parte aliquando conſideratur iuſtum fol.*175.*n.*21.

C

Capitulum Regni ad hoc *pro furto magno circa pœnam ordinariam fuit ſeruatum in M.C. fol.*101.*n.*4.

Capitulum Regni ad hoc de furtis, *quod mortis pœnam imponit pro furto vnciam excedente practicatur concurrente circumſtantia aggrauante veluti fractura fol.*106.*nu.*1. *& fractores fures maximè nocturni ſeuerius puniuntur fol.eodem n.*2.

Capitulum Regni ad hoc *circa mortis pœnam practicatur in furto cum qualitate ſacrilegij fol.*112.*n.*14.

Capitulum Regni frequens, & inaffrenata *circa nominationes ſociorum habitas in tortura loquitur de ordinaria tortura fol.*121.*nu.*13.

Capitulum Regni ad hoc *loquitur in perſonam, & non in rem idcircò confusentè non compræhendit fol.*98.*n.*14.

*Character ſæpe mutatur fol.*137.*n.*4.

*Caſus, quo M. C. interrogauit latrones cum verberibus refertur ad exemplum fol.*115.*num.*3.

*Caſus admirationis recenſetur fol.*116. *num.*4.

Cauſa iuſta minuendi mortis pœnam eſt quæuis circumſtantia, ex qua delicti le-

leuius redditur fol.107.num.6.
Cauſa in omni crimine intuenda eſt fol. 163.num.4.
Cauſa iuſta ſi non à toto reum excuſat à tanto fol.163.n.5.
Cauſa iniuſta non excuſat reum, ſed aggrauat fol.163.n.8.
Ceſſante ratione legis ceſſat legis diſpoſitio, & vbi ratio legis militat ibi & idem ius fol.131.n.2.
Cini opinio, quod ſocij ad violentiam conuocati ſicut Author violentiæ puniri debent, vti erronea refellitur fol. 153.num.12.
Citatio ad Capitula quare fuit introducta fol.88.n.8.
Citatus in criminalibus tenetur perſonaliter comparere fol.172.n.1.
Commentarienſis ob culpam corporaliter punitur fol.144.n.37.
Circumſtantiæ, quæ furtum aggrauant referuntur fol.102.n.9.
Comparatio litterarum ſola indicium non facit ad torturam niſi iuncta mala fama fol.138.n.10.
Comparatio litterarum an per Iudices fieri debeat fol.139.n.13.
Comparatio litterarum in ciuilibus ſi omninò ſimilis an plenè probet fol.141. num.24.
Comparatio ſola probat in litteris miſſiuis fol.141.n.25.
Comparatio litterarum in apoca, iunctis adminiculis probat fol.141.n.26.
Comparatio litterarum in criminalibus iunctis adminiculis facit indicium ad torturam, & ad pœnam extraordinariam ſufficiens eſt fol.141.n.28.
Comparatio litterarum ex ſcriptura certa, & indubitata facienda eſt fol.135. num.2.
Comparationem litterarum de Iure Periti facere debent cum iuramento, ſed quid de conſuetudine fol 137.nu.6.
Comparatio litterarum eſt valdè periculoſa, & fallax, & de ratione fol.137. num.7.
Comparatio litterarum in aliarum probationum defectum admittitur fol. 138.num.9.
Confeſſionis oportet eſſe ſpontaneas fol. 115.num.1.
Confeſſiones aliqua territione, vel paucis verberibus habentur vti ſpontaneæ fol.115.num.2.
Confeſſus ſpontè mitius eſt puniendus, quam confeſſus in tormento, vel conuictus fol.95.nu.2. & 3. limitatur in atrocibus ibidem.
Confeſſio ſocij criminis, eſt valdè de iure ſuſpecta, & periculoſa fol.121.n.13. & 14.
Concordia pœnam continet, & infamia irrogat fol.129.num.9.
Concordia eſt magis tuta, quam condemnatio fol.130.num.11.
Coniectura pro non delicto, vel ſaltem pro minori delicto ſemper ſumenda erit fol.150.num.2.
Conradini hiſtoria refertur fol.153.nu. 10.
Conſcientia bona cum lętitia ambulat, mala verò timorem habet comitem fol. 139.num.12.
Conſtitutus in extrema neceſſitate valet aliena capere fol.110.n.5.
Conſtitutio multę leges *latè interpretatur fol.104.nu.1.& 105.nu.6.*
Conſtitutus in extrema neceſſitate aliena capere poteſt, cum declaratione, & diſtinctione fol.113.n.16.& fol.eodem num.17.& 18.
Conſilium in dubio præſumitur bonum fol.192.num.11.
Conſilium aliud malum, aliud malignũ fol.96.num.7.

Con-

Conſuetudo delinquendi in pari crimine indicia reddit vrgentiora fol. 129. *num.*8.

Conſuetudo furandi, & non magnitudo rei furatæ eſt attendenda fol. 102. *num.*13.

*Conſuetus in delinquendo grauius eſt puniendus fol.*129.*num.*7.

*Conuictus, & confeſſus eſt condemnandus fol.*99.*num.*19.

*Conſulens furtum pœna furti non tenetur ſi principalis fur per indicia, furti pœna non eſt condemnandus fol.*98. *num.*16.

*Conſulens furtum furti pœna tenetur quando ad furtum faciendum perſuadet, inſtruit, atque impellit fol.*96. *num.*4.

*Conſulentem, & furem eadem pœna puniri conſtat ſi conſilium dolo malo fuerit datum, furtum fuerit ſecutum, & fur aliter facturus non erat fol.*98. *num.*17.

*Corona eſt Imperij ſignum fol.*112.*n.*13.

*Corpus delicti facti permanentis data difficultate, & impoſſibilitate probationis probatur per coniecturas, ſicuti delictum in genere delicti facti tranſeuntis fol.*126.*n.*9.

*Corpus delicti data probationis difficultate coniecturis probatur fol.*150.*n.*13.

*Corpus delicti in crimine veneni tunc plenè conſtare debet, quando ordinaria pœna eſt imponenda fol.*156.*n.eodem.*

*Corpus delicti data difficultate probationis coniecturis rectè probatur fol.*88. *num.*9.

*Cudens monetam alterius Principis boni argenti, & iuſti ponderis leuiſſima pœna eſt caſtigandus fol.*132.*n.*8.

*Culpa nimia interdum punitur capitaliter fol.*144.*num.*38.

*Crimen ſodomiæ de Iure Diuino morte punitur fol.*91.*num.*5.

*Crimen falſi tria habet requiſita fol.*132. *num.*4.

*Contractus in dubio non præſumitur, vi & metu factus fol.*186.*n.*12.

*Clauſula iterum quid importat fol.*188. *num.*20. & 22.

Clericus citatus vti laicus vigore Ritus perſonaliter comparere tenetur fol. 168.*num.*12.

*Clericus coniugatus, vt foro gaudeat Eccleſiaſtico quinque habere debet requiſita fol.*169.*num.*14.

Clericus celebs coniugato eſt dignior fol. 169.*num.*15.

*Clericus coniugatus facilius forum amittit Eccleſiaſticum fol.*170 *n.*17.

D

*David factum, in comedendo panem ſanctum fol.*169.*n.*15.

*Deciſio Domini Sanfelic.*243.*contra ſacrilegium patentæ ad mortem condemnatum refertur, & ab ea in præſenti recidit M.C.fol.*108.*nu.*10.

Deciſio Domini Præſidentis 570. *ponderatur fol.*122.*num.*17.

Deus nunquam fero propitius eſt fol. 105 *num.*11.

*Deus à principio mundi virum cum vnica muliere coniunxit fol.*92.*n.*8.

*Deciſiones M.C. contra ſodomitas fol.*93. *num.*13.14.

*Deciſiones in crimine ſacrilegij referuntur fol.*111.*num.*10.

*Deciſiones aliæ in crimine ſacrilegij referuntur fol.*112.*num.*15.

*Delictum in genere in homicidio, & in eo caſu, quo prætenditur cadauer eſſe in mare, vel flumine proiectum, ſiuè combuſtum punitur cum digna animaduerſione fol.*116.*num.*7.& 8.& *fol.*117.*num.*12.

*Delictum in genere furti fol.*109.*n.*1.

De-

Indicia contra mandantem in homicidio enumerantur fol. 166.*n.*1.
Indicia quæ delicti corpus in veneno conſtituũt fol. 154.*n.*1.*& fol.* 155.*n.*11.
Indicia quamplurima in delicto veneni in ſpecie, ex communitèr accidentibus recenſentur fol. 154.*n.*2. *vſque ad* 8.
Indicia, quæ ſingula non valent coniuncta vrgent fol. 156.*nu.*14.
Indicia leuia in crimine veneni ad torturam ſufficiunt fol. 156.*n.*15.
Ionæ factum recenſetur fol. 88.*n.*14.
Iniuriæ repentinæ leuiores fol. 179.*n.*19.
Ira vſum, & rationis iudicium impedit fol. 179.*num.* 20.
Ira comparatur ad odium ſicut feſtucha ad trabem fol. 180.*num.*21.
Inſtruere, & impellere quando dicatur fol 96.*num.*6.
Iniuſtè eſecutum iuſtè exemptum erit fol. 148.*num.*1.
Interfector iuſto moderamine dicitur ſi rationabiliter timet ſibi poſſe inferri mortem cum ampliatione fol. 163.*nu.* 6.*&* 7.
Iudex exiſtentibus indicijs multum vrgentibus, valet ad pœnam extraordinariam deuenire fol. 164.*nu.*13.*& num.*15.
Iudex ad ſuam inſtructionem pro veritate poteſt recipere teſtes contra prætenſum Clericatum fol. 170.*n.*19.
Iudex ex officio tenetur perquirere delictũ, & rei innocentiam fol. 172.*n.*8.
Iudex non poteſt Reum interrogare de crimine, niſi ſecundum iuris ordinem fol. 173.*num.*10.
Iudex licèt iuſtè præcipiat damnato ne à carcere aufugiat is verò obedire non tenetur fol. 175.*num.*22.
Iudex an debeat depoſitionis copiam petenti ante defenſionis terminum tradere fol. 175.*num.*25.
Iudex deuenire poteſt ad mortis pœnam pro tribus furtis ſi vnum quodq; triremis pœna eſt dignum fol. 122.*n.*18.
Iudex poteſt in comparatione interuenire fol. 143.*num.*33.
Iudex in his quæ intelligit potius ſibi credere tenetur quam teſtibus fol. 139.*num.*14.
Iudices ante oculos, l.reſpiciendum,ff.de pœnis *habere debent fol.* 108.*n.*11.
Iudex pro iniuria reali,& atroci pœnam arbitrariam vſque ad mortem extendere poteſt fol. 159.*n.*11.*cum declaratione fol.* 160.*num.*12.
Iudici atteſtanti pacem coram ſe eſſe factam eſt credendum fol. 186.*n.*11.
Iudicis præſentia metum excludit,ac omnem fraudis ſuſpicionem fol. 184.*n.*1.
Iuramentum à Iudice reo delatum non eſſe obligatorium demonſtratur fol. 175.*num.*23.
Ius ſibi dicere propria authoritate non licet fol. 149.*num.*4.
Iuſtitiæ executores ſunt birruarij & qui in Imperio Hebræorum fol. 149.*n.*5.
Iuſtitia Ill.Comitis de Oliuares fol. 122. *num.*19.
Iuſtitiam, qui offendit,pietatem offendit, atque virtutem, gladius non eſt crudelis, qui dat ſalutem fol. 149.*n.*6.
Iuſtitia multorum furum fol. 119.*nu.*2. *& fol.* 122.*n.*18. *&* 19.

L

Lex noua declaratur per legem veterem fol. 121.*num.*12.
Lex adaptatur ad ea, quæ frequentiora ſunt fol. 132.*num.*6.
Lex pœnalis non eſt ſeruanda ſi inæqualitatem contineat fol. 192.*n.*12.
Lex rebus, & non verbis imponitur, & legis ratio eſt attendenda fol. 100. *num.*21.
Lex quando aliquid prohibet cum pœna,

actus

actus eſt validus pœna, tamen exigitur præſertim ſi verbis affirmatiuis loquatur fol. 187. nu. 18. & 19.

Locus facit vt furtum ſit ſacrilegium fol. 102. num. 8.

M

Magiſtri Actorum ſuper comparatione deponentes iuramentum præſtare non tenentur fol. 143. n. 32.

Magna Curia contra tantum indiciatum cauſa in proceſſu non apparente non procedit ad citationem ad informandum, & ad capitula, ſed ſolum ad capturam ſecus contra conuictum fol. 164. num. 11.

Maior de iure communi eſt annorum 25. completorum, & refutatur Gloſa in Conſtitutione Regni minorum iura, quæ contrarium affirmat fol. 120. num. 7. & 8.

Mala conſcientia ſunt mille teſtes fol. 101. num. 2.

Maleficus non regnabit ſuper terram fol. 123. num. 22.

Malitia ſupplet ætatem, & in ea fundatur Conſtitutio minorum iura, fol. 121. num. 11.

Malitia improbo patrocinari non debet fol. 126. num. 10.

Malum præcognitum remedium habet fol. 139. num. 12.

Mandans, & mandatarius ſunt correlatiui, mandans verò grauius peccat, quam mandatarius fol. 168. n. 9.

Mandans exiſtens in loco delicti præſumitur conſcius modi, quo mandatum exequitur, & illius inſtructor fol. 168. num. 10.

Mediam viam tenuere Beati fol. 105. num. 10.

Melius eſt errare in dilationibus, quàm in ſententijs, & nulla de vita hominis cunctatio longa eſt, fol. 117. n. 11.

Modus ſupplicij cum temperamento miſericordiæ, eſt imponendus fol. 120. num. 4.

Moneta cuditur vt expendatur fol. 132. num. 7.

Moneta ſi non eſt expendibilis non eſt nocibilis fol. 132. num. 5.

Mors, & vita in manu Domini fol. 178. num. 11.

Mos interrogandi reos cum verberibus non eſt indiſtinctè practicandus quia periculoſus fol. 117. num. 13.

Mulieres mitius ſunt puniendæ, quam mares fol. 129. num. 5.

N

Neceſſitas grauis faciliter in extremam conuertitur fol. 111. n. 7.

Nobili, qui eſt in graui neceſſitate, & cogitur laborare vt viuat, vel alteri inſeruire, aut qui arte viuebat modo cogitur mendicare, & ſtatum mutare, an liceat propria authoritate bona capere fol. 110 num. 4.

Nominationes ſociorum iuxtà Regiam Pragmaticam 3. de furtis ſatis eſt, vt ſint in tortura ratificatæ, & de ratione fol. 123. num. 21.

Noxium puniri, & equæ innoxium ſubleuari ad Rempublicam pertinet fol. 172. num. 5.

O

Obligationes in fauorem Baronis ſtipulatæ per Actuarium Iudicis interuentu ſunt validæ fol. 188. n. 23.

Occidiſſe præſumitur qui occidendi cauſam habuit fol. 162. num. 1.

Offenſor ſemper præſumitur animum offendendi habere fol. 164. n. 12.

Ozie factum recenſetur fol. 103. num. 2. & fol. 105. num. 9.

P

Actiones, & tranſactiones de iure communi in criminibus, & præſer-

ſertim cum pecunia fuerunt prohibita fol.185.num.5.& 6.

Paſſiones non ſunt ſufficientes cauſæ continentiæ fol 179.num.16.

Paſſiones licet non ſint cauſæ ſufficientes incontinentiæ ex corporis complexione ſunt tamen incontinentiæ occaſiones fol.180.num.24.

Parraſij, Zeuſis, & Reginæ Sabbæ factum fol.137.num 8.

Pauper diuiti ſuam neceſſitatem exponere tenetur fol.113.num.20.

Perfidia ineſt in perſeuerantia fol.129.num.6.

Perquiſitio domi, ſiuè alibi pro detegendo crimine falſæ monetæ cum Iudicis *interuentu eſt facienda* fol.128.n.2.

Periculum vbi maius ibi cautius eſt agendum fol.137.num.5.

Peritorum iudicio, an Titius ex ingenito, an ex propinato veneno defecerit ſtandum eſt fol.155.num.10.

Perſuadere eſt pluſquam cogi ſibi parere fol.96.num.5.

Pœna mortis contra furem recuperata re furata mitiganda eſt fol.97.n.10.

Polygamia inter Chriſtianos non admittitur neque repudium fol.92.n.11.

Pœna mortis pro magno furto an ſit practicanda controuertitur fol.97.n.13.

Pœna quanto ſeuerior eſt, tanto facilius remitti debet fol.104.num.5.

Pœna vltimi ſupplicij contra fures non eſt delicto conformis, neq; de iure communi inducta fol.119.num.3.

Pœna l.Iuliæ de vi publica *deportatio eſt, & in triremium commutata* fol.147.num.7.

Pœna l. Iuliæ de vi priuata *eſt relegatio* fol.147.num.8.

Pœna arbitraria, quæ magis timetur imponenda eſt fol.149.num.6.

Pœna delicti non eſt prætermittenda, & qui origo, & cauſa delicti eſt aliqua extraordinaria feriendus eſt fol.153.num.11.

Pœna delicto eſt commenſuranda fol.178.num.12.

Pœna triremium practicatur pro vulnere, ex quo cicatrix apparet, vel membrum debilitatum remanet fol.159.num.9.

Pubertas fauore alimentorum eſt annorum 18.fol.120.num.10.

Puellæ dicto cum iuramento, quod antea erat virgo ſtandum eſt, & contrariũ dicenti onus eſt probandi fol.85.n.1.

Pluralitas vxorum contemptiones parit fol.92.num.10.

Plus eſt hominem extinguere veneno, quàm occidere gladio fol.156.n.16.

Practica, qua ſuperſedetur in foriudicatione contra Clericum refertur fol.167.num.5.& fol.169.n.13.

Practica cum exulibus vt puniatur iuxtà pragmaticam debet intelligi de ea, quæ eſt in Fiſci præiudicium fol.191.num.11.

Pragmat. 2. de militibus *interpretatur* fol.191.num.6.

Prag. 6. de compoſitionibus *enucleatur* fol.184.num.1.

Pragm.21.& 22.de exulibus *expenduntur* fol.191.num.8.

Pragm. 25. de exulibus *indiſtinctè non obſeruata* fol.185.num.3.

Pragm.27.de officio Magiſtri Iuſtitiarij, §.32.*dilucidatur* fol.185.n.4.

Pragm. 3. de furtis *regulatur à Capitulo Regni* frequens, & ineffrenata *fol.* 121.num.12.

Pragm. 3. de furtis *à capitulo* conſtitutionem diuæ memoriæ *eſt regulanda* fol.121.num.15.& 16.

Pragm. 3. de ictu ſcoppictæ, & 28. de armis *in perſonam, & non in rem loquun-*

quuntur fol. 167. nu. 4. an dictæ pragmaticæ comprehendant mandantem affertur deciſio, negatiuè ibidem, affirmatiuè verò fol. 168. n. 9.

Praxis Magnæ Curiæ in recipiendo ſcripturas reo citato fol. 172. n. 7.

Praxis Magnæ Curiæ interrogandi reum abſque monitu fol. 174. nu. 18. & in quo fundatur fol. 175. n. 24.

Praxis Magnæ Curiæ in recognitione delicti in genere in veneni crimine fol. 156. num. 12.

Princeps circa monetam ſine conſenſu populi non poteſt aliquid ſtatuere fol. 133. num. 9.

Pro furto magno imponi poteſt mortis pœna fol. 101. n. 3. & fol. 102. n. 12.

Probatio iuriſdictionem interrogandi reum Iudici tribuit fol. 173. n. 11.

Procurator admittitur ad proponendas exceptiones, quæ reddunt retro iudicium nullum fol. 167. n. 6.

Q

QVæ Fato manent quamuis ſignificata non mutantur fol. 128. n. 1.

Quilibet in iudicio criminali admittitur tanquam inſtructor Iudicis officium implorans vt Iudex veritatem, & Rei innocentiam aſſequatur fol. 172. num. 2.

R

REceptator furis, & rei furatæ an eadem pœna, qua fur puniendus ſis fol. 99. num. 18.

Reclamatio tollit ſententiam de medio, & reducit cauſam ad primum terminum fol. 158. num. 2.

Regula, quod melius eſt reum abſoluere, quam innocentem condemnare procedit in ſimpliciter non in grauiter indiciato fol. 164. num. 14.

Relatio nuncij eſt neceſſaria vt Iudex ad vlteriora procedat fol. 167. n. 2. & 7.

Relatio nuncij an fieri debeat propria nuncij manu fol. ibid. num. 3. & 8.

Relatio nuncij an fieri poſſit die feriato fol. 167. num. 2. & 7.

Relegatio in Regno contra ruſticum in triremium pœna commutata eſt fol. 147. num. 8.

Remiſſio cum pecunia obtenta, corruptionis ſpeciem continet fol. 186. n. 10.

Remiſſio cum iuramento celebrata, & per publicum inſtrumentum eſt valida, & non comprehenditur ſub diſpoſitione Regiarum Pragm fol. 187. n. 14. 15. 16. & 17.

Remiſſiones de iure communi quolibet modo voluntate factæ erant validæ fol. 187. num. 16.

Remiſſiones vigore ritus M. C. dupliciter fiebant fol. 187. num. 17.

Remiſſiones à vaſſallis offenſis pro Baronibus offenſoribus, vbi ſint celebrandæ, vt ſint validæ fol. 185. n. 2.

Reſtitutio furti pœnã tollit fol. 110. n. 3.

Reo citato, & abſente, teſtes ad ſui defenſionem, non admittuntur iuxtà Praxim, & Clari opinionem, quæ limitatur ab Authore fol. 173. n. 9.

Reus ſi eſt conuictus ordinaria pœna plectendus eſt, ſi minus extraordinariè puniri nequit, ſed torquẽdus eſt iuxtà aliquorum ſententiam fol. 162. n. 3.

Reus de crimine tantũ indiciatus cauſa non apparente, præſumitur iuſta, & rationabili cauſa deliquiſſe fol. 164. num. 10.

Reus vt iuramento, & monito interrogetur, an grauia requirantur indicia, an leuia ſufficiant; rationes pro vtraque parte ponderantur fol. 173. n. 12. 13. 14. & 15.

Reus an iuridicè interrogatus crimen in conſcientia fateri teneatur DD. ſententiæ pro vtraque parte cum rationibus

Digitized by Google

bus referuntur fol. 193.*n.*19. & *aliæ DD. ſententiæ cum reſtrictione recenſentur fol.* 175.*num.* 20.

Rixa dicitur filia iræ fol. 179.*n.*20.

S

SAcrilegia non ſemper vltimo ſupplicio puniri conſtat fol.* 105.*n.*8.

Sacrilegij pęna arbitraria eſt de iure communi, & de iure regni pœna vltimi ſupplicij genericè non practicatur fol. 104.*num.* 1. & 3.

Sacrilegium de iure canonico, etiam eſt ſacrum de non ſacro, vel non ſacrum de ſacro fol. 111.*num.* 11.

Sacrilegij pœna de iure communi eſt arbitraria vſque ad mortem fol. 112.*n.*12.

Sanctum Officium nunquam à principio procedit ad pœnam extraordinariam omiſſa tortura fol. 164.*n.*16.

Senex mitius eſt puniendus fol. 120.*nu.* 5. & 6.

Senex mitius punitur ſi viribus, & intellectu eſt diminutus fol. 122.*n.*20.

Sententia in condemnando æqualiter eſt proferenda ſi diſſonum pareret fol. 98. *num.* 15.

Sepultura cum feſtinatione procurata veneni crimen indicat fol. 156.*n.*14.

Signa veneni ingeniti, & propinati familiaria ibidem fol. 155.*num.*9.

Singulis non eſt concedendum quod fieri debet per magiſtratum fol. 148.*n.*3.

Supplicium extremum contra hominem ſcandalum parit, & non exemplum fol. 107.*n.*8.

Specialia non ſunt multiplicanda in re criminali fol. 87.*n.*6.

Specialia in odioſis non ſunt multiplicãda fol. 151.*n.*4.

Statera, & circino ſecurior viuit homo, fol. 107.*num.*8.

Statutum mortis pęnã imponens quando exterum cõprehẽdat fol. 91.*n.*3. & 4.

Statutum Chriſtianorum circa adulteria, aliaue carnis delicta infideles cõprehendit fol. 92.*n.*6.

Statutum quod pro delicto imponit pœnã centum aureorum debet intelligi de illis aureis, qui currunt tempore delicti commiſſi fol. 108.*n.*12.

Statutum pœnale ſtrictiſſimè eſt interpetrandum, nec vltra verba extendendum fol. 129.*n.*4.

Statutum continet caſum nõ expreſſum ſi in eo eadem ratio conſideratur, quæ ineſt expreſſo fol. 130.*n.*10.

Statutum pœnale contra eum, qui delicto cauſam præbet, & iuxtà l. quoniam multa facinora *ordinaria pœna tenetur, non extenditur fol.* 151.*n.*4.

T

THamar factum recenſetur fol. 89. *num.*19.

Terra crimen manifeſtat fol. 89.*n.*15.

Tempus decem dierum eſt breuis terminus fol. 191.*n.*5.

Tempus modicum quando dicatur fol. 88. *num.*11.

Teſtes per rimulam oſtij videntes vnus poſt alium ſingulares non dicuntur fol. 90 *num.*1.

Teſtes inhabiles ſi ſunt plures, quam tres plenè probant iuxtà dictum Farinacij, *quem vide fol.* 117.*n.*10.

Teſtes, qui affirmant habere notam manum notitiæ rationem reddere debent fol. 136.*num.*3.

Teſtes notitiam manus habentes, & periti de comparatione deponentes diuerſum non conſtituunt indicium fol. 138.*n.*11.

Teſtes habentes notam manum iunctis adminiculis in ciuilibus probant fol. 142.*num.*29.*in criminalibus iunctis adminiculis valent ad torturam fol.* eodem *n.*30.

Te-

Teſtes deponentes notam manum habere, quia pluries illum ſcribere viderunt in criminalibus ad torturam probant fol. 142.*num.* 31.
Teſtis vnus à Fiſco receptus contra eum probat fol. 155.*num.*9.
Teſtium inhabilitas, quoad torturam ſuppletur fol. 156.*num.* 14.
Textus in l.inter pares *interpetratur fol.* 145.*num.*40.
Textus in l.quoniam multa facinora *dilucidatur fol.* 151.*& fol.* 152.*num.*5. 6.7. *&* 8.
Text. in l. quoniam multa facinora *non procedit contra eum, qui ob aliquam cauſã in credulitate eſt, quod iuſtè, & licitè violentiam infert fol.* 152.*n.*9.
Textus in l.igitur, ff.de liberali cauſa *interpetratur fol.* 163.*n.*9.
Textus in l. noluit 4. de interrogatorijs actionibus *explicatur fol.* 174.*n.* 17.
Textus Geneſeos cap. 9. Leuit. cap. 24. Exodi cap. 21. Numeri cap. 35. *ponderatur circa homicidij pœnam fol.* 178 *n.*8.*& fol.* 179.*n.* 17.
Textus in l.1.§.ſi Diuus ad l.Corneliam, & Textus in l.1. C.eodem *in homicidij materia conſideratur fol.* 178.*n.*9. *& fol.* 179.*n.* 18.
Textus in l.3.§.patiatur, C.de Epiſcopali audientia *in homicidij materia ponderatur fol.* 179.*n.* 13.
Textus in l. tranſigere *in Regno reperitur correctus fol.* 186.*n.* 13.
Textus in l. qui ea mente, ff.de furtis *interpetratur, & expèditur* text.in l.exceptione, §.ſi quis non reſtituat, ff.de eo, quod metus *cauſa, fol.* 97.*n.* 11.
Textus in §. quatrupli de actionibus *interpetratur fol.* 97.*n.* 12.
Tormentum in re mali exempli, experiri debet fol. 145.*num.* 39.
Tranſactio licita in criminibus, ſanguinis pœnam ingerentibus, & pœnæ eſt minutiua fol. 110.*num.*3.
Tranſactiones iuxta textum in l. tranſigere, C. de tranſactionibus *in criminibus pœnam ſanguinis ingerentibus ſunt permiſſæ, & de ratione fol.* 185. *num.*7.

V

Venenum in humano corpore quoque generatur fol. 155.*n.*9.
Veritas in omnibus amplectenda eſt fol. 172.*num.*3.
Veritas quid ſit fol. 172.*num.*4.
Violentia, ex qua homicidium eſt ſecutũ licet præter intentionem ſi ad illud erat apta pœna homicidij punienda eſt fol. 150.*num.*3.
Violentia vti delictum ſemper eſt probanda fol. 186.*num.* 13.
Vir, & mulier ſunt inæquali gradu, & pulchra aſſignatur ratio fol. 92.*n.*9.
Vbi eſt violentia ibi delictum, & vbi delictum ibi locum pœna obtinet fol. 148.*num.*2.
Vbi iniuſta eſt executio, iuſta eſt reſiſtentia fol. 148.*num.*3.
Vbi dubitatur, an ſit iuſta, vel iniuſta executio prohibetur reſiſtentia fol.eod. num.ibidem.
Voluntas, & propoſitum diſtinguunt maleficium fol. 179.*num* 14.
Vulnus in facie illatum eſt crimen valdè graue fol. 159.*num.*6.

FINIS.

[library stamp]

[illegible]

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google